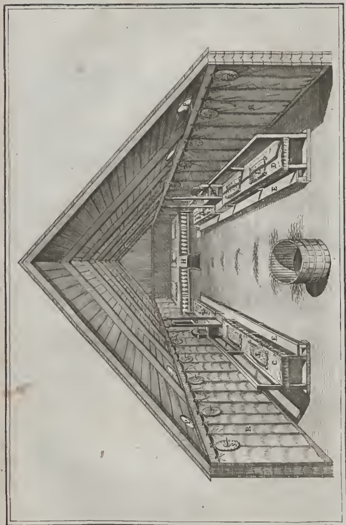

EX LIBRIS
William Lengertz

Wilh. Wahlquist

SKANDINAVISKA

FORNÅLDERNS Hjeltesagor;

Till Läsning för Sveriges Ungdom,

EFTER ISLÄNDSKA HANDSKRIFTER

utgifne

med Historiska Upplysningar

af

JOH. G. LILJEGREN.

Första Delen;

Gånge Rolfs Saga,

med en Planche, föreställande inre utseendet af de forntida Konungarnes gästrum.

STOCKHOLM, 1818,

hos *Zacharias Haeggström.*

Kongl. Maj:ts

Högst Betrodde Man,

StatsMinister för Utrikes Ärenderne,

Lunds Academie Cantzler,

Riddare och Commendeur af Kongl. Maj:ts Orden,

Riddare af Konung CARL XIII:s Orden,

Riddare med Stora Bandet af Kongl. Franska HedersLegionen,

Riddare af Kongl. Preussiska Svarta och Röda Örns Orden,

samt Riddare med Stora Korset af Kongl. Ungerska St. Stephans Orden,

Högvälborne Herr Grefve,

Lars von Engeström!

Då genom Eders Excellences nådiga beskydd jag blifvit satt i tillfälle att bidraga till Nordiska Fornlemningars framdragande i ljuset, är det ljuft för

mitt hjerta, att inför Eders Excellence få nedlägga mitt första försök i denna väg. Jag är lika litet i stånd att tolka Vetenskapernas och i synnerhet våra Nordiska häfders stora och allmänna förbindelser, som den lifligaste tacksamhet ej finner ord att uttrycka min enskilda.

Om jag kunde hoppas att ej misslyckas i mina bemödanden, vore den tillfredsställelse för mig af högsta värde att ej hafva synts ovärdig eders Excellences oskattbara nåd, uti hvilken jag vågar framgent innesluta mig, under det jag med djupaste vördnad framhärdar

EDERS EXCELLENCES

aldraödmjukaste tjenare

JOH. GUST. LILJEGREN.

Rolf Sturlögssons

eller

Gånge Rolfs

Saga;

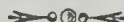
efter Isländska Handskrifter,

utgifven

med upplysande Anmärkningar

af

Joh. G. Liljegren,

Med en planche, föreställande inre utseendet af de forntida Konungarnes gästrum.

STOCKHOLM, 1818,
hos *Zacharias Haeggström.*

Förord.

Då jag företog mig att utgifva Rolf Sturlögssons eller Gånge Rolfs Saga, var jag ej okunnig om de svårigheter, som kunde afskräcka en hvar från detta företag. Dessa lågo ej blott i språket*), i varianterna**), i den aflägsna tidens lynne och seder; äfven en annan betänklighet uppstod, hvilken så när förmått mig att afstå från ett företag, om hvars lyckliga utgång jag nära hade misströstat. — Och denna härrörde af den allmänhet, åt hvilken detta försök, efter första planen, var egnadt. På en tid af nära ett halft sekel har en närmare bekantskap med våra förfäders literatur och lefnad allt mer och mer förlorat sig bland oss, och de ädla bemödanden, hvilka sedan ett decennium varlt rigtade på återväckandet af kärleken för vår forntids minnen, hafva ej ännu fullkomligen hunnit det mål de å-

*) En för hand varande öfversättning oaktadt. Peringskölds Latinska har jag ej haft tillfälle att få begagna.

**) Dessa äro ofta ej blott till sjelfva uttrycket och dictionen, utan äfven till innehållet betydliga; i synnerhet är den äldsta här befintliga handskrift, hvilken tillförne ej synes blifvit det mindsta begagnad, afvikande från de öfriga. Utom hvad i upplysningarne är anmärkt, finnes äfven en mängd andra varianter, hvilka vid textens utgifvande skola utvisas. Gerna hade jag önskat få tillfälle att göra en resa till Köpenhamn för att undersöka, om ej äldre urskrifter der vore att tillgå; men några i min närvarande ställning oöfvervinnerliga hinder hafva hittills nekat mig denna tillfredsställelse.

syfta. Jag känner en öfversättares pligter att ge sitt original, så mycket möjligt är, ej blott till anda utan äfven till form enligt sin urbild. Men om man, genom ett allt för noggrannt efterbildande af originalet, skulle löpa fara, att icke blifva förstådd eller åtmindstone ej senterad af den klass bland läsare, åt hvilken ens möda egentligen varit ämnad, monne man ej gör bättre att — till en början — ge en öfversättning, som, utan att vara otrogen, likväl ej vägrar sig den friheten, att återge den gamla Sagan i en drägt, som ej allt för mycket frånstöter den närvarande tidens vid den archaiska stilen ovana läsare?

Tvekande mellan dessa skäl och dem, som tala för en strängt verbal öfversättning, har jag trott mig finna en utväg att förena bådas fordringar. Då de svårigheter blifvit undanröjde, hvilka hittills hindrat och ännn hindra Isländska textens utgifvande, skall den åtföljas af en ordagrann öfversättning. Måtte alltså dessa båda öfversättningar af billiga granskare ej bedömas ur samma synpunkt, då deras bestämmelse alldeles icke är den samma! Den sednare är ämnad åt vetenskapsidkaren och den lärda forskningen. Denna deremot är bestämd att, genom det intresse den kan väcka hos en större publik, bidraga till upplifvandet af ett mera allmänt sinne för vår forntids enkla storhet.

Hvad de historiska upplysningarna beträffar, som åtfölja denna Saga, skall man kanske anmärka, att de utfallit nog rikligt och intagit för stor volume i förhållande till texten. I detta fall har jag ingen ting att anföra till mitt försvar utom hvad jag i min anmälan redan nämnt, att jag nämligen dermed åsyftat deras undervisning, som tilläfventyrs äro mindre bevandrade i våra gamla

häfder, och att, om en gynnande afsättning befordrar fortsättningen af detta arbete, jag på sådant sätt hoppas blifva i stånd satt att lemna ett någorlunda rikhaltigt Repertorium för en Nordisk Archæologie, så mycket mer ländande till upplysnings spridande öfver denna del af de Nordiska Antiquiteterna, som läsningen deraf skulle underlättas och blifva allmännare genom den behagligare anledning sjelfva Sagorna dertill lemna.

Rättelser:

Sid.	rad.	*står:*	*läs:*
XXXIV.	20	färdig att lemna pressen	utgifven 1818.
XXXV.	9	Odins,	Odins, Cart. fol. 57: 1. b. öfversatte.
XLIV.	1	1781	1778.
28	6	12	11 (12)
38	8	spjut och	spjut eller
45	9	honom	honom och
85	9	förtalar	är elak
96	2	till häst	på stock
104	24	Ingeborg	Ingegärd
108	7	en heder	passande
133	19	som	utaf
137	2	Hermader utstrykes	
144	1	Ulf	Ulle
149	13	Gard Birger	Birger
161	5	fördelningen	flygeln
180	17	regerar	regerade
183	15	måg	svärfader
188	21	ofvan	uppe vid
198	23	Odingsey	Odins ey
241	8	Hyst utstrykes	
271	13	de som	som de

Inledning.

Det var i nionde århundradet, som Norges många små sjelfständiga Regeringar slutligen måste uti den tappre Konung Harald Hårfager erkänna sin Öfver-Herre. Men en stor del af dessa storättade och högsinte Invånare valde heldre att annorstädes söka sig nya boningsplatser, än att underkasta sig envålds Regentens spira. Norriges ädlaste och förnämsta familjer sökte sig utom Skandinaviska halfön en fristad för sitt gamla Regeringssätt och sin frihet. Island, ännu ej förtryckt af klimatets hårdhet, utan herrligt genom en af Heklas eld uppdrifven och underhållen vegetation, blef nu en passande tillflyktsort för dessa utflyttningar. Här räddade sig, med Skandinaviens frihets-älskande Invånare, äfven

deras gamla inrättningar och minnen. Sagor och qväden öfver berömda förfäder lefde hos dem i en kär åtanka. Slutligen bekante med skrifkonsten, gjorde Isländarne sina Landsmäns och Förfäders bragder och samfundslif till första föremålet för sina anteckningar. En händelse — att för största delen af utflyttningen Kongl. Ynglinga-ätten var yttersta stammen — gjorde att äfven Sverges äldsta urkunder hos dem förvarades. Isländarnes anteckningar öfver denna sin stamätt hafva sedermera blifvit häfdeforskaren af vigt i Sverges äldsta Historia. Det var dock ej Isländarnes afsigt att skrifva en allmän Nordisk Historia, utan blott sitt eget lands och sina Förfäders. Med Ynglinga-ättens störtande från Svea Thron upphöra således de egentligen Historiska, sammanhängande underrättelserna om Sverge, utom hvad deraf mera tillfälligtvis kan förekomma i deras Sagor.

Men det är ej blott genom dessa egentligen Historiska uppgifter eller de strödda Historiska facta, hvilka här och der förekomma, som dessa Sagor blifva för oss märkvärdiga. Det är hela den Isländska Literaturen, som i och för sig sjelf äger ett afgjordt Historiskt värde, i den mon utflyttningen öfverförde till Island en för hela Norden gemensam samfundsanda med alla dess mångfalldiga yttringar i lefnadssätt, inrättningar och plägseder. Dessa planterade de om i sin nya jord: de nya stammarne uppväxte snart och liknade fullkomligt de gamla. Häraf kan förklaras, hvarföre vi med största rättighet tro oss i de gamla Isländarnes häfder kunna se en bild återspeglas af Skandinaviens fordna Hjelte-lif. Dessa framställa väl speciellt Isländska händelser, men teckna de inrättningar, de seder, det sinne och lif, som fordom var hela Skandinaviens; teckningar, hvilka gif-

va forskaren mången gång vigtigare underrättelser, än de få nu befintliga qvarlefvor af egentligen Skandinaviska urkunder, Sagor och Chrönikor.

Hos Isländaren hade ej ännu kraften, modet eller äfventyrs-lusten utdött. Dessa egenskaper voro jemte gamla vitterheten inom deras fristat i sin fulla glans. Deras snäckor gingo öfver hafvet, Hjeltar och Skalder utgjorde besättningen. De förra förvärfvade ett vidt fräjdadt namn och hemförde rof till sitt fosterland; de sednare kunskaper och kännedom om fremmande länder och deras Invånare. Dessa nya ideer uttryckte de uti Sagor, inom hvilkas sfer man nu ej mindre upptog främmande länder än fordom det egentliga Norden.

Medeltiden—denna tid af många så öfverdrifvet både berömd och lastad, men som en opartisk åskådare måste erkänna för den nya verldens

Heroiska och Poetiska tidehvarf—stod just nu uti sin blomma. I södra och vestra Europas länder hade medeltidens underbara lynne framalstrat ett nytt slag af Snilleverk, Romanen. Ej underligt, att den Nordiska naturen, så öppen för det djupsinniga och idealiska, äfven ville tillegna sig denna slags Literatur, och gaf i utbyte åt söderns folkslag sina egna inhemska berättelser. Till och med är det troligt*), att de i obunden form föredragna Romantiska berättelserna leda sitt ursprung från Norden. Åtminstone hafva de i det sydligare Europa först uppkommit i det af Norrmän intagna och uppfyllda Normandie. Häraf den mängd Sagor, hvartill man ej kunnat finna annan grund än den liknelse de bära af att vara dels ef-

*) En anmärkning, hvilken, jemte dem öfver Isländska literaturens utgrening, och dess bearbetande i Sverige, är meddelad af Förste Aman. vid Kongl. Biblioth. Herr *Lorenzo Hammarsköld*.

terbildningar, dels öfversättningar af sydliga folkslagens Romaner.

Norden hade alltid lyssnat till den upplomstrande Isländska Literaturen och skänkt den sitt bifall. Ännu lefde och berättade, sjöngo och belöntes dess skalder och Sagotäljare i Nordiska Hofven. Sålunda upplifvade dessa i Norden ej allenast minnet af det fordna Hjeltelifvet genom de rent af Nordiska och Historiska Sagorna; man roade sig äfven i sina samqväm med dessa Romantiska berättelser, hvilkas egentliga hemland södern var. Men härvid inträffar den märkliga omständighet att, ur hvad land och från hvilket folkslag Sagotäljaren hemtade ämnena för sina berättelser, gaf han dem alltid en afgjord Nordisk ton, färg och iklädning. Engelska, Tyska och Franska Riddare blefvo förvandlade till Nordiska kämpar och deras damer till Inbyggare af Nordens Frustugor. Så mycket

man kunde, lånte man åt dessa Hjeltar de Nordiska sederna och tänkesätten. Häraf blir tydligt, hvarföre äfven dessa Sagor, utan egentlig Historisk grund, intressera så väl den Philosophiske Forskaren, som den der blott läser för sitt nöje. Det är också icke blott magra namnlängder eller isolerade ofrugtbara facta, vi söka i Historien. Vi söka sjelfva lifvet och andan, som ger händelserna deras egna charakter.

I denna anda tyckas äfven våra äldre Isländska Literatörer och Antiquarier hafva arbetat, ehuru ej fullkomligt medvetne af denna sin tendens. Det är nämligen bekant, med hvilken fördom våra Håfdeforskare, från Johannes Magnus och Messenius, ifrigt sökte att framställa Svenska Nationen och Staten såsom den äldsta af alla, och från hvilken hela den öfriga verlden fått sin cultur och sina vetenskaper. Detta vil-

le JOHANNES MAGNUS bevisa ur Jornandes och Procopius, och BURAEUS framläsa ur våra runstenar; men den källa till upplysningar, häntydningar och gissningar, som uti Isländarnes gamla literära skatter förvarades, var för våra Lärde alldeles obekant, ända till dess under Konung Carl X Gustafs krig ett Danskt skepp blef uppbragdt och infördt till Götheborg, hvilket, utom andra Passagerare, hade om bord en Isländsk yngling, JONAS RUGMAN benämnd, född i Rugstad i Holums Socken år 1627. Af en händelse vistades vid detta tillfälle Riks Drotset Pehr Brahe i Götheborg, och han omfattade denne yngling med en Maecenatisk ynnest, skickade honom först till den nyss stiftade Scholan på Visingsö och derifrån till Upsala. Här gjorde han bekantskap med den utmärkte Forntidsälskaren, Professor VERELIUS, för hvilken han visade ett gammalt Isländskt Manu-

script, som han med sig fört, innehållande Hervara Sagan jemte Herauds och Boses Saga, samt Lopt Guttormssons så kallade Clavis metrica. Häraf lifvades Verelii håg att lära känna dessa skatter, och Rugman blef hans Läromästare i Isländska Språket. Verelius skaffade nu Rugman ett Akademiskt Stipendium, lagade så, att han, på publik bekostnad, skickades till Köpenhamn att hitskaffa Isländska Handskrifter, och befordrade hans anställelse såsom Amanuens vid Antiquitets Collegium. Och visade han sig värdig denna välvilja genom utgifvandet af åtskilliga skrifter, såsom: *Greinir or theim gaumlu Laugum*, Upsala 1667. 8:o—*Nordländska Konunga-Sagorna*, och *Monosyllaba Islandica cum Interpretatione Latina*, Upsala 1676 8:vo, utom en mängd, dels Svenska, dels

Latinska versioner af Isländska Codices, hvilka ännu i Handskrift förvaras. Detta styrkte vederbörande i den meningen, att det för tydningen af Fäderneslandets Antiquiteter vore af yttersta vigt, att härstädes, för Isländska Handskrifters hopsamlande, renskrifvande och öfversättande, på publik bekostnad underhålla infödda Isländare, och inkallades derföre, efter Rugmans död 1679, genom Grefve Carl Gyllenstjernas försorg, år 1681, Gudmund Olofsson (född 1652, död 1695), bekant af Sturlög Starfsammes m. fl. Sagors utgifvande. Efter hans aflidande lät Cancelli-Presidenten Gref Oxenstjerna tillskrifva den berömde Torfaeus, med uppdrag att utvälja Gudmund Olofssons efterträdare, och föreslog han den i Danska Litteraturen sedan så ärofullt bekante Arne Magnussen; men både hans eget och hans medhjelpares

Asgeir Jonssons engagerande i Sverge misslyckades genom Secreteraren Utterclos försummelse. Emellertid hade år 1682 till Stockholm anländt Gudmund Olofssons Bror Helge Olofssón och dess medlärjunge i Skalholts Schola, Arngrim Jonsson, hvilka efterföljdes, år 1684, af Jon Vigfusson, år 1686 af Lopt Josephsson och, år 1687, af Gudmund Gudmundsson. Genom dessas omsorg och flit afskrefvos icke allenast en stor mängd Isländska Pergaments Codices, utan kännedomen af Språket utbreddes så vida, att med år 1697 man alldeles kunde, för Antiqvitets Collegii tjenst, umbära infödda Isländare och anförtro Amanuens-beställningen åt Södermanländningen Gustaf Rosendal.

Tydligast märker man dock inflytandet af dessa Isländares undervisning genom de Upplagor af Isländska Skrifter, som infödda Sven-

skar besörjde. Liksom Verelius var den förste, hvilken här lät Rugman inviga sig i det Isländska språkets Mysterium, var han också den, som deraf drog den mesta nytta, enligt hvad hans öfversättningar, upplagde Sagor och framför allt utarbetandet af *Index Linquae veteris Schyto-Scandicae* tr. Upsal. 1691 Fol. nogsamt ådagalägga. Imellertid täflade med honom, i nit för detta Studium, hans styfson J. I. Reenhielm, som, utom de Sagor, han utgifvit, äfven på Isländska författade en *Klaugu Gratir yfir M. G. de la Gardie*, Upsala 1667 4:o, och hans vän Olof Rudbeck, Atlanticans odödlige författare, dessutom känd som öfversättare och utgifvare af några Isländska Sagor. Deras fotspår följde Petrus Salan, tvänne Peringsköldar, Fader och Son, förtjente af många i denna väg utgifna verk; Grefve Gustaf Bonde, som,

utom andra antiqvariska arbeten, öfversatt Rolf Krakes Saga på Svenska och Latin, och denne Herres gynnade Clienter: E. Jul. Biörner, som samlade en stor mängd Romantiska Sagor, hvilka han tillhopa utgaf under namn af Nordiska Kämpadater; Johan Göransson, de båda Eddornas ofullständige och otillförlitlige utgifvare, samt N. R. Brockman, m. fl.†). Men genom dessa sednare Philologers öfverdrifningar, och, om jag så får uttrycka mig, historiska vidskepelser, samt von Dalins parodier, hade detta studium nu mera så fallit i anseenseende, att man icke äger något

†) Hvilkas arbeten ej äro tryckta:
Sv. G. Wilskman Öfs. Grim Lodinkins, Kætil Hængs och Örvar Odds Saga på Latin.
N. Wessman: Ulf Uggassons Saga.
G. Dahlstedt: Samson Fagr. Saga.
C. Hagelberg: Kon. Alfs och hans Kämpars Saga, Elis Saga, Knytlinga Saga, Rafn och Gunlög Ormst. Saga, och tillika med
Thorn. Brockman: Romund Grinssons och Niála Saga.

spår till att, under hela tiden ifrån Brockman till slutet af sist förflutna sekel, någon Svensk sysselsatt sig med Isländska Skrifters öfversättande mer än CommerceRådet M. Adlerstam, som efter sin död till Kongl. Bibliotheket testamenterat handskrifter, redactioner och öfversättningar af några Isländska Sagor.

Visserligen är ingen af dessa äldre upplagor fullt tillförlitlig. Man märker tydeligen, att desse ofvannämnde Män saknade nog grundelig grammatikalisk kunskap om språket för att rigtigt läsa gamla, genom abbreviaturer försvårade Handskrifter och med säkerhet tolka vårdslöst copierade och corrumperade texter. Men otvifvelaktigt, om man besinnar, hvad dessa Lärde uträttat, utan de lexicographiska hjelpredor och den förträffligt utarbetade Språklära, hvarmed våra Gran-

nars ädla bemödanden begåfvat våra tider, skall man kanske inse, att det nu mera icke bör vara omöjligt för den ihärdiga fliten att, utan infödd Isländares handledning, i grund lära sig det gamla Norraena Språket, hvilket väl ej heller är precist det samma, som nu talas på den Romantiska ön, hvars volcan, så i moraliskt, som i physiskt hänseende, utbrunnit. Visst är åtmindstone att, om dessa gamla öfversättningar icke fullrigtigt verbotenus tydt texten, hafva de dock förträffligen, i synnerhet de hvilka vi erhållit af Verelius, den äldre Peringskjöld, Grefve Bonde och Björner, uppfattat Originalernas anda och återgifvit dem i en vältalig, nummerfull diction, der Svenska Språket spelar med hela sin ursprungliga manlighet och styrka.

Se vi åter på innehållet af de Sagor, dem man till bearbetning sig företagit, så märka vi, att valet till det mesta fallit på dels mythiska, dels på rent af diktade Romaner. Men detta har dock icke skett af ett slags poetiskt behof för inbildningens och känslans starkare sysslosättning än den, Isländarnes rent historiska anteckningar erbjuda, då de till det mesta endast sysselsätta sig med enskilda personers bosättning och öden på ön. Man leddes verkeligen af ett Historiskt intresse: man ville i dessa Monumenter finna bestyrkelse på föreställningen om Svenskarnes Atlantiska ursprung, och derföre tog man hvarje Isländsk Romantisk Dikt för rent, obestridligt Historiskt factum, emedan det var lättare att ur en sådan utleta hvad Hypothes man behagade. Derigenom blef det så lätt för en hvar, som icke ser Historisk sanning i annat

än hvad chronologiskt kan uträknas, att beskratta ett bemödande, hvilket, ehuru ädelt och genialiskt till sin grund, utfördes med o-neklig förvillelse. En sundare sans har dock nu mera uppvaknat med den nylifvade ifvern för en Fosterländsk Literatur, och denna, hoppas man, skall, genom dess Idkares betänksamhet, skydda detta Studium hädanefter för det missöde, det fordom undergått — hvilket en hvar vän af det sköna och originella uppriktigt måste önska. Det är nämligen nu mera temligen allmänt erkändt, hvilket stort värde de äldre Nordiska Mythologiska Dikterna äga, de der symbolisera det helas daning och tingens ursprung, öden och undergång, med en djuphet, som antyder, huru nära de varit källan af den äldsta Revelationen, men äfven med en finhet och ett poetiskt

lif i bildningen, som göra dem, äfven från konstens sida, intagande och beundransvärda. Äfven Sagan, ehuru mera prosaisk i sin drägt, har dock icke blifvit lottlös på denna Gudoms-eld, och framställer, i en diction, som i anseende till sin manliga gång, naiva godhjertighet och rent lugna utveckling är exemplarisk, de skiftande strålarne af ett ungdoms, friskt kämpalif, hvilka brutit sig mot en rik och lättrörlig inbildnings klara spegel. Och genom alla dessa Vitterhetsstycken, de må framställa sig i formen af Mythiska Lärodikter, Drottqväden, Rimur, Sagor eller Aevintyr, flyter en ädel och rik jernådra, som med behörig skicklighet ledd öfver in uti vår nyare Poesi, skall gifva den en äkta Nordisk Individualitet, öppna våra konstnärer nya tillgångar och gifva dem nya, naivt origi-nella förebilder samt meddela åt al-

la den friskhet i hug och sinne och den fria Diktarblick, som näres på den klara hafsböljan och mellan de höga af snöströmmar badade klipporna. Man läse den Siste Skalden, man höre Vikingen sjungas, eller man åskåde Thor, Oden, Freyr och Valkyriorna i Fogelbergs och Sandbergs bildningar, och man skall ej tveka om, hvad bekantskapen med Isländarnes snilleverk förmår uträtta till framalstrandet af en äkta Nordisk art och kraft.

Då man vill arbeta för detta ändamål, är det väl vigtigast att söka bereda bekantskapen med de äkta Poemerna, så väl de äldre theogoniska, som de sednare mera historiska. Men äfven Sagorna innehålla så mycket eget, kraftigt och skönt uttänkt, att de nödvändigt måste åtfölja Qvädenas Studium, för att gifva det helhet och fullständighet. Och, kan hända, bedrager man sig

icke, om man i detta fall lägger mesta vigten på de Mythiska och Romantiska ibland dem. Hvilka trakter på Island den eller den rike bonden först bebyggt, huru hans ättlingar häfdat sin ärfda jord, huru de skipat de härkomliga Lagbruken o. s. v. — det intresserar oss föga att veta, men att se dessa våra Urfäders stamförvandter i det innersta af deras lif, åsigter, lefnadssätt och seder, att förvärfva en klar, åskådlig och blifvande bild af tiden, det är ändamålet med vårt Studium, och det gifver oss den Romantiska Sagan lika så säkert som den Historiska (emedan det icke i de dagarne var bekant att gifva sina compositioner en idealisk allmänlighet, som gaf dem hem i det rena, tomma intet), men i en lifligare framställning och friare utveckling.

Det är också egentligen vid dessa, man till en början trott sig bö-

ra fästa sin uppmärksamhet, under fullgörandet af pligten att förmedelst öfversättningar bekantgöra de Isländska Literära skatter, som å Kongl. Bibliotheket i Stockholm förvaras, och utur hvilka de mera historiska anteckningar framdeles skola följa. Imellertid har den verklige Lärdomsidkaren och Fornforskaren rätt att, öfver dessa skatter, begära en uppsats, som icke längre bör undanhållas.

Men det torde för de flesta Läsare icke vara obehagligt, om man före en sådan förteckning meddelar en kort öfversigt af de serskilda arter, i hvilka denna Literatur utgrenat sig:

I. Den äldsta af dessa arter utgöres ovedersägeligen af de Mythiska Qvädena, i det så kallade Fornyrdalag, af hvilka de fleste finnas intagne i den Samling, som är känd under benämningen Sae-

mundar Edda; men det gifves dessutom ännu några andra, såsom Hallmundar-lióđ eller Bergbúa-Thattur m. fl., ehuru kan hända af en sednare tid. De förnämste af dessa Sånger, såsom Völuspá, Hávamál, o. a. följde troligtvis de ädla kolonisterna från Moderlandet till deras lyckliga ö, der de bibehöllo sig till följe af Isländarnes länge underhållna afsmak för Christendomen; Nämnde Sånger omfatta nämligen hela Systemet af den gamla Skandinaviska Theogonien eller Asaläran, till hvilken äfven höra qvädena om Sigurd Fofnisbane, Brynhilda o. a. såsom Gudarnes afkomlingar med menniskors döttrar.

II. Som intet Samhälle kan bestå utan Statsförfattning och Lagar, måste Isländarne på sin ö äfven dermed förse sig, och alltså består den andra arten af Isländska Literaturen utaf de Isländska Lagar-

ne, bland hvilka den så kallade Grágás, äfven som Aidsiviathings, Gulathings och Frostathings Lagen förtjena Forskarens nogaste uppmärksamhet, ehuru de visserligen icke innehålla annat än genom de inbragta Christeliga ideerna beredda modificationer af de gamla hedniska Stadgarne.

III. Till den tredje arten torde böra räknas de dels Annalistiska, dels Genealogiska anteckningarne om Islands första bebyggande, om vissa utmärkta män bland Kolonisterna eller märkvärdiga personer bland deras efterkommande. Bland dessa slags anteckningar utmärka sig såsom de äldste Are Frodes Schedae m. fl. De voro till en början af ett temmeligen torrt och magert föredrag, endast för den historiska forskaren af intresse; men allt som folket fick mer och mer smak för de romanti-

ska berättelserna, lade Sagoberättarne mera vigt på framställningssättet och sökte att genom mera utförlighet och inblandade dikter gifva det högre lifiighet och behag.

IV. Efter dessa Isländskt Historiska Sagor följa närmast i tiden de Historiska Qväden, dem Isländska Skalder sjöngo till heder och berömmelse för de Furstar, hvilka med aktning och välvillja mottogo dem i sina hof. Dessa qväden formade sig i anseende till det yttre skicket dels på de gamla mythiska Poemerna, dels affattades de i den versart, som kallas drottmaelt eller i någon af den mångfalldiga Rúnhenda. Bland dessa äro Thiodolfers Ynglingatal, Lodbrokarqvida, Hákonarmál, o. a. På dessa och dylika Sånger grunda sig

V. De Historiska Sagor, hvilka omfatta sådana händelser, som till-

dragit sig utom Island, och i hvilka andra än Isländare deltagit. Bland dessa äro Snorre Sturlesons Heims Kringla i anseende till dess förträffliga framställningssätt och den äkta historiska anda, i hvilken den blifvit författad, onekligen den förnämsta, ehuru ej den äldsta i sin genre. Då Isländarne alltid ansågo sig såsom ädla och fria barn af det klippiga Norge, är det förnämligast ämnen ur detta lands häfder, med hvilka de heldst sysselsatte sig, och dernäst med de Staters, såsom Danmark och England, med hvilka Norge på de tiderna stod i ett närmare förhållande. Deremot har den Svenska Forskaren väl att för sitt lands fornminnen i de Isländska Sagorna göra det minsta bytet, då vårt Fädernesland sällan på annat sätt än i förbigående omtalas, efter föran-

ledning af någon tillfällig rapport med Norge.

VI. Imellertid hade dock, allt Inbyggarnes motsträfvande oaktadt, Island blifvit Christnadt, och dess Folk omfattade nu den nya läran med lika ifver, som de ständigt hängt vid den gamla. Det Romerskt Katholska Klereciets Legender blefvo nu här bekanta, och med folkets håg för det underbara, var det således icke att undra på, det icke allenast nästan alla af dessa Legender på Isländska öfversattes, utan äfven att Originela berättelser i mängd uppkommo, handlande om öns egna Biskopar och andra heliga män.

VII. Christnade, trädde Isländarne lättare i vänligt förhållande med det öfriga Europa, som redan långt för detta erkänt Påfven i Rom för Kyrkans synliga öfverhufvud. De lade sin vinning om att

lärä känna dessa sina nya vänners seder och bruk, grepos snart af deras Romantiska anda, förde i denna anda uppsatta konstverk öfver till sin ö, naturaliserade dem der och förökade dem genom egna originella productioner. Så uppkommo dessa diktade Sagor, hvilka utgöra det rikaste Schaktet i Isländska Literaturens guldgrufva. De Fornforskare, hvilka endast och allenast sökt efter historisk vinst i dessa Isländarnes snillrika skrifter, hafva försmått dessa deras Romantiska alster, och likväl äro de kanske en bland de vigtigaste och lärorikaste beståndsdelar af deras vitterhet; ithy man här icke allenast får de mest träffande skildringar af tidens seder, bruk och tänkesätt, utan de lemna oss i så många fall de vigtigaste documenter på odlingens utveckling öfver större delen af Europa under Medeltiden, emedan,

endast med undantag af den Spanska Roman-Cyclen om Cid och Amadis, de annars tillegnat sig och Islandiserat de serskildta romantiska ämnen, som i Europas olika länder under Medeltiden voro gängse. Vi kunna derföre skilja denna stora fach af Isländska Literaturen i följande underafdelningar:

a) Först tyckas Isländarne hafva gjort sig bekanta med den Engelska Roman-Cyclen om Konung Artus, den Godefroy de Montmouth med sin Historia Brittonum först gifvit consistence. Hit höra icke allenast de mångfalldiga Sagorna om Konung Artus sjelf och Riddarne vid hans runda bord: Perceval, Gavian, Ivein, m. fl. utan äfven de som på ett eller annat sätt sluta sig till denna dikt, såsom den om Samson Fagre, Sagan om Wilhialm Siód o. s. v.

b). Den Tyska Roman-Cyclen, hvilken Isländarne derefter synas hafva tillegnat sig, grundlades, som bekant är, af de båda herrliga gamla Tyska Poemerna: Lied der Niebelungen och Das Heldenbuch, behandlande ämnen, hvilka genom uråldriga Mythiska qväden voro inhemska i Norden, men nu här framställdes i ett Christeligt-Theutoniskt skick. Äfven i denna gestalt upptogos de af Isländarne och föredrogos i Wilkina-, Niflunga- och Blomsturvalla Sagorna, till hvilka sluta sig Norra Gests och Ragnar Lodbroks Saga. Men ifrån det Tyska slägtlandet öfverförde de äfven de romantiserade dikterna om Trojas undergång och Italiens bebyggande af Aeneas, som Wolfram von Eschenbach och andra besjungit, samt åtskilliga andra mera rent Tyska ämnen, som af den tidens Schwabiska Skalder blifvit utförda.

c) Derefter lånte de ifrån sina Stamförvandter i Normandie de ämnen, hvilka höra till den Franska Roman-Cyclen om Carl den Store och hans Pairer: Roland, Rinald m. fl. samt hans olyckliga fall på slätten vid Roncevaux, äfvensom de i samma anda utförda berättelserna om Alexander den Store och andra hjeltar, hvilka utgöra den urgamla Franska Literaturen.

d) Ja äfven från det annars så föga Romantiska Italien hemförde de och Islandiserade några dikter, t. e. den om Virgilius, såsom en Trollman, och några Sicilianska äfventyr.

e) Slutligen måste här nämnas den stora mängd af Romaner, hvilka endast skylla Isländarnes egen phantasi så väl för sin uppfinning, som behandling, t. e. Sagorna om Sigurd Thögla, Sigurd Gard Fraekna, Asmund Kappabane o. s. v. Och

brukade de härvid dels att upptaga våra verkliga personer, hvilkas händelser, erhållne genom gammal tradition, de genom dikter utsmyckade, dels diktade de så väl personerna, som händelserna.

VIII. Vid ungefär samma tid, som denna romantiska Sagoart på Island uppkom, började deras Skalder, dels att sammansätta i de gamla inhemska versarterna Qväden öfver ämnen utur den katholska Trosläran, bland hvilka det bekanta Lilium är det förnämsta, dels ock efter den förebild, som de Provençalska och Schwabiska Skalderna lemnat, på Rim besjunga vissa personers hela lefnadshändelser, hvilka stycken äro kände under benämningen Rimur. De valde för dessa så väl personer ur den utländska Romanverlden, som ur den inhemska.

IX. Ändteligen uppkommo i sednare tider, bebådande den Originel-

la Literaturens förfall, åtskilliga Lärde, hvilka egenteligen sysselsatte sig med att commentera de gamla lärda skatterna. Förebilden lemnade Snorro Sturleson i sin Edda, om den annars är af denne snillrike Häfdatecknare, och hans Exempel följdes af Jon den Rike i hans Hattalykill, Jon Gudmundsson Laerdi eller Málari, o. a.

X. Väl sammansattes nu äfven alltjemnt Sagor i den fordna Romantiska andan; men någon ny art uppkom icke mera, om man ej dertill vill räkna, att de längre berättelserna sammandrogos till små korta Noveller, kallade Aevintyr, af hvilka vi äga flere i behåll. Men egenteligen förgick den äkta originella Literaturen på Island till följe af Landets sednare olyckor och öppnadt tillträde för fremmande inflytelse på tänkesättet genom Lu-

therska Reformationen. Och derföre utgöres dess sista del af

XI. Den Isländska Bibelöfversättningen och de Psalm- och andra Andaktsböcker, hvilka i Lutherskt protestantisk anda uppsattes.

XII. Härtill kunna äfven räknas några af de i Sverge inkallade Isländares och infödda Antiqvariers gjorda anteckningar, utur Sagorna, hvilka vi ännu förvara.

5.

Förteckning öfver de Isländska Handskrifter, hvilka på Kongl. Bibliotheket i Stockholm förvaras.

Största delen finnes uti Skåpet N:o 29 i Nedra Galleriet; de med signaturen C. uti N:o 27, och med F. och L. i N:o 28.— *Membr.* betecknar en Pergaments Codex, och *Cart.* en af papper, hvilka benämningar bestämma 2ne afdelningar af Samlingen.

Tecknet * utvisar här ett Fragment eller mer och mindre defect stycke.

Tecknet † betecknar Utdrag, öfversättning eller concept dertill.

I. *Mythiska Qväden.*

Den Poetiska eller den så kallade Sæmundar Edda — Cart. Fol. 34: 2 †. F. g. 3. a. it. c. d. Cart. 8:o 5.

I. Del. utgifven med Latinsk Öfversättning i Köpenhamn, 1781, 4:to.

II. Del. är derstädes färdig att lemna pressen.

Utgifves i Stockholm efter Prof. *R. Rasks* Redaction med Svensk Öfversättning af Kongl. Hof.Pred. *A. Afzelius.*

Öfversatt på Danska af *B. C. Sandvig*, Köpenhamn, 1783.

På Engelska af *A. S. Cottle: Icelandic Poetry or the Edda of Saemund.* Bristol, 1797, 8:o.

På Tyska af *F. H. von der Hagen: Lieder der älteren oder Saemundischen Edda mit einer Einleitung über die Geschichte und das Verhältniss dieser Nord. und Deutschen Dichtungen*, Berlin 1812. Af *Gräter* i *Nordischen Blumen*, Leipzig 1789; äfven af *Herder*, *Grim.* m. fl. äro Eddiska Sånger utgifne.

En öfversigt öfver Mythologiska Studium och

Edda Literaturen finnes uti Inledningen till Prof. Nyerups *Wörterbuch der Skandinavischen Mythologie*, Köpenh. 1816. 8:o

En Förteckning på tryckta Upplagor af så väl Eddorna som Sagor är uppsatt af Prof. *P. E. Müller* i företalet till *Biörn Haldorsons Isl. Lexicon*. Köpenh. 1814. 4:o.

Serskildt finnas:

Hrafnagalldr Odins, öfversatt på Danska af *Sandvig*. — — — Cart. Fol. 57: 1. *b*.

Sigurdar qvida Fofnis bana. Cart. Fol. 64: 18.

Liód Brynhildar och Sigurdrifumál. C. F. 64: 18.

Hávamál — — — — — Cart. 8:o 3: 6.

Hávamál är utgifvet med Latinsk version af *Resenius*. Köpenh. 1665, 4:o, och på Danska af *Sandvig*.

Wafthrudnismál med metaphras. Cart. F. 35: 12.

Utgifvet af *G. J. Thorkelin*, Köpenh. 1779, 4:o. På Danska af Sandvig 1783 och af *Baggesen* i *Nye blandede Digte*. Köpenh. 1797. 8:o.

Völuspá. Utgifv. på Isl. och Lat. af *Resenius* i Köpenh. 1665, 4:o, och af Gudmund Andreæ dersammastädes, 1673.

Med Svensk öfversättning af *Göransson: De Yfverborna Atlingars eller Svio Göthers och Nordmäns Patriarkaliska lära*. Stockh. 1750, 4:o. På Danska af *Sandvig* 1783. På Svenska af *A. Afzelius* 1812 i Iduna, 3 Häftet.

På Tyska af *Schytzius: Lehrbegriff der aeltern Deutschen und Nordischen Völker von dem Zustande der Seelen nach dem Tode*. Leipzig, 1750, 8:o, och af *F. Majer i Büschings Erzählungen des Mittelalters* 1. B.

Sólarliód, öfversatt på Danska af *Sandvig*, 1783; på Svenska af Tholander 1813 i Iduna 4 Häftet.

Wegthams qvida, öfversatt uti Iduna 1. Häftet 1811, och af *Sandvig* på Danska 1783.

Thryms qvida, af *Gräter* i Bragur 1. Band. s. 306. följ. och af *Sandvig* 1783.

Skirners Fart oder die Brautwerbung des Gottes Frey, af *F. D. Gräter*. Halle 1810 4:o; på Danska af *Sandvig*.
Grotte Sången, utgifven af *Skule Thorlacius*, Köpenh. 1794, 8:o, på Danska af *Sandvig*.
[*Håstlanga och Thorsdrapa* af *Sk. Thorlacius* Köpenh. 1801, 8:o.
Rigsmål. Utgifven med Lat. Öfversättn. af Prof. *Sjöborg*, Lund, 1801, 4:o. Öfversatt på Danska af *Sandvig* 1785.]
Hallmundar liód eller Bergbúa thattr. Cart. Fol. 55: 11*. 57: 1. 68: 2.

II. Lagar.

Grágás — — Cart. Fol. 76: 4. 77: 1. Ett stycke af *Vigslodi* är utgifvet af Thorkelin i Köpenhamn.
Isländska Lagboken med Rættar böter. C. 1. 2. 5—8. 9—13†. Cart. Fol. 75. Jemf. Membr. 4to 5. Membr. 8:o 3*.
Utgifven af Lagmannen *Jon Jonsson*, Holum, 1578, 8:o.
Den Islandske Lov, Jons Bogen, udgifven af Kong Magnus Lagabaetir, Aino 1280, öfversatt på Danska, tr. Köpenh. 1763, 8:o.
Bland andra dyrbara Samlingar uti Hans Excellence, StatsMinistern, Acad. Cantzl. m. m. Grefve L. von Engeströms Bibliothek finnes en gammal Pergaments Codex 8:o af Islands-Lagen.
Kristinrettr C. 3*. 4. 15. 21. Jemf. Cart. F. 78. 82. *Kristni rettr hinn gamli edr Thorlaks oc Ketils Biscups*, af år 1123, är utgifven ur ArnæMagnæanska Samlingarne af *Thorkelin*, Köpenh. 1775, 8:o; äfven som ock *Kristinn rettr hinn nyi edr Arna Biscups*, af år 1275.
Processus Islandiæ juridicus. m. m. Cart. Fol. 100: 1.

Norska Lagböcker, C. 14-28. 33-36. Cart. F. 77: 8.
Eidsivia things Lagen C. 17. Cart. Fol. 82.
Frostathings Lagen C. 21. 22. Cart. Fol. 83*.
Gulathings Lagen C. 16-20. Cart. F. 81. 84†. År färdig att utgifvas af Arnæ-Magnæanska Legatet i Köpenhamn.
Vigverska eller Borgarthings Lagen C. 14. 15. 16. 19. Cart. Fol. 78. 79. 82.
Farmanna Lagen (Sjölagen) C. 15. 19. 21. Cart. Fol. 78. 79. 80.
Biarköyarrettr oc Biarmanna Lög. C. 15. Cart. Fol. 80.
Bylov C. 19.
Konunga och BiskopsBref och Stadgar eller Rättarböter, C. 14. 17. 21. 22. Cart. Fol. 75. 77. 79. 80.
Om Norrska Lagböckerna finnes en *Notits* uti Prof. *Nyerups Rejser till Stockholm* i Bilagorna till Lagboken för 1812. Köpenh. 1816, 8:o sidd. 131, följ.

Nordiska Hirdskrå C. 21. Cart. Fol. 80; 7.
Utgifvet i öfversättning på Danska, Köpenh. 1594. 4:o, och texten jemte Dansk öfversättning och Anmärkningar af *Jens Dolmer*. Köpenh. 1666, 4:o.
Thet Norreske Herde Skrå eller Gårdz Rätt, öfversatt från Danskan. Tryckt på Svenska af Meurer, Stockholm, 1648. 8:o.

[Kongs Skuggsio eller Speculum Regalé. Membr. 4:o, 14. 21. Cart. Fol. 19.
Utgifvet af *Halfdan Einersen* med Latinsk och Dansk öfversättning, Sorö, 1768, 4:to.]

III. Sagor om Island, Orkenöarne, Faerröarne och Grönland.

Fullständiga underrättelser om hithörande Sagor, sammandrag af deras innehåll, jemte undersökningar till bestämmande af deras ålder och värde, äro lemnade

af Professor Doctor *P. E. Müller* i *Saga Bibliothek* 1sta Bind. Köpenh. 1817, 8:o. En kort Charakteristik öfver några af dessa berättelser finnes i *Finn Johnsons Historia Ecclesiast. Island.* Vol. V. Praef. och i 2ne Bref från Erichsen till Luxdorph, tryckte i *Luxdorphiana*, 2:a Del. s. 454, följ.

Alphabetiska Register öfver Isländska Sagorna finnas i *Thorfaei Series Regum Daniae* s. 3, följ. och i *Troils Bref om Island* samt i *Einarsens Sciagraphia Hist. Litterar. Island.* Köpenh. 1777, 8:o s. 100, följ. der de ock äro hänförde till vissa klasser.

De tryckta Sagorne äro omtalte, till en del bedömde af Professor *Nyerup* i *Gräters Bragur* för 1792, 2:a Band. och i *Historisk statist. Skildring af Tilstand i Danmark og Norge*, 2:a B. s. 99, följande, samt af Professor *Müller* i Företalet till *Biörn Haldorsons Isländska Lexicon*, Köpenhamn, 1814, 4:o; äfven som ock i företalen till *Nord. Kämpadaterna*, och *Suhms Krit. Hist. af Danmark*. 4:de Del.

Heidarviga Saga — — Membr. 4:o, 18: 2*.
Med Viga Styrs Sagan, som varit uti samma Codex och blifvit bortlånt till *Arnas Magnaeus*, följde ett stycke af början på denna Saga, hvilket i Köpenhamns brand år 1728 gick förloradt. Det återstående här befintliga stycke är det enda Original af Heidarviga Sagan, som nu finnes.

Niala, Nials, Flioths blidinga eller Hlidveria Saga. — — Cart. Fol. 9. 96: 36†. F. k. 14†.
Utgifven på Isländska i Köpenhamn, 1772, 4:o, på Latin Köpenh. 1809, 4:o.

Gunlög Ormstungas och Skald Rafns Saga — — Membr. 4:o 18: 3. Cart. Fol. 50: 5. 55: 2. F. k. 15†.
Utgifven på Isländska och Latin, Köpenhamn 1775, 4:to.
I fri öfversättning på Danska i *Grundtvigs Nytaarsgave for* 1812.

Viga Glums Saga, Cart. Fol. 54: 2.
Tryckt på Isländska i vice Lagman *Markussons* Saga-Samling, 8:o: *Agiaetar Fornmanna Sögur*;

Holum, 1756. Sedan efter bättre Handskrifter med Latinsk öfversättning, Köpenh. 1789, 4:o.
Haensa Thorers Saga. Cart. Fol. 59: 2. Cart. 4:o 15: 9.
Helge och Grim Droplöges söners eller Fliotslida Saga, Cart. Fol. 55: 2.
Valnaliots Saga, Cart. Fol. 68: 6.
Broddhelga eller Vopnfirdinga Saga, Cart. Fol. 35: 6*.
Thorsten Thorarins i Sunudal Saga, Cart. Fol. 35: 7. I Handskriften anmärkes, att den hör till Vopnfirdinga Sagan.
Hrafnkiell Godes Saga, Cart. Fol. 59: 4. Cart. 4:o, 15: 7. 27: 5.
Eigla el. Eigils Saga, Membr. 4:o, 7: 6*. Cart. Fol. 15: 3. 42 †. 96: 37†.
Isländska texten, tryckt i Hrappsey, men fullständigare och med Latinsk öfversättning, Köpenhamn, 1809, 4:o.
Liosvetninga eller Reikdaela Saga, Cart. Fol. 35: 1*.
Kormaks Saga, Cart. Fol. 33. Cart. 4:o 4: 4.
Thattr af Gunnar Thidrandabane, Cart. Fol. 66: 5. 96: 8†.
Vatnsdæla Saga, Cart. Fol. 6: 1. 50†. Cart. 4:o 18. 25.
Utgifven på Isländska och Danska af Prof. *Werlauf* på Jernverksägaren J. Aals bekostnad. Köpenhamn, 1813, 4:o.
Fosterbrödra eller Thorgeir Havarssons och Thormoder Kolbrunar Skalds Saga. Cart. Fol. 54: 3. 98, Cart. 4:o, 4: 2.
Björn Hitdæla Kappes Saga, Cart. Fol. 38: 1*.
Gisle Surssons Saga, Cart. Fol. 59: 1. Cart. 4:o, 4: 8. 6: 10. 12: 1.
Isländska texten tryckt i Markussons Saga-Samling in 8:o, Holum, 1756.
Sagobrott om Sigmund Brestisson eller Færeyinga Saga. Cart. 4:o. 5: 11*.
Eyrbyggia eller Thornesinga, Eyrbyggia och Altfiordinga Saga. Cart. Fol. 6: 4. 43†.

Utgifven med Latinsk öfversättning af *Thorkelin*, Köpenhamn, 1787, 4:o. Ett utdrag af *Walter Scott* i *Illustrations of Northern Antiquities*, Edinburgh, 1814, 4:o. En Episode ur Eyrbyggia Saga, öfversatt i *Gräters Bragur* 1. Band. s. 207. följ.

Laxdæla Saga, Cart. Fol. 6: 3. Cart. 4:o, 18: 2*. 23†. Ett stycke deraf i *Torfaei Hist. Norv.* 2: 489, följ. Ett stycke i *Fragments of English and Irish History*, af *Thorkelin*, 1788. Ett annat af J. *Aal* i *Saga*, 1. Band. 1. Heft.

Landnama bok, Cart. Fol. 7. L. 22. Cart. 8:o 3: 1. Utgifven i Skalholt 1638, 4:o, och sedan med Latinsk öfversättninng, Köpenhamn, 1774, 4:o.

Orkneyinga Saga, Cart. Fol. 59†. Utgifven med Latinsk öfversättning af *Jonaeus*, Köpenhamn 1780, 4:o. Begagnad af *Torfaeus* i dess *Orcades* eller *Rerum Orcadens. Libb.* III. Havniæ 1697. Fol. Ett stycke öfversatt af Past. *Storm Munk* i *Saga*, 1. Band. 1. Heft.

Rafn Svenbjörnssons Saga, Cart. Fol. 31: 2.

Sturlunga Saga eller Islendinga Saga mikla, Cart. Fol. 4. 96: 34†. Cart. 4:o 3. 8. Ett vidlyftigt utdrag deraf finnes i *Torfaei Hist. Norv. P. IV.* Isländska texten utgifves af *Isländska Literatur-Sällskapet* i Köpenhamn. I:a Band. utkom 1817, 4:o.

Gretla eller Gretters Saga, Cart. Fol. 15. 96: 35†. 98: 13†. Cart. 4:o 6: 13. 27: 1. En god Handskrift af denna Saga finnes på Kongl. Akad. Bibliotheket i Upsala. Isländska texten är tryckt bland *Sögu-Thaettur Islendinga* eller *Vice - Lagman Markussons* Saga-Samling in 4:o, Holum, 1756.

Havard Halta eller Isfyrdinga Saga, Cart. Fol. 31: 1. 60: 15. 71: 2. Cart. 8:o 6: 3. Texten finnes tryckt i *Markussons Sagosamling* in 4:o, Holum, 1756.

Thord Hrædes Saga, Membr. 4:o, 20: 1*. Cart. fol. 69† 71: 1. Cart, 4:o, 24: 1. Cart. 8:o, 6: 1.

Tryckt i *Markussons Sagosamling* in 4to, Holum, 1756.

Hordes och Holmveria Saga, Cart. fol. 59: 3. Cart. 4to, 4: 7. 6: 11.

Finnes tryckt på Isländska i Markussons Sagosamling in 8:o, Holum, 1756.

Finnboge den Starkes hinn Rama Saga, Cart. fol. 71: 3. Cart. 4to, 15: 5. 19: 4. 32: 5.

Utgifven tillika med Wattnsdæla Sagan på Isländska och Danska af Prof. *Werlauf*. Köpenhamn, 1813, 4to.

Erik Rödes och Thorfin Karlsefnes, eller Grönlendinga Saga, Cart. fol. 35: 5*.

Begagnad af *Thorfaeus* i *Grönlandia antiqua* och *Vinlandia*, och hvad Erik Röde angår, i *Thorlac. Opusc. Acad. de Erico Rufo.* 2: 119, följ.

Brandkrossa Tattr, Cart. fol. 35: 3.

Utgifven med Latinsk öfversättning och Inledning såsom Program vid Konungens i Danmark födelsefest, 1816, af Prof. *B. Thorlacius.*

Svarfdæla Saga, Cart. fol. 68: 5*.

Floamanna Saga eller Saga om Thorgils Orrabeins Styfson, Cart. fol. 60: 10. 61: 6.

Öfversatt på Danska i *Skandinaviska Litteratur Sällskapets Skrifter för* 1808 af Professor *B. Thorlacius*, med anmärkningar af hans fader JustitsRådet *Thorlacius*, som genom den helige Biskop *Thorlak* sjelf nedstammat från Sågans hjelte.

Bandamanna Saga, Cart. fol. 60: 11. 61: 2. Cart. 4to, 6: 4. 27: 3. Cart. 8:o, 6: 8.

Isländska texten tryckt i *Markussons* Sagosamling in 4to, Holum, 1756.

Thattr af Thorhall. Aulkofra, Cart. fol. 61: 3. Cart. 8:o, 6: 9.

Texten tryckt i Markussons Sagosamling in 4to, 1756.

Thattr af Thorsten Hvite, Cart. Fol. 68: 19.

6.

Isleifs Saga, Cart. 4to, 4: 3.
Thattr af Isleifi Biskupi äro utgifna jemte Kristni Saga med Latinsk Öfversättning, Köpenh. 1773, 8:o.
Den Hel. Bisk. Jon Ögmundssons Saga, Membr. Fol. 5: 2. Cart. Fol. 2: 2. Cart. 4to, 15: 10.
Begagnad af *Finn Jonsson* i Isländska Kyrko-Hist. 1: 320, följ.
Arne Biskops Saga, Membr. 4:o, 12*. Cart. 4:o, 8, 17.
Thorlak Biskops Saga, Cart. Fol. 2: 3.
Utdrag deraf i Finn Jonssons Isl. Kyrko-Hist. 1: 287, följ.
Biskop Påls Saga, Cart. Fol. 59: 5. Cart. 4:o, 4: 11.
Biskop Gudmund Arasons hinn Godes Saga. Membr. Fol. 5: 1. Cart. Fol. 2: 1. 3. Cart. 4to, 4: 1. 8: 5, 7.

Några Biskops Annaler, Cart. fol. 64: 25.
Om Biskop Ögmund Pålsson, Cart. fol. 64: 23.
Om Biskop Jon Arason, Cart. fol. 64: 2. 23.
Islands Annaler af Björn från Skardzá, Cart. fol. 64: 21.
Islands och Grönlands Annaler, Cart. Fol. 64: 1, 2. 65: a. b. 71: 4.
Um byggning Stadarins i Skalhollti og fyrsta Biscupi; samt Gudmundi Einari Nota de Thurbis Skalholltens. år 1547—1552, Cart. 4:o 2: 3.

IV. Historiska Qväden.

Geisli Einars Prests Skulasonar, er hann qvad um Olof enn Helga Haraldsson Noregs Konung, Membr. fol. 1: 2.
Tryckt i Schönings Uppl. af Heims Kringla. 3 Tom. Köpenh. 1783. fol.
Fiaurlausn af Eigil Skallagrimsson, Cart. fol. 64: 18.
Utgifv. bland *Five pieces of runic Poetry trans-*

lated from the Islandic language; London 1763, 8:o.

Visor ur Gretla, Holmveria, Viglunds, samt Gunnlög Ormstungas och Skald Rafns Sagor. Cart. fol. 60: 4, 10, 16. 64: 18. 68: 12.
De flesta finnas uti de tryckta Sagorna.

Glælogns qvida af Thorarin Loptztunga (Loftunga) Cart. fol. 64: 18.

Kötlu-Draumur, Cart. fol. 35: 4. 60: 17. Cart. 4:o, 2: 5.

Stiörnu Odda Draumur, Cart. fol. 68: 1. 98. 9†.
Utgifven med Latinsk Öfversättning, jemte Rymbegla, Köpenh. 1780, 4to.
De 11 Visorna, som i Handskriften förekomma, finnas ej i den tryckta.

Draumur Thorsteins Siduhallssonar och Thorsten Thorvaldssons Sagor, Cart. Fol. 68: 3, 4.

V. Sagor, hörande till Skandinaviens Historia.

Fundinn Norvegur, Cart. fol. 74.
Efter Flateyar Boken tryckt tillika med *Olof Tryggvasons Saga*, Skalholt, 1689, 4to. Vol. 1. s. 214, följ.
Efter en annan Handskrift utgifven af Biörner i *Nordiska Kämpadater*. Stockh. 1737, fol.

Um Norvegs bygging oc hvörsú Kóngaættir hofust thar, Cart. fol. 74.
Tryckt i Appendix till Olof Tryggv. S. Isl. Uppl. sid. 331, följ.

Snorro Sturlesons Heims Kringla eller Norrska KonungaSagor, Cart. fol. 5. 18. 22 (*Husafelsboken*). 45. L. 24: 5†*. Cart. 4to, 30: 1. Jemf. 32: 6* och 39. Cart. 8:o, 13: 2†.
Utgifne af Peringskiöld med Svensk och Lat. Öfversättning, Stockh. 1697. 2 Tom. fol. Af G·

Schöning likaledes Köpenh. 1777, 1781, 1783. 3 Tomer med Dansk och Lat. Öfversättn.
På Isländska och Svenska äro 2ne Delar utgifne i Stockholm 1816, 1817, 8:o.
[*Norske Kongers Krönike, udsat af gammel Norske på Dansk ved Jens Mortensen*, Köpenh. 1594, 8:o, och *Peder Claussons* öfversättn. af Norsk Chrön. utg. af *Ol. Worm*, Köpenh. 1633, 4:o.
Nordlands Chrönika och Beskr. Wisingsborg, 1670. fol.]
Kóngabók edur Saga Olafs Tryggvasonar (den så kallade *Birger abborts bok*) Membr. fol. 1; 1. Cart. fol. 11. 12.
Olof Tryggvasons Saga, Cart fol. 10. 13. Cart. 4:o 9; 1*. 19: 1.
Olof Tryggvasons Saga, efter Flateyarboken, tr. i Skalholt, 1689, 1690. 4to.
Efter en annan Handskrift, utgifven med Svensk och Lat. Öfversättning och Anm. af *J. J. Reenhielm*. Upsala, 1691. 4to. Ett litet fragment utgifvet af *Verelius*, Upsala, 1665. 8:o.
Olof Haraldssons, den Heliges, Saga, Membr. 4to 2. 4. Cart. fol. 24. F. k. 10†.
Sturlesons Ol. H. S. finnes i Heims kringla.
Randulf Spakes och hans söners Saga, Cart. fol. 50: 6. 96: 4†. Cart. 4to, 15: 1. 16: 1.
Randulf är den samme som *Raud* i Olof den Heliges Saga, Cap. 174, och finnes således det hufvudsakliga af denna lilla Saga tryckt i Heims Kringla.
Hryggiar-stycki. Cart. fol. 14. Cart. 4to, 9: 3.
Sverres Saga, Cart. fol. 41.
Utgifven af Prof. *Werlauf*, Köpenh. 1813. fol, såsom ett Supplement till Schönings upplaga af Heims Kringla.
Håkan den Gamles Saga, Cart. fol. 44. 57: 2. F. k. 9†.
Stycken deraf äro utgifne af *J. Johnstone* i *the Norwegian account of Hacos Expedition against Scotland*, 1263, *now first published in the original*

Islandic from the Flateyan and Frisian Msct, with a English version and notes, 1782, 8:o, i Densammes *A fragment of Ancient History*, 12mo, och *Anecdotes of Olave the Black King of Man and the Hebridian Princes of the Somerled family, to wich are added XVIII Eulogies on Haco King of Norvay by Snorro Sturlson*, 1780, 8:o.

Söguthættr om Konung Heidrek och hans ättmän, L. 2$: 2, Cart. 4to, 15: 4.
Samma Heidreks bedrifter beskrifvas i Hervara Sagan. Om denna Saga, skild från Hervara Sagan, se Suhms Krit. Hist. 1. B. s. 422-436.

Sagobrott om några Konungar i Dana och Svea välde, Cart. Fol. 38: 2.
Utgifvet af *J. F. Peringskiöld*, Stockholm, 1719. 4:o.

En annan Saga om Dana Konungar, Cart. 4:o, 41; 2*.

Knytlinga Saga, Cart. Fol. 55: 3. 96: 32+. F. k, 16†. Cart. 4to, 41: 1.
Till trycket befordrad af J. *Gram* i Köpenhamn; häraf finnas få exemplar, och af dem intet fullständigt.

Jomsvikinga Saga, Membr. 7: 3. Cart. Fol. 17: 5. F. k, 1, samt i Skåpen N:o 34 och 36†.
Finnes uti Olof Tryggvasons Saga, Isl. Uppl. Vol. 1. Kapp. 70-78; 123-163.
Öfversatt på Svenska af *M. Adlerstam* och utgifven af *L. Hammarsköld*, Stockholm, 1815. 4to.

Om Konung Sven i Danmark och Bisk. Wilhialm i Roskild, Cart. fol. 60: 5.
Hit höra ock en del af de under N:r VII. upptagne, mer och mindre Romantiserade Sagor, hvilka dock äfven i Historiskt afseende förtjena uppmärksamhet.

Aettartal Konganna, Cart. fol. 64: 30. Jemf. 74, 76: 2, 3.
— — Harald Hårfagres, Cart. fol. 76: 1.

Aettartal Sverres, Cart. 8:o, 3: 4.
— Snorro Sturlesons, Cart. fol. 35: 7.
— — Lagmannen i Viken Eggert Eggertsons, Cart. fol. 35: 13. 60: 8.
— Åtskilliga andra, Cart. fol. 16: 3. 60: 9. 76: 2, 3. Cart. 4to, 8: 4. Cart. 8:o, 9: 5.
Förteckning öfver Norrska Konungarna från Harald Hårfager till Erik af Pommern och af annan hand fortsatt till Christiern; áfvensom förteckning öfver Biskoparne i Norge, Orknöarne, Ferröarne och Island, C. 16.

VI. Legender.

Historia B. Virg. Mariæ cum hist. Episcoporum, Monachorum et aliorum Sanctorum, qvibus sese revelavit Mater Dei, et quorum vitas in unum volumen describi voluit Haquinus Rex Norvegiæ, Membr. 1. 11.
Historia Damasceni, Membr. fol. 6. Jemf. 3: 4. Cart. fol. 49†.
S. Joan. Damasceni Hist. Indica, sive vita Baarlami et Josaphati lingua et literis Slavonicis, Mosc. 1680. fol.
Nicolaus Ärke Biskops Saga, Membr. 4to, 16.
Samlingar af Helgon Legender, näml. Agathæ, Ambrosii, Annæ, Antonii, Augustini, Barbaræ, Barlaami et Josaphati, Benedicti, Blasii, Ceciliæ, Christophori, Dionysii, Dominici, Emerentiæ, Erasmi, Gregorii, Johannis Gullmun Chrysostomi, Henrici et Kunegundis, Hieronymi, Hippolyti, Catharinæ, Laurentii, Lazari och Systra hans, Mariæ, Martini, Maurs, Nicolai, Osvaldi, Rochi, Sebastiani, Servatii, Silvestri, Sixti, Septem dormientium. Stephani, Thomæ, Trium Regum Christum in Bethlehem visitantium, Tyri et Sidonis, Vincentii, Zosimi, Sagor, Membr. fol. 2. 3.
Om Ärke Bisk. S. Anshelm och Thomas Cantuariens. Cart. fol. 60: 13.
Isländska Helgonens, såsom Bisk. Jons m. fl.

Sagor finnas ibland öfriga Sagor om Isländare under N:o III.

Pontificum et Episcoporum Constitutiones, quemadmodum sermones diebus festis legentur, Membr. 4to, 15.

VII. Romantiska Sagor.

a) Engelska.

Konung Artus Saga, Cart. fol. 47: 12.
K. Artus jemte dess Kämpars Sagor öfversattes på Norræna språket uppå Norska Konungen Håkan Håkanssons befallning.
Ivents Saga, Membr. 4:o, 6: 3. Cart. Fol. 46: 1.
Percevals Saga, Membr. 4to, 6: 4.
Eriks Saga, Cart. Fol. 46: 2.
Valvers Saga, Membr. 4to, 6: 5*.
Mötturs Saga, Membr. 4to, 6: 10.
Samson Fagres Saga, Cart. Fol. 27†. 56: 6. 96: 12†. Cart. 4to, 13: 8. 17: 11.
Utgifven med Svensk och Latinsk öfversättning af *Björner* i *Nordiska Kämpadaterna*, Stockh. 1737, Fol.
Bievus Saga, Membr. Fol. 7: 3. Membr. 4to, 6: 2*. Cart. Fol. 46: 3. Cart. 4:o 6: 6.
Fertrams och Platos Saga, Cart. Fol. 46: 4.
Gabon och Wigoles Saga, Cart. Fol. 47: 6. Cart. 4:o, 22: 5.
Alaflecks Saga, Cart. Fol. 47: 10. Cart. 4to, 5: 7. 6: 9.
Wilhialm Rigardssons Saga, Cart. Fol. 66: 2.
Wilhialm Siods Saga, Cart. Fol. 1: 16. 96: 5†. Cart. 4:o 17: 15. Cart. 8:o, 4: 4.
Brettamanna Saga, Cart. Fol. 58: 2. 96: 28†.
Konung Jatvards Saga, och om Wilhialm Bastard och några andra Engelska Konungar, Membr. Fol. 5: 3. Cart. Fol. 55: 1. 26†.
Rodberts Tháttur, Cart. Fol. 60: 14.
Tryckte uti Holum 1756.

b) Tyska.

Vilkina och Niflunga Saga, Membr. Fol. 4*. Cart. Fol. 28†. 32†. 36†. 100: 5*. L. 2*. F. k. 8†. 11*. 12*. 13*. Cart. 4to, 42: 2.
Niflunga Sagan, som är en fortsättning af Vilkina Sagan, blef först efter år 1257 på Konung Håkans i Norge befallning öfversatt på Norræna Språket. Jemf. Halfd. Einarsons Sciagr. Hist. Lit. Isl. s. 106.
Utgifven med Svensk och Latinsk öfversättning af *Peringskiöld*, Stockholm, 1715, Fol.

Volsunga Sagan, Cart. Fol. 20†. F. k. 17. Cart. 4:o, 38: 4.
Utgifven med Svensk och Latinsk öfversättning af *Björner* i *Nord. Kämpadaterna*, och af F. H. von der Hagen på Tyska ibland *Altnordische Lieder und Sagen, welche zum Fabelkreis des Heldenbuchs und Niebelungen gehören*. Berlin 1812.

Blomsturvalla Saga, Cart. Fol. 50: 1. 53†. 56: 7. 96: 15†. Cart. 4to, 5: 4.
Utgifven på Tyska af von der Hagen, jemte föregående Saga.

Trojumanna Saga, Cart. Fol. 1: 5. 58: 1. 96: 27†. Cart. 4to, 29.

Trojaborgs Chrönika, Cart. 4to, 36.

Hectors Saga, Membr. Fol. 7: 5.

Historia um thá mikla orrustu semtheir Romversku i Wallandi og Carthaginenses úr borginni Carthago i Bláland hélldu sin á millum. Cart. Fol. 47: 11.

c) Franska.

Karla Magnusar Saga med sinum tháttum, näml. Tháttur af Karvel Kurteysa; af Aglandus; Brúartháttur; Otuelstháttur; Hugonstháttur edur Geiplur; af Ferakut och Balant; samt Runsewals tháttur, Cart. fol. 37. Jemf. Cart. 8:o, 7: 1.

Alexander den Stores och Romfærla tháttur, Membr. 4to, 8*. Jemf. Cart. Fol. 1: 6.

Saga om Falentin och Oursom (Valentin och Ursinus), Cart. fol. 29. Cart. 4to, 14.

Författad på Franska, öfversatt från Holländska på Isländska.
Saga om Octavianus Kejsare och hans söner Flores och Leo, Cart. 4:o 5: 5.
Floris och hans söners Saga, Cart. 4:o, 16: 5.
Gibbons Saga, Membr. fol. 7: 6. Cart. fol. 47: 2. Cart. 4:to, 6: 7.
Remunds Saga, Membr. fol, 7: 1. Cart. fol. 47: 4. Cart. 4:to, 16: 3.
Saga om Clarus och Serena, Cart. 4:o, 13: 9.
Sauls och Nicanors Saga, Cart. fol. 1: 15. 47: 7. Cart. 4:o, 22: 4.
Geirard Jarls och Wilhelm Geirardssons Saga, Cart. fol. 58: 5. 96: 31†.
Jarlamans och Hermans Saga, Cart. fol. 56: 1. 96: 24†. Cart. 4:o, 6: 14.
Damasts och Konung Jons af Småland Saga, Cart. fol. 1: 9. 66: 3. 96: 7†. Cart. 4:o, 17: 16.
Sigurd Tornares Saga, Membr. fol. 7: 2.
Thiodel Riddares Saga. Cart. 4:o, 16: 7. Cart. 8:o, 10: 4.
Flovents Saga, Membr. 4:o, 6: 7*. Cart. fol. 47: 3.
Addonii och Constantini Saga, Membr. fol. 7: 10. Cart. fol. 48. Cart. 4:o, 6: 5. 19: 2.
AEmilii och Amici Saga, Membr. 4:o, 6: 1*.
Dinus Dramblåta och Philomeniæ Saga, Cart. f. 1: 7*. Cart 4:o, 16: 11. 31: 3
Victor och Blaus Saga, Membr. fol. 7: 7. Cart. fol. 46: 7. Cart. 4:o, 16: 6. 17: 5.
Partalopa och Marmoriæ Saga, Membr. fol. 7: 9. Cart. fol. 46: 6. Cart. 4:o, 6: 8. 19: 3.
Hugaskaplers Saga, Cart. fol. 60: 12. 98: 4†.
Laes Henrikssons, Rolf Skuggafiſls Ingialdssons och Wilhelm Laessons Saga, Cart. fol. 58: 4. 96: 30†. Cart. 4:o. 5: 6.
Saga af einum Meykóngi Nitidu Frægu, Cart. fol. 1: 8. Cart. 4to, 31: 2. Cart. 8:o, 6: 6.

d) Italienska.

Liffs Saga thes naffnfræga Virgilii, Cart. 8:o, 16: 2.

Mirmants Saga Membr. 4:o 6: 6. Cart. fol. 17: 3*. 47: 1.

Conrads Saga, Membr. fol. 7: 4. Membr. 4:o, 6: 9. 7: 1. Cart. fol. 46: 5.
Drauma Jons och Henrik Jarls Saga, Cart. fol. 1: 13. 47: 8. Cart. 4:o, 15: 6. 22: 1.
Saga om Jatmund, annars kallad Wilhialm och Lodver, Cart. fol. 98: 11†.
Magus eller Maus Jarls Saga. Cart. fol. 58: 3. 96: 29†. Cart. 4:o, 5: 2. 17: 7.
Bæring Fagres Saga, Cart. fol. 1: 12. 47: 5. Cart. 4:o, 13: 2. 17: 9.
Sigurd Fots af Walland och Asmund Huna Konungs Saga, Membr. fol. 7: 8. Cart. fol. 66: 4. 96: 11†. Cart. 4:o, 17: 6.
Sigurd Thögla Saga, Cart. fol. 1: 14. 56: 9. 96: 17†. 98: 7†. Cart. 4to, 17: 1. Cart. 8:o, 8: 6.
Thialar Jons eller Jon Svipdagsons och Erik Forvitnes Saga, Membr. 4:o, 6: 9. Cart. fol. 96: 22†. 98: 5†. Cart. 4:o, 16: 2. 32: 7. Cart. 8:o, 8: 3.
Elis Saga, Membr. 4:o, 6: 8. Cart. fol. 46: 8. 98: 2†. Cart. 4:o, 17: 4. Cart. 8:o, 10: 3.
Ulf Uggasons Saga, L. 21: 4*. Cart. fol. 70†. 96: 23†.
Sigurdgard Fräknes Saga, Cart. fol. 1: 11. 66: 1. 96: 10†. Cart. 4:o, 17: 18*. 27: 4. Cart. 8:o, 6: 5. 8: 2*.
Albanus Saga, Cart. fol. 68: 20.
Jon Levis Sveins Saga, Cart. 8:o, 1: 4. 17: 4.
Aevintyr af Placidius, Cart. 4:o, 31: 4.
Nicolaus Lekares Saga, Cart. fol. 1: 10. Cart. 4:o, 31: 1.
Thorborg Digras Saga, Cart. 8:o, 4: 3.

e) Nordiska.

Alf och hans kämpars Saga, Cart. fol. 1: 4. 98: 3†. L. 21: 3*. Cart. 4:o, 15: 3.
Utgifven med Svensk och Lat. Öfversättn. af *Biörner* i Nord. Kämpadaterna, Stockh. 1737. fol.
An Bågsvängares Saga, Cart. fol. 50: 2. 52†. 60: 3. Cart. 4:o, 2: 2.

Utgifven på Isländska, Svenska och Latin af *Biörner* i *Nord. Kämpadat.*

Asmund Kappabanes Saga, Membr. 4:o, 7: 4. Cart. fol. 17: 6.

Utgifven med öfversättning af *J. F. Peringskiöld*, Stockholm, 1722, fol.

Bard Dumbsons eller Snæfells-As Saga, Membr. 4:o, 18*. Cart. fol. 6: 2. 96: 38†. Cart. 4:o, 26. och i Sk. 36†.

Tryckt i Markussons Sagosamling in 4:o, Holum, 1756.

Bragda Ölvers Saga, Cart. 68: 15.

Bodvar Biarkes Saga. Cart. fol. 60: 1. 61: 1.

Utgifven i Nordiska Kämpadaterna.

Bue Andridssons Saga, se Kialnesinga Sagan.

Eigil Enhändtes och Asmund Berserkabanes Saga, Cart. Fol. 56: 5. Cart. 4:o, 5: 8. 30: 5. Cart. 8:o, 1: 3*. 8: 4.

Utgifven med Svensk och Lat. öfversättn. och Lat. Anm. af *P. Salan.* Upsala, 1693, 4:o.

Erik Vidförles Saga, Cart. Fol. 17: 4†. 96: 21†. L. 20. Cart. 4:o, 13: 1. Cart. 8:o, 4: 8*.

Frithiof Fräknes S. Membr. 8:o, 4: 1*. Cart. fol. 56: 8. 96: 16†. F. k. 7. Cart. 4:o, 17: 17. 30: 4.

Utgifven i Nordiska Kämpadaterna.

Giafa Refs och Dalafifls Saga, Cart. 4:o, 12: 3. 21: 2.

Samma Giafa Refs händelser omtalas i Götriks och Rolfs Saga, utgifv. af *Verelius.*

Grim Lodinkins Saga, Cart. 4:o, 32: 3. Cart. Fol. 73: 2†. 96: 20†. F. k. 4.

Utgifven med Latinsk öfversättning af Isleif Thorlev. Upsala, 1697, Fol. på *Ol. Rudbecks* bekostnad.

Gunnar Keldugnupsfifls Saga. Cart. 4:o, 17: 2*.

Gånge Rolfs Saga, Cart. 8:o, 8: 5. Cart. 4:o, 17: 3. 30. 7†. F. k. 3†.

Götriks och Rolfs Saga, Membr. 4to, 7: 2. Cart. fol. 1: 17. 17: 1†. Cart. 4to, 6: 1*. 16: 4. 17: 8. Cart. 8vo, 10: 1. 11.

Utgifven med Svensk öfversättning och Lat.

Anm. af Prof. *Ol. Verelius*, Upsala, 1664, 8vo.
Halfdan Branafostres Saga, Cart. Fol. 56: 4. 96: 15†. Cart. 4to, 2: 4. 17: 12. 38: 1.
Utgifven i Nordiska Kämpadaterna.
Halfdan Ostensons Saga, Cart. fol. 62. F. k. 5†. 6. Cart. 4to, 30: 2.
Utgifven af Björner i Nordiska Kämpadaterna.
Harald Hringsbanes Saga, Cart. fol. 54: 1. Cart. 4to, 13: 4.
Hatcon Norræna Saga, Cart. fol. 68: 16.
Hedin och Högnes Saga, Cart. 4to, 38: 3.
Texten är tryckt i Olof Tryggvasons Saga, Isländska Upplag. Vol. 2: 49-58, Cap. 17.
Öfversatt på Latin af Jon Gudmundsson och finnes jemte Ketil Hængs och Grim Lodinkins Sagor, utg. på Ol. Rudbecks bekostnad, Upsala, 1697, fol.
Heraud och Boses Saga, Cart. 4to, 1: 10*. 13: 7.
Utgifven med Svensk öfversättning af *Ol. Verelius*, Upsala. 1666, 8vo.
Hialmters och Ölvers Saga, Cart. fol. 63. Cart. 4to, 6: 3. 20. 30: 3.
Utgifven med Svensk öfversättning af *J. F. Peringskiöld*, Stockholm 1720, 4to.
Illuge Grydarfostres Saga. Cart. fol. 56: 11. Cart. 4to, 21: 1.
Utgifven med Svensk öfversättning af *Gudmund Olofsson*, Upsala, 1695, 4to.
Ingvar Vidförles Saga, Cart. fol. 98: 17†. Cart. 4to, 42: 4.
Utgifven med Svensk öfversättning och Anm. af *N. R. Broçman*, Stockholm, 1762, 4to.
Jokul Buesons Saga, Cart. fol. 61: 5. Cart. 4to, 16: 10. Cart. 8vo, 4: 2.
Tryckt i *Markussons* SagoSamling in 4to, Holum, 1756.
Ketil Hængs Saga, L. 20. Cart. fol. 75: 1†. 98: 14†. F. k. 4†. Cart. 4to, 32: 2.
Utgifven jemte Grim Lodinkins Saga af *Ol. Rudbeck.*

Kialnesinga Sagan eller Bue Andridssons Saga, Cart. fol. 61; 4. Cart. 4to, 4: 10. Cart. 8vo, 4: 1. Tryckt i Markussons SagoSamling in 8vo, Holum, 1756.

Kroka Refs Saga, Membr. 4to, 20: 2*. Cart. fol. 50: 3. Cart. 4to, 2: 1. 4: 9. 5: 1. 17: 10. Cart. 8vo, 6: 4. Tryckt i Markussons SagoSaml. in 8vo.

Norna Gests Saga, Cart. 4to, 5: 9. 15: 2. Isländska texten finnes i Olof Tryggv. Saga Isl. Uppl. Vol. 2. sid. 132, följ. och med Svensk och Latinsk öfversättning i Nordiska Kämpadaterna.

Orm Storolfssons och Asbiörn Prudes Saga, Cart. fol. 56: 2. 96: 25†. 98: 8†. Tryckt i Append. till Olof Tryggv. Saga. Isl. Uppl. s. 3. följ.

Ragnar Lodbroks och hans söners Saga, F. k. 17. Cart. Fol. 21. 96: 33†. Cart. 4to, 38: 6. Utgifven af *Biörner* i Nordiska Kämpadaterna och af *von der Hagen* i *Altnordische Lieder und Sagen* — Berlin, 1812.

Rolf Krakes Saga, Cart. Fol. 1: 18. 25. 96: 26†. Cart. 4to, 13: 3. 17: 4. 38: 5. Utgifven i Nordiska Kämpadaterna, öfvers. af R. R. Gref *Bonde*. Utgifven på Latin af *Torfaeus*, Köpenh. 1715, 8vo.

Romund Gripsons Saga, Cart. fol. 68: 14. 98: 15†. Utgifven i Nordiska Kämpadaterna.

Slisa Hroes eller Hroe Spakes Saga, Cart. fol. 56: 10. 96: 18†.

Sorle den Starkes Saga, Cart. Fol. 56: 13. 96: 19†. Cart. 4to, 38: 2. Cart. 8vo, 7: 2. utg. i Nord. Kämpd.

Sturlög Starfsammes Saga, Cart. Fol. 56: 12. Cart. 4to. 13: 6. 30: 6. Cart. 8vo, 6: 7. 7: 3. Utgifven med Svensk öfversättning af *Gudmund Olofsson*, Upsala, 1694, 4to.

Thorgrim Prudes och Viglund Vænes Saga, Cart. fol: 50: 4. 51†. Cart. 4to, 5: 3. 16: 9. 27: 2. och i Skåp. 36†.

Texten tryckt uti *Markussons* SagoSamling in 4to, Holum, 1756.
Thorsten Bærmagns eller Byakrafts Saga, Cart. fol. 56: 3. 96: 14†. Cart. 4to, 5: 10. 13: 5. 16: 8. 17: 13. Cart. 8vo, 6: 3. 8: 1*.
Utgifven i Nordiska Kämpadaterna.
Thorsten Dromunds Saga medföljer Gretters Saga.
Thorsten Vikingssons Saga, Cart. 4to, 6: 12.
Utgifven med Svensk öfversättning och Lat. Anmärkn. af J. I. *Reenhielm*, Upsala, 1680, 8:o.
Örvar Odds Saga, Membr. 4to, 7: 5. Cart. fol. 17: 2†. 73: 3†. 98: 14†. L. 21: 1. F. k. 4. Cart. 4to, 1: 11*, 32: 4. och i Skåp. 56†.
Utgifven med Lat. Version af *Olof Rudbeck*, Upsala, 1697, Fol. Isländska Texten efter här anförda Membr. N:o 7. är utgifven af Prof *Rask* uti Dess Isl. Läsebok, Stocholm 1817, 8vo.

VIII. Sednare tiders Qväden.

1. Andeliga Visor.

Lilia hin gamla á Norrænu, Cart. fol. 23.
Liliu-qvædi, Cart. fol. 64: 46.
Mariu-visur, Cart. fol. 64: 49, 54.
Kross-qvædi, Cart. fol. 64: 43, 53.
Nidurstigs visur, Cart. fol. 64: 45.
S. Pauls och Nikulaus diktur, S. Olafs Visur, m. fl. Cart. fol. 64: 44, 51, 52, 55-57. Jemf. Cart. 8vo, 9.

2. Rimur.

Olafs rima Haraldssonar, Cart. 4to, 9: 2.
Rimur om Grim och Hialmar, Cart. fol. 68: 13.
Utgifne med Öfversättn. af Biörner i Nordiska Kämpadaterne.
Om Gretter den Starke af Kolbein Grimson, Cart. 8vo, 9: 3.
Om Philip Fagre, Cart. fol. 68: 9.
Biarka, Blomsturvalla, Brönu, Bærings, Dinus,

Eigils, Gallmans, Geiralls, Halls, Hectors, Heraud och Boses, Hring och Tryggves, Ingvars, Mabils, Mackomes, Magus, Olof Tryggvasons, Pontus, Rolands, Saulus, Sigurd Thögla, Sturlög Starfsammes, Thorer Haleggs, Thorballs, Thorsteins, Vidbiods, Vidmunds, Virgilius, Ögmund Ackraspillers, Ölkofra m. fl. Rimur, Membr. 4to, 22*. 23*. Cart. 4to, 1*. 24*. 28*. 42*. Cart. 8vo, 1*. 2*. 10*. 17*.

Lygiar-liód Sira Gudmundar Erlinsonar; En dikt om Lögnen öfversatt af Rugman, Cart. fol. 15.
Bergstein Thorvaldsons Viso-flockar, Cart. fol. 64: 18.
Visa af Jon Eggertson, Cart. 4to, 32: 1.
Fianda Fæla, rima vid slutet af en strid 1611 af Jon Gudmundsson, Cart. 8vo, 17: 1.
Visor och åtskilliga qväden, Cart: 8vo, 3. 9. 16. Cart. fol. 57: 1.
Calendarium edur Islendskt rim suo menn meigie vitahuad timum Aarsins lidur, med littell. re utskyringu, skrif. 1673, Cart. 8vo, 18.

IX. *Commentatorer och Exegeter.*

Den Prosaiska, eller så kallade Snorro Sturlesons Edda, Membr. 4to, 3. Cart. fol. 16. 34†. 38: 3. 98: 16†. Cart. 4to, 10: 2. F. g. 3. b†. Cart. 8vo, 5.
En del utgifven efter Wormianska Codex med Dansk och Latinsk öfversättning af *Resenius*; Köpenh. 1665, 4to. Öfversatt på Tyska af *Schimmelman*, Stettin, 1776, 4to.
En del utgifven efter Upsala Codex med Svensk och Latinsk öfversättn. af *Göransson*, Upsala u. å (1746) 4to.
Edda eller Skandinavernes hedenske Gudelaere, oversat ved Nyerup, Köpenh. 1808, 8vo, är öfversatt på Svenska och tryckt, Stockholm, 1811,

8vo, och på Tyska af Fr. Rühs, tryckt Berlin 1812, 8vo.
Prosaiska Eddan, utgifves i Stockholm efter Prof. *R. Rasks* Redaction med Svensk Öfversättning af Mag. *Cnattingius.*

Eddorna afskrefne, explicerade och resolverade af Translat. *Gudmund Olofsson* F. g. 3.
Skaldavisorna ur Sturlesons Heims Kringla likaledes, F. g. 2.
J. Rugmanni Notæ Philologicæ in Hávamál et Capitulum Runicum, Cart. fol. 73½.
Einar Eyolfsson Paraphras öfver Bergbúathättur och Vafthrudnismál, Cart. Fol. 35: 11*, 12.
Skaldavisor till Olof Tryggvasons Saga, Cart. fol. 72.
Tryckte jemte Sagan i Upsala, 1691, 4to.
Jon Gudmundssons, kallad Lærdi, Málari och Tannsmidr, Skrifter, Cart. fol. 50: 7. 64. 65.
Olof den Gamles Skrif. Cart. fol. 64: 40. 98: 10†.
Hattalykill Loptz rika, Membr. 4to, 23: 3*.
Islands lióda hatta lag, Cart. fol. 64: 17.
B(iörn) J(ons)s(ons) á Skardzá om runor; skr. 1642, Cart. fol. 38: 4. Cart. 4to, 10: 1.
Landanöfn nockur, Cart. 4to, 3: 5.
Heims Kringlunar Heidnar blomstur, Landablomst. Vedurátta blomst. Cart. fol. 1: 1, 213.

X. *Aevintyr.*

Aevintyr af Thorstein ur Aust-Fiördum, Cart. 4to, 2: 6. Cart. fol. 96: 9†.
Finnes i Svensk öfversättning af *Utgifvaren*, helt och hållet infördt uti Bihang om *Idrotterna* efter *Gånge Rolfs Saga*, sid. 281. Professor *Müller* i *Saga Bibl.* I. Bind. s. 347, kallar den *Thattr om Thorstein Frode*, med det vitsord, att Anekdoten från Elfte århundradet, hvilken innehåller mycket charakteristiskt, synes trovärdig. I Salans Sago-utdrag Cart. fol 96: 9. kallas den *Thorsten Skalds Saga.*

Thattr af Thorsten Austfyrdske, Cart. fol. 35: 8. 68: 18.
Thattr af Thorsten Forvitne, Cart. fol. 68: 17.
Thorsten Uxafots Saga, Cart 4to, 12: 2.
Snægli Halla Saga, Cart. fol. 35: 9.
Söguthåttur af Stufsyni Thordar Kattar, Cart. fol. 35: 10.
Aevintyr af Eigil Siduhallsson och Tofe, Cart. 4to, 4: 6.
Aevintyr af Thorvard Kråkunef och Eisten, Cart. 4to, 4: 5.
Aevintyr af en Konung Wihialm, Cart. 8vo, 10: 2.
Aevintyr af en Marggrefve, 3 Riddare m. m. fl., Cart. fol. 46: 9. 60: 2. 64: 28, 29, 33, 35, 37, 39. 66: 6, 7. 68: 7, 8. Cart. 4to, 22: 2, 3. Cart. 8vo, 8: 7.

Konung Krembres i Götaland och Konung Augis i Upsala Saga, Cart. fol. 98: 1†.
Sagan är insand från Köpenhamn och öfversatt af N. H. D. (Nils Hufvudsson Dal). Den har många criteria af att vara understucken och troligen en product af 17de Seclet. Jemf. *Lagerbrings* och *Langebeks* bref i *Langebekiana* s. 323, følj.

XI. Religions Skrifter.

Salomos Ordspråk och Jesu Syrachs Bok, Membr. 4to, 4. 10: 1, 2.
Evangelier, Epistlar och Psalmer, Membr. 4to, 13. Cart. 8vo, 14. 15.
Lutheri mindre Cathechismus, Membr. 8vo, 2.
Böneböcker, Membr. 8vo, 6. Cart. 8vo, 23.
Åtskilliga Andeliga Skrifter, Membr. 4to, 9. 19. Membr. 8vo, 5. Cart. 4to, 6. Cart. 8vo, 4. 9. 19. 22.
Barndómr vors Herra Jesu Christi, Cart. 8vo, 12.

XII. Translatorers och Antiqvariers Excerpter och Isl. Samlingar.

J. Rugmans Mauka Stela, Cart. 4to, 33.
Collectanea Rugmanni, Cart. 4to, 34.
Isländske Ordzhættur, Cart. 4to, 35*.
Fragmenta Historica af Rugman, F. e. 18.
Gudmund Olai Promtuarium vel Index Adagiorum Islandicorum, F. g. 1.
Eid. Miscellanea varia, F. g. 4.
Eid. Öfversättn. af Commenii Janua Ling. rest. Aur. på Isl. F. g. 5.
Hadorphiorum, Patrii et Filii, Collectanea ad Scand. Antiqu. F. f. 5.
J. F. Peringskiöldii Index Philologicus. F. i. 1.
Af Assess. Biörners Sago-Excerpter eller *Index in Manuscripta qvaedam Gothica Collegii Antiquitatum, qvod Holmiae est, praecipua*, innehållande Nomina propria, ritus, mores, leges, institutiones et id genus alia ad Historiam et Antiqvit. Sveo-Goth. tanquam per locos communes annotata, lärer nu ej mera vara qvar, än hvad som finnes uti N:o 13 fol. den delen af von Dalinska Samlingen, hvilken äges af Öfver-Kammarherren m. m. Herr Friherre Stjerneld.

Ett kort sammandrag af några Sagors innehåll på Svenska af (Salan och) Peringskiöld, finnes Cart. fol. 96*. och äro dessa på sina ställen upptagne.

Rolf Sturlögssons eljest kallad Gånge Rolfs Saga.

1 Kapitlet.

Konung Reggvid och hans härklädnad.

Så börjar denna Saga, att *Reggvid* het en Konung, som styrde *Holmgardarike*, hvilket af somliga kallas *Gardarike.* 1) Han var en mägtig Konung och vänsäll af allt folket; en storvuxen och kraftfull man, hugfull och vapenvand krigare. Han var klok och rådig samt ganska frikostig mot sina vänner, men hård och sträng mot sina ovänner, och var han i de flesta stycken väl utrustad.

Han hade haft en storättad drottning; men hon är här icke vidare omtald, emedan denna saga tillkommer henne icke, ty hon var redan afliden. Konung

Reggvid ägde ett enda barn med denna sin Drottning, en dotter, som het *Ingegärd*, och var hon den fagraste och artigaste bland alla fruntimmer, som funnos i hela Gardarike, och om än vidare letades. I klokhet och vältalighet var hon vida öfver de flesta Konunga döttrar, hvilka funnos i östliga delen af verlden. Hon ägde alla de skickligheter, hvilka höfvades en qvinna, och hos förnäma fruntimmer på hennes tid när och fjerran voro vanliga. Hon hade så stort hår, att hon dermed kunde hölja hela sin kropp, och så fagert som halm eller guld. 2) Konungen höll mycket af denna sin dotter. Hon hade sin enskilda värdiga boning 3) inom borgen, och var det en ypperlig boning till beqvämlighet och fasthet, och utomordentligen väl prydd med guld och ädla stenar. I denna sin jungfrubur satt hon dagligen med (trettio) andra tärnor, som tjenade henne. Konung Reggvid var kommen mycket till ålder, då de händelser timade, som denna Saga berättar.

Så är sagdt, att då Konung Reggvid var i sina unga år, låg han mycket ute i härnad, underkufvade åtskilliga folkslag

och hade jemt seger. Han hade laggt under sig allt land omkring *Düna*-floden. Denna flod är en af de fyra största floder i verlden, efter hvars ursprung *Ingvar Vidförle* letade, såsom i hans Saga förmäles. 4) Konung Reggvid seglade på Dünafloden österut och förvärfvade sig genom krig många sällsynta dyrbarheter hos åtskilliga folkslag, der Ingvar Vidförle tillförene farit omkring. Då han på denna färd hade tillbragt tio år, trodde man honom vara död. Men när han kom åter hem till Gardarike, satte han sig i ro. Ibland saker, som han på denna färd förvärfvat, var äfven en häst, som het *Dulcefal* 5) och kunde förstå menniskors mål. Denne var qvick som fogeln, snabb som falken, stor som kamelen, och var ingen häst dess like till storlek och styrka. Han lät ej taga sig, om ej den, som skulle rida honom, kunde få seger; men om seger var honom af ödet bestämd, gick hästen sjelfmant till sin herre. Konungen ägde en makalös god härklädnad; hela hjelmen var belagd med guld, och hård som demanten, emotstod han alla vapen. Brynjan var allt igenom

tredubbel, af hårdaste stål, och blank som silfver. Hans sköld var både bred och tjock; också kunde intet jern göra någon verkan derpå. Lansen, som hörde dertill, var både lång och diger, samt styf och seg. Denna gaf ljud ifrån sig, likt det af en klocka, när man dermed slog mot skölden, så vida den honom förde kunde vänta seger; men om denne skulle lida nederlag (oseger), gaf den icke något ljud. Svärdet stadnade aldrig uti det ämne, man högg emot; det bet både stål och stenar lika lätt som mjuka manshullet. Det var gjordt af sådant jern, som upptages ur fjärden *Ergir* och kallas *Gres-járn* (myrjern 6); det kan hvarken böjas eller brista. Hästen Dulcefal var af den art som kallas dromedarier. Alltid hade Konung Reggvid segrat, sedan han fått denna häst och rustning. Hans rike låg mycket öppet för härjningar, och hade han beständigt stora krig.

Konungen hade omkring sig många rådgifvare och kärkomne män. En af dessa het *Sigurd*, hvilken ock var kallad *Ullband*. Han var sonson af *Halfdan Röd-*

feld, som var *Brenne Kåres* son. Han var en ganska hjeltemodig man och gaf alltid goda råd. Han var vänsäll af allt folket och gammal till åren. Han hade länge farit med Konungen och varit honom följaktig i många faror.

2 Kapitlet.

Konung Erik och hans Berserkar.

Eric het en Sjökonung; han var ättad från *Gestrikland*, som ligger under *Svea* Konungs välde. Folket der bor, är starkt och jättelikt, hårdt och elakt att strida mot, samt kunnigt i trolldom.

Konung Erik var också en stor och stark, svart och mycket groflagd man. Han låg ute till sjöss vinter och sommar med många skepp och härjade om somrarne vida omkring i åtskilliga länder och riken. Han var en den största krigare och en mycket orolig menniska. Han hade en vacker syster, som het *Gyda*, hvilken ock beständigt var med honom på hans härfärder. Konung Erik hade många Berserkar och kämpar i sin här, hvaraf fyra i synnerhet äro såsom serdeles märkvärdiga här nämnda: tvänne

bröder *Sörkver* och *Bryniolf*, hvilka bägge voro stora och starka, mycket hårda att taga ihop med och så galdrafulle, att de uti krig kunde betaga svärden deras ägg; dock var Sörkver starkare och en tapper torner-riddare. Den tredje het *Thord*, var Konungens frände och hade tillnamnet *Lessö Skalle (Hlésseyar Skalli)*, en stor och stark man, som var ättad från ön *Lessö* (Hléssey) i Danmark, hvarest han hade uppvuxit och blifvit utlärd. Hans fosterbroder het *Grim* med tillnamnet *Äger*; denne var stor och uti allt elak. Man kände alldeles icke hans härkomst eller ätt; ty völvan (sierskan 1) Groa 2) hade funnit honom på yttersta hafsstranden långt från menniskors hemvist på Lessö; och var denna gumma Thords moder. Hon hade fostrat och uppfödt Grim och lärt honom allehanda hexkonster och trolldom, så att ingen i norden var hans like, i synnerhet som äfven hans natur var helt olik andra menniskors. Det är ock några mäns förmodan, det Grims moder måtte hafva varit ett sjörå (*siögygur*, *saekona*, sjöqvinna); ty han kunde fara både i sjö och vatten, när han ville, och vardt han

deraf kallad Äger (*AEgir*). Han åt rått kött och drack blod både af menniskor och creatur. Han grenjade mot menniskor och gjorde dem både blinda och döda. Ofta förvandlade han sig i åtskilliga lefvande varelsers skepnader och förändrade så hastigt sitt utseende, att man knappt kunde hinna fästa ögonen derpå. Hans anda var så het, att man tyckte sig brinna deraf, oaktadt man var härklädd. Han utspydde stundom eld och stundom etter på menniskor och hästar, och kunde derföre ingen menniska emotstå honom. Konung Erik hade mycken lit till Grim, och alla dessa kämpar; derföre sparade de icke att att mot hvarje varelse utöfva illbragder.

3 Kapitlet.

Konungarne Reggvids och Eriks strid

Vid denna tid kom Konung Erik med sin här till Konung Reggvids rike; han lät der dräpa menniskor och slagta creatur, brände byar och röfvade egendom. Men när landets invånare blefvo varse denna ofred, flydde somliga undan, som det förmådde, och foro hem till Konung Reggvid

samt berättade huru skeddt var. När han nu sporde dessa tidningar, lät han uppskära budkaflar och stämde allt sitt manskap sig till mötes; men han fick likväl en obetydlig här, efter som detta Konung Eriks anfall kom dem så hastigt och oförmodadt uppå; och de fleste voro svårmodige öfver huru detta kunde komma att aflöpa.

Om morgonen, samma dag slaget skulle stå, drog Konung Reggvid på sig hela sin härklädnad, och spände en guldkedja om halsen; denna var en genomgod klenod. Sedermera spände han sitt goda svärd vid sidan, och fattade lansen och slog dermed mot skölden; men — den gången gaf han icke något ljud. — Hästen Dulcefal ville icke heller låta taga sig, ehuru han jagades af många menniskor. Då han omsider blef drifven in mellan höga gärdesgårdar, framträdde Konungen sjelf och ville der taga honom; men så snart hästen blef varse Konungen, sprang han ut öfver planket och bort till skogs. Detta tycktes männen vara ganska underligt; och spådde man sig intet godt deraf, utan fruktade för ett säkert nederlag; och söktes icke

mera efter honom. Konung Reggvid lät i stället taga sig en annan häst, äfven som ock annan sköld och lans, och aflemnade de förra uti sin dotters vård och förvar, samt gjorde sig och hela sin här färdiga till strids.

Konung Erik drog nu hela sin styrka tillsammans, och bad hvar och en att visa sig sådan, som han var man till, samt icke spara de krafter och skickligheter, som hvar och en till fördel ägde. Då svarade Grim Äger: Det är en skyldighet, att hvar och en visar sig nu så duglig, som han förmår; men om vi här segra öfver Konung Reggvid, så vilje vi här nedsätta oss; och jag önskade erhålla ett land att styra, och Jarls namn. Din frände Thord skall följa mig, och skall samma öde öfvergå oss båda; men Sörkver och Bryniolf skola vara hos eder och värja land för eder. Konungen samtyckte dertill; och tågade derpå båda härarnas leder mot hvarandra. Konung Erik var på ena flygeln och Sörkver med honom, men Grim Äger på den andra; och var Vikingahären så stor, att fyra man voro om hvarje landets invånare. Konung Reggvid gick emot Konung Erik och

Sigurd Ullband emot Grim Äger. Här vardt nu en ganska häftig fäktning med hugg och slag, skott och stenkastande; hvarvid hvar och en framträngde starkt uti sin fiendes leder med stort härskri och äggande rop. Konung Eriks Berserkar och hans banerförare gingo fram för lederna; de nedhöggo Konung Reggvids folk såsom ung skog, att de tumlade hufvudstupa tvärs öfver hvarandra. Detta såg Sigurd Ullband, han röjde sig modigt och käckt med hugg å ömse sidor rum till Thord Lessö Skalle, och högg mot honom; men denne framräckte bara skallen, och beto de kraftigaste hugg derpå ej mer, än man huggit i sten. Men snart nog högg Thord Sigurd Ullband banehugg; och föll han der med mycket godt loford. Då Konung Reggvid såg detta, vardt han mycket harmfull öfver Sigurd Ullbands fall. Han sporrade sin häst och red häftigt fram; han högg omkring sig med hämnarens mod och fällde på bägge sidor både män och hästar, så att allt röjdes undan för honom; och svärdet bet såsom dermed blifvit hugget i vatten. Hela svärdsbaljan var belagd med guld,

der som det bäst tycktes pryda; uti yttersta knappen på handkaflen voro inslutne ädla stenar (lifs- stenar), de der kunde draga etter och sveda utur sår, då de deruti blefvo skafne. Förgrymmad, red nu Konung Reggvid fram mot Konung Eriks baner med den häftighet, att han hade fått bägge armarna bestänkta med blod ända upp till axlarna. Han nedhögg dervid stundom två eller tre personer i ett hugg och röjde sig så väg igenom den ena fylkingen fram och den andra tillbaka, likasom då det retade lejonet rusar fram, och nedlade folk i Konung Eriks leder såsom ung skog, så att allt måste vika undan för honom. På detta sätt lät han striden fortfara till natten, då fridsköld 1) vardt upphållen. Konung Erik for nu till sina tält (härbodar), och hade han lemnat på platsen mycket af sitt folk, hvaraf somlige flöto i sina sår. Konung Reggvid red nu hem till sin borg. Han hade förlorat mycket af sitt manskap; han var sjelf hvarken trött heller sårad, ej heller kunde man på honom märka minsta spår till fruktan.

Följande morgonen rustade sig Konung Reggvid åter till strids. Konun-

gens dotter, Ingegärd trädde inför sin fader och bad honom ei längre äfventyra sig och sitt lif, utan heldre fly ur borgen och sedermera vid lägligare tillfälle kräfva hämnd af Konung Erik, heldst man nu hade en så öfverlägsen magt att strida emot. Konung Reggvid vardt högligen vred öfver ett sådant tal och sade: det skall aldrig spörjas, att mig saknas mannamod, att jag vore en sådan feg stackare, det jag ej skulle våga strida äfven med så arga varelser som Konung Erik och hans fega undersåter. Med detta svar skildes de åt, och lemnade Ingegärd sorgfull sin fader och gick bekymmersfull till sin boning emedan hon nu tydligt såg sin faders nära förestående död.

Konungen red nu ner från borgen emot denna stora här; det är dock icke berättadt, huru talrik den varit, utan blott att träffningen återigen begyntes och fortsattes en stund bortåt. Konung Erik lät då slå en sköldborg omkring Konung Reggvid med alla sina kämpar. Grim Äger och Thord Lessö Skalle höggo ganska tappert på samma gång mot Konungen; men han försvarade sig så käckt, att han ej vardt sårad.

Men i det samma blåste Grim Äger mot honom med så mycken trolldom (Galder 2), att hästen dignade och hade nära fallit omkull. Konung Reggvid sprang då af hästen, gjorde ett häftigt anfall och fällde manskap på bägge sidor. Han staplade en likhög omkring sig så stor, att den slutligen stod honom till medjan (beltestad). Han vände sig mot Grim Äger och högg tvehändes till honom; men denne blåste emot honom, så att svärdet föll Konungen ur händerna. Han fattade då till yxan och rigtade hammaren så säkert och kraftigt mot Thords skalle, att han låg länge afdånad. Med ett språng i höjden öfver sköldborgen lopp Konung Reggvid öfver likhögen. Konung Erik vände sig då emot honom och högg till Konung Reggvid med svärdet, så att det gick sönder vid fästet; men mot hans goda härklädnad kunde det intet uträtta. I det samma lade Grim Äger till nedan under brynjan, med ett svärd (mekir) så kraftigt, att det stod igenom Konungen. Föll då Konung Reggvid der död ned med mycket hjeltemod och det goda loford, att Gardarike knappt tyckes haft någon bättre hjelte än Konung Reggvid.

Nu flydde allt hans folk, som var qvar; största delen hade likväl stupat af landets invånare. Mycket folk hade ock Konung Erik lemnat på platsen, Sedermera vardt Fridsköld uppvist, och de fingo fred och säkerhet till lifvet, som det ville behålla och derom hos Konung Erik bönföllo. De öfrige, som ej ville tjena Konung Reggvid, vordo dränpne. Slutades så dermed slaget, och de döda blefvo afklädde. For nu Konung Erik i Borgen med sitt folk, och gjorde sig der glad med allehanda drycker och musikaliska nöjen.

4 Kapitlet.

Konung Erik och Prinsessan Ingegärd.

Om morgonen kallade Konung Erik Grim Äger och hans Stallbröder och bad dem besöka Konung Reggvids dotter; som de ock gjorde. När de kommo in i hennes boning, helsade hon Konung Erik, ehuru hon var mycket harmfull, gråtögd och bedröfvad. Konung Erik sökte att muntra och trösta henne samt lofvade ersätta henne all den förlust på manskap och skada hon lidit, och sedermera få hvad

önskan som heldst rörande någon sak, som var dem tillständig att uppfylla, efterkommen, så vida hon ville sedermera lemna dem sitt samtycke och göra deras villja. Ingegärd, Konungens dotter, svarade: Aldrig må den med rätta bära Konungs namn, som ej håller hvad han en flicka lofvat; och må jag samtycka att göra eder villja, om J hållen edra ord och efterkommen min begäran. Ty förr än jag skall nödgas mot min villja öfverlemna mig i någon mans våld, skall jag strax afhända mig lifvet, och får då ingen äga mig. Konungen fick då stor kärlek till henne och sade: Vare den en niding, som ej håller sina ord mot eder; begär således nu strax hvad ni åstundar, och det skall ej nekas Er. Detta är, säger Konungens dotter, min första bön, att en stor och fast hög uppkastas efter min fader, och att densamma tillbörligen inuti bygges samt utomkring omgifves med skidgård. Högen skall göras långt ute i en ödemark, och skall ditbäras guld och dyrbarheter, som skola deruti nedsättas. Der skall ock min fader införas i hela sin rustning, omgjordad med sitt svärd. Han skall sitta på en stol, och

på bägge sidor omkring honom alla hans kämpar, som nu hafva stupat jemte honom. Hästen Dulcefal får ingen af edra män taga, utan må han få råda sig sjelf och gå hvart honom behagar. Jag vill råda öfver fjerdedelen af Riket i tre år; Jag och dem jag jemte mig antager, äfvensom de mig tillhöra, skola vara fria, i fred och nåde för eder och edra män. Imellerid vill jag på dessa tre år få en man, som hvarje år rider emot eder eller eder kämpe Sörkver till tornering; och om jag imellertid ej får någon sådan man inom den tiden att fäkta å mina vägnar, som kan lyfta Sörkver ur sadeln; så skolen J få råda öfver mig och allt hvad mig tillhör samt hela riket. Men om jag skulle få någon så rask man, att han besegrar Sörkver, då skolen J och hela edert sällskap lemna Gardarike, för att aldrig mer komma åter; då vill jag vara fri, och hafva all min faders qvarlåtenskap, land och rike efter min fader, såsom billigheten fordrar. Grim Äger sade: Denna begäran lärer knappt kunna bifallas; ty den beror af ett djupt begrundande samt en lång eftertanka och öfverläggning. För

öfrigt tycker jag, att det ej passar Er, Herre! att såsom friare lefva så länge, blott på hoppet, ehuru ni för öfrigt kan säkert lita på Sörkver, och är, enligt både min och samteliga Edra kämpars förmodan, ingen fara å färde. Konungen svarade: aldrig trodde jag, att Ni, min Prinsessa, skulle begärt något dylikt; dock ämnar jag ej rygga det löfte jag gifvit Er; ty jag har den förtröstan på Sörkver, att ni ej kan få någon tapprare man. Mig, inföll Grim Äger, förekommer en sak; denna torde komma oss väl till pass: ingen skall nämligen kunna öfvervinna Sörkver, hvarken vid Tornerspel eller Envig, utan han har hela den rustning och härklädnad, som Konung Reggvid ägde; men högen skall vara starkt byggd med murning och tegel, så att ingen mensklig magt skall kunna taga vapnen; och kunnen J gerna uppfylla edert löfte mot Konungadottern. J skölen imellertid tidt och ofta skicka män, som erbjuda sig att afhemta nämnda rustning, med löfte om Er Syster Gydas hand till belöning för den, som det kan verkställa. På detta sätt skall denna rustning antingen förblifva i edert våld, el-

ler ock återkommer ej den, som skulle afhemta honom, med lifvet. Detta råd behagade Konung Erik och de andra kämparne ganska mycket.

Konungen lät då bygga högen, såsom förut sagdt är, ganska stark, och voro Konungens kämpar härvid ganska flitigt behjelplige. Och Grim Äger tillställde så med sin trolldom *(seiddi)*, att ingen dödlig menniska skulle kunna erhålla härklädnaden, och gjordes för öfrigt högen oöfvervinnerlig. Var nu högen gjord och Konung Reggvid der insatt, samt gick Ingegärd sist ur högen. Hon lät i hemlighet ditföra tvänne rustningar, hvilka lades uti hennes faders knä. Sedan blef högen fast tillsluten och enligt Grim Ägers föreskrift, väl fullbordad.

Riket delades sedermera efter öfverenskommelse, och allt blef uppfyldt som förut sagdt är. Konungadottern fick ingen, som vågade pröfva sin styrka mot Sörkver. Konuugen skickade flera personer till högen; men ingen kom åter. Grim Äger (gaf han Ormaland och Jarlsnamn och satte han sig der ned. Han) styrde sitt Landskap, och var det uti *Garda välde* Konungasäte; men hans un-

derhafvande voro mycket missnöjde med honom. (De öfriga kämparne voro med Konung Erik att försvara hans land och vara hans undersåter; men Grim Äger skulle genom ombud underrättas, om saker förekommo af den betydenhet, att det tarfvades).

Grim Äger och Thord Lessö Skalle hade täta och betydliga stridigheter med folket ofvan ur *Jotünhem* (*Jotunhems* bygder 1), i synnerhet från *Aluborg*. Och är det ämnet för många Sagor, huru de äflades uti deras stora krig, äfven med hexerier och trolldom, och huru de å ömse sidor gjorde hvarandra ondt men aldrig godt. Sörkver och Bryniolf voro hvarje sommar i härnad och skyddade landet åt Konung Erik. Ingegärd satt i en treflig borg i sitt rike och hennes välkomne män, och var mycket hugsjuk öfver sin författning.

5 Kapitlet.

Gånge Rolfs härkomst.

Sagan afviker nu till *Norge* till det dervarande Konungadömet *Ringarike*. Der regerade under den tid, som förut är omtalad, Konung *Sturlög* hinn Starfsami (den arbetsamme 1). Hans Drottning var Åsa, den väna, *Eric* Jarls dotter. De ha-

de många och väl uppfostrade söner. Den första het *Ragnvald*, den andra *Fradmar*, den tredje *Erik* och den fjerde *Rolf*. Denne sednare hade fått namnet Rolf efter sin faders fosterbroder *Rolf Nefja*, hvilken dog uti afgudatemplet i *Biarmaland*, under det han var der tillika med Sturlög att afhemta det bekanta Urarhornet. Rolf Sturlögs son var en vacker karl, både lång och diger, och så tung att ingen häst kunde bära honom, utan måste han beständigt gå, hvarföre han kallades *Gånge Rolf* 2). Han var vacker till utseende, men ej förekommande mot allt folk och sällan glädtigt munter, utan var hans största gamman att deltaga i målskjutning och tornering 3). Han var ock så tung och stark, att ingen kunde rycka honom ur sadeln, men så ovig i vapenskiften, att, ehuru han var den största och starkaste man, var han likväl mot de flesta både menlös och gagnlös. Han liknade ej sin far, hvarföre ock kallsinnighet herrskade jemt och beständigt dem emellan.

En dag då Sturlög och Rolf, som ofta hände, talades vid, sade Sturlög: det ser ut, Rolf, som dina bragder

ej blifva stora; dylik framfärd som din passar mera qvinnor än karlar. Det synes mig således rådligast, att du tager dig en hustru, och slår dig på landthushållning, sätter dig ned såsom torpare i en aflägsen dal, der ingen menniska råkar dig, och der framtråkar din tid så länge ödet förlänar. Hvarpå Rolf svarar: hittills har jag ej tänkt att sätta bo eller gifta mig; ty qvinnor bekymra mig ej mycket. Nog inser jag ändå rätta skälet till dessa förebråelser: Du vill spara in min mat. Nå väl, jag skall resa bort och ej återkomma, förrän jag förvärfvat ett så stort rike som detta ditt är, eller ock skall jag derföre ligga död, Och tycker jag just detta vara en torpar-egendom, som du nu har att styra, och litet att skifta mellan oss alla bröder. Så skall ock hvarken Du eller de hädanefter hafva något gagn af mig. Till en sådan färd, svarade Sturlög, vill jag behörigen utrusta dig, och vill jag då skaffa dig både skepp och raska sjömän, om du vill företaga någotdylikt, som kan lända dig till fräjd och loford. Rolf svarade: Icke sköter jag mycket om att hafva något manskap

med mig, då det kunde förtryta Edra öfriga söner. Jag lärer ej heller komma att behöfva dem, då jag förmodeligen icke kommer att hafva mycken befattning med krig, efter som jag ej tör se menniskoblod. Ej heller vill jag med mycket folk tränga mig ut på små båtar, som sjunka, och så drunkna vi alla samman. Således kan jag, svarade Sturlög, dervid ej göra något för dig, då jag ser, att du är både dum och egensinnig. Slutades således samtalet, hvarmed de skildes åt.

Rolf gick sedan till sin moder Åsa och sade: jag önskade gerna, att du visade mig de kappor, som din fostermoder *Vefreja* gjort åt min fader för en lång tid sedan. Hon uppläste en stor kista, och sade: här ser du dem, de hafva ännu ej mycket åldrats. Rolf tog upp alla kapporna, och voro de så gjorde, att de hade ärmar och en hufva ofvantill öfver hufvudet med en betäckning för ansigtet. 4) De voro både sida och vida, och hade den egenskapen, att intet jern eller etter kunde genomtränga dem eller skada den de betäckte. Rolf tog tvänne, som voro de längsta, och sade: jag tycker, att jag ej har för mycket med mig ur

min faders hus, om jag blott har dessa bägge kappor. Du lärer väl, sade Åsa, ej så hastigt resa, frände, att du ej blir försedd med vapen och resesällskap. Rolf gick bort tigande, och efter några dagar, innan någon menniska visste deraf, var han borta, utan att hafva tagit afsked hvarken af far och mor eller fränder. Man visste ej heller, huru det sedermera gick med honom, och ingen underrättelse har man, att Sturlög varit bekymrad öfver hans bortfärd. Det led så en tid bortåt, och Sturlög satt i lugn och stillhet i sitt rike.

6 Kapitlet.

Stefners härkomst.

Thorgrim (eller Thorgny 1) het en Jarl, som styrde Jutland i Danmark ;2) han hade der sin hofborg, men tog skatt af flera riken. Han var en stor höfding och försedd med utvaldt manskap. Han var nog till åren, när denna Sagas händelser timade. Hans Drottning var död; men tvänne barn lefde: en son, som het Stefner, och en dotter, som het Thora. Bägge voro vackra och väl uppfostrade barn. Stefner var en stark

man, ganska väl bevandrad i den tidens fria öfningar, (en ganska stor idrottsman). Han var alltid mild och ädelt sinnad. Thora var en sagtmodig flicka och hade sin egen Jungfrubur (skemma), der hon vistades med sina tärnor. Björn het en man, som var Jarlens rådgifvare; en tänkande och godhjertad samt af Jarlen mycket älskad man, som godt kunde med regeringsärender. Hans hustru het Ingeborg; ett artigt och väl uppfostradt fruntimmer, och älskade Björn henne mycket. Han ägde en landtgård ett litet stycke från Jarlens borg, men gästade likväl ganska ofta hos Jarlen. Thorgrim Jarl hade mycket älskat sin Drottning; hennes hög låg nära intill borgen; här satt Jarlen ganska ofta i godt väder, eller då han höll målstämmor (ting), eller ock lät anställa lekar för sig. Jarlen satt nästan alltid i stillhet och hade fred i sitt rike.

7 Kapitlet.

Rolf och Atle.

Nu är det tid att återvända till vår Rolf, sedan han for ur Ringarike, såsom förr sagdt är. Inga vapen hade han med sig

utom en ekeklubba; den ena kappan, Vefrejanöt, hade han på sig, och den andra bar han under armen. Han ställde sin kosa i öster åt ödemarkerna i *Eida skog*, 1) och ernade sig upp åt Svea rike; men som han var okunnig om rätta vägen, for han oftare öfver fjäll och obygder än om gårdar och hemman; och då han ej fann några banade vägar öfver skogen, for han ofta vilse och låg länge ute på marken. Sent om aftonen hittade han på en stark stuga inne i skogen. Detta var vid vårtiden; och var dörren till densamma blott till hälften stängd. Han satte sin klubba utanför dörren vid väggen och trädde in i stugan. Det var blott en mans rum, en säng och ett säte eller stol derjemte; skinnvaror funnos der några, men obetydlig annan egendom. Rolf slog upp eld; och när det led mot solens nedgång, inträdde i stugan en reslig man, som var klädd i en svart kort rock och hade en rödbrun (moröd) mössa på hufvudet. Han var mörklagd i ansigtet, med svarta ögonbryn och långt yfvigt skägg. Han hade ett svärd vid sidan och spjut i handen, hvarvid han stödde sig.

Denne frågade: hvem är denne tjufven? eller hvarifrån kommer du? Rolf svarade; icke behöfver jag dölja för dig mitt namn; jag heter Rolf och kommer vester ifrån ur Ringarike. Husbonden svarade: aldrig skall den slippa helbregda, som derifrån kommer; men gack du från elden, sitt upp i sätet och hvila dig. Rolf gjorde så. Icke heller skall jag, fortfor skogsboen, dölja mitt namn: jag heter *Atle Otryggs Son*, född i Ringarike, och känner dig väl: du är Sturlög den arbetsammes son, och skall du nu omgälla det din fader gjorde mig landsflyktig, derföre att jag ihjälslagit en af hans hirdmän (hofmän). Derpå fattade han uti spjutet med bägge händerna och stötte med sådan häftighet mot Rolfs bröst, att han deraf trycktes hårdt tillsammans; men spjutet uträttade ej något mot kappan. Rolf ville resa sig upp, men det var omöjligt; ty han var fast vid brädet 2), som han satt uppå. Här kan ej din trolldom båta dig, sade Atle, utan skall jag bulta dig ihjäl med din egen klubba, och gick vid dessa orden utur kojan. Rolf tyckte sig nu vara illa kommen, i synnerhet som han var der

fasttrollad; och arbetade han mycket, innan han slutligen kunde bli lös ur sitt säte, just i det samma som Atle kom i dörren med klubban. Rolf lopp då bröstgänges på Atle, så att klubban föll gubben ur händerna; hvarpå de anföllo hvarandra med kraftiga tag och brottades länge med häftighet. Atle måste jemnt gifva efter och vika undan för Rolfs häftiga anfall, samt blef slutligen vräkt baklänges öfver ända. Rolf tryckte honom derunder tillsammans med sina knän och med bägge händerna i halsen, samt klämde honom, så att han ej kunde framföra ett ord. Atle kämpade förtvifladt; men Rolf höll honom i denna ställning med samma tag, till dess han dog. I kojan fann Rolf en stor penningepung; denna jemte Svärdet *Atlanöt* och spjutet tog han med sig, men lemnade sin klubba der efter sig. Han drog rocken af Atle, brände upp kroppen till aska, och tog rocken på sig, emedan han tyckte denna vara lättare att gå med än kappan, hvilken han nu bar på ryggen.

8 Kapitlet.

Rolfs strid med elfva män.

Följande morgon fortsatte han vidare sin färd och gick flere dagar i skogen. En dag kom han fram på en uppröjd plats i skogen; der fick han se 12 väl rustade män; dock var den ene af dem utmärkt bättre rustad än de öfriga. Denne ansåg Rolf för deras Förman. När de fingo se Rolf, sade denne anförare: se här kommer Atle (hinn ille) den elake; kommen, stån upp alle, slån honom genast ihjäl, och lönom honom hans mandråp och rån. Rolf kunde nu hvarken hjelpa sig med ord eller eder, utan anföllo honom alla ifrigt med hugg och slag. Men Rolf försvarade sig manligen derigenom, att han med spjutet ömsom stack och ömsom högg, samt vitte dem stora hugg och sår; ty detta spjut var ett ganska godt vapen. Rolf fick några sår på händer och fötter; leken slutades dock så, att Rolf nedlade dem allesammans. Han var både mödd och sårad, förband nu sina sår, som väl voro många, dock små, och hvi-

lade sig. Han lade sedan af rocken, att han ej skulle för honom oftare ådraga sig sådana händelser. Han tyckte, som dessa män hade varit ur Vermeland, och farit ut att jaga djur och foglar eller att söka Atles koja.

9 Kapitlet.

Rolf och Vikingen Jolgeir

Rolf fortsatte sin färd; men ingenting är berättadt om hans resa, förr än han kom i *Göta Rike* vid *Göta elf*. Han fick der se ett mycket stort långskepp ligga på strömmen vid landet. Det var väl däckadt — försedt med tjäll (tält) — mellan stammarna. En brygga låg derifrån upp på landet; nära den på landet fastgjorda bryggändan suto några män vid en uppgjord brasa och lagade mat. Rolf hade nedslagit sin sida kappehatt, gick fram till dem och helsade dem. De mottogo och besvarade vänligt hans helsning, och frågade efter hans namn, samt hvarifrån han kom. Han kallade sig *Sti-*

gande, och sade sig komma ur Vernie-land. Han frågade dem, hvad deras förman het, som ägde skeppet. De svarade: Han heter *Jolgeir*, och härstammar från *Siglisdalarna i Svea Rike*. 1) Godt, sade Rolf, måtte det vara att tjena en sådan man. Nej, svarade de; ganska illa har den råkat ut; ty han är både trollkarl och berserk, på hvilken intet jern biter; hård är han dessutom och den värsta menniska som gifs att slåss med. Vi äro 69 man på skeppet, hvilka tjena honom ogerna; ty han hafver ihjälslagit vår höfding, som skeppet egde, och nödgat oss att svärja sig trohetsed, och allt detta har han uträttat med ränker och trolldom. Han ärnar nu fara i härnad i *Austerväg*. 2) Rolf sade, att de hade gifvit honom godt besked och stort nöje, gick dermed ut på skeppet till *Jolgeir*, der han satt i skansen (lyptingen) om bord på sitt skepp; men han förekom ej Rolf heller synnerligen behaglig. Han emottog Rolfs helsning, samt frågade hans namn och ärende. Rolf sade: Jag heter *Stigande*, och är mitt ärende att söka din vänskap och att komma i tjenst bland

dina män, ty jag är oförtruten att troget tjena, med hvad som behöfves; men jag är ingen krigshjelte. Jag har fått underrättelse om din goda fräjd såsom en stor höfding och ej matnidsk. Jolgeir svarade: Sant har du sport, att jag har maten ospard; men jag tycker ej mycket om dig, ty du ser mig ut vara en elak menniska; dock kan du få fara med oss, om dig så lyster. Rolf tackade, och slutades så samtalet. De härjade vidt omkring under sommaren, och delade Rolf ut silfver ur sin kassa med båda händer, hvarföre han strax blef mycket omtyckt af alla, utom Jolgeir, och detta ur det skäl, att han var både lat och sömnig; på skeppet künde han icke göra någon nytta, var aldrig i något slag eller gaf sig i någon fara. Jolgeir framfor illa med sin härnad, hvilket mest bönder och köpmän fingo erfara. De härjade mest omkring Kurland, der de ock fingo ofantliga rikedomar.

Det hände sig en gång, att Jolgeir satte *Stigande* att hålla vakt vid skeppet: det låg nu vid land, och var en brygga slagen upp åt landet; men vä-

dret var svårt af storm och regn. De som voro på skeppet, förfogade sig till sängs; men Rolf höll sig på landet, der bryggan var fästad, och led så den natten. Men mot morgonen begynte Rolf att blifva sömnig, tog Vefreya nöt på sig och svepte äfven om hufvudet. Jolgeir vaknade, klädde sig och gick upp på landet med sitt svärd i handen. Han fick nu se Rolf ligga sofvande och snarka ganska hårdt vid glöden. Jolgeir vardt högligen vred: helt förifrad drog han svärdet, och högg tvehändes till Rolf öfver midjan så kraftigt, att det blifvit Rolfs bane, om han ej haft sin skyddande kappa på sig. Rolf vaknade dervid med förskräckelse och sprang häftigt upp. Jolgeir syftade då efter hufvudet med andra hugget; men Rolf vek, fattade uti Jolgeir, och blef der en hård lek, 3) hvarunder de kraftigt angrepo hvarandra. Jolgeir förvandlade sig 4) och rusade emot Rolf, som drog sig undan ned mot hafsstranden, så att de bägge föllo baklänges i sjön utför en hög och brant klippa. De förde hvarandra djupt ned i vattnet 5) flera gångor. Ingen ville

våga sig att skilja dem åt; ty de hade mera välvilja för Rolf än för Jolgeir. Sluteligen kommo de bägge upp mot stranden, då Rolf med fotfäste mot en klippa, så brant och slät som en vägg, stod i vattnet till midjan; Jolgeir åter räckte ej att hvila mot botten. Rolf fattade honom då uti skuldrorna, förde honom neder i vattnet och höll honom der så länge, att han drunknade. Rolf gick då i land och var mycket utmattad. Alla Jolgeirs män tackade Rolf för detta verk och sade, att han måtte blifva en vidtfrägdad man, som nedlaggt en dylik Berserk. Rolf sade: I lären nu väl vilja taga mig till eder Höfding i Jolgeirs ställe, och skall jag då ej behandla eder värre än han gjort; så vill jag ock nu låta eder veta mitt namn. Jag heter Rolf; min fader Sturlög hinn Starfsami styrer Ringarike, i Norge. De emottogo nu honom alla ganska väl och sade, att han ej vanslägtades, då han nu genom ett sådant hjelteprof visade sig vara en den första kämpe. De samlade sig till öfverläggning, som slutades med att uppdraga Rolf styrelsen

af skeppet. Rolf sparade ej de penningar som Jølgeir samlat, utan delade dem oegennyttigt ibland sina män. De hade nu många träffningar, och Rolf dervid alltid segern. När det begynte lida mot hösten, höllo de ifrån öster, och sade Rolf, att de skulle ställa sin kosa åt Danmark; De anlände ock sent på hösten till Jutland ej långt från Thorgrim Jarls borg, och lade der in sitt skepp i en hafsvik, gjorde det der fast och spände der upp sina tält. Rolf tillsäger sina män, att vänta der, tilldess han komme åter; imellertid vill jag, säger han, ensam gå ifrån skeppet litet omkring att bese hvad som kan vara att här företaga.

10 Kapitlet.

Rolfs ankomst till Thorgrim Jarl.

Det hände sig en dag, då Thorgrim Jarl satt öfver bord i glädtigt lag, att salsdörren öppnades, och en reslig samt diger man inträdde, klädd i en sid luden kappa, och hade ett stort spjut i

handen. Alla som inne voro förundrade sig mycket öfver honom. Han trädde fram för Jarlen och helsade honom med vördnad. Jarlen emottog och besvarade hans helsning samt frågade, hvem han var. Jag heter Rolf, svarade han, och är Sturlögs son, som råder för Ringarike, och kommer jag för att lära känne edra seder; ty mig är berättadt, att I ären en stor Höfding. Mycket väl känner jag din ätt och slägt, svarade Jarlen, och vill jag gerna, att du skall vara välkommen i mitt rike till oss med dina män, och skall du få allt hvad du behöfver, och vi kunna åstadkomma, antingen du vill blifva bland oss, eller du vill låta dina män vara hos dig: af huru många dylika är du vanligen åtföljd? Rolf svarade; de äro på skeppet åttatio, som följa mig; nog har jag något i förskott för dem, och önskar blott hafva en borg att deruti förlägga dem, likväl ej för långt från eder, och skola de, om så behagas och tarfvas, vara eder till tjenst i rikets försvar. Jarlen svarade: Jag är Eder mycket förbunden för eder ankomst, och skall allt stå i din fria magt och ditt anseen-

de bli så mycket större. Rolf tackade Jarlen för sitt tillbud och gick sedan till sina män. Jarlen lemnade dem så en borg att råda för. Rolf satt stilla i Borgen och höll sina män väl. Han for länge i härnad och försvarade Jarlens rike med hjeltemod. Mellan Rolf och Stefner Jarlens son var en förtrolig vänskap; äfven Björn, Jarlens rådgifvare, var en af Rolfs bästa vänner. Det led således en tid bortåt utan särdeles märkliga händelser inom denna förtroliga krets.

11 Kapitlet.

Slaget mot Berserkarne Tryggve och Wase (Ware).

Tryggve het en man, Ulfkiels son, ättad ur Skottland och Bukans sida. Han var en den största slagskämpe och Berserk. Han låg ute på hafvet både vinter och sommar med många skepp. Han hade med sig en fosterbror, som het *Wase*, och denne var ättboren i Tiondaland i Svea Rike; äfven denne var jättlik både till vext och styrka. Thorgrim

Jarl hade på sina vikingsfärder ihjälslagit Tryggves fader. Nu tänkte Tryggve på Jarlen hämnas sin faders död. Med Tryggve voro ock många andra kämpar: med dessa och mycket väl väpnadt raskt folk, på 12 skepp, hade han kommit till Danmark, till Thorgrims rike. De framforo der ganska krigiskt, härjade vid kusterna, brände byar, ihjälslogo folk och borttogo all boskap och egendom, som de kunde öfverkomma. Så snart Jarlen blef härom underrättad, lät han uppskära budkaflar och stämde sitt folk sig till mötes. Men såsom Jarlen nu var gammal, satte han *Rolf* och *Stefner* till Höfdingar för sitt manskap. Detta hände det andra året, som Rolf tillbragte i Danmark. Med 10 skepp drog nu Rolf ut att söka Tryggve. De träffade honom vid en obebyggd ö. Deras helsning var ganska kort: De begynte genast en stark träffning. Wase och Tryggve hade ett stort drakskepp, hvarmed de ifrigt foro fram. Det var svårt att bestiga drakskeppet för dess höga sidor, och dessutom utkastades derifrån både sten och andra dylika försvarsmedel på

Rolf och hans män. Stort manfall skedde på Rolf och Stefners sida, deras män blefvo sårade, och segren begynte blifva tvetydig. Rolf och Stefner, bägge klädde i hvar sin kappa, Vefrejanöt, hvarpå inga vapen kunde verka, lägga nu sina skepp ut efter drakskeppet och anfalla det manneligen. Rolf hade spjutet och svärdet, Atlanöt, och en stor ekeklubba under bältet; Stefner hade ett godt svärd i handen och var för öfrigt, när det gällde, den mest oförskräckta menniska. Under det slaget som häftigast stod, springer Rolf upp på framstammen af drakskeppet, röjde sig der passligt rum och lade till dem, som stodo i vägen, med sitt spjut så eftertryckligt, att antingen föllo de, eller gick spjutet igenom dem. Stefner sprang dit upp efter honom, och högg de nu på båda sidor så, att de snart, hvardera på sin sida, rensade framstammen, tilldess alla måste draga sig bakom masten. Dagen begynte nu lida mot aftonen. När Tryggve och Wase sågo detta häftiga anfall, sökte de att sjelfve ställa sig till motvärn. Wase högg med sin spjutlika stridsyxa (*Arngeir*), men Trygg-

ve med sin yxa. Rolf mötte Wase, och angrep honom ganska hårdt, och Wases Arngeir klyfde Rolfs sköld; Rolf vardt ändock ej sårad. Men Wase skulle tillika skydda sig sjelf och med skölden afhålla Rolfs stötar; då gled i det samma Rolfs spjut vid anfallet ned åt skölden samt träffade låret, och fick Wase deraf ett djupt sår. Wase slog sönder spjutskaftet för Rolf, så att spjutet for af skaftet; Rolf grep då till sin klubba, värjde sig dermed och krossade fullkomligt Wases sköld. De kämpade länge, tills Rolf slutligen bröt Arngeirn af skaftet för Wase. I samma ögonblick rusar Wase på Rolf så häftigt, att denne var nära att falla omkull samt öfver bord; Rolf kastade klubban samt gick bröstgänges mot honom, och blef då deras brottande 2) både hårdt och långvarigt, och tyckte Rolf sig aldrig haft att göra med någon handfastare karl, som egt endast vanliga menniskokrafter. 3) Slutet på denna kamp blef, att Rolf förde honom ut mot relingen (bordstocken) och deremot krossade hans rygg. Äfven Stefner och Tryggve hade på ett annat

ställe slagits under hela denna tiden; Stefner var väl mycket utmattad af dryga hugg, men ännu ej sårad; Tryggve åter var sårad ganska betydligt. Rolf skyndade sig till dem. När Tryggve märkte detta, ville han ej afbida hans ankomst, utan kastade sig öfver bord i sjön, der de ej kunde finna honom i mörkret; Slutades sålunda kriget, och alla, som ännu lefde på skeppen, fingo frid och säkerhet till lifvet. Sex skepp voro alldeles förstörde på hvardera sidan. De fingo mycket egendomar i byte, bestående af guld, silfver, vapen samt rustningar, och efter så förrättade ärender höllo de hem till Jarlen. Han tackade Rolf för detta hjeltemodiga bistånd och satt sedan i ro och fred. Tryggve fingo de ej rätt på den gången, utan skildes de på sätt som förut sagdt är.

12 Kapitlet.

Rafn och Krake.

En dag timade det, att tvänne okände män trädde in i salen och stego fram för Jarlen. De voro store och karlavulne, men föga försedde med vapen och rustningar. De trädde fram och bragte Jarlen sin helsning. Denna emottog Jarlen mycket väl och frågade dem deras namn. Den större af dem svarade; Vi äro bröder, jag heter *Rafn* (korp), och min broder *Krake* (kråka), och äro till börden *Flandrare* (*Franker*). Ondt lärer då varit efter namn, sade Jarlen, när så raska män som J ären fått dylika. Vi villja, fortfor Rafn, utbedja oss vintervistande öfver denna vinter hos dig; ty oss är sagdt, att du är gästvän mot dem, som äro komne från aflägsna orter. J skolen vara välkomne, svarade Jarlen, och gaf dem sin plats långt ut från Öndveigis mannen 1) midt på bänken. De blefvo ganska väl behandlade af Jarlen, ehuru de ej särdeles deltogo i nöjen eller skämt med de öfriga männen.

Der vid hofborgen anställdes som oftast bållkastningar; 2) många tillbjödo bröderna att deltaga i leken. De svarade, att de tillförne beständigt varit med i lekar, men att de alltid blefvo ansedde att uti lek vara för hårda. Jarlens män låto förstå, att de trodde sig deruti väl kunna svara för sig, ehvad som heldst deraf blefve. Jarlen bad dem försöka. Följande morgonen förfogade sig Jarlens män åter till att leka. Bröderna voro då med och bibehöllo bållen hela dagen. De höllo Jarlens män derifrån och lekte utan allt skämt och slogo Jarlens män, så att om aftonen somliga voro brutna i handlederna, många förlamade eller uttröttade. Detta tyckte Jarlens svenner vara hårdt att fördraga; och gick det så några dagar. De funno sedan på det rådet att bedja Jarlens son Stefner vara med i leken och betala dem igen. Han samtyckte dertill, och följande morgonen var Stefner med i leken. När Rafn såg honom, sade han: Antingen är du så stark, att du ej kan vara med annat folk i lekar, eller tycker du dig vara så stor, att ingen skulle våga leka med dig. Hvar-

ken är jag så stark eller stolt, svarade Stefner, att jag derföre ej infunnit mig med i leken. Då bjuder jag, sade Rafn, dig till lek efter tre nätter, och en man till, hvilken du heldst vill, tag med dig, om du vågar dig emot mig och min bror. Det kan du vara säker, att jag kommer till leken, svarade Stefner, och gick så bort, tog sin häst och red till Rolfs borg. Detta var tredje vintern, sedan Rolf var kommen till Danmark. Så snart Rolf fick veta om Stefners ankomst i borgen, gick han honom till mötes och emottog honom med all vänskap, och satte de sig så att dricka. Stefner sade då: jag har kommit hit för att bedja dig fara med mig till en lek med min Faders vintervists män, några hos min Fader öfver vintern liggande kaxar, som heta Rafn och Krake. Mig är berättadt, sade Rolf, att de hafva uttröttat många och dödat andra samt för öfrigt äro handfaste män; likväl, ehuru jag ej kan med lekar, skall jag ändock fara med dig, om du ändtligen så åstundar. — De foro nu till borgen, och blef Rolf väl emottagen af Jarlen. Följande dagen be-

gåfvo de sig till att leka, och voro bröderna redan förut på stället. Rafn tog bållträdet, och Krake tog bållen samt lekte efter vanligheten. Jarlen satt i sin stol på Drottningens hög och såg på leken. Efter en liten stund tog Rolf fatt på bållen, då Stefner med det samma ryckte bållträdet ifrån Krake, och lekte de en lång stund så, att bröderne aldrig fingo bållen. En gång sprang Rafn efter bållen, med ögonen fästade derpå, då en man, som var Jarlens frände och roade sig af att göra Jarlens män några puts, satte fram foten för Rafn, så att han föll ganska hårdt. Han sprang upp, vardt ganska vred, fattade uti den som fällde honom, kastade honom upp i vädret och vräkte honom hufvudstupa handlöst från sig ned till marken, så att han krossades och dög. Jarlen befaller sina män gripa Rafn och slå honom strax ihjäl. Rolf sprang fram och fattade uti honom; men han gjorde ett allvarsamt motstånd. Under det samma begynte Stefner och Krake på ett annat ställe att brottas. Rolf förbjöd någon att hjelpa eller skilja dem som brottades, hvilket och skedde. Det

dröjde dock ej länge, förr än Rolf tog Rafn i famnen och kastade honom till jorden, så att han en lång stund låg afdånad, och gick dervid skinnet af skulderbladen. När Rafn qvicknade vid, reste Rolf honom upp och sade: jag ser, att du har Tignarmans ögon och ett ädelt ansigte; och beder jag Eder, Herre! sade han till Jarlen, att J gifven honom hans broder frid och lifvet; ty jag vet, att de äro ättgoda män. Stefner hade likaledes besegrat Krake och bad sin fader uppfylla Rolfs begäran. Jarlen var en ganska häftig man, och nu i högsta grad vred, men kunde icke neka dem behålla lifvet för Rolfs och Stefners bön. Bröderna voro mycket utmattade och ömma om kroppen. De gingo tigande till sina rum och kommo ej till bordet den aftonen. Slutadss så leken, och man satte sig att dricka.

Rolf sade till Stefner: Nu skall du taga det vackraste och bästa kläde vi äga och låta din syster sy 3) åt bröderna klädningar, hvilka i morgon bittida böra vara färdiga. Stefner gjorde så, gick till Thora med klädet och sade

hvad deraf skulle blifva; och gick sedan bort. Thora tog emot det, gjorde deraf klädningar, och led så natten. Följande morgonen skickade Thora klädningarne till Rolf fullkomligen färdiga, och gick han med dem till brödernas härberge. Då han fick se, att de ännu lågo, sade han: hvarföre flyger Rafn (korpen) så sent upp, då nu gifves nog att äta, och äro redan örnar och andra rofdjur redan mättade af blod. Rafn svarade: Varligen får den flyga, som fått vingarna klippta eller fjädrarna brutna. Rolf tog kläderna och kastade till dem och gick sedan bort. Bröderna togo kläderna på sig, gingo till bordet, och led så den vintern. Det finnes ej tecken till, att de tackade Rolf hvarken för kläderna eller lifvet; de voro ändå väl hållne. Emot sommaren drogo de bort, utan att man visste hvart de togo vägen, hvarföre man tyckte deras uppförande vara besynnerligt. Rolf och Stefner foro om sommaren ut i härnad, kommo friska och helbregda med många rikedomar och stor aktning hem om hösten; men ingen ting är berättadt om deras under

denna färd ådagalagde bragder. Och var Rolf i aktning hos Jarlen, som alltid visade sig tacksam mot honom för hans välgerningar.

13 Kapitlet.

Thorgrim Jarls löfte.

En dag om hösten, då Thorgrim Jarl satt på sin Drottnings hög, och man der anställde lekar för honom, hände det sig, att en svala flög öfver honom och nedsläppte ett hopknutet silkeskläde i hans knä och flög sedan bort. Jarlen löste det upp och fick deruti se ett mennisko hufvudhår, så långt som en menniska och fagert som guld. Vid bordet om aftonen visade han håret, som svalan hade nedsläppt, och alla tyckte det måtte vara af ett fruntimmer. Jarlen sade: Det lofvar jag högtidligen, att antingen skall jag hafva det fruntimmer, hvaraf det håret är taget, eller ock skall jag dö, så vida jag får veta, hvar hennes borg ligger, eller i hvad land hon finnes. Alla tyckte detta löf-

te vara stort, och såg den ena på den andra. Några dagar derefter sammankallar Jarlen ett stort ting och allmänt möte. Han stod upp å tinget, kungjorde sitt löfte för folksamlingen samt frågade, om någon visste något om ett dylikt fruntimmer, eller hvar det vore till finnandes; och uppvistes håret, om någon kunde känna det eller den person, hvaraf det var taget? Björn rådgifvare sade: Så gerna jag önskar att kunna tala och göra det, som länder Eder, Herre! och Ert rike till heder och ära, heldre än till skada och vanära, må jag likväl tillstå, att detta löfte är stort; och lärer ej heller det fruntimret så lätt kunna fås. Dock lärer jag af berättelser redan kunna gissa, hvar hon finnes. Konung Reggvid i Gardarike hade en dotter, som het Ingegärd; denna var till alla delar den skönaste och bästa mö. Jag har sport, att hon har det längsta och vackraste hår, som någon qvinna i Norden äger. Min förmodan är nu, att detta hår är hennes, men genom någon konst kommit till Eder. Det lärer väl icke vara Eder obekant,

hvad hvälfningar der skett vid Konung Reggvids frånfälle, förorsakade af Konung Erik, och huru Konungens dotter skall få en man emot Konung Eriks kämpe Sörkver, som skall frälsa henne ur Konung Eriks våld; men få lära lyckas att täfla med en sådan ofantlig, grof man. Om det än lyckas att rida Sörkver ur sadeln, så lär det icke vara lättare att få Konungadottren ur Gardarike. Alla tyckte nu, att det måtte så vara, som Björn sade.

14 Kapitlet.

Rolf erbjuder sig resa till Gardarike.

Thorgrim Jarl teg en stund vid Björns tal, tog sedan til orda och sade: Den man, som vill fara till Gardarike och rida dusten med Sörkver och hemta mig derifrån denna mö, honom skall jag gifva min dotter Thora och tredjedelen af mitt rike. Till resan skall jag ej spara förskott af penningar och manskap. Alla

tystnade vid dessa Jarlens ord, och svarade ingen derpå. Slutligen reser sig Rolf och säger: Illa är det gjordt, att ej svara en sådan höfding, som vi ega; och efter som jag har hos Er, Herre! alltid varit väl hållen, och af Eder åtnjutit mycket godt, så vill jag åtaga mig denna färd, och hemta Konungadottren eller ock derföre ligga död; men Eder dotters hand skolen J, äfven om jag återkommer, få gifva åt hvem J för godt finnen; ty hon är värd en god maka, och jag har ännu ej fattat någon håg för att gifta mig. Jarlen tackade Rolf hjerteligen, och bad Rolf uppbjuda så mycket manskap med sig, som han åstundade. Men Rolf sade, att han ej ville hafva någon enda menniska med sig; ty, säger han, mindre försigtighetsmått behöfver, och mindre motstånd röner en, hvart han kommer, än flere. Äfven Stefner, som erbjöd sig till sällskap, fick afslag. Tinget slöts, Rolf drog till sin Borg, och hvar och en drog till sitt hem.

15. Kapitlet.

Rolf träffar Wilhelm Svekfull.

Vid samma tid gick Rolf bort ur sin borg, utan att hans män, som voro i borgen, visste af när han gick bort. Insvept i Vefrejanöt, med spjutet Atlanöt i handen såsom käpp, och en båge med dertill hörande pilkoger, företog han denna färd; och är intet sagdt, hvad väg han tog. Som han en dag var nära vid Danska gränsen, fick han se gå fram för sig på vägen en stor, reslig man, som var härklädd och rustad till hand och fot, samt hade ett draget svärd i handen. Rolf helsade honom och frågade hans namn. Jag heter Wilhelm, sade han, och bekymrar mig föga att berätta dig om mina föräldrar; men du skall af följande tvänne villkor välja ett: antingen du vill säga mig, hvem du är, hvart du skall fara, och hvad ditt ärende är, eller ock dräper jag dig och du kommer ej längre. Inga obehöriga villkor, svarade Rolf, behöfver jag låta dig föreläga mig; min ställning till dig torde ej

vara så förtviflad, att jag det behöfver, om vi än skola försöka hvarandra. Wilhelm högg då till Rolf med svärdet; men Rolf afvärjde hugget med spjutet, kastade sedan spjutet ifrån sig och rusade Wilhelm på lifvet; och vardt deras brottande ej långt, förrän Wilhelm föll. Då sade Rolf: Nu är ordningen kommen till mig; jag har magt öfver ditt lif, och förelägger dig samma villkor, och skall du nu säga mig, hvad ditt ärende är, eller hvar du är landvan. Han svarade: Jag är född här i Danmark och är en bondes son 1) samt ernade nu fara till Gardarike att röfva Konung Reggvids hög, taga hans vapen och derigenom få Konung Eriks syster Gyda; nu vill jag vara din tjenare, och är jag dertill väl skicklig; ty jag är både klok och ihärdig; och är det dig således bäst, att du ger mig lifvet; jag skall troget tjena och gagna dig. Rolf sade: jag bryr mig rätt intet om att döda dig, om du vill följa mig; men du har likväl intet ädelt ansigte 2) — lät honom stå upp och gaf honom helt och hållet förtroende af ändamålet med sin färd; foro de så sin

led framåt, och var Wilhelms häst ej långt derifrån. Wilhelm, såsom en mycket nätt och grannlaga man, försedd med rustning och sadeltyg, kunde ej gå så fullrustad, utan måste rida, och visade Wilhelm alltid vägen, så länge de foro igenom Danmark.

16 Kapitlet.

Wilhelm Svekfull binder Rolf.

En dag fingo de se en stor och välbyggd by (bondgård) framför sig, och säger Wilhelm: här få vi godt härberge i afton, ty här bor en min slägting, som heter *Olver*. Denne är en rik och hederlig bonde och håller många svenner. Vid ankomsten dit om aftonen gick Olver bonde mot sin frände och önskade honom vara välkommen jemte sin rescamrat, men frågade, hvem den store mannen var. Wilhelm svarar: Han heter Rolf och är min husbonde och en stark kämpe. Olver bonde böd dem dricka, och voro der många ädlingar vistandes. Wilhelm ville alldeles icke tilltro någon an-

nan att tjena Rolf, utan betjente honom sjelf och berömde honom i hvarje ord. Der var godt öl och gästabud, samt mycket muntert lag, och led så den aftonen under ett tappert omdrickande långt fram på natten. När Rolf var blifven ganska drucken, och ville gå till sängs, fann han för sig en präktigt uppbäddad säng, der han strax kastade af sig sina kläder och vapen, lade sig och somnade. Wilhelm underrättade nu sin broder Olver bonde, huru det kommit sig, att han råkat i sådant förhållande till Rolf, och bad honom att vara sig med råd och dåd behjelplig att komma från träldomen. De hade imellertid så väl beskänkt Rolf med starkaste drycker, att han visste ej af sig sjelf, förr än han invecklad i de starkaste band och tåg, hängde öfver en stor eldbrasa. Som nu natten begynte lida, vaknade Rolf, dock ej vid någon god dröm; ty han var bunden till händer och fötter, och nedhissad från en ås eller sparre, hängde han der insnärd utan kläder och rustning öfver en stark brasa, och stod hans tjenare Wilhelm samt Olver bonde och allt hans

folk öfver honom, då Wilhelm helsade honom med följande villkor: efter det nu är så, att jag är blifven öfverman, hvilket du för en liten stund sedan ej tänkte på, så välj nu, antingen du vill blifva här på bålet uppbränd, så att du aldrig får se solen, eller du vill vara min tjenare, svärja mig trohetsed, följa mig till Gardarike, tjena mig i allt och kalla mig din Herre, äfven som du också skall besanna mina sagor och bestyrka allt hvad jag berättar om mina dater. Du skall ock genomgå alla de besvärligheter, som mig föreläggas, till dess Konungen gifver mig sin Dotter Gyda, och då först skall du vara fri och ledig från min tjenst. Men denna din skam och ofärd skall du hvarken å mig eller någon här varande menniska hämnas. Din ed skall du ock aflägga, att du vill allt detta hålla, eller ock skall du i bålet brinna. Dyrköpt, säger Rolf, är mig här lifvet, och mer kostar det att blifva fri från din tjenst; dock må jag väl heldre samtycka dertill än mista lifvet; ty litet kan jag uträtta Jarlens ärende, om jag här dör. Men det förbehåller jag mig, att du ej för

någon menniska nämner, hvem jag är eller mitt hvärf, i hvilken händelse hela detta löfte vare ogildt. Detta lofvade Wilhelm och löste Rolf, som sedan efter det då vanliga bruket aflade eden och tjente Wilhelm så beredvilligt, att det syntes ej vara honom någon börda.

17 Kapitlet.

Ankomsten till Gardarike.

De skildes nu från Olver; Wilhelm red och Rolf gick före hästen. De foro genom *Sverige (Svithiod)*, och söder till Gardarike. Vidare är ej antecknadt om deras väg eller resa, förr än de kommo till *Åldejoborg*. Konung Erik satt i sin borg, och var det på andra året efter Konung Reggvids död. De bägge fremlingarne framträdde för Konung Erik, just då han satt öfver bord, och de bragte Konungen sin helsning. Han upptog väl deras helsning och frågade dem om deras härkomst samt hvad för män de voro.

Wilhelm svarade: jag heter Wilhelm och denne min tjenare Rolf, Jarlens son af *Frisland*. Jag måste flykta ur landet för uppror af sjelfva Landsmännen, och då jag fått höra er mandom och gästfrihet, kommer jag hit till eder att utbedja oss vintervistande hos eder. Maten spar jag eder icke, sade Konungen, i synnerhet som du lärer vara en skicklig samt i hvarjehanda öfningar kunnig och förfaren man (Idrotts man 1). Idrotter kan jag nog, svarade Wilhelm, och är den första: att jag aldrig varder kraftlös; den andra: snabbhet framför alla creatur och fyrfota djur. Och detta är en tjufva Idrott, sade Konungen, som ofta kommer den fege och modlöse till nytta. För öfrigt felas mig ej, sade Wilhelm, färdighet i att skjuta och simma, samt segra i brädspelet och på Tornerplatsen, icke heller vett och vältalighet och andra kunskaper, som pryda en käck man och kämpe 2). Ja, jag hör det, sade Konungen, att målföret ej fattas dig; men säg mig äfven du, Rolf! dina Idrotter; jag förmodar, att ej heller du lärer vara sämre. Rolf svarade: Idrotterna äro snart räknade hos den, som

inga äger. Lyckan har då delat ganska olika mellan eder båda, sade Konungen; den ena kan allting och den andra kan intet. Gån nu till sätes midt på nedre bänken 3). Deruti ägen J att råda, Herre! sade Wilhelm; men aldrig har jag förr haft så ringa plats. De gingo sedan och satte sig. Hvarken Sörkver eller Bryniolf voro nu hemma, ty de hade rest med Grim Äger upp i Jotunhem. Wilhelm och Rolf voro der väl hållne, och berättade Wilhelm något om hvarje ort i verlden, ehuru han ingenstädes varit; men Rolf var tyst och stilla och företog ej en gång att leka med de andra kämparne, och Wilhelm drog sig i det längsta undan från att visa sina Idrotter. Konung Erik var en stor jägare, och utgjorde det ett af hans hufvudsakliga nöjen och tidsfördrif att med sina Hofmän rida ut att jaga, i synnerhet sedan han kom till Gardarike, der han fått sitta uti lugn; emedan ingen vågade på att härja hans rike, som kände hans kämpars styrka och mod, men i synnerhet Grim Ägers hexerier och trolldom.

18 Kapitlet.

Konung Eriks Jagt och villkorliga löfte.

Konung Erik for en dag med sina män och kämpar ut i skogen, som vanligt, att jaga djur och foglar. Det första djur, som dem förekom, var en ganska vacker hjort, hvilken alla ansågo för att vara ett någorstädes hemföddt och tamt djur, helst hornen voro prydda med hvarjehanda utskärningar och ristningar med deruti smältadt guld; äfven satt en silfverstaf med 2:ne derå hängande guldringar imellan hornen, och omkring halsen gick ett silfverband, hvaruti hängde en silfverbjällra, som gaf starkt ljud vid djurets lopp. Detta djur önskade Konungen gerna att kunna få, och släppte således alla jagthundarna lösa: hans män sprungo, lupo och redo, hvem som mest förmådde, och ville alla fånga hjorten; men denne ilade långt undan sjelfva hundarna, så att mot skymningen visste man ej mer, hvart den tog vägen. Så gick det tre dagar å rad, att han alltid drog sig ifrån dem i mörkret. När nu Konungen om aftonen

var hemkommen, och satt öfver bord, och alla hans män och kämpar hade intagit sina säten, sade Konungen: Jag ser ej mycket till alla dina Idrotter, Wilhelm! hemma hafva vi icke mycken glädje af dig, ej heller reser du till skogs med oss. Wilhelm svarar: jag har, Herre! ej mycken glädje af att visa några Idrotter ibland edra män; ty jag ser ingen af dem kunna några, och villebråd, det lät jag, den tiden jag satt hemma i mitt rike, andra skaffa mig; och ville jag sjelf jaga, gick det mig ganska lätt att bekomma mitt villebråd. Vi hafva, fortfor Konungen, nu i tre dagar jagat efter en hjort, och ej kunnat få fatt på honom; och kan du nu skaffa mig honom lefvande med hela sin prydnad, så vill jag gifva dig min Syster Gyda och dertill ett stort Rike, emedan jag aldrig sett någon ting, som jag heldre ville äga. Detta lär dock för en så fotvig löpare, som du är, vara ganska lätt att åstadkomma; hvarföre jag ock vill förelägga dig tvänne andra saker, som skola öka din heder; och skall jag sedan af min styrka lemna dig biträde till återvinnandet af ditt Rike. Eller

är någon annan, som kan uträtta det samma, skall samma belöning vara för hans räkning. Det är ganska visst, Herre! sade Wilhelm, både att ingen annan kan åstadkomma detta än jag, och att J ernat mig det; hvarföre jag ock skall vinna belöningen eller derföre ligga död, och räckte de derpå, såsom vanligt var, handen. Rolf låtsade, som detta icke angick honom, utan tjenade Wilhelm såsom förr är sagdt. Männen gingo sedan till sängs och lade sig att sofva.

19 Kapitlet.

Rolfs och Wilhelms jagt.

Tidigt om morgonen voro Rolf och Wilhelm i ordning och ute i skogen att söka efter hjorten, hvilken de strax fingo i ögnasigte. Wilhelm löper efter hjorten med en fart, som liknade fogelns, hvarigenom hjorten ännu mera påskyndade sitt lopp. Rolf gick efter, tog sagta, men stora och långa steg, fann dock imellertid, att Wilhelm var likså fot-

vig, som munvig. Fortsattes sedan denna färden så, att Wilhelm ömsevis sprang och sedan efter en stunds lopp hvilade, och med det samma afbidade Rolfs ankomst. Härmed fortfor han en stund, till dess han slutligen dignade neder och sade: Aldrig lyckas det den väl, som för en flicka och ett rike springer så han spricker. Imellertid kom Rolf och frågade, hvarföre han lät djuret löpa sig undan. Väl kunde jag, svarade Wilhelm, löpa längre, om jag det behöfde; men jag tycker, att du, enligt ditt löfte, att nämligen å mina vägnar besegra alla svårigheter, borde äfven springa, om du vore karl dertill. Rolf svarade intet, utan ilade efter djuret, till dess han uppnådde det; ty äfven hjorten började nu att blifva mycket trött. De framkommo nu bägge på en uppröjd slät plats i skogen, och var det då lidet mot aftonen. På denna nämnda plats var en vid och hög kulle, och planen vacker, grön och gräsvuxen. När Rolf kom fram till kullen, öppnades den, och gick Rolf der rundt omkring; kom så en gumma ut, klädd i en blå tygsklädning, och höll i eld, sägande: då-

ligt har du tjent dig upp, Rolf! som blif-
vit en träls träl och på köpet vill stjä-
la annars mans creatur; ty jag äger det
djur du jagar, och kan du aldrig nå det
utan min vilja. Dock vill jag föreslå dig
ett villkor för dess ernående, att du näm-
ligen skall gå in med mig uti denna
hög. Jag har här, fortfor gumman, en
dotter, och är det hennes öde, att hon ej
kan blifva sitt foster qvitt, förr än en mans-
person håller händerna öfver henne 2),
och har hon nu legat i 19 dagar på golf-
vet utan att kunna bli förlöst. Detta är
anledningen, hvarföre jag utskickat hjor-
ten eder till mötes — under förmodan
att J skullen villja få honom och således
följa honom hit: och tror jag dig om att
hafva både mod och hjerta att gå in i
högen med mig. Dock lärer Konungen
intet länge komma att få njuta hjorten,
ehuru den kan få lemnas till honom.
Jag bäfvar ej, svarar Rolf, för att gå med
dig in i kulan (holinn) och göra hvad jag
kan, om jag får hjorten att lemna Kon-
ungen i händer; sedan sköter jag icke
vidare om hvart han tager vägen. Häröf-
ver vardt Alf-frun 1) ganska glad; gingo de

så in i ett efter utseendet snyggt och väl städadt rum, och förekommo Rolf der många underliga saker. Då han kom dit, qvinnan låg på golfvet, var hon ganska illa med barnet; men så snart Rolf for med händerna öfver henne 2), blef hon strax förlossad, hvarföre de bägge i de utsöktaste ordalag tackade honom och önskade honom allt godt. Alffrun sade: för min dotters återställande till helsan får du nu ej vederbörlig belöning; men mottag imellertid här en liten Guldring, som du torde behöfva, då du vill gå till Reggvids hög, och när du har den på dig, behöfver du ej frukta att blifva förvillad (*fara vill*) hvarken natt eller dag, på sjö eller land, ehuru mörkt det är. Du skall ock öfvervinna alla de svårigheter, som dig äro förelaggde; men aldrig skall du tro Wilhelm, äfven sedan du nu blir skild från honom; ty han traktar alltid efter din ofärd. Rolf tackade henne och gick ur jordhögen, fick hjorten, beundrade dess skönhet, och lade den på ryggen; gick sedan hemåt mot Konung Eriks borg, till dess han fann Wilhelm. Och vardt äf-

ven han häröfver hjertligen glad och bad Rolf bära honom till Slottsporten, och gjorde Rolf, som Wilhelm honom förelade. Då Wilhelm frågade, hvar och huru han fick rätt på hjorten, svarade Rolf ganska litet derpå. Så kommo de nu hem till Borgen sent om qvällen, då Konungen satt till bords. Nu skola vi, säger Wilhelm, gå in i salen till Konungen och ställa vår fångst för honom; men du skall besanna min saga i allt, att Konungen tror den. Wilhelm tog sedan djuret och bar det in i salen; och ehuru han dervid svigtade i knävecken, bar han det dock in och nedkastade hjorten på golfvet för Konungen. Han blåste dervid såsom mycket trött och sade: Nu tyckes jag hafva förtjent din syster Gyda, då hjorten är här; och lära icke många anmäla sig till Svågrar, som göra hvad jag i detta afseende gjort. Det ser mig ut, sade Konungen, som ej du hade fångat hjorten, utan skall du nu få flere hvärf att uträtta förr än du får henne. Wilhelm frågade då: J lären väl åtminstone ej sätta min frägd för tapperhet och

mod, vighet, och hjeltestyrka i tvifvelsmål, då jag häruti så vida öfverträffar andra menniskor. Dessutom vet min tjenare Rolf, ehuru han var på afstånd från mig, att jag ensam fångat hjorten. Rolf sade: det är både sant, att jag var Wilhelm till ingen hjelp, och att han uti ingenting behöfde den. Jag har ensam, tillade vidare Wilhelm, velat vara verksam, på det jag ock ensam måtte få belöningen; eller hvad viljen J vidare förelägga mig, som jag ej skulle kunna och är färdig att göra? Konungen sade: nu skall du fara till Konung Reggvids hög, och afhemta derifrån Konung Reggvids vapen, hvilket ej lärer vara dig någon svårighet. Nu viljen J visserligen, att jag skall dö, svarade Wilhelm, ty ännu har ingen af dem, som företagit det, återkommit. Visst vill jag, att du kommer igen, sade Konungen, äfven som jag åstundar de saker, som finnas i nämnda hög; nog är det väl sant, att ingen ännu återkommit från detta försök; men också skall endast den, som utmärker sig framför andra kämpar i hjeltebragder och mod, äga henne. Äfven detta, svarade Wilhelm,

kan jag åtaga mig, då jag derigenom kan vinna Er Systers hand; ehuru jag ingalunda finner något så stort uti att röfva och plundra döda menniskor, att man derigenom kunde förtjena sig en flicka och ett rike. Dervid gick Wilhelm till sitt ställe vid bordet, och slöts så talet.

20 Kapitlet.

Rolfs färd till Reggvids Hög.

En natt någon tid derefter stod Rolf upp, och gick till Wilhelm, tog honom uti fötterna och sade: nu är tid att förtjena sig flickan. Wilhelm stod hastigt upp och rustade sig; men var Rolf redan klädd i Vefrejas kappa med Atles spjut i handen. Wilhelm till häst och Rolf till fots framför hästen foretogo nu resan, till dess de uti en skog på en smal och nu nästan igenvext, för lång tid sedan begagnad gångstig blefvo öfverfallne af ett så starkt stormväder, yrsnö och köld, att Wilhelm ej förmådde längre sitta på hästen, utan måste Rolf

leda den, och Wilhelm gick efter ett stycke. Urvädret tilltog, så att äfven hästen ej kunde gå, utan måste släpas efter af Rolf. När Rolf en stund gått på detta sätt stödd vid sitt spjut, märkte han först, att hästen var död, och Wilhelm var blifven efter. Nu fortsatte han ostörd sin färd, ehuru den rasande stormen kastade mot honom stora afbrutna ekar, hvaraf han som oftast fick ganska hårda stötar, och hade redan varit krossad, om han ej deremot ägt skydd af sin goda Vefrejanöt. Blixt och thordön fortforo hela natten ända till dager. Vid dagningen mötte honom en förqväfvande stank, mot hvilken han insvepte sig i sin goda kappehufva. Rolf förmodade, att detta stormväder varit det, som förkortat de förr sända mäns väg och lif, och vore genom trolldom tillstäldt 1); han kände ock på sig, att han aldrig än i sin lefnad varit utsatt för en sådan farlighet. Med natten försvann alldeles stormvädret samt töcknet och den onda stanken. Rolf fick då se en grafhög, stor som ett fjäll, omgifven af ett högt träplank. Rolf fattade uti en stör med händerna och ka-

stade sig på detta sätt in öfver planket. Således inkommen inom Skidgården, gick han omkring och betraktade högen och fann den ganska svår att öppna. När han nu såg sig omkring, blef han nordan under högen varse en stor Man i Kunglig skrud. Framför denne trädde Rolf och helsade på sätt som vanligt var för en Konung och frågade hans namn. Jag heter Reggvid, svarade en hamn, och bebor denna hög med mina kämpar, och skall du vara välkommen; men det bör du veta, att icke jag är orsaken, hvarken till det oerhörda urvädret eller den oliderliga stanken, hvilka dig och andra hitvandrande öfverkommit, ej heller har jag någon menniska dräpit, utan är allt detta Grim Ägers och Sörkvers anstalter och Illbragder, som ock bragt många Konungens män af daga; dock felas dem stundom vishet och försigtighet, och det när som bäst behöfdes. Det kan du ock vara försäkrad, att om de visste, det du nu vore här, skulle de nog försöka att äfven bringa dig om lifvet. Det var jag som, i svalo liknelse, med min dotters hår flög till Thorgrim Jarl, all-

denstund jag förutsåg, att du var den ende bland Jarlens män, som skulle villja och förmå komma hit, samt slutligen med lyckans bistånd frälsa min dotter. Jag unnar ock dig henne, om du vill våga dig i kamp med Sörkver; ty dig fattas dertill hvarken mod eller styrka. Men på förhand bör du veta, att Grim försäkrat, det ingen skall öfvervinna honom, som ej har min Rustning och mina vapen; detta är ock orsaken, hvarföre högen är så starkt byggd, på det ingen skulle till deras ofärd kunna bemägtiga sig mina vapen. Nu skall jag gifva dig allt hvad du ur min hög vill hafva och behöfver. Jag vill nu gifva dig 2ne fullkomligen lika rustningar, af hvilka du bör lemna Konungen den sämre; men den andra bör du ej låta någon menniska se, förr än du behöfver den: Svärdet åter skall du noga förvara; ty ingenstädes finnes dess like. Alla andra till Torneringen behöfliga saker förvarar min dotter Ingegärd, hvilka jemte Hästen Dulcefal du af henne kan få och bör begagna i dusten mot Sörkver. Du kan då vara viss om segern, nämligen så vida Hästen låter taga sig,

hvilken, äfven som Lansen, förmodligen ännu bibehåller sin fordna natur. Men Wilhelm bör du ej tro sedan din tjenst upphör, ty han stiftar allt ondt emot dig som han förmår. Ehuru jag vet, att du vill hålla din ed, vore det likväl bättre, att han ju förr dess heldre toges af daga, heldst han aldrig kommer att upphöra med att stifta ondt emot dig. Reggvid utlemnade sedan till Rolf de dyrbara saker och rustningar, som der voro förvarade, och slutligen den kedjan, som han hade på halsen, med dessa ord: Mitt öde har tillåtit mig att tre gångor gå ur denna min grafhög, utan att den förrän efter tredje gången för alltid tillslutes. — Nu lär du på hemvägen inga svårigheter hafva att öfvervinna. Far nu väl! Gånge dig allt efter bästa önskan och villja! Om du kommer åter till Gardarike, så kom hit till mig, i fall du behöfver något. Derpå försvann Reggvid och gick in i högen igen. Rolf tog dyrgriparna och förvarade dem väl på hemresan. Han kom tillbaka öfver skogen utan svårigheter och träffade Wilhelm. Denne hade under stormen gömt sig vid

trädrötterna och kunde nu knappast tala, så nästan förstelnad var han af köld; sade dock med svag röst: Aldrig kunna dina bragder bli nog vidtfrägdade, ej heller den goda lycka, som oss båda följer: grafhögen är nu öppnad, guld och dyrbarheter derur i våra händer, och ingenting kan då hejda vår tapperhet. Dock var detta ett förfärligt väder och så våldsamt, att jag knappt kunde styra mig sjelf; tycker jag mig således gerna förtjent Konungens dotters hand. Lemna mig nu, sade han till Rolf, vapnen och dyrbarheterna; ty jag vill sjelf gifva dem Konungen i händer. Rolf sade: litet svårigheter har du att få namn för stora bragder, men lärer dock löna mig derföre illa till slut, ehuru jag ofta äfventyrat lifvet för din skull. Dock skall jag sanna dina Sagor, såsom jag lofvat, ehuru du ingenting mindre förtjenar än det. Han lemnade derföre Wilhelm dyrbarheterna och vapnen, som han då hade med sig; ty de bästa hade han gömt uti skogen, så att Wilhelm aldrig såg dem. Foro de så sina färde, till dess de ankommo till Konungens borg: han satt då öfver

dryckesbordet vid aftonmåltiden. Wilhelm helsade Konungen och blåste mycket öfver sin trötthet, och blefvo alla närvarande gäster likasom stumme af förvåning, då de sågo dessa män återkomma. Wilhelm sade: visst är, att aldrig var jag än i större fara och kraftrön, än för att förvärfva dessa kostbarheter. Konungen tog till orda och sade: Större svårigheter kunna väl aldrig föreläggas dig än detta; ty Reggvid är det värsta troll, som finns, för sin stora trolldom, och är högen dessutom ganska starkt byggd och svår att bryta. Ja, svarade Wilhelm, så har jag ock täflat 2) med Reggvid hela natten, och utstått stora äfventyr, innan jag kunnat få dessa saker. I det samma framlade han svärdet och kedjan på bordet för Konungen och sade: aldrig lär en flicka vara mera dyrköpt än den jag härmed betalt. Visst äro dessa saker nu hitförde, sade Konungen; dock tyckas de mig alla vara sämre än tillförne, utom kedjan, som är den samma; och tror jag, Rolf och ej du tillkämpat dig dem. Det säger jag eder, Herre! svarade Rolf, att jag aldrig varit i hö-

gen: för öfrigt kunnen J väl veta, att jag ej nekade mig en sådan ära, om jag verkligen varit så lycklig, i synnerhet då derigenom vinnes en så dyrbar belöning. Förtretad, inföll Wilhelm: Denna tvekan, Herre! och att J sätten mitt mod och bragder i tvifvelsmål, förefaller mig ganska besynnerligt; så mycket mer som Rolf ej vågar se menniskoblod — och då han vid min nedfart uti högen skulle hålla uti tåget, hvarvid jag nedhissade mig, och fick höra braket af våra hårda vapenskiften och de dryga huggen, lopp han ifrån tåget, så att jag sedan måste hjelpa mig sjelf; men hade jag till all lycka äfven fästat vid en sten linan, hvarmed jag oaktadt hans feghet sedan hissade mig sjelf upp ur högen. För resten kunna vi gerna här inför dina ögon pröfva vår styrka, då skilnaden snart skall röja sig. Väl tror jag Rolfs ord, sade Konungen, och icke lära dessa saker kommit hit, om de icke blifvit tagne ur högen. Och lät Konungen sedermera förvara dem ganska väl, att de ej mera skulle blifva Sörkver till ofärd.

Så är sagdt, det hjorten en natt försvann, att ingen visste, hvart han tog vägen, ej en gång de som vaktade honom. Detta tyckte Konungen vara den största skada, och blef han eftersökt både när och fjärran, men kunde ej finnas; och tyckte Rolf sig veta, att Alfrun måtte hafva tagit den åter. Wilhelm vardt nu ganska stolt öfver sina bragder, omgicks mycket med Konungens syster, och glömde aldrig att brösta sig öfver sina storverk, samt sparade intet att skarfva till, der han tyckte sig så behöfva. Framled sålunda vintern emot Jul, utan att något märkvärdigt hände.

21 KAPITLET.

Sote Berserks ankomst till Gardarike.

Menelaus het en Konung, som styrde Tartaria rike. Denne var en mägtig samt väldig Konung, och är Tartaria det rikaste land på guld och rikedomar af alla östliga länder; folket är der stort

jättelikt och härdadt till krig. Under Menelaus lydde många Konungar och flere högbördade män. Så är ock sagdt, att mellan Gardarike och Tartaria ligger en ö, som heter Hedins ö och utgör ett Jarldöme. Det är visa mäns sägen, att Hedin Hiaranda son 1) skall här först nedsatt sig på sin resa till Danmark från *Indien*, såsom i Niflunga sagan berättas, och att öen hade deraf fått namn. Om denna ö stridde jemnt Konungarne af Tartaria och Gardarike; men låg hon nu under Tartaria. Konung Erik härjade denna ö, sedan han kommit till Gardarike, och gjorde der stort krigsanfall. Menelaus hade insatt der en höfding, vid namn *Sote*, som till sitt möderne hörde till ön, men på sitt fäderne härstammade från Holmgardarike. Denne Sote var jättelik till kraft och vext, och svarade hans utseende till namnet. Han härjade vidt och bredt omkring och hade beständigt seger. Sote hade en gammal gumma till amma, som var full af hexeri och trolldom. Hon hade gifvit honom såsom barn ett sådant bad, att på honom verkade hvarken jern eller stål, hvarföre

han också var utan brynja i alla fäktningar. Hon hade äfven sagt honom, att denna höst vore lämpligaste tiden att hämnas på Konung Erik, under det alla hans kämpar voro borta. Med betydligt bistånd från Konung Menelaus tågar han till Gardarike med en talrik här, för hvilken en stor och handfast man samt tapper hjelte, som het *Nordri*, alltid förde baneret.

Så snart Konung Erik sporde, att Sote var infallen i landet, lät han uppskära budkaflar, dem han skickade ut öfver hela sitt rike, att uppbåda sig till mötes hvar och en som förmådde bära gevär, och samlades en stor armee. Nu framkallas Wilhelm, och sade Konungen till honom: två saker har du väl uträttat; men som jag ej vet, om du sjelf gjort det, så skall du nu för våra ögon nedlägga Berserken Sote; då, sedan ingen kan bestrida dig vara en den tappraste hjelte, skall ingen heller bestrida dig äganadet af min syster, hvilken jag förut lofvat dig. Jag är färdig, svarade Wilhelm, att för edra ögon öfvertyga eder om mitt mod och min förmåga; dock skolen J

sjelfve utvälja mig de bästa vapen och den starkaste häst, som J ägen, ty det kommer att behöfvas. Allt blef verkställdt som sagdt var. Wilhelm red, och Rolf gick efter sin plägsed, och tågade de jemte Konungen och dess krigshär emot Sote. De stötte tillsammans vid en slättmark, som slutade sig i en tjock skog på ena sidan. Man gjorde sig färdig på ömse sidor att här hålla ett afgörande slag. Armeerna uppställdes, stridslurarne skallade, och höjdes mödiga härskri.

22 Kapitlet.

Eriks och Sotes slag.

Konung Erik hade ställt sig midt framför hela linien af sin armee, äfvensom ock Sote ställt sig emot honom, och blef der ett hårdt slag; men Wilhelm red uti skogen på en slät, uthuggen plats. Då sade Rolf: här gäller det blodet och svärden. Nu är tid, att du rider fram och förvärfvar dig flickan, derigenom att

du nedlägger Sote. Det må stå till lyckan, när och hvar jag får någon hustru eller något rike; men aldrig äfventyrar jag derföre lifvet; tvärtom bör det vara dig så mycket angelägnare att fria dig från träldomen, derigenom att du ikläder dig mina vapen samt på min häst anfaller och besegrar Sote. Rolf gjorde så, och ankom, just då Konung Erik med sina män begynte vika tillbaka; ty Tartarerne, anförde af Sote och Nordri, rusade nu gänska häftigt fram och slogo allt hvad som stod dem i vägen. Sote, med en präktig Arngeir, hvarmed han ömsom högg och ömsom stack, och Nordre, med ett godt svärd, ryckte modigt fram. Konung Erik red med häftighet in uti Sotes, sin fiendes, leder, der Nordre omringade honom, så att han midt bland sina fiender var ganska illa ansatt. Rolf i Wilhelms vapen rycker nu an och låter, med dryga hugg och styng å ömse sidor, på de mägtiga Tartariska lederna så eftertryckligt märka sin ankomst, att de började svigta, men han sjelf slutligen framryckte till Konüng Erik, och bland de honom omringande troppar nedhögg

väl 30 Riddare. Sote, som nu märkte detta, satte sig sjelf till motvärn mot en så strängt framrusande kämpe, och rigtade mot honom sin Arngeir, hvilket anfall Rolf upptog med skölden och betalte det med en så kraftig stöt af spjutet, att det emot Sotes skottfria bröst gick af strax ofvanför skaftet. Sote hugger tvehändes och klyfver med sitt hugg Rolfs sköld; omsider träffar han hästen i bringan, och stadnar Arngeirn i jorden. Således måste Rolf, som redan af dagens förriga mödor var mycket trött, nu fäkta till fots. Rolfs hugg beröfvade äfven Sote dess häst — Sotes mot Rolf rigtade hugg gafs med sådan kraft, att svärdet gick ned i jorden upp till handen, emedan Rolf undvek det, och högg till Sote på axeln, så att svärdet gick sönder strax vid fästet. Rolf, häröfver ytterst förbittrad, sprang på Sote och krossade med sitt taggiga svärdsfäste (gaddhialti) hans panna, hvaraf Sote föll ned till jorden och strax dog. Då nu Konung Erik, efter en sträng kamp med Nordre, äfven hade nedlaggt denna kämpe, begynte Tartarerne, som sågo sig för-

lorat bägge deras förnämsta hufvudmän och anförare, att rädda sig med flykten undan den uppretade och med all kraft förföljande Konung Eriks öfvermodiga krigshär. Rolf ville ej med Konung Erik deltaga uti att förfölja de flyende, utan ombytte i skogen vapen med Wilhelm och berättade förloppet, samt föreskref honom att vidare fullfölja sin roll, så att brölloppet snart kunde firas. Nu hafva vi, sade Wilhelm, ganska väl genomgått saken; men hafva rådighet och fintlighet hufvudsakligen bidragit till detta lyckliga slut: och kommer jag väl att blifva en namnkunnig man. Rolf log och tyckte, att hans åtgärd härtill förtjente ganska litet beröm.

23 Kapitlet.

Wilhelm får Gyda.

Wilhelm stiger nu i full rustning till häst och rider till Konungens Syster Gyda och gör mycket väsende af sitt lyckliga

företag och sina hjeltedater; Erik var då imellertid redan hemkommen och satt sig till att dricka i salen på sin hofborg. Wilhelm framträdde inför Konungen, helsade honom och sade: I dag var det hardt nära ute med eder, förr än jag kom eder till hjelp, och lären J ej längre misskänna min duglighet, och behöfven J ej gissa mer, hvem jag är, eller hvem dessa storverken gjort; ty mig är ingenting nytt, oförsökt, eller för svårt, som af en tapper karl kan fordras; och börja, nu Herre! att tänka på brölloppet. Konungen svarade: Det känner jag ganska väl, att rustningen och vapnen voro dina; men händerna voro Rolfs. Gerna, säger Rolf, skulle jag villja äga din syster och tillerkänna mig alla Wilhelms storverk; men jag kommer ej långt med att ljuga mig till förtjenster eller tillegna mig en ej tillkommande ära och belöning. Wilhelm sade: underligt lärer det väl förefalla de män, som nu höra härpå, eller med tiden spörja det, att J villjen förtyda mina mandomsprof; och är det väl passande att tillskrifva dem en sådan torpare pojk, som Rolf är? Och är

det rimligt, att J skullen villja lemna en sådan eder egen syster? Och synes icke mycken liknelse till, att han någonsin blifver duglig höfding eller skicklig att styra ett folk, än mindre att uträtta något stort. Men jag är Jarl till min rätta titel, Jarls son af Konunga ätt, med hyggligt utseende och oförskräckt mod, samt berömd för alla de saker, som egna och utvisa en ättgod och högbördad man. Nu, om J ej villjen låta fästning eller bröllopp ske, enligt öfverenskommelse, skall jag strax resa mina färde, och öfver all land utbreda din vanheder, samt visa, huru du såsom en niding ryggat dina ord och löften; och var det redan sagdt i mitt land, att den Konungadotter, som fick mig, hade tillräcklig heder. Konung Erik svarade: aldrig skall du hafva anledning att påstå, det jag mot dig handlat som en niding; jag skall hålla mina ord och gifna löften; men aldrig går Rolf ur mitt sinne, då jag jemnför eder bägge samt edert umgänge och åthäfvor med det, som mig är uppgifvet; slöts så samtalet. Konungen lät laga till bröllopp, och anrättades der ett

dråpligt gästabud. Wilhelm fick då Konung Eriks syster Gyda till Gemål, hvaremot hon icke hade något att invända. Wilhelm fick många män till sina tjenare, och bröstade han sig ock mycket deröfver, Det var likväl beständigt kallsinnighet mellan Konungen och honom.

24 Kapitlet.

Rolf uppsäger sin tjenst.

Tidigt en morgon, medan Wilhelm ännu såf, gick Rolf till hans säng och sade: Nu är du Konungens måg, och har jag enligt löfte hittills tjenat dig redligt, och afsäger således all vidare fortsättning deraf. Jag önskar blott, att du må vara nöjd med denna vår skilsmessa efter så väl uträttade saker, hvartill min redlighet och styrka mer än din åtgärd bidragit. Wilhelm blef vid detta tal helt förlägen och svarslös: Rolf gick strax bort; men Gyda frågade Wilhelm, hvarföre Rolf drog så hastigt bort, och anledningen till ett sådant afsked af hon-

om. Sådant är hans lynne, svarade Wilhelm, att han aldrig blir på samma ställe mer än en eller högst tvänne månader, om han får råda sig sjelf; men nu har jag emot hans villja hållit honom längre. Har jag ock redan försökt, att den, som hans tjenst åtnjuter, är ganska illa tjent; ty han är både ljugare och tjuf, förtalar och stjäl; men jag vet icke, om jag har samvete att i fremmande land låta slå honom ihjäl. Det lärer ej heller behöfvas; han visar snart hvad karl han är, och bekommer det den värst, som gör honom godt. Dermed slöts talet. Ledo således gästabuds dagarne. Sotes folk, som undsluppit, seglade hem till Tartaria och hade lidit stor förlust. Konung Menelaus tyckte deras resa hafva oförmodadt illa aflupit, men måste hafva det såsom det var.

Tidigt om våren anlände Sörkver och Bryniof, ur Jotunhem, till Konung Erik, och medförde många sällsynta dyrbarheter. Grim Äger hade haft många krigsoroligheter och fått många segrar. Rolf vistades en tid bland Konung Eriks hoffolk och trefs väl ibland

sitt sällskap; ty han gaf penningar med båda händerna, men gjorde aldrig någon godt, så länge han var Wilhelms tjenare, Alltid voro Bryniolf, Sörkver och Wilhelm oense, och aldrig trefvos de väl tillsammans. Detta var tredje vintern, som Konungadottren ägde rätt att få sig en man att rida ut i tornering mot Sörkver. Konungen förmodade nu ej annat än godt och trodde ej, att Ingegärd kunde få någon man för sig dertill.

25 Kapitlet.

Ingegärd väljer man att kämpa mot Sörkver.

Någon tid derefter kommo sändemän från Konungens dotter till Konung Erik med det ärende att låta stämma allmänt ting, då hon â det samma ville välja en man till kamp mot Sörkver, och om hon ej finge någon man dertill, så ville hon lemna sig till Konungen, enligt deras förut träffade öfverenskommelse. Vid detta bud vardt Konungen ganska glad och tyckte sig redan hafva flickan i händerna, Han

lät nu stämma ting och bjuda dit mycket folk ifrån borgar och fästen samt närgränsande härader. Konungadottren gjorde ock detsamma i sitt rike och bjöd dit allt det raskaste folk, som fanns inom landet. Kommo också många dit objudna; ty man var nyfiken att höra, huru det skulle gå; och voro alla hennes landsmän särdeles bekymrade för hennes skull. Tinget bestämdes att hållas strax utanför Konungadottren Ingegärds Borg.

Konung Eric kom till Tinget, åtföljd af en stor folkskara; Sörkver, Bryniolf och Wilhelm, Konungens måg, voro äfven deribland, och bröstade sig alla dessa ganska mycket. Rolf var äfven med uti färden, klädd i vapnen Reggvidarnöt, och tycktes han vara af ganska liten betydenhet. En stor folksamling strömmade nu till detta ting. Sedan folket var församladt, blef det ordnadt i ringar radtals (omkring högen) med en öppning på hvarje ring, så att man kunde gå mellan hvarje rad. Wilhelm satt näst Konungen, Sörkver och Bryniolf litet derifrån; men de andra förnäma och rika män (Villdarmen)

suto för sig sjelfva. Rolf satt långt ute i yttersta ringen och mycket lågt. Då manringarne på detta sätt blifvit i ordning ställde, 1) steg Konungadottren Ingegärd fram på tinget; Hon var så förtjusande skön och intagande, att allas blickar rigtades på henne: endast Rolf var härifrån ett undantag; han såg ej en gång på henne, utan drog kappehufvan öfver ögonen och slog den ned öfver hela ansigtet. Konungadottren gick framför hvarje man, betraktade hvar och en serskildt och såg dem starkt i ögonen. Hon gick på detta sätt den ena ringen upp och den andra ned, till dess hon slutligen kom dit, der Rolf satt. Hon fattade honom i handen, men han satt stilla såsom tillförne. Hon lyftade då upp kappehufvan, som betäckte hufvud och ansigte, och sade: Här är icke godt att få käcka karlar; dock väljer jag denne till att kämpa mot Sörkver, och skall han fara med mig, om han det vill. Mycket oförståndigt väljer du, säger Rolf; ty jag kan ej rida ensam utan att falla af hästen; jag blir också rädd, så snart någon ser grymt på mig. Konungadottren svarade: Aldrig såg jag

dig förr; du skall dock ej slippa undan, om jag får råda. Konungen sade: Det hade jag likväl trott, Jungfru, att du skulle velat välja en inländsk man, och ej någon ur fremmande land; Rolf är Wilhelms sven samt min man och undersåte, och skall han derföre vara fri från detta besvär. Rolf svarar: Jag är ingen mans sven eller tjenare här i landet, skall jag visst ickeheller neka att uppfylla Konungadottrens första begäran, om hon derigenom kan finna sig något mera fri än tillförene. Rolf stod sedan upp och gick med Konungadottren, och foro alla hennes män med henne hem uti borgen. Hon satte Rolf i högsätet och bevisade honom all aktning och fägnad. Konung Erik gick från tinget uti en annan borg och var ganska olustig.

De flesta undrade öfver att Konungadottren valde en sådan person, som mindst såg ut att kunna vinna någon seger. Konung Erik bekymrades mycket deröfver, att han redan hade bifallit Konungadottren detta; han uppmanade nu Sörkver att göra efter bästa förmåga och ej spara någon af sina konster, som

han kunde; ty har jag, fortfor Konungen, beständigt varit i fruktan för denna man. Nu skola dock Konung Reggvids vapen gömmas så väl, att de ej kunna skada oss.

Rolf var nu i borgen hos Konungadottren i god fägnad och framlade för henne sitt ärende från Thorgrim Jarl; men svarade hon, att det var henne förut väl bekant: derföre skall du få råda, om jag skall fara bort med dig härifrån; dock kan jag ej heller neka, det jag tycker, du bäst förtjent att njuta min kärlek såsom maka, då du frälsat mig ur ovänners våld, och slutades dermed talet. Följande morgon var Rolf bittida uppe, klädde sig i rustningen Reggvidarnöt och omgjordade sig med hans goda svärd. Konungadottren lemnade honom tornerlansen och skölden, som hennes fader hade ägt, och bad honom gå och taga hästen Dulcefal, som då jagades in på en gård uti ett trångt pass mellan 2:ne höga plank, jemte en mängd andra hästar, dem han bet och slog. Rolf gick till grindarne, slog stången af lansen mot skölden, hvilken gaf ett så högt ljud, att alla, som hörde det, deröfver förun-

drade sig, och sjelfva hästen Dulcefal kom sjelfmant och lät taga sig. Rolf tog honom, lade sadeln på honom och satte sig i hela sin rustning mycket hastigt och modigt upp. Hästen sprang högt öfver grindarne, att han ej rörde dem, och lopp sedan fram utåt marken.

26 Kapitlet.

Rolfs och Sörkvers Tornering.

Nu kom Rolf på tornerplatsen äfven som Sörkver, åtföljd af Wilhelm och Bryniolf, utom ett stort antal annat folk. Bägge lagade nu sina lansar till hands, redo mot hvarandra i fullt språng, och lade till hvarandra med all magt. Sörkver lade sitt spjut mot Rolfs sköld; men det gled utföre utan att göra någon skada; Rolf slog hjelmen af Sörkver, och hade Sörkver ännu tredje delen af banan igen, när Rolf var kommen till ändan. Dulcefal ville ej stadna, utan vände om igen mot Sörkver, för hvilken ännu fjerdedelen af banan återstod, då de

träffade åter tillsamman. De lade mot hvarandra, och gick det då som tillförne; men Sörkver vann ej, utan förlorade skölden. De redo sedan åstad för tredje gången: Dulcefal for då snabbt som flygande fogeln, till dess de möttes, och stötte Rolf med lansen så kraftigt i Sörkvers brynja, att den deruti fastnade, och lyftade han så Sörkver ur sadeln, red dermed fram och tillbaka på tummelplatsen en stund, samt kastade honom slutligen hufvudstupa i ett muddrigt dike, så att Sörkver bröt halsen af sig; då stadnade Dulcefal, som han hade varit nedgrafven. Konungadottren och alla landets inbyggare blefvo häröfver ganska glade; men Konung Erik, som med största missnöje såg denna färd, vardt ganska vred och befallde alla sina män att i hast omringa Rolf och slå honom strax ihjäl, med det tillägg, att om han nu sluppe undan, han sedermera ej vore så lätt att undanrödja. Och vardt Rolf omvärfvad i en hast på alla sidor af starkt beväpnade män. Men Dulcefal, hvars ögon nu gnistrade och sågo ut som blodringar, och ur hvars näsa och mun eld

tycktes brinna, blef åter yster och retad, reste sig ömsom på framfötterna och slog ömsom med bakfötterna, samt försvarade sig på detta sätt med alla fyra, sprang rundt omkring och nedtrampade många af Konungens män och hästar. Rolf satt ej heller sysslolös i sadeln: han pröfvade nu svärdet Reggvidarnöt; han lade dermed till tvehändes samt spridde död och förödelse omkring sig på män och hästar, så att hvar och en, som nalkades, såg för sig en säker död. Ehuru alla således drogo sig undan, hade han likväl utom Bryniolf dödat öfver hundrade män, förr än han red undan ut åt skogen, då han väl var mycket matt, men ej sårad; och slutades sålunda detta tornerspel. Konung Erik tyckte sig nu lidit mycken manskada och skam, for hem till sin Borg och vardt mycket bekymrad. Men Ingegärd var denna afton mycket blid och glad med sina hoftärnor samt gjorde dem så druckna, att de föllo sofvande ned. En stund fram på natten kom Rolf in i borgen till Konungadottren och bad henne i hast laga sig till att fara bort med hon-

om. Hon svarade, att hon ej behöfde derför mycket rusta sig, ty hon var dertill redan färdig, och hade hon med sig tvänne skrin, hvaruti hennes dyrbarheter lågo. De stego sedan på Dulcefal bägge två och foro sina färde. Det är ej upptecknadt, hvilken väg de togo, eller huru länge de reste, utan blott att de reste mera nattetid än om dagen.

27 KAPITLET.

Wilhelms förebråelser af Konung Erik.

Nu kommer att omtalas Konung Erik, då han vaknade om morgonen. Han befaller sina män rusta sig och söka efter Rolf, hvilket också verkställdes som sagdt var. De sökte honom förgäfves i tre dagar. Han lät dem då resa till Konungadottrens Borg, och var då äfven hon borta, så att ingen visste, hvart hon tagit vägen. Vid denna underrättelse blef Konungen ganska vred och sade till Wilhelm: Det ser jag nu, att du hafver ljugit alltsammans af dina uppgifter för mig, både

angående dig och Rolf, och får jag nu se, att han är en helt annan man än du sagt. Nu inser jag ock, att han har farit till Reggvids hög och alldeles icke du. Och har således han, men icke du, fått de goda rustningarne och vapnen, och jag dem, som icke dugde. Det kunde man ock se på honom, att han var större och dugligare man än du, duglöse bedragare, och uti all ting fege stackare! Har du icke känt alla hans tilltänkta företag, och likväl ej vågat att omtala dem? Och tror jag ej heller något af din uppgift om ditt rike och andra goda saker, utan är du snarare en träl, trälboren till hela din ätt, den usligaste tiggare och den nedrigaste skälm, full af lögn och feghet. Och har du väl förtjent, att jag låter dräpa dig och hänga dig i den högsta galge för det bedrägeri och svek, du gjort mig och min syster: en död, som ödet tyckes ernat dig, fastän dermed är något fördröjdt, att du skulle blifva fullkomligt mogen. Vid dessa Konungens ord vardt Wilhelm mycket rädd och sade: så skall jag, det lofvar jag högtidligt, nu innan kort åda-

galägga, hvad jag är för en man. Han steg nu till häst med det löftet: förr skall jag ej gå i säng med din syster Gyda, än jag hafver tagit Rolf af daga och öfverlemnat dig både hans hufvud och Konungadottren Ingegärd, och vill jag härtill ej hafva något annat biträde eller sällskap, än blott min egen skicklighet. Anlade så Wilhelm sina vapen, sadlade sin häst och red i hast bort att söka Rolf; men Konung Erik satt ensam hemma i Gardarike och tyckte sina saker stå ganska slätt.

28 Kapitlet.

Dvergen Möndul kommer till Thorgrim Jarl.

Nu viker sagan åter till Danmark, till Thorgrim Jarl och hans män. Samma höst som Rolf reste till Gardarike, for Jarlen omkring sitt rike efter vanligheten till gästning. 1) En dag framträdde för honom en okänd person, som, på Jarlens frågan efter hans namn, sade sig heta *Möndul Thatta* son, och hafva farit

vida omkring i fremmande länder, 1) der han vunnit mycken frägd, och kunde derifrån lemna många tillfredsställande underrättelser. Han var liten till vexten och mycket krokig, men vacker till utseendet och hade stora ögon. Jarlen tog honom väl emot och bad honom göra sig sällskap. Han roade Jarlen mycket och ofta med sina många underrättelser, hvarföre Jarlen lemnade honom sitt oinskränkta förtroende och hade honom beständigt hos sig till sitt nöje. Möndul roade Jarlen så både natt och dag, att han dervid nästan glömde sin riksförvaltning. En dag framträder Björn rådgifvare och förevitar Thorgrim Jarl, det han lemnade en fremmande obekant person så helt och hållet sitt förtroende, och att deras glam så öfver höfvan upptog honom, det han derigenom blef ledd från all omtanka om sitt rike. Jarlen, förtretad öfver Björns tal, sade, att han gjorde deruti som han behagade, och att han ville göra alldeles som han skulle hafva gjort, om Björn tegat, ehvad Björn än hade att dervid anmärka. Mön-

dul hörde väl Björns ord, men syntes ej bry sig vidare derom. Björn talade dock än mera härom ganska klokt och eftertryckligt och gick sedan bort. Björn hade ett hus i borgen strax jemnte Jarlens, och ett annat utom borgen, som förut är nämdt. En dag kom Möndul till Björns boning, då blott hans hustru Ingeborg var hemma. Möndul talade då mycket ömt och förtjusande för Ingeborg och begärde med många försåtliga och förledande ord ett förtroligare omgänge med henne, samt lofvade henne hvad dyrbarheter hon behagade. Han smädade Björn i hvarje ord och yttrade sig, att han vore en odulig man. Ingeborg, sårad af dessa yttranden, gaf honom ett hånligt afslag med tillägg, att hon aldrig, under hvad villkor som heldst, skulle bifalla hans begäran. Han framtog då under sin kappa en kanna och bad henne dricka deras förlikningsskål 2) *(Sættar bikar)*; men hon slog händerna under kannan, så att den deruti varande drycken öfversköljde hans ansigte. Harmsen häröfver så väl som hennes fordna bemötande, säger han: vi skola ej skiljas,

förrän jag rigtigt har efter förtjenst betalt eder bägge all den sidovördnad, som J både med ord och gerningar visat mig. Han gick sedan till Thorgrim Jarl och sade: Jag önskade, Herre! att J, såsom prof af eder vanliga godhet mot mig, villjen emottaga detta bälte, som jag ärft efter min fader; och framlade han med det samma bältet på bordet för Jarlen. Och var detta bälte en kostbar dyrgrip, af guld, väl arbetad och inlagd med ädla stenar: och tyckte Jarlen sig aldrig sett något bättre. Jarlen tackade för skänken och betygade, att han ej fått någon bättre gåfva af någon, som ej var Tignarman. Möndul blef qvar öfver vintern hos Jarlen och ägde alltjemnt samma förtroende; men Stefner och Björn tyckte ej mycket om honom. Jarlen satte mycket värde på bältet och uppvisade det för sina vänner, när han höll gästning.

29 Kapitlet.

Möndul och Björn Rådgifvare.

Björns hustru fick om vintern en underlig sjukdom: hon blef öfver hela kroppen blå som Hel 1) (döden eller en död menniska), och brydde sig om ingenting, utan var liksom ursinnig. Björn fick stor sorg deraf, alldenstund han mycket älskade henne. Följande våren hände det en dag vid ett gästabud, att bältet *Möndulsnöt* bortkom. Jarlen saknade det mycket och genomsökte alla sina gömmor, men kunde ej finna det. Han frågade slutligen Möndul, hvar han trodde det kunde hafva tagit vägen, eller hvar man skulle söka det. Det är svårt att säga, svarade Möndul: men det synes dock, som någon hade tagit det ifrån Eder, och tyckes den, som tagit det, hafva tagit mer ifrån Eder än detta och derigenom blifvit en rik man, som nu beständigt afundas Er lycka: dock, ehuru jag tycker mig råkat gissa till rätta personen, lärer det vara mig äfventyrligt att upptäcka honom. En sträng ransakning må-

ste ske, och det varsamt samt då den minst förmodas, och bör derifrån ingen, ehuru förnäm han är, vara fritagen; ty frivilligt lärer den personen aldrig komma att återlemna det, och borde väl då den, som detta gjort, efter lag hänga. Jarlen tyckte detta vara ett godt råd och sade, att det skulle blifva dervid. Han låter sammanstämma allt sitt hoffolk och sade dem, att han ville låta ransaka hvars och ens gömmor, och dervid börja med sin Son Stefner och sedan Björn Rådgifvare, på det de öfrige skulle finna det mindre underligt. De läto ej förstå annat än att de dermed ville låta sig nöja. Stefners gömställen genomsöktes, men — intet bältefanns. Sedan söktes hos Björn och alla de andra, som i Borgen funnos; men det kunde ändå ej finnas. Då svarade Möndul: Björn måtte äga ännu flere gömmor än dem vi genomletat. Stefner svarar, att Björn hade en gård utanför borgen, och torde man kan hända böra söka äfven der. På Jarlens befallning blef äfven der ransakadt, hvilket ock Björn på intet sätt vägrade, hvarken då eller tillförne, utan lät dem söka såsom de

ville. Möndul gick till en gammal kista, och frågade, hvad deruti förvarades. Björn svarade: gamla Skeppsnaglar. Då Jarlen befallte öppna den, fann Björn icke nyckeln; kistan blef dock på Jarlens befallning uppbruten, allt hvad deruti var, upptaget, och under alla sakerna nederst på botten fanns — Jarlens sökta bälte. Häröfver undrade alla menniskor, men i synnerhet Björn, som visste sig deruti vara oskyldig. Jarlen blef häröfver ganska vred, lät fängsla Björn och hotade att låta nästa morgon hänga honom i den högsta galge han kunde få; ty, tillade Jarlen, detta lärer visserligen ej varit första gången, du bestulit mig, fastän det nu först kommit i dagen. Björn blef fängslad och förd i säkert förvar; ehuru många ansågo Björn för oskyldig, vågade dock ingen sätta sig mot Jarlens befallning. Björn erbjöd sig att efter Landets bruk bevisa sin oskuld; men Jarlen ville det ingalunda höra. Stefner utverkade dock af sin fader sju nätters uppskof med verkställigheten af Jarlens dom öfver Björn, för att kunna erfara och undersöka, om ej något kunde finnas till Björns

ursknldande; Björn skulle imellertid vara uti Mönduls förvar, dock ej i borgen. Mången harmades öfver detta; ty Björn var mycket vänsäll och afhållen. Jarlen for nu hem till staden med sina män, och satte sig till bords att dricka. Så snårt hoffolket hade druckit första bägaren, var all vänskap för Björn glömd, och ansågs han ,då med rätta vara sakfälld. Möndul var nu i Björns gård och dref bort allt hans folk; Ingeborg tog han och lade hvar natt i sängen hos sig i Björns närvaro, och visade hon nu mera benägenhet för honom än sin man, hvilket gick Björn hårdt till sinnes; och framledo så de sju nätter, som förut är sagdt. Nu återgår Sagan dit, der hon förut lemnat de öfriga händelserna; ty twänne saker kunna ej berättas på en gång, ehuru de på samma gång inträffat.

30 Kapitlet.

Rolf förlorar sina fötter.

Nu är det således att fortsätta, huru Rolf och Konungadottren foro ur Garda-

rike. En dag fingo de se en man, klädd i en linklädning med svärd vid sidan, i sporrstreck komma ridandes efter dem. Rolf igenkänner uti honom den förr omtalde Wilhelm. Så snart Wilhelm fick se Rolf, föll han honom till fota och bad på flera sätt om barmhertighet. Jag har, säger han, sedan vi skildes åt, fått utstå mycket ondt; ty Konungen lät sätta mig i mörka stugan (fängelset) och ville låta dräpa mig; men genom min rådighet kom jag undan både hungrig och frusen, och beror det nu af din nåd, min kära Rolf, huru du vill behandla mig. Önskade jag, att jag aldrig hade gjort något, som misshagade dig, och skall jag alla dagar vara dig huld och trogen, om du låter mig lefva och följa dig till Danmark. Rolf blef af Wilhelms ömkeliga berättelse mycket rörd och sade sig ej nännas låta dräpa honom, ehuru han hade det nog förskyllt, utan gaf honom lifvet och lät honom följa sig, hvilket Ingeborg dock ansåg för orådligt; ty, sade hon, han har en elak uppsyn 1) och belönar dig visst illa. Wilhelm följde med dem och var mycket ödmjukt

tjenstfärdig; men aldrig var det honom rådligt att nalkas Dulcefal, ty han bet och slog Wilhelm, så snart han nådde honom. De foro således en lång väg, till dess de ej hade mer än en dagsled till Thorgrim Jarl. De togo sig natthärberge vid brynet af en skog och uppsatte sig der en löfhydda om aftonen. Rolf och Konungadottren lågo hvarje natt tillsamman med draget svärd imellan sig. 2) Så snart Rolf om aftonen var somnad, stod Wilhelm upp, stack Rolf en sömnthorn 3) samt stod tidigt upp och sadlade Dulcefal; den enda behandling Dulcefal tillät Wilhelm. Rolf låg klädd i vapnen Reggvidarnöt med Vefrejanöt derutanpå. Ingegärd stod upp, väckte på Rolf, men kunde ej få honom vaken, huru hon än bar sig åt. Hon gick då ur hyddan och gret bitterligen. Wilhelm såg det och frågade, huru det gick med hennes hvila jemnte sin sängcamrat? Den, svarar hon, likar mig ganska väl; men han sofver så hårdt, att jag ej kan väcka honom. Jag skall väl väcka honom, sade Wilhelm, gick dit och slog ned kojan. Han högg sedan bägge fötterna

af Rolf och stack dem mellan kläderna på sig, men Rolf sof ändå såsom tillförne. Konungadottren frågade, hvad det var, som brast. Rolfs lifstid, svarade Wilhelm. Konungadottren sade då: Måtte du elakaste menniskovarelse också osällast bland alla menniskor njuta ditt lif och dina händer; ty detta var den aldravärsta gerning du kunde göra, och måtte du af egna nedrigheter få uppbära allt ondt och osällt, såsom du det förtjent. Wilhelm sade: Du har nu blott af dessa tvänne villkor, som jag dig skall förelägga, att välja, hvilket dig heldst lyster, antingen du vill fara med mig till Thorgrim Jarl och sanna allt hvad jag säger, ty jag finner ej någon lust eller ära i att åter fara till Gardarike; eller ock det, att jag dräper dig här på stället. Det kunde ej falla henne in att välja döden, så länge lifvet var ibland villkoren; dock visste hon väl, det ej något godt var att hoppas, i Wilhelms sällskap ensamt. Hon biföll då att följa honom och ej motsäga honom i hvad han berättade, utan så vida han uti dessa sina berättelser på något sätt sårade hennes

heder; och måste hon härpå aflägga ed. Wilhelm ville nu taga Dulcefal; men dertill var han ej i stånd, ty han bet och slog omkring sig, så att Wilhelm fick hvarken nalkas honom eller Rolf, och svärdet kunde han ej handtera för dess tyngd skull. Rolf låg der nu efter, och de foro så sina färde, Konungadottren och Wilhelm. Det grämde dock Ingegärd hjertligen att skiljas vid Rolf, i synnerhet i en sådan ställning, som han nu var. Om deras resa talas ej, förrän de kommo till Thorgrim Jarl: denne gick nu Konungadottren till mötes med all aktning och mildhet. Han frågade Wilhelm, hvem han var. Jag är en Bondes son af god ätt här ifrån Danmark, och kom jag i sällskap med Rolf under resan till Gardarike. — Vi utstodo der många svårigheter, och slutligen vann han der en kamp med Konung Eriks kämpe Sörkver och nedlade honom. Detta kunde Konungen ej lida, utan lät gripa honom och döda honom, och äro här hans fötter, som jag fört med mig. Sedan erhöll jag Konungadottren, förde henne hit, och har imellertid både jag och

Rolf vågat oss i stor lifsfara för eder skull; men ingen var tapprare, raskare och modigare än Rolf, ty han blef aldrig trött eller besegrad, förr än han miste fötterna. Jag tycker mig således hafva förtjent eder dotter Thoras hand, och är det en heder för Eder att hafva mig till måg både för min goda ätt och manliga bedrifter. Man behöfver således ej dröja länge, utan hålla bägge bröllopen på en gång. Alla, som hörde denna Wilhelms berättelse, tyckte den vara ganska sannolik, men voro mycket förargade öfver Rolfs död, Jarlen dock mest och hans Son Stefner. Ingegärd gret hjertligt, ehuru Jarlen tröstade henne och frågade henne, om Wilhelm hade sagt honom verkliga förhållandet. Han måtte väl, svarade hon, ej ljuga mer för Eder än för andra; det vill jag dock bedja, att I uppskjuten bröllopen ännu en månads tid, då imellertid många saker torde komma i dagen, som skulle nu ej tyckas Eder kunna så vara. Thora, som ej heller synnerligen tyckte om denna sin friare, anhöll äfven om det samma. När Wilhelm hörde detta, motsade han det

mesta han kunde, och anhöll, att hans bröllopp ej måtte uppskjutas efter flickornas önskan, ty fruntimmerslynnet är nyckfullt. Stefner svarade: det är ganska tillbörligt att låta Konungadottren häruti råda, i synnerhet då detta ej är någon lång tid. Wilhelm svarade: Höfdingalikt är det ej, eller karlar passande att låta fruntimren och sin son så alldeles råda öfver sig och sina företag, om de tillstyrka något som ej duger. Stefner vardt vred öfver denna utlåtelse, och sade: Antingen skall jag och ej Wilhelm uti detta fallet råda, eller skall jag deröfver förlora lifvet. Du fölle då ganska saklöst, sade Wilhelm. Jarlen bad, att detta ej skulle ge anledning till någon ovänskap, ehuru Stefner nu får råda: men du Wilhelm skall få min dotter Thora, hvilken du väl förtjent. Stefner tog Ingegärd vid handen och förde henne in uti sin Systers rum, slöt sedan igen för hela deras Borggård och gömde sjelf nycklarna dertill. Man berättar, att Ingegärd gömt Rolfs fötter och laggt lifgifvande örter derjemte, så att de ej skulle dö. Wilhelm tyckte mycket illa om

Stefner efter som han fick råda i sitt påstående.

51 Kapitlet.

Rolf återfår sina fötter.

Nu är det åter att förtälja om Rolf. Han låg till aftonen liksom död, ty sömnthornen låg vid hans hufvud, och hade Wilhelm ej borttagit den. Dulcefal stod med sadel och betsel öfver honom: han gick till Rolf och vältrade honom med hufvudet omkring på marken, och föll då sömnthornen från honom. Rolf vaknade nu, saknade sina fötter, fann kojan kullkastad, samt Wilhelm med Ingegärd borta; men Svärdet Reggvidarnöt låg vid sidan, och tyckte han, som ock billigt var, sin belägenhet vara ganska svår. Han reste sig likväl, tog lifsstenarna under fästet på nämnde svärd och ref uti såren på fötterna, så att svedan snart försvann. Rolf skred då fram till hästen, som lade sig ned för Rolf. Så snart Rolf vältrat sig i sadlen, stod Dulcefal upp; red så Rolf

till sin vän Björns gård, ty han ville ej rida till Jarlens Hofborg och tyckte det vara för långt till sin egen borg. Dulcefal lade sig, så snart han kom på gården; Rolf tog då betslet af honom och skred in i huset, som föreföll honom mycket ödsligt och tomt. Rolf kröp sedan uti köket och kastade sig neder i sätet, der som var något mörkt och låg der en stund. Han ser då, hvar en qvinna gick och handterade elden: hon var blå till hyen som ett kläde och mycket svullen i ansigtet; och slog hon nu upp eld. Litet derefter inkom en liten och undersätsig mansperson, klädd i skarlakanskläder: han spände ett blankt och väl arbetadt guldsmycke om hennes panna. Denna person ledde efter sig en man bunden till händer och fötter. I denna fängslade person igenkänner Rolf sin vän Björn, hvilken han tyckte vara för hårdt hållen och illa handterad. Den lilla mannen nedlägger Björn framför elden, sätter qvinnan i sitt knä och kysser henne. Illa handlar du, Möndul, sade Björn, som bedragit min hustru och beljugit mig hos Jarlen, så att han skall

efter tre nätter låta hänga mig oskyldigt; det skulle väl ej gått så, om Rolf Sturlögs son hade varit i landet, och lärer han väl hämnas mig, om ödet låter honom komma åter. Aldrig, sade Möndul, lärer han kunna hvarken hämnas eller hjelpa dig hädanefter; ty det kan jag säga dig, att bägge fötterna äro honom undanskurne, han ligger nu sanslös och hjelplös, knappt ännu död; och lärer han aldrig komma sig åter. Rolf reser sig i hast på stumparne upp i sätet, fattar kraftigt tag med bägge händer uti halsen på Möndul och sade: det skall du få erfara, att ännu lefva Rolfs händer, ehuru fötterna äro borta; ryckte honom derpå under sig, så att han knappast kunde draga andan. Han bad då: Gör så väl, Rolf, och döda mig ej, så skall jag läka dig, ty jag har sådan smörja, att dess like ej finnes i Norden; jag har ock så mycken kännedom och behändighet i Läkarekonsten, att jag kan läka dig; jag kan läka, äfven der lifvet varit borta i tre dygn. Jag är dverg 1) till min natur, samt bor i jorden och, till följe af denna min natur, kan jag göra många behändigheter

och konster. Jag for ock hit för att förtrolla Jarlens dotter Thora, eller ock Ingeborg, och hafva dem bort med mig. Men efter som Björn insåg, hvem jag var, så ville jag förekomma och undanrödja honom: Jag gömde bältet i hans kista, men tog tillika nyckeln från honom, att det skulle vara så mycket mer sannolikt, det han hade stulit bältet, som det var mera svårighet vid att få kistan öppnad. Jag har ock vändt allt förtroende af Björns vänner från honom; jag har ock vållat hans hustrus förfärliga utseende och sjukdom: nu vill jag till mitt lifs räddning göra allt hvad du kan önska dig; ty den, som skänkt mig lifvet, skall jag aldrig svika. Rolf sade: det kan jag då våga att skänka dig lifvet; men först skall du läka Ingeborg och lösa Björn; och släppte han så upp Möndul; denne syntes nu sådan han efter sin natur var, svart och stygg till utseendet. Möndul löste då Björn och friade Ingeborg från sin klädfärgade hy: han smorde henne på kroppen med goda salvor, och gaf henne en minnesdryck (*minnisveig-*

ur, *Minnisöl)*, så att hon strax åter kom till sitt förstånd, hyn hvitnade och hon blef frisk, hvarjemnte all hennes kärlek till Möndul försvann. Björn tackade Rolf, såsom billigt var. Möndul försvann och var om en liten stund tillbaks med Rolfs fötter samt en stor smörjburk och sade: Nu kommer det att verkställas, som jag lofvat göra för att läka Dig. Lägg dig nu, Rolf, fortfor han, vid elden och uppvärm väl benstumparna. Sedan smorde Dvergen salvan i såren och satte fötterna derintill, gaf dem stadga med spjelkor och lät honom så ligga 3 nätter. Efter denna tids förlopp löste Dvergen af honom omslaget, bad Rolf stiga upp och försöka sig. Rolf gjorde så, och voro fötterna till sina leder så mjuka samt för öfrigt så starka, som de aldrig hade varit sårade.

Nu tycker man väl dylikt vara otroligt; dock bör hvar och en berätta hvad han hört och sett. — Svårt blir det dock att motsäga hvad gamle män hafva sammansatt, äfven som hvad lärde och vise män bildlikt talat öfver sådana saker; likasom, hvad den lärde Gallert eller skalden Homer

hafva berättat i Trojumanna sagan, sednare lärde snarare besannat än motsagt. Den må tro det, som vill, och hafva nöje deraf. Åtmindstone tyckas salvor haft ganska stor och kraftig verkan i fordna tider, då idogheten i fremmande länder med konstens biträde förskaffade dem dessa förunderliga krafter och verkningar.

Rolf sade: I det afseendet, att du har läkt mig, har du gjort ganska väl; du skall derföre af mig erhålla hvad du begärt; men det vill jag bedja dig, att du följer mig till Gardarike, om jag skall fara dit. Möndul lofvar detta och begär att nu få fara hem till sitt; Jag har tillade han, lidit mycket under detta vårt umgänge, hvaribland förlusten af Ingeborg är svårast; dock måste det nu så vara. Dvergen försvann sedan, så att ingen visste, hvart han tog vägen.

32 Kapitlet.

Rolfs och Björns ankomst till Jarlen.

Följande morgonen stod Rolf upp och klädde sig i sin vapenrustning och sade till Björn, att de skulle resa till Jarlen på borgen. Dertill är jag, sade Björn, ej mycket fallen, ty den tiden är redan förbi, på hvilken Jarlen lofvat mig behålla lifvet, och är jag säker att mista det, om jag kommer dit. Rolf sade: Det måste vi likväl försöka. De foro nu till borgen, gingo der in i salen och stadnade först bort på golfvet strax vid dörren. Jarlen satt då öfver bord och drack; hvarken han eller någon annan af Hofmännen igenkände den härklädde Rolf; men så snart Jarlens män fingo se Björn, anmälde alla honom, sägande: Djerf är nu tjufven Björn, som vågar sig för Jarlens ögon, och illa har Möndul vaktat, som låtit honom lös. En man tog upp en stor oxbensknota 1) och kastade åt Björn; men Rolf tog den i farten och kastade den åter. Knotan träffade i bröstet på mannen, som den kastat, gick tvärt ige-

nom honom och stadnade i timmerväggen bakom honom. Alla lyssnade vid detta och fruktade för den store mannen, som inkommen var. Rolf sade till Björn: Gack framför Stefner och säg honom dessa ord: Om du komme så der resande hem till Rolf Sturlögs son, skulle han visst bjuda dig sitta ned och dricka. Björn trädde mycket sagta fram i salen, ty han var ganska rädd, till dess han kom till Stefner och framförde Rolfs ord. Vid dessa ord sprang Stefner, fram öfver bordet, bort mot den fremmande, drog kappehufvan undan hans anlete och igenkände Rolf, emottog honom ganska väl och framställde honom för sin Fader. Jarlen blef mycket glad öfver hans ankomst, stod upp och emottog honom med all vördnad och vänskap. Men Wilhelm visade ej så glada blickar: han ömsom rodnade och bleknade af fruktan, när han fick se Rolf. Thorgrim Jarl sade: Wilhelm! här är visserligen Rolf, som du sagt vara död. Är Wilhelm här? frågade Rolf. Jo, svarar denne, här är jag, min bästa Rolf! och det fullkomligt i ditt våld med allt hvad mig tillhör. Rolf sa-

de: din skilsmessa från mig var åtminstone icke vänskaplig eller den hederligaste, och lär du länge inom ditt bröst vältrat dessa elaka förslag, innan de nu kunnat framkomma. Nu kan det vara ganska lämpeligt, att du här berättar oss ditt lefnadslopp, ehuru det ej är det hederligaste; det kan ock vara det samma, ty litet heder lär du hädanefter hafva af ditt lif. Bästa Rolf! Allt efter ditt behag, ty det lär alltid gagna mig bäst, svarade Wilhelm.

33 Kapitlet.

Wilhelms lefnadshändelser.

Början af min lefnads saga, säger Wilhelm, är denna: Vid en stor skog här i Danmark bodde min fader, som het Ulf. Han hade en hustru och många barn, hvaribland jag var det äldsta. Min fader hade många getter, och blef jag satt till att vakta denna ostyriga hjord. Jag gjorde ock allt hvad som föreföll och var mig möjligt; men man behandlade

mig deremot ganska uselt och man var mot mig mycket njugg både med lifsförnödenheter och kläder samt andra behof, och när jag ej förde hem getterna, blef jag obarmhertigt piskad. Detta allt begynte jag att med tiden illa fördraga, till dess jag slutligen kom hem en natt mycket sent; jag tog mig då eld, tände på husen och brände alla der inne. Jag bodde sedan på samma ställe en lång tid, och tilltog imellertid i vext och styrka. En natt drömde jag, att en reslig man, som kallade sig *Grim*, kom till mig och sade, att jag var ett godt karlämne, samt att mig förestod en stor lycka, om jag visste att söka den. Han sade ock, att han ville ingå en förbindelse och förening med mig: Jag skulle nämligen erhålla vapen, rustning, kläder och mer styrka än jag eljest kunde få, samt annat mera dylikt emot det jag åtog mig att uppsöka Rolf Sturlögs son, och svika honom uti allt hvad jag kunde förmå; ty han är nu på resan till Gardarike. Han ernar derifrån bortföra Konungens dotter och lärer åstadkomma mycket ondt, om han ej ju förr dess heldre undanrödjes. Din

lycka skall så mycket mer visa sig bättre än hans, som du kommer att blifva Konung Eriks måg, då han deremot blir ihjälslagen. Jag biföll detta. Han framdrog då under sin kappa ett horn, och gaf han mig en dryck, hvaraf jag kände mig erhålla en särdeles styrka, hvarpå vi skildes åt. När jag sedan vaknade, lågo jemnte mig vapen och härkläder, hvaruti jag rustade mig, och var det i denna rustning, samt i denna afsigt, som jag var på resan, då vi träffades. Det var ock min tillställning, allt, som hände dig hos min frände Olver, ty jag tyckte mig veta, att du ville hålla din ed, äfven som jag trodde mig kunna dräpa dig, när jag ville, så snart du för mig uträttat hvad jag åstundade. Jag tycker mig nu finna, att det var Grim Äger, som visat sig för mig, och hvars redskap jag var; och reste jag ur Gardarike, emedan jag fruktade, det han skulle grymt hämnas på mig, efter jag ej verkställt hvad han åstundade. Nu har jag äfven tänkt erhålla Thora, Jarlens dotter, hvilket ock var orsaken, hvarföre jag for hit, och ej till Gardarike.

Jag har alltid vandrat mellan fruktan och hopp, att sanningen ej skulle kunna uppdagas. Jag hade ernat först dräpa Stefner, och sedan Jarlen, hvarefter jag ernade äkta Ingegärd och sedermera ostörd kunna råda öfver riket. Jag hade ock gerna skilt ditt hufvud från kroppen der borta i skogen, om jag vågat för hästen Dulcefal. Och äro mina hittills varande lefnadshändelser nu uppräknade. Jag väntar mig dock af dig, min ädle Rolf, att du skänker mig lifvet, ehuru jag det ej förtjent. Kan hända, kunde ock deruti finnas något skäl till ursäkt, att jag sökt vinna all den heder och lycka, som mig var möjlig, i synnerhet då den erbjöds, och bestod i ett så betydligt giftermål samt vinnandet af ett stort rike. Derpå tystnade Wilhelm, och ryste alla, som hörde denna saga, och tyckte, att Wilhelm måtte vara den största bedragare, som funnits på jorden.

34 Kapitlet.

Wilhelm Svekfulls ändalykt.

Derpå begynte Rolf att berätta sina öden, ända ifrån sin resa ur Danmark och till dess han nu kommit dit åter. Alla ansågo hans frägd och mannabragder vara af stort värde och tyckte, att dvergen kommit i en för honom ganska lycklig stund. Björn emottog åter det embete, han förut ägt; men Wilhelm hölls nu i fängsligt förvar, och blef ett allmänt ting stämdt, för att afgöra hvad död han skulle undergå. Alla funno, det Wilhelm var den nedrigaste bof, och voro deruti öfverens, att han borde dö den skamligaste död, som kunde upptänkas. Man satte en kafvel i munnen, och hängdes han på detta sätt i den högsta galge. Slutade sålunda Wilhelm sitt lif, som sagdt var. Billigt var ock, att den måste få en elak ändalykt, som varit en sådan bedragare och niding.

35 Kapitlet.

Tillrustning för tåget till Gardarike.

Ingegärd, Konungadottren, fägnades ganska mycket öfver Rolfs återkomst, och att han åter blifvet frisk och helbregda. Jarlen samtalade nu med henne om sitt giftermål och trodde, att man nu mera ej behöfde något uppskof med bröllop. pet. Men hon svarade: Vet, Herre! att ännu är min fader Konung Reggvid ohämnad, och förr kommer jag ej i brudsäng med någon man, än detta skett och således Konung Erik, Grim Äger och alla deras medhållare blifvit undanröjde. Ty jag vill ej, att Gardarikes inbyggare skola lyda annan höfding än den, som skall äga mig. Efter som jag, inföll Rolf, fört Konungadottren ur Gardarike, och hon villigt velat göra mig sällskap, så skall hon också, så långt jag får råda, få ostörd af hvem som heldst njuta sitt fria val. Men jag skall, om så behagas, fara till Gardarike med eder styrka och uträtta der hvad jag kan förmå. Jarlen tackade Rolf för sin goda villja, så väl

häruti, som uti alla andra hittills bevista tjenster och välgerningar; men, säger han, gerna önskade jag, att Stefner äfven såsom anförare deltoge uti färden; jag skall rusta eder skepp och folk dertill, det bästa jag förmår, då jag ock hoppas sådan hämnd, som Konungadottren äskar: Bröllopet skall ej heller anställas förr än J återkommit. Konungadottren förklarade sig vara härmed ganska nöjd, och vardt detta nu således afgjordt. Rolfs män, som voro förlagde i borgen och hade legat der hela tiden han varit borta, blefvo mycket glade öfver hans hemkomst.

36 Kapitlet.

Rolfs seglats till Gardarike.

Jarlen utrustade nu sitt folk väl med vapen och skeppsförnödenheter öfver hela sitt rike: äfven fick han från Sverige *(Svithiod)* och Frisland mycket folk, som hans fränder sände honom. Han fick äfven mycket folk från *Vinland.* 1) Skedde således en ganska betydlig tillrustning i *Jut-*

land till denna färd. När hela denna här var resfärdig och samlad, såg man vackert, raskt och väpnadt folk. De hade hundrade skepp, alla väl rustade; voro ock de fleste ganska stora, och anfördes hela denna här af Rolf och Stefner. De afvaktade god vind i några dagar. En dag kom en liten och undersätsig man med en stor boge på skuldrorna ner på bryggan och gick fram till Rolfs skepp. När han kom på bryggan till skeppet, igenkände Rolf strax sin vän Möndul Dverg och tog väl emot honom. Möndul lade af sig bogen och sade: Nu är jag här efter din begäran, Rolf! och skall nu fara med dig, om så behagas; dock betingar jag mig det villkor, att jag skall råda uti allt som skall göras, och skall ej heller någon göra annorlunda än efter mina råd; ty dylikt kommer att tarfvas, om färden eljest skall lyckas. Rolf lofvade, att alla skulle åtlyda hans råd, och önskade mycket, det Möndul gjorde dem sällskap. Mitt första råd och anordning, säger Möndul, är att Rolf skall vara på det skepp, som hela vägen skall gå framför hela flottan, och detta emedan

du har den guldring, som Alf-frun gaf dig, på det vi aldrig skola kunna fara vilse. Sedan skola vi sammanlänka alla skeppen vid hvarandra, hvart och ett med förstäfven fästad vid ett annat skepps bakstam, och skall jag då vara på det yttersta skeppet. Vi skola ej förr lägga ut, än seglen äro hissade på alla skeppen, och om något slites löst, skall ändock ingen segla före den andra. Detta skall noga iakttagas, ehvad som eljest händer eller kan förefalla, så kärt det eder är att lyckligt framkomma. Ingenstädes skola vi lägga till lands eller uppehålla oss, förr än vi komma till Gardarike. Låtom oss nu, på förenämnda sätt laga oss i ordning och hissa segel; ty god vind läret ej fattas. Efter Mönduls anordning lade de ut under Thorgrim Jarls och Ingegärds lyckönskningar. Björn Rådgifvare lemnade de hemma, Jarlen till biträde uti riksvården och landets styrelse. Med lagom vind börjar Rolf sin fart; dock tyckte de sig hafva anledning att befara en annan vind, hvilken synte liksom sväfva i luften. Sjön var hvälfd rundt omkring dem, och starka dån

hördes i luften. Möndul styrde det eftersta skeppet. Han tog en stor kafle, band deromkring en blåtvinnad tråd och drog den efter skeppet i vattnet. En natt syntes, liksom många krigsskepp foro mot Rolf och hotade med ett hårdt anfall. Möndul ropade till sitt sällskap och bad dem ej bekymra sig häröfver; men några åter sade, det Möndul vore feg, som ej vågade försvara Rolfs lif; desse sleto sig lösa utur kedjan och ville segla framför de andra skeppen, hvilket de likväl ej förmådde, då vinden alldeles var emot och kastade dem tillbaka efter de öfriga fartygen Möndul såg sedan, huru en stor Hross-hval 2) kastade dem alla öfver ända, så att hvarje menniska derpå tillsatte lifvet. De sågo ock flera underliga saker, och voro ej alla lika till mods deröfver. Förlorades inalles 20 skepp, förrän de kommo till Gardarike.

57 Kapitlet.

Mönduls försigtighet.

De lade nu upp i Düna floden och härjade på dess bägge stränder, brände byar, röfvade egendom, hvar de den kunde nå; mycket folk gick dem nu tillhanda; de fingo derigenom en ganska stor här. Man sporde strax, hvar Konung Erik var med sin här vistandes. Man satte i land och lade skeppen i en hafsvik. Möndul tog sig en båt och rodde först rundt omkring alla skeppen, gick sedan i land och befallde tältens uppslagning vid en hög klippa, som var strax derjemnte, och skall, sade han, det ena tältet sättas strax vid det andras ända i en linie ut efter hvarandra, hvilket ock så verkställdes. Efter detta lossade han sin kappsäck och framtog derutur svarta silkestält, hvilka han spände öfver de andra tälten så bredt och fast, att ej den mindsta springa eller öppning fanns dem imellan. Denna deras ankomst till Gardarike skedde strax före de strängaste vinternätternas början något före Juhl. Nu skolen J, sade Mön-

dul, bära proviant af skeppen upp i tälten, så mycket som kan behöfvas för tre dygn, sedan skall hvar menniska gå in i tälten och ej en gång se ut, förr än jag säger eder till, hvilket ock blef noga efterkommet. Möndul var sjelf den siste, som gick in i tälten; han hade imellertid förut gått omkring hela lägret. En liten stund derefter fingo de höra ett stormväder begynna susa, hvilket allt starkare och starkare angrep tälten och skakade dem ganska häftigt. Då man tyckte detta stormväder vara högst besynnerligt, föll det en man in att göra sig en liten öppning på tältet neder vid jorden, och derigenom kika ut efter hvad der tilldrog sig. När han åter kom in, var han mållös och ursinnig samt dog en liten stund derefter. Detta oväder varade i tre dygn. Dvergen sade: Aldrig komma vi alla åter till Danmark, om Grim Äger får råda ty han var den stora thosshvalen, som stjelpte dem af våra skepp, hvilka, af hans trollsyner villade, slitit sig ur kedjan, och hade han förfarit på samma sätt med alla de öfriga, om jag ej

farit sist, alldenstund han aldrig kunde komma längre än till den lilla kaflen, som jag drog efter mig i sjön, och nu har han med detta stormväder en tid åstadkommit så stark köld, att J alle skullen deraf tagit bane, om ej tälten beskyddat eder; men nu till råga på allt detta äro hit till skogen strax härjemnte ankomne 12 män, hvilka Grim har sändt Konung Erik till biträde mot eder. De äro alla ofvan från Ormaland 1), samt nu sysselsatte med att anställa *seid* 2) och *galder* öfver Eder Rolf och Stefner. Nu skola vi tre fara emot dem och se huru det går. De foro ut och kommo i skogen till ett litet hus; der hörde de ett sorl (onda ord och önskningar) bland dem, som sejd skulle verkställa. De kikade der in och fingo se en hiall på 5 stolpar. Möndul gick fram under upphöjningen, ristade der *Seidvillor* (sejdförvillande Runor) med sådana bokstäfver, ord och qväden, att sejdtrolldomens verkan vändes mot dem sjelfva, som sejd skulle åstadkomma. De gingo sedan bort uti skogen och blefvo der en liten stund. Men Sejdmännen lyckades deras företag

så, att de nedbröto den uppresta troll-upphöjningen (Seydhiallin), och lupo vrålande utur huset, hvar på sitt håll: somliga sprungo i kärr (*Fen*) eller sjöar; somliga sprungo utför berg och klippor och dråpo sig sjelfva till följe af den mot andra åsyftade men upphofsmännen träffande verkan af deras trolldom. Men Rolf, Stefner och Möndul gingo helbregda och oskadade till sina skepp och funno, att stormvädret ej sträckt sig vidare än omkring deras tält. Då sade Möndul: hvad sjelfva slaget och träffningen beträffar, tänker jag ej deruti deltaga; ty jag är ingen krigsman eller stark kämpe till att fäkta; dock torde du och Stefner utan mitt biträde haft litet folk att slåss med, och var för resten eder bägge den död ämnad, som sejdmännen fingo: Jag vill och kan nu ej deltaga i striden, utan håller mig heldre på berget vid valplatsen att se hvad Grim Ägers sändesvenner företaga. De voro härmed ganska nöjde och tackade Möndul för detta hans visa beskydd och gjorde sig sedan färdiga till landgång.

38 Kapitlet.

Thorgrim Jarls fall.

Litet efter Rolfs och Stefners bortresa ur Jutland åt Gardarike, anländer Berserken Tryggve, som flydde för Rolf, såsom förut är berättadt. Han anförde en stor krigshär och hade för åtskilliga orsaker flere gångor rest till Skottland, efter nederlaget mot Rolf; men som han sport, att de nu voro borta, som kunde afböja hans hämndgiriga förslag, måste han naturligtvis ej möta betydligt motstånd i Jutland. När Jarlen fick höra af detta Tryggves infall, som kom högst oförmodadt, i synnerhet då allt manskap var taget ur landet, samlade han väl hvad folk han kunde få; men det kunde dock, i anseende till ett så oförmodadt infall i ett nästan värnlöst land, ej vara af någon betydenhet mot en Vikings stora och krigsvana här. De träffade tillsammans ett litet stycke från borgen och höllo der en häftig träffning med stora manprof å ömse sidor. Thorgrim Jarl lät bära fram sitt märke ganska raskt och följde det

sjelf samt försvarade det med mycket mannamod genom många menniskors nedsablande. Björn Rådgifvare följde honom tappert: och gjorde de ett betydligt nederlag; ty de voro vana vid krig, och hjeltemodiga män. Men Tryggve trängde icke mindre hårdt fram, bröt igenom Jarlens leder, och begynte då desse att svigta. Slaget stod hela dagen och slutades med Thorgrim Jarls fall för Tryggves svärd: och stupade han med stor heder. Men Björn och folket flydde sedan inom sin borg och höllo sig der, men förföljdes och belägrades af Tryggve. Sent om qvällen samma dag fingo de på borgen varande landets inbyggare och Björns folk se fem skepp lägga an mot landet: de voro stora och svarta som beck. De satte i land och slogo upp sina tält, och voro de på borgen ganska bekymrade öfver afsigten med deras ankomst och sitt förestående öde. Följande morgonen gick skeppsfolket i land, uppställde sig och tågade framåt mot borgen: 12 män gingo i spetsen, och hade tvänne af dem hjelmar för ansigtet. Tryggve uppställde ock sitt folk

i lika ordning till motvärn; och när de då träffade samman, blef en stark fäktning. När nu Björn och manskapet på borgen sågo, att dessa foro hårdt fram mot Tryggves folk, gjorde de strax utfall. Detta var så mycket kraftigare, som de angrepo sin belägrande fiende på ryggen i öppna sköldar (eller der de ej voro betäckte af skölden) och gjorde på dem ett nederlag, såsom man fäller träd i skogen. De bägge hjelmbetäckta kämparne lade med all magt efter Tryggve, och slutades denna dagens händelser med Tryggves och hans mesta folks nederlag. Landsmännen togo der mycket härfång och byte; men de hjelmbetäckta kämparne drogo sig åter till sina skepp utan att tala till någon menniska af landets invånare. Man undrade billigt, hvadan dessa troppar kommo, heldst ingen visste det. Härefter blef allt ganska lugnt och stilla. Björn satte Thorgrim Jarl i hög: han saknades ömt af alla sina män och undersåter, dock mest af sin dotter Thora, ehuru Ingeborg sökte att gifva henne all den tröst, vänskapen förmådde. Såsom en god höfding och öm

styresman, den der länge och väl styrt sitt rike, blef han af alla mycket sörjd och saknad.

39 Kapitlet.

Slaget första dagen i Gardarike.

Nu är att vidare förtälja om hvad vi förr lemnat, huru Rolf uppställer hela sin här i tågordning mot Konung Erik. De möttes då strax vid Aldejoborg, och hade Konung Erik en både stor och stridsvand krigshär, hvaribland voro många stora hjeltar och vapenvane höfdingar. En af dem het *Söne* (*Yme*) Jarl, ättad ur Gardarike, en stor, stark och mycket vig kämpe. Han hade med sig sin halfbror *Randolf*, som väl gjorde skäl för namnet *Troll*, 1) så väl för sin resliga vext, som förfärliga styrka. Hans moder var ifrån Aluborg i Jotunhem, der ock han hade uppvuxit. Hans vapen var en jernstör eller klubba, sex alnar lång, och mycket tjock i ena ändan; ej bet på honom något jern, när

han var klädd i sin vanliga kappa, och tjöt han som en varg, då han vardt vred. Bryniolf kunde förändra sin skapnad och bäljade då såsom ett troll. Han följde med Konung Erik; men Thord och Grim Äger voro ej ännu ankomne, ty de samlade folk ofvan ur landet. På bägge sidor uppslog man sina tält och sof sedan om natten. Der voro släta fält, och sjö strax derjemnte. Tidigt följande morgonen uppställde de sina troppar i ordning till slag: Konungen delade sin tropp i tvänne afdelningar, och var Konungen sjelf framför den ena: Bryniolf bar hans märke, och framför märket stridde Randolf jemte andra de största kämpar, som Konungen hade. Vid andra afdelningens flygel voro Söne Jarl och flere andra betydande, ehuru här ej nämnde män. Hans märke fördes af en man *Arnodd*, som ock var en stor kämpe.

Rolf delade ock sin här i tvänne afdelningar: sjelf går han emot Konung Erik, och under hans märke, hvilket fördes af en stor och stark man, som het Hermader, stridde *Svear* och *Friser*. Stefner förde flygeln af andra afdelningen, be-

stående af *Jutar*, och hans märkesman, var *Jöt-Ulf Hermader (Ale)*, en stark kämpe, ättad ur *Fenidi*. 2) Rolf red på Dulcefal, iklädd rustningen Reggvidarnöt, samt derutanpå ena kappan Vefrejanöt, och hade Stefuer den andra. Voro ock många riddare uti bägge härarne. Men Möndul var ej med i striden, ty han var hvarken vapenvand eller handfast nog till sådana bardalekar. Efter en sådan uppställning upphäfvas härskri och rycka härarne fram mot hvarandra; första anfallet gjordes af Riddare, och blef då en hård träffning, utmärkt af dryga hugg' och tunga slag, med stora mannabragder och stort manfall å ömse sidor. Randolf rycker hårdt fram, och genom sin jernklubba, förd med bägge händer, krossar han allt hvad han mötte; ingen sköld, riddare eller häst var stark nog att kunna uthärda ett enda slag deraf, utan föll allt undan, som råkade ut för hans kraftiga hugg. Brymiolf bar modigt fram märket, samt hushållades nu illa uti Rolfs leder. Rolf sporrade Dulcefal och red fram stolt och raskt; och var ingen då så fast i sadeln, att han kunde

uppbära Rolfs hugg: med svärdet Reggvidarnöt högg han igenom både häst och karl med hela deras rustning: ty svärdet var ganska skarpt, och stadnade det aldrig i något hugg, utan fällde allt hvad som förekom det, liksom man huggit i vattnet. Nu begyntes striden ganska häftigt vexa, och föllo män kors och tvärs öfver hvarandra. Nu är äfven att säga, huru Stefner red fram med eftertryck in uti sin motstående fiendes leder, vitte mången i Sönes här bane sår, utan att någon kunde hejda hans framfart, förr än Söne Jarl sjelf trängde fram honom till mötes. De redo nu mot hvarandra med rasande ifver och lade an mot hvarandras sköldar. Sönes spjutskaft bröts midt af; men Stefners stöt kastade Söne baklänges ur sadeln, så att han kom ned på marken långt från hästen. Men han är strax på benen och möter med draget svärd sin fiende: Stefner kastar sig äfven af hästen och rusar fram mot Söne Jarl. Förgäfves söker nu denne att med svärdet uthålla Stefners hugg, som, rigtade med säker hand, borttogo svärjfästet och handen på samma gång. Stef-

ner genomstack honom med svärdet, hvaraf han förlorade lifvet. Vid sitt vidare framryckande, träffade Stefner på Ulf och Arnodd, hvilka mot hvarandra pröfvade sina krafter med mycken ifver. De höggo så länge mot hvarandra, att slutligen alla deras lifvapen föllo styckade af dem och bägge hade kastat sina baner ifrån sig. Slutet på deras huggfärd blef, att Arnodd stötte spjutet tvärs igenom Ulf, så att det gick ut genom ryggen; men Ulf svängde sitt tvehändes lyftade svärd mot Arnodds hufvud, så att stålet stadnade mot tänderna, och dignade de så båda döde till jorden. Rolf blef nu varse, hvad skada hans manskap led af Randolfs förfärliga framfart. Han kunde ej längre tillåta honom sådant, utan sprang af hästen och gick sjelf mot honom. Randolf mötte honom med sin förfärliga jernklubba; men Rolf, som ej tilltrodde sig kunna uthärda ett så drygt hugg, vek undan, då klubban i stället träffade tvänne män, som stodo bakom Rolf, och krossade hvarje ben uti dem. Rolf svängde sitt svärd mot Randolfs hand, att den gick af i handleden, och af-

höggos derjemnte tårna på ena foten. Randolf lyftade stången med andra handen, rigtade den mot Rolf och slog så kraftigt, att klubban till hälften sjönk ned i jorden, utan att likväl skada Rolf. Men Rolf högg då äfven af andra handen, så att hon föll ned. Randolf vek undan och vrålade som en tjur, hvarvid Rolf högg honom ett djupt hugg i bakdelen, så att ett stort stycke deraf hängde ned på knävecken, hvarigenom han med ett sorgeligt vrål störtade tillbaka uti Konung Eriks här, och der drap några menniskor. Rolf och Stefner begagnade detta tillfälle att nedsabla de öfriga af Konung Eriks här, och blefvo så många som dem förekommo nedhuggne. Randolf gaf nu ej akt på hvad för honom var, utan störtade i raseri på hvem han träffade; han sprang således på Bryniolf, så att han med baneret föll baklänges och med möda åter kunde resa sig. När nu Konung Eriks män sågo, att deras baner var fallet, flydde hvar och en, äfven Konung Erik, allt hvad de förmådde ur striden till sin borg. Rolf och Stefner förföljde de flyende och ned-

höggo dem de uppnådde. Ett stort manfall hade då skett, men Randolf sprang i floden och dränkte sig; slöts sålunda denna strid, och var nu redan lidet mot aftonen. Konung Erik och de undsluppne inneslöto sig på borgen; men Rolf och Stefner foro sedan till sitt läger, förbundo sina sårade och funno äfven på sin sida en stor förlust af manskap.

40 Kapitlet.

Sturlögs ankomst till Gardarike.

Mot aftonen fingo Rolfs män se 3 skepp, som lade in mot landet, och lagade sig till strid. Fyra hundrade man starkt och raskt folk gingo i land. En rask och modig man gick i spetsen för denna här. Denna trädde fram för Rolfs tält, och så snart Rolf fick se dem, kände Rolf uti dem igen sin Fader Sturlög och sin Broder Erik; och vardt en stor fägnad och gäldje mellan allesammans. Han frågar sin fader efter tidningar och händelser samt anledningen till resan. Sturlög var

nu väl mycket gammal och hade länge sedan upphört med härfärder; dock sedan han försport Rolfs tåg till Gardarike, hade han nu till Rolfs bistånd, med en rask och slagrustad här, från Norge företagit denna färd. De drucko nu friskt om under muntert glam hela aftonen.

Sturlög hade med sig sin rustning och *saxsvärdet Vefrejanöt*: med honom voro många modiga kämpar och raska män ur Ringarike; bland dessa voro *Torfe den Starke*, *Hödd*, (Bard), *Gard*, *Atle*, *Birger*, *Sölve*, *Lodin Digre* och *Knut Qveisa*; och voro alla dessa de raskaste män, i synnerhet Torfe och Knut. De lade sig nu till att sofva öfver natten och höllo genom utsatta poster stark vakt kring lägret.

41 Kapitlet.

Andra Dagens krigshändelser.

Om natten samlades mycket manskap till Konung Erik, i synnerhet ur häraderna; Grim Äger och Thord Lessö Skal-

le ankommo om aftonen med en otalig folkskara, hvaribland voro många raska män, kämpar och Berserkar. Tolf af dem nämnas såsom utmärkte: 1. *Örn Einkéli*, 2. *Ulli (Ylf)*, 3. *Herker (Hall)*, 4. *Sorle Sidnef*, 5. *Tiorfe*, 6. *Tösver (Tiesver)*, 7. *Unner (Lodhmund)*, 8. *Bölur (Gellir)*, 9. *Hari (Haki)*, 10. *Lifalf*, 11. *Styr Sterki*, 12. *Bruse Benserk.* 1) De voro alla elaka fiender och motkämpar, mer lika troll än menniskor, isynnerhet de 4: Tiesver, Gellir, Styr och Bruse. Konung Erik vardt högeligen glad öfver deras ankomst, berättade för dem sin lidna förlust och sade dem, att Rolf uti tapperhet ej var menniskolik, och i afseende på hans rustning var det oss, säger han, en olycka, att han fick Konung Reggvids svärd. Det skall allt gå väl för sig, svarade Grim Äger; och skola vi i morgon bota den manskada, som J denna dag lidit; och led så den natten. När dagen kom, rustade de sig på bägge sidor till strid: Konung Erik for ut ur borgen med allt sitt folk och uppställde det i leder; Bryniolf förde ena fördelningens baner, som betäcktes af Berserkarne Örn, Ein-

kéli, Ulf, Hake, Sorle, Kol, Lifalf, Lodhmund och Tiorfe samt Grim Äger, som stod framför hela fylkingens baner och i fronten af fördelningen. I den andra var Thord Lessö Skalle midt framför, och bars för honom märket, skyddadt af kämparne Tösver och Bruse, Herker och Styr, åtföljde af mycket annat folk.

Mot Konung Erik fylkade Rolf och Stefner samt Knut Qveisa och Torfe den Starke; mot Thord ställde sig Sturlög och hans son Erik med de sex kämparne Hödd, Gard, Atle, Birger, Sölve och Lodin Digre; men finnas ej flere banerförare nämnde än Bryniolf. Skillnaden uti antalet var så stor, att tre af Konung Eriks manskap voro om hvarje man af Rolfs här. — Sedan skalla stridslurar och härarne drabba tillsammans med härrop, uppäggningar och stort vapenbrak; blef ock nu först en häftig skottstrid och derpå en stark huggfäktning, och gingo härarne bägge modigt fram mot hvarandra. Ehuru nu många saker timade på samma gång, måste man dock berätta ett i sönder, hvart för sig. Mönduł Dverg var ej med i slaget, utan stod

på en höjd och sköt mycket beställsamt ur en handboge mången man dess bane. Å bägge sidor framryckte man tappert, så att man ej har något att förebrå någondera.

Mot Grim Äger kommo Knut Qveisa och Torfe den Starke; bägge kraftfulle och mångkunnige kämpar, som fäktade länge mot honom med en hårdnackad ifver, hvilken man allmänt måste beundra, äfven som man också måste hålla sig på afstånd för att ej krossas af hvarje deras hugg. Konungens Berserkar gjorde stort manfall och oväsende samt genomträngde Rolfs leder, och kunde ingen göra dem motstånd, utan förlorade dervid mången rask krigare sitt lif. Ty aldrig var någon sköld nog tjock eller någon hjelm nog god, att kunna uthärda deras grofva hugg, och felades nu föga, att Rolfs folk var färdigt till flykt. Rolf och Stefner hade redan genombrutit Konung Eriks led och gjort der mycken skada, förrän de märkte denna Beserkarnes häftiga framfart. De vände sig nu mot dessa menniskoödare, och så

snart de träffades, behöfde de ej längë vänta efter hårda hugg, emedan dylika genast modigt utdelades å ömse sidor. Rolf anföll först Örn, denne uppbar hugget med skölden, skölden splittrades, och vid sista hugget gick han fullkomligen sönder, och svärdsudden ristade Örn så, att inelfvorna föllo ut. Herker rännde han svärdet tvärt igenom och högg bägge fötterna undan Lifalf. Stefner lade sitt spjut mot Ulle (Ulf); dennes sköld uthöll väl första verkan af stöten; men spjutet gled ned efter skölden, gick genom låret och gjorde ett djupt sår; men Ulle högg skaftet af spjutet. Hari ryckte imellertid fram mot Stefner och gaf honom med sin spikklubba ett slag öfver hjelmen, så att Stefner nära svimmat, föll dock öfver Ulle med svärdet och, efter som dennes harnesk ej dugde till motstånd, genomborrade honom. Lodhmund svängde derpå sin glafven mot Stefner och jagade honom den genom vaden. I det samma kom Rolf och höjde med båda händerna svärdet öfver Lodhmunds hufvud, i det hugget klöf honom så hel och hållen, att svärdet ej stadnade förr än mot jor-

den. Men Hake och Tiorfe lemnade ej Rolf ohämmad framfart: Hakes spikklubba hade säkert krossat hans rygg och blifvit hans bane, om han ej haft skydd af sin goda kappa och rustning; Rolf föll dock framstupa på bägge knäen. Han hemtade sig strax, och stod upp, afhögg Hakes ena ben i knävecket och lade svärdet så ut efter Tiorfes sida, att denne skars midt af. Sorle letade sig undanflykt, och Hake linkade på ena foten samt förde med bägge händerna kraftigt sin klubba, att till hämnd och sårabot taga lifvet af hvem som honom förekom; och hade han på detta sätt dödat 12 (20) personer, förr än Stefner hann fram att gifva honom banehugg. Nu var således striden ganska häftig och vexte beständigt allt mer; Konung Erik och Bryniolf nedhöggo mången man. Möndul sköt med en pil Konung Erik genom armen: Rolf och Stefner bröto nu å nyo fram, och blef då bardaleken än hårdare. De kommo slutligen dit, der Tiorfe och Knut Qveisa hade kämpat mot Grim Äger, och der var marken fårad och upptrampad, samt jordtorfven uppkastad

och liksom uppvänd. Nu hade deras vapenskiften tagit det slut, att Knut var död; och Tiorfe låg vanmägtig af sår; och sjelfve Grim Äger var också ganska matt. Rolf och Stefner vände sig nu med eftertryck mot honom; men han for undan deras hugg ned i jorden liksom i vatten.

42 Kapitlet.

Sturlög och Thord.

Nu är att förtälja, hvad som på samma gång tilldrog sig, huru under slaget Sturlög och Thord Lessö Skalle fäktade mot hvarandra på flyglarne af andra fördelningen. De gingo med stora hugg och slag starkt fram uti hvarandras leder, och blef på båda sidor stort manfall. Sturlög både högg och stack med saxsvärdet Vefrejanöt och röjde undan allt hvad som omkring honom stod i vägen för hans hugg, och behöfde ingen, som blifvit sårad af honom, bekymra sig med att förbinda sina sår. Han åtföljdes af sin

son Erik, som också nedlade många menniskor. Thord Lessö Skalle framgick med myeken ifver, och framräckte mot hvar och en mötande fiende skallen, på hvilken ej bet något hugg, hvarken af svärd, saxsvärd eller yxor, utan kunde han således obehindrad framtränga. Tolf Norrmän af Sturlögs manskap ställde sig emot honom och anföllo med all ifver; men han försvarade sig med tapperhet. På ett annat ställe framträngde Styr Starke och Bruse Benserk: mot dem kommo Hödd, och Gard, och Gard Birger, och Sölve; och behöfde dessa 4 hela sin styrka mot förutnämnda bägge handfasta kämpar, och var deras vapenskifte både långt och hårdt. Ehuru intet finnes antecknadt om deras serskildta mandomsprof, blef dock slutet på deras bardalek, att Styr och Bruse slutligen uppgåfvos af matthet. De hade tillförne dödat Hödd och Gard samt huggit bägge händerna af Sölve (Sörle); och var äfven Birger mycket sårad. Sölve lopp mot en man, satte hjessan mot hans bröst, så att bröstbenet nedtrycktes, och vardt det hans bane. En annan kastade han sedan till jor-

den och bet strupen af honom; men i det samma vardt han med ett spjut genomstucken, och slutade sålunda sitt lif som en hjelte. Lodin och Atle sökte med förenade krafter att öfvervinna Gellir, hvilket var ganska svårt, eftersom han var en den största trollman. De vitte honom många sår; men han högg till Atle med den hvassa ändan af stridshammaren på hjelmen, så att denne klöfs och hammaren stadnade i hjernan. Lodin ville hämnas honom, rännde igenom brynjan och gjorde ett djupt sår uti låret. Men detta hugg betalade Gellir med ett annat dylikt, som krossade Lodins axelben, samt sedermera gick genom hjertat, och föll han dervid död. I det samma kom Erik Sturlögs son och gaf Gellir banehugg. Tiesver och Sturlög stöta nu mot hvarandra och byta kraftiga hugg, som lika litet kunde såra någondera; de spillrade dock sönder hela Tiösvers sköld. Sturlög måste slutligen draga sig något afsides för Tiösvers digra hugg. När Möndul ser detta, lägger han en pil på sin sträng, och med säker hand sänder han en gadd-pil i Tiösvers

öga, så den sjönk in ända långt på skaftet. Tiösver fattade i pilskaftet, ryckte ut pilen, och följde då ögat med; Sturlög begagnade detta tillfälle och högg Tiösver midt af, så att hvarje del för sig föll serskildt till marken. Allt detta oaktadt får nu Sturlög se, att öfverlefvorna af hans tropp voro nästan färdige till flykt för Thords härjande framfart. Han sökte nu hejda dess störtande lopp, och ställde sig sjelf den rasande Thord till mötes; men deras kamp var både häftig och långvarig, förrän Sturlög hann att fästa hugg på Thord. Men, då detta lyckades, och Sturlög jemnt syftade mot hans framvisade skalle, slog hans saxsvärd den gången ej mera felt än eljest. Hans hugg var så kraftigt, att det klöf Thords hufvud och kroppen ända ned igenom; och föll han så i tvänne stycken ned på marken. Sturlögs saxsvärd lossnade, smög sig ned i jorden och vardt på en gång osynligt. Detta fullbordades genom Sturlögs arbetsamma medverkan. Uti följande omständighet visar sig en stor skilnad mellan hvad i Böcker förekommer, såsom i Sturlögs Sa-

ga och flere andra Sagor, om han nämligen blef sotdöd hemma i Ringarike och der laggd i hög, eller han, efter hvad här uppgifves, fallit för Grim. Efter Thords fall har Grim Äger uppkommit ur jorden bakom Sturlög och med det svärd, han dragit ur dess hand, huggit Sturlög tvärsaf. Verkliga förhållan det är svårt att afgöra, och veta vi ej att säga, hvilket är mera sant. Erik, hans son, heter det vidare, var strax derjemnte, högg tillGrim med all kraft i vredesmod, och fästade hugget på Grims axel. Det gaf ett sådant gnisslande ljud från sig, som hade han huggit i en sten, men verkade alldeles intet. Grim vände sig mot Erik och spydde så hett etter i hans ansigte, att han föll död ned, och man undrade allmänt öfver hvad man såg. Striden var häftig och manfallet stort.

43 Kapitlet.

Slagets slut—Rolfs andra resa till Reggvids hög.

Och när Rolf spörjer detta, vardt han häröfver mycket uppretad: Han sparade ej Reggvidarnöt, han slog både hårdt och ofta, så att allt måste vika, som i vägen förekom. Han nedhögg sedan 2 eller 3 personer i hvarje hugg, och vadade han i menniskoblod bland högar af menniskokroppar, såsom i en klippfull strid flod. Slaget påstod hela dagen och så långt frampå aftonen, som det var stridljust (eller man kunde se att slåss), och tyckte då alla ännu qvarlefvande, att det var tid och skäl att hvila. Konung Erik lät då hålla upp fridsköld, och var så striden slutad. Konungen for i sin borg med sitt folk, och Rolf till lägret med sitt, samt lät der förbinda de mäns sår, om hvilkas lif någon förhoppning var. Hade då af Rolfs och Stefners manskap fallit så många, att blott 2000 voro öfrige af hela hären, alla mycket sårade, och vardt nu öfver hela lägret en allmän förbindning företagen.

Manskapet lade sig sedan till hvila, och mycket utmattade, somnade de strax efter sin stora möda. När nu alla voro väl somnade, gick Rolf ut till Dulcefal, steg till häst och red till Reggvids hög. Rolf steg af hästen och gick norr ut på högen: Månen lyste klart öfver den sorgliga kullen och den natthöljda jorden. Rolf fick nu se, hvarest Konung Reggvid satt på norra sidan af högen och, lugnt blickande mot månen, qvad denna visa;

Gläds Reggvid
öfver en god resa
af Rolf den hugdjerfve
hit till landet;
den Kämpen ock kan
Konungen hämnas
å Erik
och alla de andra.

Gläds Reggvid!
Vid Grims död
tryta (slutas) derjemnte
Thord lifvets stunder.

Måste den flocken,
fiender mina,
för Rolf falla
ändteligen.

Gläds Reggvid!
Då Rolf får
unga mön
Ingegärd,
lär han Holmgård
herrligt styra,
Sturlögs son.
Slöts ock så qvädet. 1)

Rolf steg nu fram och helsade Konungen med värdighet. Konungen upptog väl hans helsning och underrättade sig om händelsernas förlopp. Det tyckes, svarar Rolf, som detta redan vore bekant, utan att jag behöfver berätta det; men äfventyrligt och svårt har kriget varit oss för det stora manfall, äfven vi lidit; nu kommer det an på Eder att råda oss, huru vi deremot kunna vinna bistånd och hjelp. Konung Reggvid sade; Nu är godt tillfälle att hämnas min död, och får Du ock seger, ehuru otro-

ligt det synes. Här har du nu två byttor, som du skall mottaga och ur den större beskänka dina män, i morgon när de vakna; men Du och Stefner skola dricka ur den mindre, och skall sedermera ingen ting kunna skilja Eder åt: Jag kan ock säga dig, att Stefner hade ernat tillkämpa sig och ej sin Fader min dotter Ingegärd, och om J fån seger, ernar han att taga henne; men jag unnar henne heldst åt dig, hvilket Stefner, sedan han druckit ur byttan, ej längre lärer obilliga. Här är en knif och ett bälte, som jag vill gifva dig, och skall du dermed vedergälla den, som gjort dig mycket godt; men nu måste vi skiljas åt, för att aldrig mer se hvarandra. Du skall sedan tillsluta högen; ty jag får, såsom jag förut sagt dig, ej oftare gå derutur. Bär till min dotter Ingegärd min helsning; och önskar jag dig till hemgift med henne den styrka och lycka, som alltid följt mig och mina vapen! Farväl! Gånge dig allt efter min önskan! Reggvid gick sedan in i högen baklänges. Rolf tillslöt högen, såsom

sagdt var, steg sedan till häst och begaf sig åter till sitt läger.

44 Kapitlet.

Rolf och Stefner.

Så snart Rolf kommit fram till lägret, möter honom Stefner, fullt väpnad och säger helt förtörnad: Illa gjorde du, som for ensam till Reggvids hög för att ensam uppbära beröm och belöning för hvad vi gemensamt uträttat, och söker du derigenom att få Konungadottren; men detta är dig ej desto säkrare. Fast än jag i natt rest litet längre än du, svarade Rolf, har jag dock derigenom ej vunnit något beröm, och har jag aldrig haft i sinnet att erhålla Konungadottren; för öfrigt lär den få henne, som ödet dertill bestämt, ehvad en hvar af oss derom än bekymrar sig. Rolf berättar sedan Stefner om förloppet af sin färd till högen och visade honom byttorna. De satte sig ned, drucko ur byttan och tyckte sig hvardera af denna

dryck erhållit god styrka. Stefners hug och' blick blef nu blid, och medgaf han Rolf ganska gerna att erhålla flickan: "och visserligen får du henne snarare än "min fader, som är så gammal;" gingo de sedan till lägret och sofvo der öfver natten.

45 Kapitlet.

Sista slagets tillrustningar.

Tidigt om morgonen väckte Rolf sitt folk och gaf dem dricka ur den större byttan; och när en hvar hade druckit, kände ingen mera till sina sår, ehuru ofärdig och sargad han än kunde vara. Och begynte de, hvilka tillförne som mest velat fly, att ifrigast yrka ett förnyadt företag af striden. Möndul såg på byttorna och sade: det var en betydlig vängåfva; sådana saker kunna endast gifvas af den bästa vän; jag vill dock ej dricka häraf. Nu mågen J modigt framtåga; ty oss förestår ett stort gästande, förr än denna dagen slutas. Alla här-

klāddes i hast och voro färdiga till strid. Möndul sade: Nu torde den dagen vara inne, Rolf! då du behöfver din kappa, och dessutom fråga tör blifva, om dess goda krage är tillräcklig; imellertid har du här en brun silkesslöja, och skall du taga den på dig fram under kappehufvan och aldrig lyfta denna slöja från ansigtet, ehuru varm du än kan blifva. Rolf tog den på efter Mönduls föreskrift. De voro nu fram på slagfältet, ställde sitt folk i slagordning och visade sig således färdiga till träffning. De måste nu välja sig en annan valplats, emedan den förra genom de många högar af slagna lik nu mera var obeqväm och obrukbar. Möndul gick då tre gångor mot solen (ansöles) omkring den likbeströdda valplatsen, blåste och hvisslade mot alla väder, samt mumlade derjemnte gamla visor och sade, att detta ej skulle komma Rolfs folk till skada.

46 Kapitlet.

Möndul Dverg och Grim Äger.

Konung Erik hade om aftonen tillförne dragit in i borgen att förbinda sitt sårade manskap, som förut sagdt är. Han hade lidit stor manskada och förlorat dessutom alla sina kämpar, så att af dem, med hvilka Grim Äger och Thord dit ankommit, lefde ännu endast Sorle Sidnef. Men som en mängd folk från häraderna natt och dag strömmade till Konung Erik, tyckte han sig i afseende på mängd och manstyrka hafva skäl att inlåta sig i nytt handgemäng med den lilla utmattade qvarlefvan af Rolfs här. Bryniolf och Grim rustade sig om natten ganska starkt och förberedde sig väl att på allt sätt kunna möta alla förekommande krigsputs och sluga vändningar under träffningen. Såret, som Konung Erik fått af Mönduls pil, besvärade honom, armen begynte uppsvullna och gjorde handen ovig. Om morgonen red Konung Erik i god tid ut ur sin borg med hela sin här, uppställde sina troppar och omgaf

sig med en Sköldborg; Bryniolf skulle försvara sköldborgen, då i stället en man, som het *Sval* (eller *Snak*), förde Konungens baner. Grim Äger och Sorle Sidnef förde andra fördelningen, och var den hären så manstark, att sex personer voro om hvar och en af Rolfs män. När Rolf ser det, fylkar han ej sin tropp i leder och fördelningar, utan låter den anfalla och rida fram hopvis, 30 eller 40 i hvar flock, på det ej den mindre hopen måtte kringrännas af öfvermagten. Jag, säger Rolf, ernar gå mot Grim Äger, Stefner jemnte Torfe den Starke mot Konung Erik, och dig, Möndul, anmodar jag vara en noggrann bevakare öfver oss och våra lif mot Grims trollkonster. Möndul gick då fram, klädd i en mörkblå rock, och var ingen del af hans kropp obetäckt; under ena armen hade han en stor bälg, inantill fodrad med djurskinn, och utantill öfverdragen med gult kläde: i andra handen bar han sin boge och pilkoger; och tyckte alla denna rustning vara ganska underlig.

Grim Åger gick på den gamla valplatsen, der de slagne kropparne lågo, vältade der de döda liken och ville uppresa dem; men då detta ej lyckades, gjorde han sig så förfärlig till utseendet, att ej mången vågade se på honom, än mindre möta honom: hans ögon voro såsom eld, och ur hans näsa gick en svart, tjock rök med en ganska stark och elak stank ur hans gap. Strax derpå uppgåfvo bägge härarne krigsrop och gingo mot hvarandra. Grim Äger vrålade så högt, att hans bäljande ljud hördes öfver hela härropet. Han sprang framför sin fördelning och skakade en säck, hvarutur frambröt en tjock svart dimma mot Rolfs män. När Möndul Dverg såg detta, trädde han fram och pustade med sin bälg denna dimma tillbaka mot Grims folk, så att den kom dem i ansigte och ögon: de blefvo deraf blinda, föllo framstupa samt nedtrampades af sina egna följeslagare, och måste således hären vika tillbaka. Grim, häröfver högst förargad, spänner sin båge och rigtar på Möndul; denne åter, uppmärksam på alla sin fiendes företag, skjöt deremot med så säker hand, att pi-

larne stötte mot hvarandra, hvilket hände 3 gångor å rad, och föllo så bägge pilarne ned. Nu började en stark huggstrid med rop och skri samt skrän och gny å bägge sidor. Rolfs män framträngde så ifrigt, att ingen ting skonades, och voro de liksom de varit visse om segern. Stefner, åtföljd af Torfe och Birger, röjde sig väg och framryckte modigt och raskt uti Konung Eriks leder; och vore det förgäfves att berätta all deras vapenfärd: ty de nedhöggo så många menniskor, att man knappast kunde räkna dem. Bryniolf, Baneföraren Snak och Sorle Sidnef rusade så häftigt fram, att de i första anfallet fällde 40 Riddare. Rolf mötte Grim och svängde med styrka sina vapen mot honom; denne åter, i ögonblicket förvandlad till en flygande drake, svingar upp i luften och spyr etter öfver Rolf. Men Möndul, som med ett uppmärksamt öga följde Grim, var ej långt borta: han höll under med sin pust, så den fylldes af etter, med detta gick Möndul bort och öfvergjöt dermed Sorle Sidnefs ansigte, att han föll död till marken. Grim återtog då sin menni-

skoskapnad, sedan han redan hade med ettret dödat 9 personer. Han rusade sedan efter Dvergen och ville gripa honom; men denne for ned i jorden, hvarifrån han hade kommit. Grim störtade sig i kapplopp efter honom, och tillslöt sig derpå jorden öfver deras hufvuden. Rolf gick strängt fram, högg med båda händerna, och följde döden på hvarje hans hugg. Han fällde menniskor såsom trän; ty han behöfde ej mer än ett enda hugg för att gifva döden åt hvarje menniska, som honom förekom. Han var nu också blodig upp till axlarna; och blefvo alla förskräckte öfver hans framfart, ty striden var hård och vexte allt mer, och manfallet blef stort på båda sidor.

47 Kapitlet.

De tvänne förklädde kämparnes strid.

Strax fick man från valplatsen se, huru 12 skepp rodde det starkaste de förmådde mot landet. De lade i land och uppställde sitt folk; ifrån skeppen gick en

stor skara stridrustadt manskap. Tvänne af dem, till vext och rustning utmärkte från de öfriga, förklädde med slutna hjelmar 1) för ansigtet, anförde skaran. Dessa kämpar framträdde med sitt manskap på slagfältet och sökte gemensam sak med Rolfs här: de anföllo Konung Eriks här i ryggen uti öppna sköldar. De voro väl rustade män, modige och starke, samt gåfvo både täta och starka hugg. Slaget blef då häftigare än det någonsin tillförne varit. Man såg nu mången sköld klyfvas, mången stark hjelm krossas, mången brynja sönderhuggas, äfven som mången stolt man ligga ganska lågt; men ingen tog sig farhåga af den andras fall, utan blef slaget deraf så mycket skarpare: man använde ifrigt skjutande med spjut, gaflok, késior och flettiskeptor, handsaxar, handgevär och otaliga andra skottvapen.

48 Kapitlet.

Konung Eriks fall.

Rolf tränger nu fram mot sköldborgen; men der blef en hård lek och allvarsamt kämpande. Grim Åger kom nu åter i striden. Han var ej mycket fryntlig, och drap han hvar och en, som honom förekom. Birger och Torfe kommo mot honom, äfvenså bägge de förklädde kämparne, och satte alla åt honom med all kraft: de kunde dock ej vita honom något sår, ehuru han gaf dem både många och dryga hugg, och det så, att de blefvo både sårade och trötte. Under tiden tränger Stefner fram på Banerföraren Sval och svänger mot honom sitt svärd. Af hans hugg klyfves skölden, banerstången splittras och blir slutligen afhuggen; men Sval söndersplittrade hela Stefners sköld, utan att likväl kunna såra honom. Nu förnyar Stefner med förifrad håg detta vapenskifte och borttager med ett hugg hjelmkanten, samt krossar kämpens skuldra; svärdet gick då neder i underlifvet. Konungens Banerförare fick deraf sin ba-

ne, och var nu Konungens Baner fallet på marken. När Bryniolf märkte detta, ryckte han med hämndfullt mod fram mot Stefner. Bryniolf var äfven utomdess en förfärlig person, och grym till utseendet, hade han tänder som en vildgalt och uppgaf nu ett hemskt skrål. Han högg kraftigt, men förgäfves, till Stefner, ty Vefrejanöt skyddade honom för sår; men Stefners svärd verkade lika litet på Bryniolf. De kämpade så en lång stund, och blef Stefner häraf mycket trött; dertill sprang hans svärd vid fästet. Stefner rusar då bröstgånges på Bryniolf, och fortsattes sedan på detta sätt deras kraftiga brottande. Bryniolf bet Stefner i axeln så hårdt, att köttet lossnade från benen, så långt han gapade; men tänderna kunde dock ej tränga genom den goda kappan. Stefner tog emot och värjde sig manliga, förde sin med jernhandskar betäckta hand i Bryniolfs mun och ref bort underkäken ända upp till öronen, och vardt han sedan än mer okysslig. De kämpade länge under käcka svängningar med ömsesidig öfvervigt, tills dess slutligen Stefner kastade Bryniolf

baklänges öfver den slagne Svals kropp; dock spände han med båda händer så fast tag om Stefners rygg, att denne alldeles icke kunde röra sig, och hade all möda att akta sitt ansigte för Bryniolfs återstående tänder.

Nu är att säga om Rolf, huru han anföll Konungens sköldborg af alla krafter, och fick der uppbära många hugg och styng samt mycket häftigt motstånd; ty den omgafs af Konung Eriks kärnstyrka och det raskaste folket. Han hade der fått många sår och mycken skada, om ej hans goda kappa och rustning hade skyddat honom. Han nedhögg 70 Riddare och bröt således sköldborgen. Men Konungen var sjelf hjelte och försvarade sig käckt och försigtigt. Han blef dock nu bragt i hårdt trångmål, så att han måste ropa Grim Äger sig till hjelp. Denne hade redan dräpit Torfe och Birger samt sårat de bägge hjelmbetäckta männen, den ena till döds. Han hade under detta antagit olika skepnader; än sväfvade han i en flygande drakehamn, än rasade han som en orm, galt, eller tjur, eller annat skadedjur mot sina fiender. Han

skyndar nu till Konung Eriks räddning. När Rolf fick se honom, sade han: vill du än en gång smyga dig neder i jorden, såsom när vi träffades i går? Kom nu hit, Äger! om du det vågar, och slåss som karl med mig, till dess endera faller. Det skall du få erfara, att jag är kommen, och det för att slåss med dig, svarar Grim, och med det samma gjorde han ett kraftigt anfall på Rolf. Men Rolf värjde sig manliga och gaf en tarflig gengäld. De utdelade på hvarandra stora och dryga, dock å ömse sidor lika litet verksamma hugg. De kämpade så kraftigt, att alla närvarande lemnade platsen, och elden gnistrade ur de svängda och sammanstötande vapnen. Men den store förklädde kämpen, som ännu qvarlefde, mötte Konung Erik, och gjorde häftigt anfall; ty han var en stor hjelte. Han sönderspliitrade hela skölden, högg undan honom bägge fötterna, och drap honom på detta sätt, och förlorade Konung Erik sålunda sitt lif med tapperhet och stort beröm. Hans manskap gaf sedan upp striden det hastigaste de kunde, och flydde hvar och en, som det för-

mådde; men äfven under flykten skedde stort manfall på ny lek, ty Rolfs manskap förföljde de flyende med ifver och häftighet.

49 Kapitlet.

Rolfs och Grim Ägers kamp.

Rolf och Grim Äger kommo vid sin kamp utur slagordningen och täflade med många kraftprof, till dess Rolf slog Grims svärd midt af. Grim springer då bröstgänges på Rolf; men denne kastade svärdet och skyndade honom till mötes med mod och fintlighet. Grim förändrade efter vanligheten sin skepnad och blef så trollstark och tung, att han seg ned i jorden till knäen. Rolf måste väl härvid draga sig litet undan för att kunna akta sig för fall. Grim öfverhöljde honom stundom med etter och stundom med eld, som han utspydde, och hade detta visst blifvit hans bane, om ej Vefrejas kappa och Mönduls slöja lemnat skydd häremot; Grims andedrägt var ock så varm, att Rolf

tyckte sig nästan brinna i sin Vefrejanöt och rustning; dessutom kramade Grim köttet från benen, der han fick fatt, och aldrig tyckte Rolf sig varit i större fara. Rolf insåg ock ganska tydligt, att om de bägge länge fortforo att kämpa, skulle han nödvändigt uppgifvas af trötthet. De trampade så modiga fjät, att gräs och grönska upprefs af jorden, och ur marken torfvor efter de kämpandes hälar uppkastades. Rolf blef sedan varse, hvar Möndul kom löpande sig till hjelp. Dvergen tog ett svärd, som låg på valplatsen, och slog dermed tvehändes mot Grims fötter; detta hade likväl ej mera verkan än om han huggit i sten. Möndul lopp då bort på valplatsen, och uppsökte Reggvidarnöt: detta beströk han i äggen med sin spott och släpade dit de brottades, ty det var honom för tungt att bära. Han drog det bakefter sig in på Grims ena fot, och afskar dermed fotsenorna. Grim föll då ned och smög sig i jorden, men Möndul for i kapplopp efter. Strax derpå får Rolf se, hvar Grim sticker till hälften upp ur jorden. Han skyndar dit och fattar honom fast i huf-

vudet. Möndul Dverg, som då var under Grims fötter, ropade: Hjertans Rolf! håll nu fast, ty nu draga flere ned än upp. Rolf tog då ett kraftigt tag och höll honom således säkert fast. Då sade Grim: stor lycka stundar dig, Rolf, och blifver du genom mitt dräp ganska vidtfrägdad, och den namnkunnigaste man för dina bedrifter i Gardarike. En hög lärer blifva uppkastad öfver mig vid sjöstranden; men dem alla är döden säker, som först komma dit. Jag har laggt mången snara för dig och försåt för ditt lif; ty jag har länge anat, hvad nu här skett. Det var jag, som sände Wilhelm att svika dig; men ödet hade ämnat dig längre lif. Dock — du hade ändå aldrig öfvervunnit mig, om du ej fått denne olycksdvergen till biträde — — — I hast sprang Möndul upp och stack honom en tjock kafle så hårdt i munnen, att den stod der fast, och sade: Hade Grim längre fått tala, så hade han så förbannat dig och flere andra, att du hade murknat neder och förmultnat till bara stoft; nu skall du derföre dräpa honom i hast, derigenom att du sticker svär-

det genom hans bröst, men ej afhugger någon lem af honom, ty af hvarje sådant afhugget stycke blifva etterormar, och får ej heller någon vara i hans åsyn under det han dör, ty det varder hans säkra bane. Rolf tog då Reggvids svärd och genomborrade dermed hans bröst, så att spetsen gick ut mellan skuldrorna. Men Möndul lade en sköld för Grims ansigte, under det han dog, hvilken säges hafva fallit sönder, blifvit uppfräten som smör i elden och förfallit till stoft. Slutade så Grim sitt lif med de förfärligaste skakningar och kastningar med händerna, och låg Rolf på honom till dess han dog. Rolf var ganska matt af de famntag, han hade fått af Grim Äger.

50 Kapitlet.

Krigets slut.

När den store förklädde kämpen en stund förföljt de flyende, omvände han åter till valplatsen. Han kom dit som Stefner och Bryniolf lågo, som förut är sagdt. Han ville då rycka Stefner ur

Bryniolfs armar, men förmådde ej skilja dennes sammanknäppta händer, förrän han serskildt afbrutit det ena fingret efter det andra, och bultade de honom bägge ihjäl med klubbor. Stefner hade nu under dessa krafttag med Bryniolf blifvit så öm och magtlös, att han knappast kunde sjelf gå med de andra männen. Så slutades nu denna stora strid, och nu var hela slagfältet öfvertäckt med högar af döda kroppar, så att man ej kunde gå på jorden för det stora manfallet skull. Nederlaget hade på båda sidor varit ganska stort, dock större på Konung Eriks sida; Rolf och Stefner hade förlorat allt sitt manskap utom åttahundrade man, hvaraf dock de fleste voro mycket sårade. Der felades ej vapen och andra goda gripar, som de döde hade ägt. Rolf och Stefner gingo nu till sitt läger, der Möndul förband manskapets sår, och prisade alla Mönduls tjenst och hjelp, konst och duglighet. Det hade varit min bane, sade Möndul, om Grim upphunnit mig, då vi foro kapp om hvarandra ned i jorden. Dessutom kom det mig till godo, att jag der hade flere vän-

ner än han. Den förklädde kämpen for om aftonen till sina skepp med sitt folk och tältade sig upp ett läger vid stranden. Derpå lade de sig på båda sidor till hvila. Det folk, som följt Konung Erik och räddat sig med flykten, flydde till borgen och höll sig der öfver natten.

51 Kapitlet.

Rolfs intåg i borgen.

Om natten, under det manskapet sof, gick Rolf och Stefner till skeppsfolkets läger, och sofvo der alla menniskor vapenklädde. Rolf tog då bältet och knifven, som han fick af Reggvid, och hängde dem på den forklädda kämpens spjutskaft, och sade: Dessa dyrbara saker gifver jag detta folks förman, och dermed tackar jag honom för hans bistånd, och är jag skyldig att visa honom all den återtjenst, som jag förmår och han önskar; men ingen svarade dem. De gingo åter hem till sitt läger och sofvo om natten.

Tidigt följande morgon drog Rolf för borgen med sitt folk; dit kom äfven den förklädde kämpen med sitt manskap. Rolf dagtingade då med borgmännen och lofvade frid och säkerhet, om de ville uppgifva honom borgen. Detta billiga villkor emottogs, och intågade Rolf i borgen med sitt manskap och stämde der husting. På detta ting förklarade Rolf, att de voro blott budsvenner å Ingegärds, deras Konungadotters, vägnar, att från hennes fiender återvinna hennes faders rike; och tillkännagaf han, att hon nu var i Danmark i godt tillstånd. Vid dessa tidningar blefvo landets inbyggare ganska glade och förklarade sig gerna villja stå under hennes styrelse. Derpå gick Rolf upp i Konungasalen och satte sig der med mycken glädje och fröjd att dricka. Den nykomne förklädde kämpen tog der af sig brynjan, och Rolf samt Stefner igenkände uti honom den Rafn, som tillförne var i Jutland, hvilken Rolf gifvit klädningen. Han förtäljer dem sedan nya tidningar från Danmark, om Thorgrim Jarls död och omständigheterna dervid, samt att han vid detta tillfälle dit ankommit.

Vid dessa underrättelser vordo Rolf och Stefner tyste, men tackade kämpen för hans bistånd. Rafn säger: Jag förmodade knappast annat vid min afresa från Danmark, än att jag skulle komma för sent till någon undsättning för Eder: men J hafven förtjent min tacksamhet genom edert ädelmodiga öfverlåtande af lif och kläder för någon tid sedan. I går led jag en stor förlust i min bror Krake; men det måste vara som det är. Slutades så talet, och voro de der med nöje tillsammans i god fägnad den natten.

52 Kapitlet.

De slagnes högsättning.

Följande morgonen lät Rolf rensa valplatsen och skiftade härfånget med sina män, och felades deribland hvarken vapen eller andra kostbara dyrgripar, som de slagne hade ägt. Der uppkastades tre stora grafhögar: I den ena satte Rolf

sin fader, sin broder Erik och Rafns broder Krake samt alla de bästa kämparne, som hade fallit bland hans folk; dit inbars guld, silfver, vapen samt andra dyrbarheter, och blef sedan högen väl igenkastad. I andra högen sattes Konung Erik, Bryniolf och Thord med deras förnämsta män och kämpar. I tredje högen neder vid sjön, der troligvis knappt något skepp kunde landa, sattes Grim Äger; men gemene män begrofvos, der de stupat. Rolf förordnade sedan Riksföreståndare (stiornarmenn) öfver riket, till dess Konungadottren sjelf kunde komma. Möndul Dverg tog afsked af Rolf, och tackade Rolf honom för dess biträde och sällskap, samt gaf honom de saker, han ville hafva. Konung Eriks syster Gyda försvann ur Gardarike, och gissar mången, det Möndul måtte hafva tagit henne bort med sig.

53 Kapitlet.

Rolfs och Stefners hemkomst.

Sedan Rolf och Stefner så ställt sakerna i ordning, rustade de sig till hemfärd: de lade ut ur Gardarike och landstego ej, förr än de kommo till Danmark till staden Århus, en stad, som Thorgrim Jarl till det mesta hade hyggt. Björn och allt landets folk gingo dem till mötes med mycken vördnad och fägnad öfver deras hemkomst. Björn hade efter Jarlens död gömt Ingegärd och Thora i en jordkoja; dessa fägnades synnerligen öfver kämparnes återkomst, och tackade Ingegärd dem bägge för det henne gjorda bistånd att återtaga sin faders rike och borg samt den å hennes vägnar så tappert utkräfda hämnd öfver hennes faders död. Och, tillägger hon, skall ingen man äga mig utan Rolf Sturlögs son: ty det har kostat honom mest att hämnas min faders död; han har derigenom förlorat, utom andra vänner, sin fader och broder, och dessutom har ingen lidit så mycket eller utstått så mån-

ga faror för min skull som han, ej heller har någon gjort mig de tjenster, han gjort, då han ryckt mig ur mina fienders händer. Häremot hade ej heller någon att något invända. Björn föranstaltade derpå ett stort gästabud, och dracks då Thorgrim Jarls arföl.

54 Kapitlet.

Rafns händelser.

En dag under högtidligheten vid gästebudet stod Rafn upp, äskade ljud och sade: Rolf och Stefner! Nu vill jag tacka Eder för den heder och välgerning, J både nu och tillförne under mitt vistande i Jutland visat mig: Nu vill jag ock uppenbara mitt namn och min börd. Öfver ett litet rike i England regerar en Konung vid namn Jarngeir; han satt i en borg, som het Winkester. Han hade 2 söner: *Sigurd* het den yngre, den äldre het *Harald*, och en dotter vid namn *Alfhild*.

Jag är denne förbemälde Harald, och Sigurd, min broder, var den Krake, som föll i Gardarike, så som J kännen; vår moders fränder äro här i Danmark. Då jag var femton, och min broder tretton år gammal, blef vår fader svekfullt afdagatagen af en nedrig frände, vid namn *Henrik*, en stor kämpe, en orolig man, som sedan lät välja sig till Konung och har sedan innehaft riket. Vi bröder kunde knappast komma undan och fingo vår syster gömd i Brandfrida borg: der har hon alltsedan varit; men vi bröder hafva under det förtäckta namnet Rafn och Krake med höljdt hufvud och förklädde genomrest åtskilliga länder, och hafva vi fått oss denna rustning af manskap och skepp hos åtskilliga höfdingar med fränders tillstyrkan och biträde. Henrik har mycken styrka från *Skottland*; ty han har Menelaus Jarls dotter ur (Norvari eller) Morendi och är en stor vän af Öfverkonungen, som heter Dungall och gifvit namn åt byen *Dungallsbae*, hvilken han låtit bygga. Nu ville jag bedja eder, Rolf och Stefner! att J villjen lemna mig folk och hjelptroppar att hämnas min faders

död samt återvinna mitt rike. All den hjelp, styrka och sällskap, som jag förmår gifva, sade Rolf, skall jag hafva ospard, och skola vi, fortfor han vidare, ej förr skiljas, än du fått ditt rike och hämnd på dina ovänner eller ock fördenskull förlorat lifvet. Stefner sade ock detsamma; och tackade Harald dem för deras vänskapliga beredvillighet. Efter gästabudets högtidligheter rustade de sig till färden och valde till sällskap det raskaste folk, de kunde få. Björn, biträdd af flere förnäma och betydande män, satte de till styresman för riket under deras bortovaro. Men innan de ännu afreste, begynte Harald att orda och utbedja sig Thora, Stefners syster; hvilket bifölls af Rolf och andra tignarmän, och blef det så verkställdt med trolofningen, att hon skulle vara hans trolofvade till dess de kommo igen från England.

De seglade nu från Jutland med 30 skepp, alla väl utrustade, och stadnade ej deras färd, förrän de kommo vester till England vid en ö, som heter *Lyndisey*, Lindes ö; de lågo der några dagar för att afvakta god vind, men ville ej härja der.

55 Kapitlet.

Konung Henrik i England.

Hos Konung Henrik vistades en man vid namn *Anus* (*Annes*); han var gammal till åren, både ung och gammal i ränker och trolldom, full af ilska och listiga konster. Han hade fostrat Konung Henrik och beständigt varit hans rådgifvare. Han hade en månad tillförne sagt, att Harald skulle komma med en stor här och stora raska kämpar, mot hvilka all rådighet och försigtighet vore behöflig; är således mitt råd, säger Annes, att du strax sänder bud till din måg Menelaus, Jarl i Skottland, att han skickar dig en stor styrka. Och när sedan Rolf och Harald komma till land, bör du sända dina män att hassla dem plats 1) och bjuda dem slå upp sina tält — ty då måga de enligt rättan Vikinga lag ej härja dina länder — der som landet är öppet vidt omkring dem, och värst för dem att flyktande undkomma; i skogen derjemnte skola vi förlägga vår krigsmágt, för att sedan falla dem i ryg-

gen. Du bör sedan bjuda dem till fältslag, hvarpå vi anfalla dem å andra sidan, och bakhållet angriper dem i öppna sköldar, då de sedermera, omringade, helt och hållet nedslås och ingen enda menniska undslipper med lifvet. Detta råd behagade Konungen väl, och lät han, enligt Annes' utsago, bjuda dem till slag vid *Asatun* norr ifrån Hofkämparnes hemvist, der landets läge, sådant som förut sagdt är, gynnade dessa företag. Menelaus ankom från Skottland med mycket folk: dit kom ock mycket raskt folk, som Konung Dungal affärdat Konung Henrik till hjelp. Detta folk anfördes af tvänne Berserkar vid namn *Amon* och *Hialmar*: de voro mycket berömde både för sin styrka och handfasta stridbarhet; och hade således Henrik en här, som ej var betänkt på att fly. Sändemän ankommo till Rolf, Stefner och Henrik vid Lindesö, helsade dem, att slägfält var för dem bestämdt, och med hasselkäppar behörigen afmätt vid *Asatun*. Det föreföll mången orådligt att med så litet folk våga sig midt upp i landet, i synnerhet som en vida talrikare här var der redan förut sammandragen.

Rolf höll i stället upp till en stad, som het *Skortstein*, lemnade der sina skepp, lagade sig till landgång och stadnade ej, förr än de kommo till *Asatun*. Der var redan Konung Henrik förut med en stor krigsmagt, och Menelaus Jarl med en orädd här; men i skogen voro Amon och Hialmar, hvilket Rolf ej visste. Man uppställde sina troppar i slagordning. Konung Henrik uppställde tre fördelningar och gick sjelf i spetsen för den ena, Menelaus Jarl för den andra, samt för den tredje en Grefve vid namn *Gillibert (Eingilier* eller *Eingilbert)* en duglig kämpe och med honom en orädd, stor och stark man, som het *Rudent*, och hade en hvar sitt märke framför sig. Annes var ej med i slaget. Rolf ställer sig mot Gillibert, Stefner mot Menelaus Jarl och Harald mot Konung Henrik.

56 Kapitlet.

Striden i England.

När de så voro uppställde, blåstes i ludrar och ropades å bägge sidor till anfall med härskri och retande uppmuntringar: begyntes då striden med skjutande (Skothrith eller kastvapen), och i det härarne gingo modigt fram mot hvarandra, vidtog en den starkaste huggstrid. *Skottar* och *Engelsmän* voro härvid i synnerhet raska; men *Danskarne* togo mot dem med hurtighet. Redan i första sammanträffningen möttes Rolf af Gillibert och Rudent, hvilka bägge på en gång anföllo honom. Rolf, väpnad med Reggvidarnöt och derutanpå med Vefrejanöt, försvarade sig tappert; han kunde dock ej få rigtigt hugg på sina motståndare — ty de voro både qvicka och starka — ehuru han högg af dem alla deras försvarsvapen. Han blef derigenom mycket trött, och skyddades han väl mot alla hugg af sina goda kappor, hvarpå intet jern bet. Ifrig och vred, kastade han svärdet och sprang mot Gillibert, fattade uti hon-

om och kastade Grefven hufvudstupa till jorden, så att halsbenet krossades. Rudent hade under det samma tänkt att bakifrån krossa Rolfs rygg; men svärdet afbröts mot pansaret strax vid fästet. Nu fattar Rolf äfven uti honom för att, såsom han ock sade, låta honom få känna olikheten i deras styrka, han kastade honom under sig och nedtryckte bröstet med knäet, så att bröstbenet krossades. Rolf återtog sitt stora svärd Reggvidarnöt, rusade fram bland *Skottarne* och röjde sig med bägge händerna rum, samt lät dem erfara svärdets skarphet och drap hvem han förekom. Skottarne tyckte det svida i såren, och funno det rådligast att draga sig undan. Danskarne blefvo snart varse, att deras vapen ej hade samma verkan, om de än höggo till, der som inga vapen voro i vägen: utan deras hugg voro såsom slag af störar: det var blott Reggvidarnöt, som bet, och det liksom man hade huggit i vatten, hvars ägg också ännu aldrig någon, med undantag af Grim Äger, hade kunnat förslöa. Härigenom blefvo Danskarne svåra slagne. Men i det samma fingo Rolfs folk höra ett

vapengny och rustningsbrak, då Berserkarne rusade fram ur skogen med en betydlig manskara: de anföllo Rolf i öppna sköldar och gjorde ett stort nederlag, så att Danskarne föllo hoptals. Rolf bad sina svenner, att två och två skulle vända ryggarne mot hvarandra, och, på det sättet kämpe mot kämpe med rygg mot rygg, försvara sig på ömse sidor, hvarpå han vände sitt baner mot Berserkarne, och blef der sedan ett förtvifladt slag. Stefner hade ett hårdt vapenskifte med Menelaus Jarl; ty äfven han var en stor kämpe, på hvilken Stefners svärd ej kunde bita. Hjalmar och Amon ryckte nu fram mot Rolf, och anföllo honom bägge två på en gång. Han uppbar med skölden deras hugg och försvarade sig tappert: han svingade sitt svärd mot Hjalmar och träffade med ett kraftigt hugg låret strax ofvan höftbenet: det gick ned, så det tog af foten, hvaraf han dog efter en liten stund. Amon (Annes) kom då fram med en sköld för sig, stor som en dörr, och ett saxsvärd i den andra handen, med hvilket han genomborrade Rolfs banerförare, hvarvid

baneret föll ned till marken. Danskarnes vapen begynte nu åter att bita. Då Amon kom, högg en hvar det mesta han förmådde, och föllo många på hvardera sidan, dock flere af Danskarne. Rolf, som nu ville hämnas sin märkesman, högg till Amon, och hugget kom midt i skölden, som klyfdes ända ned till handtaget; men der stadnade svärdet, och Amon höll skölden så fast, att den ej rördes det ringaste. Sitt svärd kunde Rolf ej röra ur stället; släppa det kunde han ej heller; ty båda händerna hade fastnat vid handkaflen och fötterna vid jorden. Amon bad då Skottarne anfalla Rolf; ty nu har vargen gått i gillret. De gjorde så, några höggo, andra slogo, och blef han då både öfverhopad af stenkastning, huggen med yxor och bultad med klubbor; Rolf for icke väl dervid, äflades mycket med starkt spjernande, men blef dock ej lös. Stefner stridde mot Menelaus Jarl, och begynte nu hans svärd att bita. Han högg med all magt ofvan uti Menelaus hjelm, klöf den samt hufvudet och kroppen ända ned till jorden sedan de hade länge slagits. Stefner, som nu ej märkte hvar-

ken Rolf eller hans baner, undrade hvart han tagit vägen, sökte och fann honom, när Skottarne höllo på att hugga undan honom fötterna: nu var tid att skynda honom till hjelp. Stefner kom oförvarandes på Amon och högg till framman på hjelmkanten. Svärdet aftog då hela ansigtet och båda händerna i armbogarne; Amon såg nu nog ofryntlig ut. Nu vardt också Rolf lös; och var då ej godt att vara honom i vägen. Han rände först svärdet genom Amons sköld, bröst och kropp, att han föll liflös till jorden. Han var så uppretad, att han högg tre eller fyra i hvarje hugg, så fort han kunde upplyfta svärdet, och var detta manfällande att likna vid den fällning , som i skogen sker af stockar till kolning. Stefners framfart var denna lik, och föllo dervid Skottar och Englandsmän många hundra samman. Konung Henrik och Harald hade strax vid slagets början drabbat tillhopa och under hela dagen kämpat, så att de bägge voro både sårade och trötte, dock Harald mest. Rolf, som redan tre gångor fram och tillbaka genomgått Konung Hen-

riks leder och hade båda händerna blodiga upp till axlarne, fick se denna äunu fortsatta kamp; han vände sig mot Henrik, och med svärdet Reggvidarnöt gifver han honom ett så kraftigt hugg öfver ryggen, att han föll död till jorden. När Englands män sågo sin Konung falla, flydde hvar och en det mesta han förmådde: de flyende blefvo ej lemnade, utan nedhöggos de, som uppnåddes, och gafs ingen frid. Rolf förföljde dem längst, samt nedlade många: då hjelpte det ingen, som han uppnådde, att bedja om lifvet; och föllo så en stor mängd under flykten. När man nu återvände till valplatsen, upptog man ett stort härfång. Anus Galldraserk (trollkarl) blef fången i slaget: honom lät Rolf söndеrslita mellan tvänne Ekar. Rolf var också sjelf något sår på händer och fötter, samt på kroppen blåslagen af de dryga hugg, han fått uppbära, ehuru de ej vidare kunde verka på honom.

57 Kapitlet.

Harald återfår sin Faders Rike.

De Skottar, som undsluppo, reste till Konung Dungal och berättade den ofärd och manskada dem händt: de berättade honom, att Rolf vore till sin styrka och vext mera lik ett troll än en menniska. Konung Dungal tyckte det väl mycket illa vara med en så betydlig manspillan, men måste dock låta så vara, som skedt var.

Harald, hans stallbröder och sällskap drogo sedan för *Winkesterborg*, hvilken strax vardt dem uppgifven: allt landtfolket gick med glädje Harald till handa, och blef han nu tagen till Konung öfver det rike, som hans Fader styrt hade. Han tackade Rolf och Stefner, såsom billigt var, för deras biträde och uppoffringar.

58 Kapitlet.

Fosterbrödernas Bröllopp.

Rolf och Stefner blefvo hos Konung Harald den lilla tid, som återstod af vintern, och tackade sedan för sin lidveitsla. Konung Harald lät hemta sin syster Alfhild ifrån Brandfridsborg, hvilket hon lemnade, åtföljd af godt sällskap och bemött med passande vördnad. Ömsesidigt var Haralds och hennes glädje ganska stor öfver att få se hvarandra. Hon var en den fagraste mö samt så artig och intagande, som en Konunga dotter vederborde. Det dröjde ej länge, förr än Stefner fattade synnerlig kärlek för henne: vid de samtal, som han ofta hade med henne, fick han lära känna hennes vett och vänlighet samt värdera dess milda och intagande väsende. Stefner tillkännager henne sin önskan att erhålla dess hand, hvartill hon ganska behagfullt svarar, att detta likväl stode i hennes broders behag och godtfinnande. Konung Harald, som ganska väl kände Stefner

såsom en rask karl, en stark kämpe och en tapper hjelte, kunde ett dylikt anbud ej annat än behaga: blef således Alfhild trolofvad Stefner, och utstyrde Konung Harald henne med hemgift i guld och goda dyrgripar (dyrbarheter). Till våren rustade de sig att fara till Danmark och lastade sina skepp med malt, mjöd, vin, kostbara kläden, dyrbarheter och allehanda slags varor, som mest värderades i Danmark, och i England bekommas kunde. Så utrustade, reste de åstad till Danmark, och fägnade sig Björn Rådgifvare och allt folk i Jutland öfver deras återkomst. Alfhild blef i synnerhet hos Ingegärd och Thora välkommen, liksom en mycket glädjefull sammankomst blef mellan alla tillsammans. De låto sedan lasta ur sina skepp och tillaga ett praktfullt gästabud med de bästa anrättningar, som i Danmark och närgränsande länder kunde tillvägabringas; der var allt ospardt, som kunde bidraga till borgens glans, husliga och andra sakers prakt, på allt sätt i norden var möjligt åstadkomma. Till detta gästabud bjödos Jarlar, Grefvar, andra

förnäma personer (Burgeysar), och Odalbönder, samt först och främst Konungar, Hertigar och andra betydande män; och voro vid detta gästabnd de flesta betydliga män, som i Danmark och vida deromkring funnos. När de ankomne blifvit samlade, skipades en hvar sin plats efter sitt värde och anseende; och blefvo sedan gästerna uppassade af förekommande junkrar och artiga hofmän. Der framsattes alla slags de dyrbaraste rätter och läckerheter af djur och foglar, af rehnar, hjortår och feta vildsvin, gäss och rapphöns med kryddade påfoglar, höns och dufvor samt hvarjehanda slags flygande djur: ej heller felades der de smakligaste drycker, öl och Engelskt mjöd, med de dyrbaraste viner, Primet och Claret. Vid satt brudstämma och så skipadt gästabud, hördes allt slags strängaspel, harpor och gigor, symphon och psaltare. Trummor slogos tillika, och stöttes i trumpet och blåstes i pipor; derjemte blefvo allt slags lustiga lekar företagne, som en menniska kan önska eller fägna sig åt. Derpå inleddes Jungfrurna med sin prydda skara och präktiga skrud. De bägge,

som nu lemnades till sina brudgummar, ledsagades hvardera af 2ne Tignarmän; öfver dem buros kläden på stänger för att dölja deras bjerta skrud och fagra prydnad, till dess de voro komne till sin brudstol. Klädet blef då borttaget — då var ingen skillnad imellan färgen på den glänsande hvita hyen, det skinande håret, och lysande guldet, som allt var afbrutet af glimrande ädla stenar. Alla tyckte Alfhild och Thora vara något bleka till hyen mot Ingegärd. Med allt detta var denna en den värdigaste veitsla, som man hört omtalas, och vid detta bröllopp gick Rolf att äga Ingegärd, Stefner Alfhild och Harald Thora. Detta gästabud stod i 7 nätter på samma sätt och skipades med samma prakt och rikdom, som förbemäldt är, och slutades med heder och pris. Brudgummarne hedrade hvar och en Tignarman med goda gåfvor och tackade en hvar för deras ditkomst. Hvar och en reste då hem till sitt, prisande deras gifmildhet och lofvande deras hjeltemod, och skildes således alla under kärlekstårar och vänskapliga kyssar, och blef mellan alla

god äktenskaps sämja. Konung Harald dröjde ej länge i Danmark härefter, förr än han åter styrde vesterut till England, skildes med ömhet ifrån sin svåger Stefner, och återfor till sitt rike i sällskap med sin Drottning Thora, som derefter satt uti stillhet; och aflade de tillsammans många barn, ehuru de ej här blifva nämnde.

59 Kapitlet.

Beskrifning öfver England och Danmark.

England är det gagnrikaste af vesterlanden; ty der blåses allt slags malm, der faller hvete och vin samt allt slags säd, som man vill hafva; der tillverkas ock alla slags klädesvaror och flere slags väfnader än i andra länder. *Lundunaborg* är der den största staden; der äro *Kantaraborg* och *Kardaborg* (Skorthuborg nu Skorborough), *Brandfurda* och *Jarvik*, *Helsingiaborg*, *Winkester* och många andra städer och borgar, som ej här äro uppräknade.

Stefner fick Jarlsnamn öfver hela Jutland och satt som oftast i Ripen. Danmark är ett mycket styckadt land, och är af dessa stycken Jutland det största. Det ligger söder ut i hafvet: der ligger Jotlands Sida vester ut vid hafvet, ifrån Vendilskaga (Vendilskôgr) i norr, till Ripen i söder. På Jutland äro många hufvudstäder. Den sydligaste är *Hordabœ* (nu Sleswig), den andra är *Ripen*; den tredje *Aros* (Jörvik, nu Århus), den fjerde är *Vebiorg* (Viborg), der Danskarne taga sig Konung. På Jutland är Limafjord (Lunafiord): denna går ifrån norr åt söder och vesterut i hafvet. Inne uti fjärden ligger *Haraldsö*, der Harald Sigurdsson lät draga upp sina skepp, då han drog sig undan Konung Sven Ulfssons härnad. Vestan för Limafjärden går Vendilskógr (Vendilskogen), som sedan sträcker sig åt norr, der Jutlands hufvudstad är. 1) Mellan Jutland och Fyen ingår Alfa sund: på Fyen är hufvudstaden *Odingsey*. Mellan Fyen och *Siöland* (Seeland), går *Belltissund* (Belt). På Seeland är *Reynskélda* (nu Roskild) hufvudstad. Nordan för Seeland ingår *Eyrarsund* (Öresund), med det der nor-

danför belägna *Skaney* (Skåne), hvars hufvudstad är Lund. Mellan Jutland och Skåne ligga *Alfsey* och *Laugaland; Borgunderholm* (Bornholm) ligger öster i hafvet. Sköldungar hade den tiden detta rike; der herrskade dock andra Konungar och Jarlar, hvilka hade uti Danmark ej obetydligare riken än Sköldungarne, ehuru dessa sednare för sin ätt skull buro högre namn.

60 Kapitlet.

Rolfs Ättlingar.

Så är här sagdt, att Stefner Jarl skall ej lefvat länge eller haft några barn, som blifvit fullväxta. Rolf och Stefner skildes åt med den största vänskap, och fortfor denna, så länge de lefde. Ingen anledning är, att Rolf kommit till Ringarike; men det är sagdt, att Harald for samma sommar vester ut till England, som Rolf seglade öster till Holmgard, med tio skepp, och Ingegärd med honom. Han blef strax med Konungadottrens och fle-

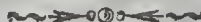
ra mäns råde vald till Konung öfver hela Gardarike.

Tredjedelen af Riket kallas Kiænugard (Kornu Garthar); det ligger utmed den fjällsträcka, som skiljer Jotunhem och Holmgardarike; der äro många små riken. 1) Holmgardaborg är störst och Konungasäte. Konung Rolf styrde nu sitt rike i stor aktning och vördnad; Han var en både vis, klok och myndig Regent, och vågade ingen höfding att härja hos honom för hans ryktbara tapperhet. Rolf och Ingegärd älskade hvarandra ömt och hade många barn. Reggvid het en deras son, en rask man, som for öster ut i härnad och sedan aldrig återkom. 1) Det är visa mäns sägen, att Rolfs andra son var Olof, Konung i Danmark, hos hvilken Helge Frække härjade, men hvilken Romund Gripsson biträdde, såsom i dess Saga berättas, och drap Helge. 2) Dagny och Svanhvita (Dagbiort), som läkte Romund Gripsson, voro Rolfs döttrar; dock är ej antecknadt, huruvida de voro Ingegärds barn eller ej. Rolfs tredje son het Hördr, fader till Kåra, Hårdaknuts gemål. Väl säges, att Rolf blef mycket gammal,

men ej om han sotdog eller föll för vapen.

Nu, ehuru denna Saga ej synes instämma med andra Sagor uti personernas namn och de verk, som en hvar uträttat genom tapperhet eller klokhet, genom trolldom eller list, tyckas dock de, som detta skrifvit, och berättelsen sammansatt, haft några källor för sig, antingen något fornqväde eller lärda mäns Sägen. Få eller inga dylika fornmanna sägner lära kunna med ed bekräftas vara efter orden verkliga, då de flesta uti hvarje mun ökas, utan att likväl kunna upptaga alla ord eller omständigheter, som ägt rum på samma gång och ställe. Det är då bäst, att ej tadla, eller för osanning utgifva lärda mäns sägen, med mindre man vet, att det med större trovärdighet berätta eller bättre framställa. Gamla qväden och fornsägner hafva väl ock gifvits, som varit sammansatte för ögonblickets nöje och tidsfördrif; dock är icke mycket så osannolikt berättadt, att ej anledningar måtte finnas, att något har så oförnekligen varit. Det är

också en erkänd sanning, att Gud förlänt så väl Hedningar som Christna vett och urskillning i timliga ting, jemte en ovanlig taperhet, många rikedomar och stor ryktbarhet. Slutas här således Sagan om Rolf Sturlögsson och hans hjeltedater. Hafve den glädje, som deraf gör sig ett nöje och tidsfördrif, men den ledsnad, som förargar sig häröfver och ej vill låta detta tjena sig till nytta eller nöje.

Upplysningar.

Till Första Kapitlet.

1) *Holmgardarike, som af somliga kallas Gardarike.*

Holmgard eller Holmgardiska riket, ett urgammalt Konungarike öster om Skandinaviska halfön, kallades af Isländarne *), efter sista stafvelsen Gard, Gardarike. Det innefattade tracten kring Novogorod och sträckte sig redan i myoket gamla tider till Finska viken och Ladoga. Med tiden blef dess område utvidgadt öfver flere angränsande orter, så att under Holmgard, Gardar, Gardariki eller Gardavelldi inbegreps, ifrån Jotland eller Finland, Finska Viken och Östersjön, en stor sträcka af nuvarande Kejsaredömet Ryssland ända bortåt Biarmaland, **) med för öfrigt oss obekanta gränsor. Vid delningen mellan Konung Wladimirs söner sönder-

*) Olof Tr. S. Isl. Uppl. 1: 46. c. 50. **) Jon Laerde Landzplats. forkl. s. 21. följ. Jemf. Suhm om Nord. Folk. Opr. s. 21. 22.

föll denna stora Rikskropp i följande 3 delar eller Riken:

1. Holmgard, eller Gardarike, egenteligen så kalladt, tillföll Jarislaf, och utgjorde Novogorod, Ladoga, Bielo-Osero, Rostov och angränsande orter dess område. Holmgard eller Holmgardaborg, en stad, som af fremlingar mycket besöktes, var deruti hufvudstad och Gardarikes Konungasäte. Ibland andra orter uti detta rike förekommer i synnerhet Jarlsätet Aldejoborg ganska ofta uti våra Sagor.

2. Palteskia var andra delen af Gardavälde, som vid delningen tillföll Vratislaf. Dess hufvudstad Palteskiuborg eller Polocz uppgifves legat på ett afstånd af fem veckors resa landvägen från Holmgard *).

3 Kiaenugard, Kwenugård, Chunigard, i tracten af Kiow, var den tredje och största af Gardaväldes delar, som tillföll Borislaf. Det sträckte sig, i öster om Holmgard, ända bort till en fjällsträcka, *fiallgardr*, som utgjorde gränsen mellan Gardavälde eller Holmgardiska riket och Jotunhem **). Några underliggande tracter kallades i sednare tider Russia ***), och de nordliga orterna vid Bjarmaland,

*) Jon Laerde a. st. **) Gång Rolf S. c. 60. Torf. Hist. Norv. 1: 165. 166. ***) Jon Laerd. a. st. Jemf. Sigurd Thögl. S. c. 54.

Muscovia. Namnen Russia och Ryssland härledas af Risaland, och Ryssar af Risar, Resar, ett stort resligt folkslag, med hvilket Göterna hade beständiga tvistigheter *).

Dessa 3 Gardaväldes delar hade sina underlydande små regeringar och så kallade riken, af hvilka vi ur Sagorna få lära känna några blott till namnet.

2) *Hår - - - - fagert som halm eller guld.*

Ljust hår var här i Norden allmänt, svart sällsynt, höggult en skönhet, och det hos bägge könen. Guldgult, silkesfärgadt hår, ljusgul hårgård, guldgula låckar, m. m. dylikt böra i Sagorna nästan alltid till en skönhets teckning. Ännu i Konung Erik XIV:s tid finna vi gult hår hos könet mera omtyckt än mörklätt **).

3) *Hon hade sin präktiga boning inom borgen.*

Med Jungfrubur eller Frustuga plägar man vanligen öfversätta Isländarnes *skemma*, *dyngia* och *herbergi*, eller de serskildta rum, der husets döttrar suto med sina kammarjungfrur och tärnor, *Skemmumeyar*, *Thernur*, och sysselsatte sig med allehanda fruntimmers arbeten. Dessa rum voro ofta i serskilda eller flygel-byggnader. På en tid, då det var hederligt att med

*) Suhm. a. st. s. 107. 108. **) Tegel, K. Erik XIV. Hist. s. 158.

våld bortföra sin älskarinna, torde ofta behöfts, att dessa rum voro väl förvarade *). Då man börjat bygga hus med flere våningar, blefvo derföre dessa Jungfruburar gerna inrättade i öfra våningen, hvadan också härleda sig de i medeltidens Romanzer förekommande talesätten: Jungfrun sitter i högan lofts sal, går sig i högan loft in, m. m.

4) *Uti Ingvar Vidförles Saga, 5 Kapitlet.*

På härfärder från Gardarike åt Österrike, Austurriki, fann denne Ingvar 3:ne stora floder; han beslöt att segla den största uppföre, för att få veta, hvadan den föll. Dessa floder namngifvas ej uti förbemälda Saga; dock anser Brocman dem varit Dnipern, Dvina och Wolga, samt att Ingvar seglat uppför en arm af Wolga. Hos Isländarne har en flod i dessa tracter, förmodligen af denne Ingvar, namn af Ingvars flod, *Yngvars móda hin mikla* **). Reggvid seglade också åt *Austurriki* eller österut (vanligen jemförelsevis mot Sverge ***) eller Skandinavien), d. ä. i tracterna af Estland, Lifland, Kurland och Preussen. Då nu dertill kommer, att Kurland från äldre tider varit serdeles bekant för sina goda

*) Sturl. Starfs. S. c. 22. Jemf. Steph. Not. till Saxo Gr. s. 109 m. fl. **) Jon Laerde a. st. ***) Saxo Gr. 6 Bok. s. 103.

hästar †), och Reggvid sålunda derstädes kunnat få sin dråplige Dulcefal, tyckes den floden, Ingvar seglade uppåt, Ingvarsmóda, heldre varit Düna, såsom i Gånge Rolfs Saga berättas, än Wolga, och Austurrike snarare beteckna förenämnda Östersjöns östliga kust-tracter än orter östligt från Gardarike. Genom denna härfärd i tracten af Düna underlade sig Reggvid åtskilliga folkslag, *Ymislegar thiodir*, hvilket uttryck, äfven enligt Suhms förmodan, torde tjena till upplysning öfver Hervora Sagans Ymisland. Ibland de många obekanta länder i tracten af Ingvarsmóda hin mikla, tror en Isländsk Geograph, att Vanahem, Tartarrike och Asarnes boningsställen, *Asa bústaedir*, böra sökas ††).

5) *Dulcefal* - - -

Det värde, forntiden satte på hästar för deras nytta och användbarhet vid alla ridderliga öfningar, både i krig och vid lustbarheter, urskuldar tilläfventyrs något af denna, annars nog tilltagna beskrifning på Dulcefal och hans egenskaper, hvartill äfven orten, hvarifrån han kommit, troligen mycket bidragit. Oden och hans Asar, med hvilka ett mera allmänt bruk af dessa djur infördes, tillskrefvo äfven sina hästar besynnerliga egenskaper. Under Riddaretiden voro hästar

†) Langeb. 2: 122. ††) Jon Laerde, a. st.

för en betydande man oundgängligt nödvändiga, och då betydlig del af riddarens anseende berodde på hästens godhet, var en god häst en vigtig egendom, en dyrgrip, som i de utsöktaste ordalag berömdes, i synnerhet om den, i likhet med Dulcefal och Eydfaxe, nedtrampat menniskor och försvarat både sig och sin Riddare mot fienders anfall.

6) *Gresjarn*

Betyder egenteligen j e r n, u t d r a g e t i f o r m a f t r å d, som vi kalla j e r n t r å d, eller s t å l t r å d; men här ger detta ord anvisning på den ur våta och sumpiga ställen, i kärr och mossar, eller så kallade myror, uppgräfda mer och mindre sammangyttrade jernockra eller rost, som vi kalla myrmalm. Denna malm, som är intet annat än jernets metalliska kalk, kunde reduceras genom en förrättning, lika enkel, som forntidens odling, verksamhet och inrättningar. Blott eld och någon liten möda fordrades, för att ur detta ämne frambringa metallen. Detta enkla tillverkningssätt, som ännu i några landsorter nyttjas till frambringande af det så kallade H e d n i n g e b l ä s t e r, m y r b l ä s t e r eller m y r v e r k, var väl det enda, som kunde frambringa något jern i äldsta tiderna, och O s m u n d s- eller M y r j e r n e t otvifvelaktigt den enda jernproduct, som

i Norden under hedendomen kunde åstadkommas. De som af dessa för handen varande producter förfärdigade blott några grofva arbeten, ansågos såsom mästare och de, hvilkas konst sträckte sig ända till äggjern och svärd, berömdes såsom stora konstnärer och ypperliga snillen. Dvergarne äro i synnerhet såsom sådane fabrikanter, och deras ofta underbara tillverkningar eller Dvergsmiden på flera ställen i Sagorna ihogkomne.

Till Andra Kapitlet.

1) *Häxan, sierskan.*

Vala, Valva, eller Völva, kallades ett slags spåqvinnor och trollkonor, hvilkas föregifna konst att förutsäga menniskor deras förestående öde och mera dylikt, utöfvades under en mängd besynnerliga upptåg med häxeri och trollkonsten galldr, jemte dess vanliga tillbehör, vers och runor, äfvensom ock seid — upptåg, hvarigenom man under hedendomen trodde stora saker kunna uträttas, till och med döda uppresas. Völvor, äfvensom Visindakonur och Visindamenn, hafva ej blott, i likhet med de i sednare tider af allmogen så kallade kloka eller kloka gummor, blifvit besökte och såsom Orakel rådfrågade †), utan äfven bjudne till gäst_

†) Rolf Kr. S. c. 1. 3, Jemf. Eigils och Asm. S. c. 1.

ning, i afsigt att förmå dem utransaka och tolka ödets beslut öfver hvarjehanda händelser. Då dessa mångkunniga Gudatolkar väntades, gjordes betydliga anrättningar och stora anstalter, så väl till deras mottagande som för deras konsts utöfning. Vid ett inträffande hårdt år och svår väderlek ansåg sig Thorkel bonde †), såsom i sin ort den betydligaste person, skyldig af Völvan Thorborg, som efter vanligheten vintertiden for omkring i gästning, och nu var å färde, söka underrättelse, huru länge denna plåga skulle trycka landet. Sierskan bjöds, man beredde sig att väl emottaga henne, såsom sedvana var, när en dylik gäst skulle komma. Så snart hon inkom, ansågo alla sig skyldige att göra henne en vördsam helsning, och värden förde henne till det för henne bestämda högsätet. Man tillagade för henne serskildt gästabud, ibland hvars rätter en nämnes, bestående af åtskilliga slags djurs hjertan. När nu den hufvudsakliga frågan skulle besvaras, fordrades serskilda tillrustningar. Seid skulle anställas, der skulle uppresas en Seidhiall, en på 3 à 4 stolpar upplagd häll, eller annorledes gjord upphöjning, och qvinnor uppsökas, hvilka förstodo att recitera det till sejd erforderliga sångstycke Vardlokr. När allt detta var i ordning och völvan på seidhiallin, slogo

†) Erik Rödes S. c. 7.

qvinnorna en ring omkring biallin, och det verksamma qvädet afsjöngs, då Sierskan Spákonan, Seidkonan, under besynnerligaste åtbörder, gjorde sina besvärjningar och erhöll sina uppenbarelser. Derpå gingo män fram och frågade henne efter det de mest voro nyfikne att få veta. Utrustade, i stället för verkliga kunskaper, med konsten att bedraga, †) hafva dessa qvinnor genom sina konster, *listir*, eller så kallade klokhet (*fraedi*), styrkt folket i vantro, och genom det förtroende, de förskaffat sig hos en vidskeplig allmoge, i synnerhet på en tid, då äfven de mest betydande personer i landet gåfvo anseende åt deras befattning och bäfvade för dess verkningar, kunnat uträtta ganska stora saker. De glömde ock aldrig att på allt sätt göra sin åtgärd behöflig och sin konst gällande, samt att befästa sitt förtroende och sin derpå beroende säkra utkomst, med föregifvande om deras besynnerliga upptågs utomordentliga kraft till öfvernaturlig kunskaps erhållande. Jag har nu, sade Thorborg, när qvädet var sjunget, erhållit fullkomlig kännedom af hela farans beskaffenhet och hjelpmedlet deremot: nu äro mig många saker tydliga, som förut voro både mig och andra fördolda, och hvilka jag med nöje vill kungöra.

†) Rolf Kr. S. c. 3. jemf. Suhms Hist. af Dmk. 2: 276.

Att på detta sätt stryka landet omkring och erbjuda sin tjenst, kunde på intet sätt vara en karl tillständigt. Ibland de bittra sanningar, Loke säger Asarne, förglömmes således ej, att Oden på sådant sätt vandrat omkring.

Enligt Hyndluliód leda alla völvor sin härkomst af Vidolfs ätt: dessa konstidkare hafva dock äfven bland andra folkstammar haft sina trogna efterföljare. Thorlacius †) anser de af Strabo såsom ett slags offerprestinnor och spåqvinnor beskrifna vates canae vara de här i Norden bekanta Völvor.

2) *Groa.*

Så het ock en annan Völva, Örvandels hustru, bekant utaf Edda för sin Galdraläsning öfver Asa-Thor.

3) *Aegir* eller Äger var eljest namnet på en son af Konung Fornjoter i Jotunhem, broder till Kare och Loge. Edda kallar honom äfven Hler samt Gymer, och beskrifver honom såsom en rik och förståndig man, bosatt på en ö i Kattegat, som ännu efter honom här namn af (Hlersö, Hlessö) Lessö.

Äger var i stort anseende i Danmark, och dyrkades såsom hafvets Gud, förmodligen efter

†) Om Thor og Hans Hammer i Skånd. Mus. 1802; 5 Heft. s. 31. 32.

en gammal Gudomlighet af samma namn. Han troddes styra vinden och hafvet samt upptaga alla skeppsbrutna. Han lät ej blidka sig utan med guld, hvilket kallades Ägers eld, emedan han, under det Asarne gästade hos honom, lät, att upplysa salen, inbära guld i stället för ljus. I sitt gifte med Rana hade han 9 döttrar, som blefvo stormar, strömmar och böljor, hvilka sistnämnde i synnerhet kallas Ägers döttrar och Hlæs möar.

4) *Han förvandlade sig i åtskilliga djurs skapnader m. m.*

Jótnarne troddes, efter behof och behag, kunna skifta utseende, *hamast*, *hamaskiptast*, *hamsleypa*, *skipta litum*, och antaga allahanda skepnader, *bregda sér i allra (ymsra) qvikinda liki*, m. m. Denna tro har gifvit våra Sagotäljare anledning att uti berättelser, der Jotnar förekomma, införa en mängd besynnerliga händelser och öfverdrifna skildringar, såsom beroende af denna tilltrodda egenskap. Anledningen till denna tro visas i Salans Noter till Eigil och Asmunds S. s. 98.

Till Tredje Kapitlet.

1) *Fridsköld.*

Med en sköld, som under ett slag upphöjdes i ena krigshären, tillkännagafs i forntiden,

att uppehåll under striden åstundades, och gafs dermed samma tecken, som nu för tiden med hvit fana, trumpet eller trumslag. Sedan ett sådant uppehållstecken var uppvist, afstadnade alla fiendtligheter, och ansågs derefter vara fullkomlig fredstid †), hvarföre skölden kallades Fridsköld, *Fridikiölldr*. En sådan sköld omtalas ofta i våra Sagor, utan att der tillkännsgifves, om den genom en serskild färg varit utmärkt; af ett ställe hos Sturleson ††) vill man påstå, att den varit hvit. Med en ljusröd sköld, fästad i masten, har man någon gång visat, att man anlände såsom vän utan all fiendtlig eller krigisk afsigt. En fjäderstaf var hos hedningarne österut i tracten af Gardarike ett dylikt fredstecken.

2) *Galder*, Galldr, var ett slags trolldom, som utöfvades med runor och sång, och var mycket bruklig i hedniska Norden. Denna konst, hvilken jemte många andra inkommit med Oden tillegnades ganska stora verkningar, och troddes Galldramenn kunna utröna allt hvad de ville.

Till Fjerde Kapitlet.

1 *Jotunhem*, *Jotunheima bygdir*, Jotnarnes boningsställen, de orter, der Jotnar bodde, ifrån Finmarken, Lappland och Östersjöns bägge vikar,

†) Thialar Jóns S. c. 11. ††) Magn, Barf. S. c. 8 s. 209, Sv. Uppl.

öster ut i Ryssland, äfvensom och tracterna vid Sevebergen, så vida der en gång bott Jotnar, och namnet följt invånarnes boningsplatser. Men ett inskränktare Jotunhem låg i ett kallt luftstreck nordan och östan för Asgård vid hafvet, vid stränderna af floden Elivaga, hvilken af olika författare tros varit Dvina, Petsora eller Oby.

Klimat, lefnadssätt och i synnerhet de beständiga tvistigheter, som i äldre tider förefallit mellan Godhems och Jotunhems inbyggare, hafva gifvit anledning till de många besynnerliga teckningar, hvilka Odens anhängare lemnat öfver dessa sina nordliga grannar. De voro då vanskapliga varelser, grymma vidunder och ludna troll, af öfvernaturlig styrka och ovanlig reslighet, de värsta trollkarlar och häxmästare, Gudarnes fiender, hotade hela Asaguda-hären med alla olyckar, och spådde Gudarne sig af dem sin egen och hela verldens undergång. Namnen Jotuner, Jotnar, Jotar, Joter, Jättar, Risar, Thussar, Hrimthussar, Troll m. fl. som ofta om hvarandra beteckna Jotunhems inbyggare, brukas således äfven på sina ställen om varelser, som mot menniskor ansågos illasinnade och farliga.

TILL FEMTE KAPITLET.

1) Denne *Sturlögs* händelser äro af hans år 1694 på Isländska och Svenska utgifna Saga bekanta.

2) *Gånge Rolf.*

Att hos mindre kunniga läsare förekomma förblandning af flera personer, hvilka uti häfderna bära detta namn†), har jag ansett mig till upplysningarne vid den äldre Gånge Rolfs Saga böra bifoga några anteckningar efter godkända författare††) om den yngre och än mera namnkunnige Gånge Rolf.

Denne var son af den mägtige och ansedde Ragnvald Möre Jarl och Hild eller Ragnhild en dotter af Rolf, kallad Nefia eller stornäsiga, hvilken troligen härstammade från den i Sturlög Starfsammes och Gånge Rolfs Sagor nämnde Rolf Nefia från Loka eller Leckey i Nummedalen. Såsom Prinsar och andra raska ynglingar på hans tid genom härnader och vikingsfärder vanligen skaffade sig verldskännedom och kunskaper, rikedom och ett vidt fräjdadt namn, gjorde sig äfven Rolf redan tidigt genom sådana företag känd såsom hjelte.

†) En Gånge Rolf nämnes i Thorst. Hvites S. och en annan i Albani Saga. ††) Suhm Hist. af Danmark och Schöning Norsk. Hist.

Ett af hans första tåg lärer varit, det han vid år 875 företog till Suderöarne med 6 skepp och, då vintern hindrade honom att derifrån återvända hem till England. Rolf tillät sig strax vid landstigningen plundring och härjning: Engelsmännen samlade sig, och begyntes en häftig strid, hvarvid Rolf behöll segern. Någon tid derefter återkom den flyktande hopen, betydligen förstärkt, att utjaga Rolf, men denne behöll äfven denna gång platsen. Efter en Engelsk författares förmodan, skall detta slag stått vid Hokenorten i Oxfordshire, hvilket en hop resta stenar, af allmogen kallade Rolle - rich - stones, skola bevisa. Dessa segrar mindskade betydligt Rolfs krigshär: denna förlust uti en dessutom ej stor styrka hindrade större företag och gjorde Rolf villrådig, antingen han skulle, blifva qvar i England eller afresa till Frankrike. Trött och tankfull inslumrade han, och en dröm, som syntes vara sänd af ett gynsamt öde, visade honom, hvad beslut borde fattas i denna brydsamma ställning. I drömmen tyckte han sig spetälsk stå framför ett hus på ett berg i Frankrike; der nedanföre uppvällde en källa, genom hvars klara och välluktande vatten spetälskan kunde aftvås, och surrade otaliga bisvärmar kring bergets fot; men hela denna syn slöt med biens flykt och slutliga försvinnande söder ut. Ålderdomen, som hyste ett stort förtro-

ende till drömmar och aningar, såsom omedelbara vinkar af ödet, lemnade sällan en sådan vink obegagnad. Rolf förelade honom den visaste bland sina män att uttolka. En Christen Engelsman, som visste att till sin Religions och sitt fäderneslands fördel begagna denna öfvertygelse, tolkade den på följande sätt: Franska byggnaden på berget är Franska kyrkan, källan dopet, spetälskan synden, och bien Rolfs blifvande talrika undersåter. Rolf löste sedan alla fångarne och lät dem rikeligen begåfvade gå hvar till sitt, samt föreslog fred med Konung Alfred. Denne mottog gerna vilkoret, böd Rolf hem till sig, föreslog honom att antaga dop och Christendom, och att de skulle ingå en förbindelse till ömsesidigt försvar, i synnerhet mot Danskarne. Detta sednare antog Rolf med nöje, men ingick ej för denna gång på förslaget att låta sig döpas. Förstärkt med Engelskt manskap, företog han följande våren, såsom i förväg bestämdt var, resan till Frankrike; men en storm kastade honom mot Valchern, hvarest han gick i land. Invånarne, som mangrannt samlade sig mot honom, blefvo dels slagne, dels fångne, och landet plundradt; sedermera uppehöll sig Rolf här någon tid och fick derunder nytt förskott från Konung Alfred af 12 skepp med raskt manskap och nödiga behof. Invånarne i Valchern, som af detta stora

proviantförråd slutade, att Rolf ernade ännu länge gästa hos dem, kallade Reginer Langhals Grefve af Hasbay och Hennegau, samt Grefve Radbod af Frisland sig till hjelp och samlade från flera orter en ansenlig här att utdrifva Rolf. Men Rolf slog hela hären, dref Grefvarne tillbaka till sina läger, ödelade Valchern och framfor på samma sätt i Frisland. En ännu större här af Friser samlades och tågade mot Rolf. Han lät hela sin här ställa sig på knä och betäcka sig med sköldarne. De anryckande Friserna, som ansågo denna tropp för ganska obetydlig, gjorde ett trotsigt anfall; men efter första stormen reste sig dessa fruktansvärda leder, rusade fram och tvungo genom ett stort nederlag Friserne att gifva skatt och lofva undergifvenhet. Sedan Rolf genomtågat hela nuvarande Holland och uppburit den utfästa skatten, hemsökte han Reginers Grefskap med plundring å bägge sidor om Schelde ända upp till Abbotstiftet Condé. Efter flera skärmytslingar och slag tänkte Reginer att genom ett försåt öfverraska Norrmännen; men blef der sjelf öfverraskad, tagen till fånga och förd till Rolf, som dervid förlorat 12 sina förnämsta anförare. Reginers Gemål erbjöd alla tolf i byte mot sin man; men fick till svar, att hennes man strax skulle halshuggas, så vida ej dessa 12 män strax sattes i

frihet, och allt guld och silfver, som fanns i landet, blifvit utlemnadt till Reginers lösen. Detta blef så noga efterkommet, att ej en gång Kyrkorna fingo behålla sina rikedomar. Rolf föreställde då Reginer hans ofog, att utan orsak hafva angripit Norrmännen, som eljest aldrig ernat anfalla eller ofreda detta landskap; men efter som hans gemål gjort allt för sin mans räddning, återgafs honom friheten, jemte hälften af allt hvad som blifvit lemnadt i lösen, och dessutom många betydliga föräringar, och skulle hädanefter dem emellan vara en evig fred och vänskap.

En följd af de hvälfningar, som vid denna tid inträffade i Norden, och hvarigenom Sverges, Norges och Danmarks Öfverkonungar blifvit enväldige, var att härfärderna härifrån till Europas vestliga och sydliga länder började att ske oftare och med större härar. Nordens frihetsälskande kämpar, som funno sin nya ställning odräglig, valde heldre att söka rikedom i fremmande länder. I synnerhet var Frankrike föremålet för deras krigståg. Detta lands många och stora floder gåfvo ypperliga tillfällen att inträuga i landets hjerta och der anställa förödelser. Rolf, hvilken, såsom vi förut sett, äfven ernade sig till detta land, fullbordade nu mera sin föresats och landade vid Seinens utlopp med en flotta af 100 sådana skepp, som Fransoserne

kallade Barker; men då här ej var mycken utsigt, heldst landet af hans föregångare redan var utplundradt, fortsatte han längre upp åt landet sin färd.

Konung Carl var i Cölln och hade sammankallat Riksdag i Samouci vid Laon, då han härom blef underrättad. Gref Conrad af Paris och några andra betydande män skickades mot Norrmännen att sluta fred så godt de kunde. Imellertid ställdes troppar att passa på Norrmännen vid Seine; men det oaktadt fortforo deras plundringar till invånarnes stora skada, hvilka ock allt hvad de kunde flyktade undan med sina bästa och redbaraste saker, dyrbarheter och reliquier. Konung Carl fann nu rådligast att i godo göra sig fri från sina farliga gäster, och föreslog Rolf att mot en betydlig penningsumma sluta fred på 12 år. Rolf hade nu fått veta, det Danskarne affallit ifrån K. Alfred, sedan de ej mera trodde sig hafva att frukta för Rolf i anseende till dess vidlyftiga företag i Frankrike. Han emottog således den ulofvade penningesumman, lofvade att ej återkomma på 12 år och afseglade till England. Rolf och Alfred vunno öfver Danskarne en betydlig seger, som afgjorde Englands öde, drefvo dem in i Ethandun och belägrade dem der med den häftighet, att de ingingo fred på hvad villkor som heldst, och tillbjödsig

äfven deras förnämste anförare Konung Gudrun att antaga Christendom, hvilket ock verkställdes. Fred slöts, och Danskarne gingo öfver till Ostangeln. Rolf blef qvar hos Alfred i tre år, och skall Alfred vid Rolfs afresa velat afstå till honom den förut lofvade tredjedelen af sitt Rike och alla sina ägodelar, hvilket Rolf dock ej mottagit.

Sedan Rolf på detta sätt sväfvat omkring i Vesterhafvet, tyckes han fått i sinnet att försöka sin lycka i andra farvatten, och valde Östersjön. Om denna hans färd veta vi alldeles intet utom hvad Sturleson härom anför:

Under hemresan från dessa sina Östersjötåg till Norge landade Rolf i Viken och gjorde strandhugg, det är: vid ankomsten till kusten provianterade han efter den tidens vikingased med att slagta boskap, som kunde öfverkommas. Konung Harald Hårfager i Norge var just vid detta tillfälle i Viken. Han vardt vid underrättelsen om denna strängt förbjudna våldgästning högeligen förtörnad öfver en sådan sidovördnad för sina befallningar, stämde ting och utlyste Rolf landsflyktig ur Norge. Rolfs fader Ragnvald Jarl synes nu redan varit död; men så snart Rolfs moder Hild fick härom underrättelse, gick hon sjelf till Konungen för att få denna dom mildrad, men förgäfves. Innan hon lemnade

Konungen, qvad hon, full af förtrytelse, följande nog stolta qväde:

Du fördrifver nu Nefjas Namne (Rolf)
Som en Varg ur landet,
Denne stolte, ättgode man.
Hvi vill Du detta? O, Konung!
Ondt är mot Ulfven rasa,
Som öfver sitt byte sitter;
Farlig han blir för Konungens hjordar,
Om han till skogen springer.

Således var Norge nu mera ingen vistelseort för Rolf, han måste vara omtänkt att annorstädes nedsätta sig. Han beslöt å nyo försöka sin lycka i Vestliga Europa. En här, bildad af Norrmän, som efter slaget vid Hafursfiord flytt från sitt Fädernesland, hade sin egentliga samlingsplats på Suderöarne. Dit for äfven Rolf och blef der efter all förmodan betydligen förstärkt. De 12 åren voro nu förflutne, och Frankrike skulle å nyo blifva föremålet för Rolfs härfärder. Tåget ställdes upp efter Seine till Jumiege, den dervarande Abboten flydde med sina munkar och belgedomar. Ärkebiskop Witto af Rouen begärde och fick frid och säkerhet för sig och sin nejd. Rolf fann staden nästan öde, men belägenheten beqväm för sitt och hela landets hufvudsäte, samt landet vackert och frugtbärande, hvarföre han satte sig der ned och lät iståndsätta stadens muras.

Norrmännens här, understödd af Engelska hjelptroppar och delad i tre fördelningar, öfversvämmade nu på en gång landet omkring dess förnämsta floder, Seine, Loire och Garonne, och for Rolf Seine uppföre till nu varande Pont de l'Arche. Konung Carl beslöt nu att gå den med en stark armee till mötes, och tog härvid en Hasting, af sina fienders nation, till rådgifvare. Denne rådde att först samtala med dem och föreslå dem fredsvillkor. Hasting, jemte två män, blefvo sände mot Norrmännen i detta ärende: de fingo dock ej annorledes, än stående på ena sidan af floden, samtala med sina fiender på den andra. På frågan, hvem som var deras anförare (Senior), svarades, att de hade alla lika magt. Angående ändamålet med deras härjningar, svarades, att de ernade underkufva hela Frankrike. Svaret på frågan, om de ville underkasta sig K. Carl, tjena honom och af honom emottaga Län, kan man af det föregående lätt gissa till. Med hvilket besked de återvände. Hertig Ragnold, under hvars befäl hela Franska armeen stod, frågade Hasting, huruvida han ansåg det rådligt att nu våga med dem ett slag, hvilket Hasting afstyrkte. Varg fångas ej med varg eller räf med räf, inföll Ragnolds banerförare, hvilken misstänkte någon partiskhet hos Hasting till sina landsmäns fördel. Hasting, högeligen förtörnad

öfver ett sådant misstroende, ville hädanefter alldeles icke befatta sig med deras krigsrådplägningar, och synes det, som han med allt sitt folk lemnat Franska hären. Rolf hade imellertid uppkastat en ansenlig jordvall omkring sin här, med blott en öppning. Fransmännen ryckte fram och rusade inom vallen, der stodo Norrmännen betäckte med sköldar; desse gjorde utfall, genomborrade banerföraren och jagade hela hären på flykten. Sedan bröt Rolf upp sitt läger, fortsatte vidare sin färd uppåt Seine, öfverraskade Meulan, intog staden och härjade nejden deromkring. Vid ett förnyadt slag mot Ragnold, ställde Norrmännen sig tätt sammanslutne och syntes såsom några få personer, men genombröto snart Fransmännens leder, utvidgade sig samt förskingrade hela hären, och stupade Ragnold under flykten. Äfven Konung Carl träffade på en tropp Norrmän, som återkommo från sina ströftåg, men fick många slagna och många sårade. Ifrån tracten af Paris drog Rolf förbi Bayeux längre in i landet till Meaux, och hans färd gick ända till Maasen. Han intog sedan staden Bayeux och förstörde den i grund. Härvid stupade äfven stadens Grefve Berenger, hvars sköna dotter Popa Rolf tog till äkta efter det i Norden brukliga sätt, d. ä. att han hade, eller kunde hafva

flere husirur jemte henne; med henne hade han en son Wilhelm och dottren Gerloe eller Adelina. Nu begynte Rolf blifva så mägtig, att flere städer och orter gåfvo honom ordentlig skatt, ehuru han allestädes var omgifven af Fransmän, samt tillika den förnämste anföraren öfver alla Norrmän i Frankrike.

Vid Rolfs vidare fortsatta eröfringar såg sig Konung Carl nödsakad att be Ärkebiskop Franco i Rouen bemedla, om ej fred, åtminstone ett stillestånd på 3 månader, med erbjudande af ett stort land och ansenliga håfvor till Rolf, om han kunde förmås att bli Christen. Rolf ingick uti stilleståndet. Men så snart Hertig Richard af Burgund och Grefve Ebolus af Poitou fingo härom underrättelse, ansågo de hela tractaten för skamlig och uppviglade på allt sätt sina landsmän att, så snart stilleståndstiden var förbi, förnya kriget. Rolf återigen tyckte sig härigenom vara förolämpad. Ifrån Yonnefloden gick han till Seine, härjade landet intill Clermont, och i granskapet af Sens ödelades allt ända till St. Benedict Sur Loire eller Fleuri, vid Estampes likaledes, och synes då Norrmännen framtågat inåt Languedoc och Provence. Rolf drog sig åt tracten af Villemeu vid Aurefloden i Norrmandie och derifrån till Paris. Vidare inföll han uti Grefskaperna Chartres och Dunois samt belägrade Chartres häftigt med blidor och andra storma-

thiner. Hertig Richard och Gref Ebolus i förening med Gref Robert af Paris samlade en stor här af Fransmän och Burgunder samt ryckte mot Rolf, då han var nära att intaga staden. Segern var under ett ganska häftigt fäktande tvifvelaktig, till dess Biskop Grialdelin i Chartres gjorde ett utfall ur staden med sina Borgare och bönder, och angrep Norrmännen i öppna sköldar. Biskopen kom i hela sin skrud med kors framför sig och höll i handen ett på spjut upphängdt Jungfru Mariæ lintyg, hvilken dyrbara reliquie Konung Carl den Skallige fått från Constantinopel. Biskopen och alla andeliga, som voro honom i processionen följaktige, anropade Jungfru Maria om hjelp och bistånd. Vid åsynen häraf lifvades de Christne å bägge sidor om Norrmännen med hopp om seger af Jungfru Maria, och gjorde ett förtvifladt anfall; Norrmännen som oförmodadt voro öfverfallne och nu inneslutne mellan sina fiender, måste gifva vika och lemna platsen. Flykten skedde i stor oordning, hvarunder en mängd drunknade, och förlorades många under flykten för fiendens svärd, utom de 6800 man, som blefvo på slagfältet. Rolf drog sig tillbaka till Rouen, beständigt förföljd af Fransmännen. En annan hop af hans folk flyktade till Loches i Tourraine och lägrade sig der på ett berg.

Först efter slaget framkom Ebolus med sitt manskap och knorrade öfver att man ej afbidat hans ankomst; men honom gafs anvisning uppå de Norrmän, som hade lägrat sig på berget. Han angrep dem strax med kastgevär och pilar, men de värjde sig manneliga med sina spjut. Flere gångor gjorde han kraftiga försök att bemägtiga sig bergsspetsen, men blef tappert tillbakakastad. Han lät då upprycka de pallisader ock bolverk, som de begagnat vid förskansningen kring Chartres, för att dermed innestänga dem; men dessa togo de ifrån honom och befästade sig sjelfva dermed. Slutligen kunde han med Hertig Richards biträde omringa berget och insperra dem. En natt smögo sig några på en Frisers råd ned från berget och genom Fransmännens förskansning, hvilka, så snart de kommit utom lägret, begynte starkt stöta i trumpeten. De öfriga på berget varande Norrmän störtade med stort buller och vapenbrak ned af berget och slogo sig igenom Franska förskansningen; hvarigenom denna trupp kom till Eurefloden, der den lägrade sig på ett ställe, omgifvet af ett moras, och reste sig en ryslig förskansning af hudlösa kroppar efter slagtade hästar, åsnor, getter och får. Åsynen af denna vall afskrämde det anryckande Franska kavalleriet, hvarigenom Norrmännen fingo rådrum att komma till sina skepp och der-

på till Rolf, hvilken oaktadt denna betydliga förlust ej hade brist på folk.

Rolf företog derpå med ny ifver och häftighet att härja och plundra; Kyrkorna nedrefvos, allmogen nedhöggs, qvinnorna bortfördes fångna, och syntes ej Fransmännen förmå göra honom nog kraftigt motstånd. Landets invånare, häröfver orolige, skyllade allt på sin Konungs försummelse, hvarigenom Konung Carl såg sig nödsakad att på hvad sätt som heldst göra sig dessa fremlingar förbundne. Han uppdrog Ärke Biskop Franco af Rouen att erbjuda Rolf landet från floderna Eure och Epte till Andelle, hafvet och Bretagnes gränsor, samt sin dotter Gissla till äkta, så vida han ville sluta fred och blifva Christen. Rolf, nog bedagad och ledsen vid krig, samt mån att skaffa sig och sitt folk en fast boningsplats, ingick i ett stillestånd på 3 månader.

Konungen och Robert, Hertig af Frankrike samt Grefve af Paris, mötte Rolf på ett ställe, kalladt St. Clair, och Rolf med sitt folk var midt emot på andra sidan Eurefloden. Efter flera öfverläggningar blef ändtligen genom Hertig Roberts bemedling fred slutad med villkor, att Rolf eller, som han i Frankrike kallades, Rollo, skulle bli Christen, få Konungens dotter och allt ofvannämnda land, samt i vederlag, emedan det nu genom kriget var nästan öde, erhålla Bre-

tagne, hvaraf dock nedre delen redan var uti de Norrmäns våld, som uppehöllo sig på Loire-floden, hvarföre han ock skulle aflägga Konungen huld- och trohetsed.

Rolf skulle då såsom Konungens Man, efter der då vanlig sed, lägga sina händer i Konungens, hvilket han ock gjorde, ehuru han ej tyckte mycket om en sådan ceremonie, och sade han, det hvarken hans fader, farfader eller fader före honom någonsin så förödmjukat sig. En annan ceremoni återstod honom att efter tidens skick i sådant fall fullgöra, nämligen kyssa Konungens fot, hvartill han alldeles icke lät förmå sig, utan svarade: *Ne se bi Goth!* — Nej så vid Gud — böjer jag aldrig mina knä för någon menniska, än mindre kysser dess fot; hvaraf han sedan fick namnet *Bigott* och folket *Bigotti*. När han ändtligen lät öfvertala sig, att en af dess KrigsÖfverstar måtte få fullgöra denna ceremoni å hans vägnar, lyfte denne, i stället att böja sig sjelf, foten så högt upp, att Konungen föll baklänges, hvaraf ett allmänt löje och sorl uppväcktes hos åskådarne. Rolf undskyllade det dermed, att det ej var sed bland hans folk att falla ned för Konungen. Derpå svuro Konung Carl, Hertig Robert, alla Grefvar, förnäme män, Biskopar och Abboter, vid lif och lemmar och hela Rikets ära, efter den Christna trons föreskrift, att bemäldte

landskap skulle tillhöra Rolf och hans arfvingar till evig tid såsom ett län, men tillika såsom Allodium, d. ä. arfvelän, som äfven kunde innehafvas af döttrar. Konungen vände tillbaka, glad öfver att, ehuru med sitt rikes styckande, fått fred med detta tappra folk; och Rolf, beledsagad af Hertig Robert, for till Rouen.

Rolf lät sedan döpa sig i Rouen af Ärkebiskop Franko, hvarvid han fick namn af Robert, efter hertig Robert, som stod fadder. Hans följeslagare följde hans exempel.

För denna förändring har Frankrike att tacka de bägge, af Norrmännens omvändelse och upplysning mycket förtjenta Ärkebiskoparne Franco och Heriveus, hvilka, då de funno, att Frankerne ej kunde fördrifva sina Nordiska gäster, fattade det beslut att genom Religion förena dessa bägge folk till ett, och såmedelst gjuta friskt blod i den afmattade Franska Statskroppen. Naturligtvis kunde det ej hindras, att de nyss omvände bibehöllo en stor del af sina förfäders meningar och fördomar, och på visst sätt voro till hälften hedningar, hvilket likväl försvann med tiden.

Den 60:årige Rolf reste sedan till Frankrike och förmälte sig med Konungens Dotter Gisla samt lefde sedan länge i sitt land Neustrien, som efter Norrmännen ännu kallas Norrmandie.

Hans Regering var i alla afseenden lofvärd. Landet befästades, Lagar stiftades, som, till sitt ursprung Nordiska, förädlades genom Christendomen och skipades med den kraft, att en allmän säkerhet herrskade i Roberts Länder. Såsom prof på det lugn, Robert förstod att skaffa sina undersåter, förtäljes, att ett armband, som varit upphängdt i en ek, hängt der i 3 år orördt.

Då Hertigen på sin ålderdom ej fann sig med samma kraft, som förut, kunna vaka för sitt lands väl, sammankallade han sina vasaller och lät dem aflägga tro och huldhetsed för sin son Wilhelm, som efterträdde honom i Regeringen. Hertig Robert dog uti Rouen år 931, 86 år gammal, och 54 år efter första ankomsten till Frankrike.

3) *Målskjutning och tornering - -*

I Orig. - - fara i skotbacka ok vera åt burtreidum, hvilka öfningar och nöjen framdeles närmare beskrifvas.

4) *Hufva - - och betäckning för ansigtet.*

Vefrejanöt hade öfver hufvudet en hufva, en *hetta up af*, som i 9 Kap. kallas *sidann kápuhött* och i 25 Kap. beskrifves såsom en hatt, hvilken kunde slås ned öfver ansigtet, *ofaun fyrir andlitit*, och var derjemte försedd med betäck-

ning för ansigtet, *grima fyrir andlitit.*, Grima betyder både masque, som man sätter för ansigtet, och hjelm. En sådan betäckning eller grima för ansigtet gjorde de uti 47 Kap. nämnda 2:ne förklädda kämparne, *Grimumenn*, oigenkänneliga. En sådan betäckning brukades ganska mycket, äfven då man vistades inne uti rum, serdeles af personer, som ej ville låta märka, hvilka de verkligen voro, och omtalas äfven os pileo obnuptum af Saxo s. 141.

TILL SJETTE KAPITLET.

1) *Thorgrim (Thorgny).*

De så inom parenthes satte namn utvisa, det samma person uti olika handskrifter förekommer under dessa olika benämningar; hvilka olikheter, enligt sjelfva Sagans vitsord i 60 Kap., härröra ifrån äldre tider.

2) *Jutland i Danmark.*

Förekommer på flera ställen i denna Saga, och kallas ömsom Jotland eller Jotland i Danmörk, och ömsom Jotnaland och Jotnaland i Danmörk: Invånarne kallas Jotlendir. Landet beskrifves vidare i 59 Kapitlet.

TILL SJUNDE KAPITLET.
Eida Skog 1).

Edaskog låg mellan Vermland och Norge. I Konung Olof Tryggvassons tid utgjorde denna

skog gränsen mellan Sverge och Norge †). På denna skog bodde både Jättar och Dvergar ††)

2) *Fast vid brädet.* Orig. fastur vid fiölina. Det var genom trollrunors kraft man troddes kunna fästa en person vid något föremål, så alldeles att den ej utan största svårighet derifrån kunde lossa sig. I Sagorna förekomma ofta dylika händelser, der personer sägas blifvit fästade i sadlen, vid stolen, i sängen, äfvensom svärd häftat vid skölden, handen fastnat vid svärdfästet och fötterna vid jorden.

Till Nionde Kapitlet.

1) *Siglisdalarne i Svea rike.*

Med Silis-, Siljes- eller Siglisdalarne, det är: Sjödalarne, betecknas Dal-tracterna kring sjön Siljan, och de ofvanföre belägna Daltracterne, hvarigenom elfven flyter, kallas Elfvedalar *). Siljesdalarne nämnas jemte Herredalarne och Jämtland såsom intagne af Svenskarne år 1564 **).

2) *Austurveg.*

Under namnet Austurveg och Austurriki, d. ä. östliga orter eller riken, innefattades

†) Odd. M. Ol. Tr. S. c. 19. ††) Bodv. Bjark. S. c. 27 - 29. *) Hydphers om Dal. s. 127.

**) Handskr. anteckn. ibl. Hans Excell. Gr. von Engeströms Saml. Jemf. Tegel. a. st. s. 111 följ.

Estland, Letland, Curland, Semigallen, Samaiten eller Samogithien och Samland, ända till Weichseln, eller hela sjökusten från Weichseln åt öster och norr ända till Finska viken †).

3) *Hård lek*, Orig. Sviptingar, beskrifvas jemte de gamles brottande längre fram.

4) *förvandlade sig* Orig. hamadist jemför 2 anm. till 2 Kap.

5) *förde hvarandra djupt ned i vattnet flere gångor.*

Orig. faerdi thá hvor annann nídur mörg kof ok voru leingi, their tóku mörg kof ok stór; en hos de gamla ej ovanlig öfning.

Till Elfte Kapitlet.

1) *Arngeir*, Atgeir, var ett slags stridsyxa, framför hvilken ett spjut var skäftadt ungefär i likhet med sednare tiders korssgevär.

2) *Brottande*, Orig. Glyma, beskrifves bland öfriga idrotterna längre fram.

3) *Som ägde blott menskliga krafter.* Originalets Einhama betecknar en person, som ägde och vid sina vapenskiften använde blott menniskokrafter, utan trollstyrka eller förmåga att förvandla sig, eller skaffa sig öfvernaturliga hjelp-

†) Suhm Hist. af Danm. 1: 118. 465.

medel och förmögenheter, sådana här tillskrifvas Grim Äger och Möndul Dverg.

Kill Tolft'e Kapitlet.

1. *Gaf dem sin plats långt ut från Öndveigismannen midt på bänken.*

Orig. skipadi theim sæti utar frå öndveigismanni ámidian beck.

Detta uttryck och anvisning på rum bland hoffolket och gästerna grundar sig på inrättningen af de gamles gästrum, hvilken betydligt afviker från vår nu varande. Det var, enligt gamla urkunder, en fornsed i Norden, så väl i Svea välde, som i Norge och Danmark, att, der Konungarne bodde, eller Kongsgårdar, *Kungsbú* voro, funnos serskildta gästrum, *Veitslostofvor* *). Dessa voro stora, långa rum eller salar med dörrar å bägge ändarne. Tvänne långa bänkrader, kallade långbänkar, voro ställde utefter bägge långväggarne och hade hvardera i midten sitt högsäte. Den förnämsta bänken, ædri-beckr, öfre bänken, var den, som stod vid södra väggen: dess högsäte, det förnämsta i rummet, kallades Andvégi, Öndvégi, emedan det stod mot solen, och Kongs öndvégi,

*) Verel. Not till Götr. och Rolfs S. s. 88. Gunlaug Ormstungas och Skald Rafns. S. s. 138; jemf. bifogade teckning af en dylik byggnad.

såsom Konungarnes vanliga plats. Den andra motsatta långbänken, som gick utefter norra väggen, kallades úædribeckr, óædribeckr, lägre eller nedre bänken, och norra pallen eller bänken. Högsätet på denna bänk kallades annat öndvégi, nordra öndvégi och öndvégi á hinn óædrabeck, samt var midt för Kungs öndvégi.

Att blifva satt uti detta Öndvégi var den största ära, man kunde få vid ett dylikt tillfälle, då en sådan öndvégisman satt midt emot Konungen och i Konungens ådryckio, hvarföre ock denna plats ej anvistes andra än högst betydande och ansedda män. Ju närmare plats man på bänkarne vid sidorna om öndvégi fick intill öndvégismannen, desto högre var man ansedd; voro alltså yttersta ändarne mot dörren de lägsta platserna. Platserna på ædribeck voro dock förnämare än de på óædribeck. Intill Konungen på öfre bänken suto till höger Fylkis-Konungar, Råd, Biskopar och andra ypperlige män; på venstra sidan satt Drottningen med sina fruntimmer i sin ordning; ty fruntimrens platser voro då på långbänkarne till venster om Konungen och till höger om andra öndvégismannen: karlarnes platser voro på andra sidan om öndvégen.

Men stugor gåfvos ock, hvilka, af samma beskaffenhet med dem ännu på Island brukliga, ha-

de en serskild bänk i stället för dörren på ena gafveln. Denna var högre och bredare än de öfriga bänkarne och kallades Pallr, och Thverpallr, tvärbänk, emedan den stod tvärs öfver rummet utmed gafveln, och i detta afseende svarade mot vår Svenska allmoges Gafvelbänk eller Gallbänk. I de salar, der tvärpall var, hade fruntimren der sin plats och ej på sidobänkarne, hvilket ägde rum, der ingen tvärpall gafs. Den medlersta platsen på tvärpallen var den förnämsta och sedermera allt ringare, i den mon de derifrån voro aflägsna, då yttersta platsen var vid ändan af bänken och uti sjelfva hörnet, hvarföre ock det fruntimmer, som der fått sitt ställe, kallades Hornkona, Hornreka, såsom sluten eller vräkt i vrå, i hörnet.

Vid bröllopp uti förstnämnda stugor satt Konungen i öndvégi med brudgummen jemte sig på högra sidan och bruden på den venstra; i de sednare åter satt Svärfadren i Öndvégi, Brudgummen med sitt sällskap, *bodsmenn*, på andra bänken, och Bruden med fruntimren på pallen, der hon satt i midten, å ömse sidor omgifven af sina anhöriga.

Denna gamla anordning undergick mot slutet af 11te århundradet en betydlig förändring derigenom, att Konung Olof †) i Norge förflyt-

†) Olof Stilles S. c. 2.

tade Konungathronen och med det samma främsta platsen ifrån sidobänken på tvärpallen, som var mera upphöjd och midt emot ingången eller salsdörrarna.

Dessa de gamle Furstarnes och de förnämares på sin tid präktigare byggnader voro, så mycket man vet, af träd, och rymliga nog att både hysa en mängd betjening och mottaga ankommande gäster. Dock, om flere ankommo, än att de på vanliga bänkarne kunde rymmas, insattes ett slags lägre bänkar, som kallades Forsæti eller Scarir.

Bänkarne voro tillräckligt breda, att gästerna kunde, om så behagades, derpå, bakom sig, aflägga sköld, svärd, m. m. och satte man på detta sättet stundom vapnen ifrån sig mot väggen eller upphängde dem, men vanligast, då ingen fara var å färde, lemnade man dem åt husets betjening att förvaras.

I öfverensstämmelse med folkets lefnadssätt, voro ock dessa byggnaders hufvudsakliga prydnader inrättade. Väggarne voro öfverhängda med dyrbara sköldar; emot vanligheten var dock Neri Jarls sal med sådan prydnad försedd: sköldar hängde der rundt omkring väggarne så tätt att den ena låg på den andra, och funnos bland dessa de som randvis voro belagde med guld.*)

*) Götr. och Rolfs S. c. 9.

Prydnader gåfvos dock i de gamles rum, som voro mindre krigiska; hvilket synes af beskrifningen*) på Astas tillrustning att mottaga Olof Haraldsson. Väggarne öfverkläddes med dyrbara tapeter och präktiga bonader, hvilka efter gästabudet åter kunde nedtagas. De innehöllo inväfda eller påsydda bilder samt stundom hela framställningar af forntida händelser. Och heter det i Edda:

Hade vi i målning   à scriptom)
Hjeltars bedrifter;
Och uppå tyger   (hanyrdom)
Konungens svenner;
Sköldarna röda;
Hunernas kämpar,
truppar och leder,
i höfdigens följe;
Sigmunds skepp,
som skrida från landet;
guldblanka hjelmar;
snidprydda stammar.
Hos Hrodgar
Gästsalen pryddes;
Guldstickad lyste
Väf efter väggarne;
Undersyn mångfalldigt

*) Heims Kr. 1: 403. Jemf. Sköldung. Qväd. s. 48. 95. 149 och Anm.

för en och hvar,
som den ville betrakta.

Bänkarne täcktes och öfverdrogos med brokiga täcken, såsom ännu sker hos allmogen i i Landsorterna, och vissa serdeles utmärkta säten upphöjdes med underlaggda präktiga hyenden eller dynor†). Dessa upphöjda säten kallades vanligen Hasæti, Högsäte, Drottsæti och Hyst Droste; Hystol kallas ännu i Småland det bäremot svarande, vid öfra bordändan med hyenden belaggda, samt husbonden och matmodren alltid förbehållna säte. Högsäten, vanligen Öndvégi, utmärktes ock med karmar på ömse sidor och 2:ne pelare, kallade Öndvégissulur, här voro äfven granlåter, snidverk och målerier. Golfvet täcktes med halm, då eld ej var uppgjord. Utom ett större bord, hvarpå maten framsattes, finner man ock, att ett mindre bord plägade uppdukas, hvarpå dryckesvaror och dithörande kärl ställdes.

Förklaring öfver den hithörande teckningen af Nordens Weitslostofvor omkring år 1000.

A. Öndvégi.

B. Annat öndvégi.

C. Karlsäten på öfra bänken.

†) Nial. S. c. 117. jemf. Poem. s. 95, 100.

D. Karlsäten på nedre bänken.
E. Fotapallen.
F. Fruntimmers platserne på öfra bänken.
G. Motsvarande på nedra bänken. Men Dessa platser voro för fruntimren, endast der ingen tvärpall, fruntimrens vanliga plats, gafs.
H. Tvärpallen eller *Gafvelbänken.*
K. Dess högsäte.
L. Dynor för betydande personer.
M. Ödvégissulur.
N. Dörrar.
P. Vindögon eller fönstergluggar.
R. Tapeter.
S. Sköldar.

2) *Bållkastningar,* Knattleikar, beskrifvas bland de andra idrotterna.

3) *låta Din syster sy klädningar.*

Forntidens raska kämpar funno det ej nog karlavulet att sitta vid så stilla och fredliga yrken, som skräddarehandteringen. Att förfärdiga kläder äfven för sittkön öfverlåto de åt fruntimren, till hvilkas skickligheter, *Hanyrdir, Handyrdir, Hagleik, qvindegarlistir,* detta jemte andra dylika handarbeten hörde. Dessa arbeten, hvaraf det vackra könet hos skalderna fick en mängd benämningar och titlar, sysselsatte hos våra förfäder, likasom hos Tyskar, Galler och Engelsmän,

fruntimmer af alla stånd, Konungadöttrarne så väl som de mindre förnäma. Härpå förekomma öfver allt exempel hos de gamle; men ingenting tecknar i detta afseende mer sitt tidehvarfs enfald, än hvad som anföres om Konung Frode†). Denne Konung kom med sitt hoffolk i stor förr lägenhet för linne och kläder, då hans dotter Gunvar hade med sina tärnor öfvergifvit hofvet; ty nu kunde de hvarken få något nytt tillverkadt eller något gammalt lagadt. Med tiden öfverlemnade dock de förnämare fruntimren åt sina tärnor det gröfre arbetet och sysselsatte sig sjelfva blott med det finare och konstigare, såsom: att sticka och virka med guld, silfver och silke, förfärdiga konstiga och dyrbara tyger med inväfningar och broderingar af mångfalldiga bilder och granlåter ††).

Till Femtonde Kapitlet.

1) *Bonde.*

Bóndi var en urgammal hedersbenämning för en karl, liksom Freyia och fru för hustrun, hvadan det äfven någon gång förekommer †††) i bemärkelse af Konung och som benämning för sjelfva Guden Baldur. Ifrån äldre tider, och förr än envåldet blef bekant i Norden, förstods med Bonde vanligen en man utan Tignarnamn, som med oinskränkt rätt innehade sin odlade jord utan

†) Saxo L. 5, s. 68. ††) Sköld qv. s. 76. och Thorkel. Anm. 238. †††) Trojum. S. Herv. S. c. 15. Frith. Frekn. S. c. 55.

annan förbindelse i det allmänna än att i krigstider följa Konungen i fält mot gemensam fiende. Dessa mägtiga sjelfrådande Nordiska jordens ägare voro i dessa tider ganska betydande män i staten och kunna för sin tid anses som ett slags Riksfurstar. Skilnaden mellan dessa Odalbönder och den tidens Småkonungar var, utom till namnet, ganska obetydlig. Ännu under Konungarne Alrik och Eric lefde, i Sverge, hvar bonde för sig med husfaders rätt öfver sina underhafvande och utgjorde sällan något samhälle under ett öfverhufvud, utan vid krigsoroligheter och vid offertjenster. Det var deras söner, som foro omkring i viking och härnad, under det trälar och qvinnor brukade det lilla af landet som blef odladt.

2) Jemf. s. 104. och anm. 1. till 30 Kap.

TILL SIUTTONDE KAPITLET.

1) 2). *Idrottsman*, idrottamadr, samt de idrotter, hvilka pryda en käck man och kämpe, och af hvilka Wilhelm här skryter: fráleik yfir öll dyr ok ferfætt qvikindi, skotfimi, sund, tafl ok burtreid, vitska ok málsnilld beskrifvas längre fram på sina ställen.

3) Orig. á hinn oedrabeck midiann är tydligt af Anm. 1. till 12. Kap.

Till Nittonde Kapitlet.

1) *AlfFrun.* — Alfkona.

Alfarne voro sannolikt en folkstam, som från uråldriga tider bebott Skandinavien, och af hvilka en betydlig del vid Asarnas ankomst tagit deras parti. Den poetiska Eddan nämner på flera ställen Alfarne såsom nära förenade med Asarne och utgörande med dem nästan samma folkslag; och säger den prosaiska Eddan, att det gifves Nornor af Alfaslägte. De voro efter Asarnes föreställningar af tvne slag. Hvita eller Ljus-Alfar voro goda och hvitare än solen, bodde i Alfhem eller i palatset Vidblain eller Aundlangr, en himmel sydligt från Gimle, som skulle äga bestånd, när den öfriga verlden ödelades; Svart-Alfar, Döck-Alfar, onda och svartare än beck, bodde i jorden, men voro det oaktadt genom sina konstiga arbeten Asarne till hjelp. De hade förfärdigat bandet Gleipner, hvarmed Fenrisulfven hölls bunden, äfvenså skeppet Skidbladner, Sifs gyllene hår och Odens svärd Gungner. De voro näst Resarne de afskyvärdaste varelser, hvarföre de också ofta förvexlas med dvergarne, och kunde dö; de hvita skulle upplefva Ragnarök. I sednare tiders kämpavisor och Romanzer framträda Älfruar och Älfvor såsom onekliga afkomlingar af Alfarne, med egenskaper, dem man i

äldre tider tillskref Alfarne.

2) *med mindre en mansperson håller händerna öfver henne* — — — *Rolf for med händerna öfver henne.*

Orig. nema mensku madr hefd i hendur á henni — — Hrolfur fór höndum umm hana — Man kan härvid icke undgå att anmärka, det våra gamla Nordboar ibland andra besynnerligheter äfven trott underbara verkningar af den ena menniskans inflytande på den andras kropp och inre sinnen, förmedelst händers påläggande, ett visst slags vidrörande eller strykning på eller nära intill hela kroppen eller någon viss del deraf. De hade äfven begrepp om, att en starkare bäst kunde verka på en svagare, och således det starkare könet på det svagare. Man ser här Rolfs Sagoskrifvare berätta, det en Alfs eller Trologdyts hustru, som nu i 19 dagar (*daegur*, egentl. naturlig dag, d. ä. af 12 timmar) legat på golfvet *á golfi*, d. ä. i barnsäng, ej hade hopp att blifva förlöst, med mindre en menniska af starkare könet, som ej var af Alfaslägtet, strök med händerna öfver henne; och så snart Rolf verkställt denna slags manipulation, gick allt lyckligt. Af denna tro torde det kan hända vara en tradition, som än i dag hos de äldre bland allmogen, åtminstone på vissa ställen i Småland, är rådande, att en stark karls

strykning, *öfverfarande*, utan att vara någon vidröring eller frottering, med händerna öfver den lidande kroppsdelen, lindrar de mest svåra och invecklade sjukdomar. Vidare finner man ock, att det var Alfarne, man tilltrodde känna rätta användandet af detta enkla medel vid behöriga tillfällen. Några besynnerliga verkningar, äfven på inre sinnet, hvilka desse Alfheimar, Underheimar eller Ljuflingar, äfven i sednare och Christna tider, troddes kunna åstadkomma, nämnas af Jon Lärde. a. st. s. 49, 50.

Till Tjugonde Kapitlet.

1) *Genom trolldom tillstäldt oväder*: Giörningahrid.

Enligt de gamles tro hörde det till de mångkunniga häxmästarne Jotnarne och deras likar att genom konster och trolldom kunna öfver sina fiender åstadkomma giörninga hrid eller oväder, i synnerhet med köld och storm. Ogöten, en dylik konstmakare, som Grim Äger, hade en bälg, som han kallade Vedurbelg, vid hvars skakning storm, oväder och köld frambröte med den häftighet, att inom 3 nätter sjöar och fjärdar ofverdroges med så stark is, att man deröfver kunde rida med många hästar, och under-

denna tid var det ingen lefvande menniska möjligt att vistas ute *).

2) *Har jag ock äflats med Konung Reggvid hela natten.*

Orig. **hef eg átt vid Hreggvid Kóng i alla nótt.**

De döda uppehöllo sig, enligt de gamles tankar, i grafvar eller ätthögar, hos kroppen, och kallades Haugbuar, Draugir, Högboar, vålnader. Äfventyrare påstodo sig haft mycket med dessa vålnader att göra, för att bemägtiga sig någon dyrbarhet, som de fört med sig i grafven. Om en sådan griftsökares äfventyr kan man göra sig ett begrepp af Gretter den Starkes händelser †) i Kares hög. Gretter nedkommer i högen; der var mörker och stark liklukt, der famlade han att undersöka griftens beskaffenhet. Han fann der hästben, stötte på en stolkarm, *stolbruda*, och såg på stolen en man; han märkte många kostbarheter af guld och silfver. Han sammanletade dessa dyrbarheter och bar dem till det i öppningen varande repet, *festi*, hvarpå han hissat sig ned. Han kände sig då i bast ganska hårdt anhållen, hvarvid han kastade sitt rof och ställde

*) Thorst. Viks. S. c. 11. 35. Jemf. Gånge Rolfs S. c. 37, 46. Odd. M. Ol. Tr. S. c. 33, 51. †) Grett. S. Jemf. Eigil och Asm. S. c. 6, och not. s. 141 Rom. Gripss. S. c. 3. m. fl.

sig till motvärn. Deras tag voro kraftiga, och ramlade allt hvad i vägen stod. Högboen anföll med yttersta häftighet; Gretter gaf länge efter, till dess han märkte, det ingen undflykt gafs, om ej förvärfvad med våld. Nu sparade ej heller han sina krafter. De vinglade dit de mesta hästbenen lågo: der kämpades länge, och drogo de hvarandra ömsom på knän, till dess Gretter slutligen vräkte högboen baklänges, afhögg hufvudet och lade det vid ljumskarna; utom hvilken försigtighet vålnaden troddes hafva åter kunnat resa sig.

Till Tjugeförsta Kapitlet.

1) *Hedin Hiaranda* eller Hiorvardsson föll i envige mot Hogne på Hedins eller Hethins ö vid Rogaland i Norge. Mera om Hedin och Hogne hos Suhm i Hist. af Danm. och Ol. Tryggv. S. 2: 53—58.

Till Tjugefemte Kapitlet.

1) Tingshögarne voro ganska stora, i en mindre brant kegelform med afskuren topp. På denna plan var en Konungastol, en Jarls och Lagmansbänk. Lemningar af dylika Tingplatser finnas ännu på några ställen i riket †). Ofvan på hålhögen, en dylik tingshög af 230 alnars omkrets, i Vemmarlöfs Socken i Skåne, är en högre

†) Prof. Sjöborgs Nomenkl. s. 26, följ.

bänk eller Kungssäte i en halfcirkel, som på midten tvärs öfver afskäres af en lägre bänk. Långhögen i samma tract har i det stället på nämnde plan en upphöjning eller mindre hög, till plats för Konungen och några af de förnämsta, men en lägre gräsbänk i halfcirkel för andra betydande personer. Af någon dylik beskaffenhet har Sagoskrifvaren föreställt sig högen strax vid Konungadotterns borg, der Konung Erik, Wilhelm m. fl. suto högre, de öfriga Vildarmännen och Konungens hoffolk lägre, men Rolf mycket lågt. Igenom den, omkring och på sidorna af den nedre stora högen stående folkhopen, som nu måst skipas i ringar, var det, som Ingegärd gick, den ena ringen efter den andra, tills hon slutligen uppnådde Rolfs plats.

Vid dylika sammankomster var det vanligt, att den, som hade något att föredraga eller förde ordet, gjorde det stående †). Detta iakttog Thorgrim Jarl vid sitt tal, i 13 Kap. och Rolf vid sitt svar i 14 Kap. Allmogen stod beväpnad omkring och tillkännagaf med stort gny och vapenbrak sitt bifall till det som talades efter deras tycke.

†) Scheff. Ups. Ant. c. 16 s. 319, följ.

Till Tjugeåttonde Kapitlet.

1) *Gästning.*

Veitsla, i Svenska LandskapsLagarne Vädhsla, betyder gästning, gästabud, och betecknar den gästning, Regenten vid sina resor genom landet åtnjöt af sina undersåter. Veitsla är en ganska gammal inrättning öfver hela Norden. Redan Konung Anund satte bú sitt, eller anlade, Kungsgårdar i hvarje stort härad i Sverige, och reste omkring hela landet till gästning, at veitslum *). Under det Konungar så reste genom landet och på sina Kungsgårdar gästade, erhöllo de upplysningar om landets och folkets tillstånd; med Allmogen hölls ting och afgjordes flera vigtiga mål.

1) sid. 97. *i fremmande länder.* I några handskrifter útlönd; i ett annat: upplönd d. ä. Upplanden, öfre länderna, hvilket tyckes här mindre passande.

2) *Förlikningsskål*, sættar bikar.

Äfven våra gamle Nordboar hade sina kärleksdrycker, som, då alla andra medel förgäfves voro använda, troddes vara tillräckliga för vinnandet af föremålet för sitt hjertas önskningar. En sömngifvande eller Dvala-dryck uppväckte blott en snart förgående dvala, och bru-

*) Yngl. S. c. 36. Jemf. c. 43.

kades således sällan. Glömskedryck, *ómin-nisveigr*, tillreddes, att hos en älskad person utplåna minnet af en redan afliden eller ännu lefvande person, hvilket hindrade hvarje tanke på någon annan förbindelse. Under namn af Sættar bikar, d. ä. förlikningsskål, var det en dylik, som Möndul räckte Ingeborg, för att qväfva hennes ömhet och tillgifvenhet för sin man. Härvid får tillika anmärkas, att uti de här befintliga handskrifter ej nämnes, det Ingeborg mottagit den eller druckit deraf, hvilket dock funnits i en af Thorlacius begagnad Handskrifts 15 Kap. (Ett af de här befintliga har likväl samma kapitel-afdelningar); och tyckas följderna hos Ingeborg af denna dryck bevisa denna uppgift. Tjusnings- eller egentliga Kärleks-drycken, *Minnisveigr*, *Minnisöl*, gafs åt känslolösa eller kallsinnigt liknöjda personer för att derigenom uppväcka kärlek för den, å hvars vägnar drycken framräcktes.

Uti dylika drycker blandades många och kraftiga saker, och ibland annat äfven mägtiga versar, med goda galldrar och kärleksrunor. Af en så kraftig blandning, hvilken for liksom en brinnande eld genom kroppen, när man druckit deraf *), uppstod ej mindre än galenskap och

*) Harald Hårf. S. c. 25.

ursinnig tillgifvenhet för den person, för hvars räkning drycken blifvit tillagad.

Att förekomma allt detta lät den mångkunniga Brynhilda i denna vers:

Ölrunor skall du kunna,
Om ej en annans qvinna
Dig skall försåtligt bedraga.
På hornet skall du rista,
Och utan på handen,
Samt på nagelen, Runan N,
Och vid faran' vara försigtig,
Och kasta lök i lag (drycken).

Till Tjugeniondε Kapitlet.

1 *Hel*, *Hela*, en dotter af Loke Laufeja son med Jättinnan Angerboda, och till sitt utseende ganska färfärlig. Halfva hennes kropp var blå och andra halfdelen hade menniskokroppens vanliga lifsfärg. Fadren lät tvärt mot Gudarnas vilja uppföda henne i Resarnas land. På Allfders befallning blef hon derifrån afhemtad och, såsom en af de mot Asarne högst illa sinnade varelser, nedstörtad i Niflhem, der hon ytterst i Norden fick 9 verldar att beherrska. Der skulle hon inrymma alla dem, som i fred och ro på sjuksängen dogo af sjukdom och ålder. Hon var dödens Gudinna, svarande mot Romarnes Proserpina, hvarmed ock hennes namn på Latin

öfversättes af Saxo. Orden *Helvete* och *Helsot* leda från hennes namn sitt ursprung.

Till Trettionde Kapitlet.

1) *Han har elak uppsyn.*

Konsten att af menniskors ansigtsdrag sluta till deras charakter, sinnelag och stånd var mycket öfvad hos de gamla Nordboarne, och, utan att här ingå uti någon physiognomisk undersökning, får jag blott anmärka såsom historiskt visst, att våra förfäder i detta afseende ofta visat en serdeles skarpsinnighet *). Totalcharakteren af anletsdragen, hvarefter man gjorde dessa gissningar eller slutsatser, kallades Y f i r b r a g d eller Svipur. Att äfven fruntimren, i synnerhet de förnämare, lika så väl som karlarne, drifvit denna konst ganska högt, visar oss Historien på flera ställen. Prinsessan Asa eller Esa brukade att med ljus i handen noga betrakta ankomna gästers ögon, för att kunna döma till deras seder och förhållande: Häfdatecknarne anföra också, att hon af blotta anletsdragen kunnat beräkna hvars och ens härkomst och temperament **). Prinsessan Svanhvita betraktade Ragnar med en forskande blick och yttrar sitt omdöme på följande sätt †): "Att Du är Konungaättling, och

*) Thorlac. a. st. s. 27 följ. Engelstoft s. 90. **) Saxo L. 7 s. 141. †) Saxo L. 2. s. 25.

ej trälboren, tyder mig din strålande blick. Din daning visar din höga börd, och den eld, som strålar ur ditt öga, är ett återsken af din ättborna glans; och aldrig kan den vara af en ringa börd, ur hvars blick något så ädelt och stort framlyser. Nej, ett så manligt och ädelt utseende tolkar det inre väsendets höghet. Ditt anlete är en borgen för din goda ätt: Din börd tecknar sig på din panna, ditt stånd framlyser i det majestät, som sprider sig öfver ditt ansigte, o. s. v.

2) *Med draget svärd mellan sig.*

Man kan härvid ej underlåta att anmärka ett eget slags äktenskaps förbindelser, som med närvarande förhållande hade gemenskap. En man kunde nämligen någon gång på sin väns åstundan under ett främmande namn fria till ett fruntimmer och, sedan han erhållit henne, bevara henne i helgd, till dess han vid tid och läglighet kunde öfverlemna henne åt den vän, på hvars vägnar han förvärfvat henne, utan att hon sjelf derom visste det mindsta, förr än hon såg sig lemnad i en annan mans våld. Ett exempel härpå hafva vi i Brynhildas giftermål †). Sigurd kom till Brynhilda och gaf sig ut för Gunnar Gjukesson, som önskade blifva hennes man; hvilket anbud hon mottog. Efter några dagars vistande

†) Edda och Vols. S. c. 36.

på hennes borg, förde han henne med sig och öfverlemnade henne till Gunnar, hennes bestämda make, utan att hon det minsta hade kunnat drömma om en sådan list. Ett dylikt skalkstycke speltes äfven Ketilrid. Viglund hade blifvit nödsakad någon tid lemna sitt Fädernesland *). Under denna sin älsklings frånvaro blef Ketilrid beständigt plågad af en besvärlig friare, hvars förtjenst var att hafva vunnit hennes moder, ett herrsklystet fruntimmer, på sin sida. Viglunds farbroder Helge gjorde i hemlighet aftal med bägge de älskandes fäder, att han skulle gifva sig ut för en viss Thord, som kom fjerran från och begärde Ketilrids hand, hvilket hennes fader då naturligtvis utan svårighet skulle bifalla; han skulle sedan, då Viglund hemkom, lemna henne i hans händer. Sagdt och gjordt: Thord kom och friade, Ketilrid måste, så ogerna hon det än ville, blifva hans fästmö; bröllopet blef dock under åtskilliga förevändningar tills vidare uppskjutet. Helge öfverlemnade henne nycklarna och bestyret om sitt hus; och var hon på detta sätt en lång tid hos honom, utan att sjelf veta eller tro annat, än att hon var hans äkta hustru. När slutligen Viglund hemkom, hade han på detta sätt sin fästmö i behåll. Att på bruden ej måtte kunna kastas någon skugga eller misstan-

*) Viglunds S. c. 16—18.

ka, plägade en sådan låtsad fästman, då han beständigt hvilade med henne uti samma säng, under en eller annan förevändning lägga antingen ett litet bräde eller ett draget svärd emellan sig och sin fästmö. Det förra egde rum vid Helges och Ketilrids skengiftermål, det sednare, då Sigurd föreställde Gunnars person. Brynhilda förundrade sig väl öfver hvad detta skulle betyda; men Sigurd svarade, att hans lif derpå berodde. Till erinran härom var det också, som Brynhilda befallde lägga ett draget svärd mellan hennes och Sigurds lik, då de skulle läggas på samma likbål.

Mellan oss ligge ock nu,
med metall omgjordadt,
ägghvasst jern,
så ställdt,
som då vi trädde
i samma säng bägge;
Och hette vi då
Äkta makar.

3) *Sömnthorn* var en tagg, tillspetsad nagel eller nubb, ristad med sömngifvande runor eller figurer. *Stinga einum svefnthorn* är att sticka någon med ett sådant redskap, eller att kasta sömn på någon. Mera om dylika konster kan ses i Stephan. Not. till Saxo s. 48.

Till Trettieförsta Kapitlet.

1) *Jag är Dverg till min natur.*

Dvergarne voro en i Norden före Asarnes ankomst bosatt, enligt Suhm Finsk, nation, mycket små till växten, men händige, arbetsamme och kunnige slöjdidkare, hvilka mestadels bodde i hålor och bergsskrefvor, hvarifrån traditionen försatt dem i stenar och berg, deras för andra otillgängliga tillhåll och vanliga tillflyktsort. Mythen har sedermera i följe deraf låtit dem framkomma såsom maskar ur den slagne Jätten Ymers kropp; men genom Gudarna erhöllo de menniskoskapnad och menskligt förstånd. Utur Qvasers blod drogo de det dyrbara Suttungsmjöd, hvilket gjorde en hvar till skald, som smakade det. Runa capitule tillskrifver dem en ganska god kännedom i att rista, tyda och motverka runor. Af dessa utmärkta Konstnärer förfärdigades många dyrbara smiden och andra arbeten åt Gudar och menniskor. Edda gör ingen skillnad mellan dem och Svartalfvarne, utan omtalar Dvergar i Svart-Alfheim. Dvergarne skola vid Ragnarök stå sörjande utanför dörrarna till sina klippboningar. De fortplantade sig såsom menniskor och hade en republicansk regering; deras kunskaper förvärfvade dem förtroende och anseende af serdeles undergörande varelser, hvilka med tiden ansågos i likhet med andra ande-

varelser kunna efter behag visa sig och försvinna, gå genom lykta dörrar o. s. v.

Till Trettieandra Kapitlet.

1) *Tog upp en stor oxbens knota och kastade.*

Hnutu kast eller att kasta de vid måltiden afgnagade benen tvärs öfver bordet, som väl någon gång räknas för en i forntiden vanlig öfning, heldst mången var nog öfvad och qvick att taga benet i flykten och med eftertryck skicka det tillbaka, var ett ganska gammalt, men blott mellan sjelfsvåldiga kämpar vid vissa tillfallen brukligt företag. En Jalto (Hialte) var vid Agnars bröllopp med Rolf Krakes dotter Ruta ett sådant skottmål för de afgnagade benknotorna, och blef leken slutligen temligen hård. *) Benkastningen gick väl eljest för sig i den så kallade Gästskala eller gästrummet, hvilket vid detta tillfälle omtalas såsom skildt från Konungens sal**). Dock ser man af Konung Knut den Stores Viterlags-Rett, att en sådan benkastning varit bruklig i hans Hof, såsom ett straff för dem som hade försett sig. Hottur bombarderades på detta sätt af de muntra Hofmännen hos Rolf Krake såsom en feg och dertill föraktad person, som också torde genom något brott ådragit sig detta straff. Detta instämmer ock med hvad här berättas om Björn

*) Saxo Gr. L. 2. s. 30. **) Rolf Kr. S. c. 54.

Rådgifvare, hvilken Jarlens män tyckte sig vara berättigade att sålunda skymfa.

TILL TRETTIESJETTE KAPITLET.

1) *Vinland*, de gamles Venden, d. ä. Pommern, Mecklenburg, Wagerland m. m. eller orterna längs efter Östersjön ifrån Kielervick ända bort åt Preussen. Deruti låg staden Julin, af Nordboarne kallad Jome, Jumeta, och af Frantzius Vineta, med fästet Jomsborg, som var säte för en hjeltekoloni, kallad Jomsvikingar. (Jemf. Jomsvik. S. och anmärkn.)

2) *Hross-hval.*

Hross-hvalur, eller rostúngur, beskrifves af Isländare*) såsom det största odjur, *ovaetur*, och skadligast af alla illhvalar, som finnas; menniskors afsvurne fiende och i synnerhet äfventyrlig för skepp och båtar. Hans skapnad är i alla afseenden sjählens, utom att han har 2ne, $1\frac{1}{2}$ à 2 alnar långa tänder, och är 14 alnar lång. Utaf våva Natural Historiker kallas han Trichecus Rosmarus, Hval-ross (orätt Wallross), och utgör tillika med några flera arter ett eget slägte. Hval-rosserne äro starka och modiga, efva både i vatten och på land, gå i stora hopar, och finnas i stor mängd i Nordiska hafven. Vanliga längden är mot 18 fot, försvarständerna

*) Jon Laerde Isl. Hvala kin, ss. 74, 84, 85, 100.

20 tum långa, 8 tum breda, hvita och blanka såsom Elephantens, af stort värde i fordna tider.

Till Trettiesjunde Kapitlet.

1) *Ormaland* är här lika obestämdt, som i Herauds och Boses Saga, s. 69, der samma namn förekommer på det land, dit Konrad, Herauds sonson, farit. Ormoji förekommer i Ryska Annaler *) såsom namn på ett folkslag, hvilket jemte flere andra bebott Lithauen och annars kallas Werwianer eller Wermianer. Ormaland torde då vara det samma som Ermland. Utom Ermland i Preussen omtalas äfven ett Ermland hit mikla **), hvarmed de gamla förstått Armenien. De tre Biskopar, som i 10de århundradet kommo till Island, kallas på ett ställe †) Ermskir, och på ett annat ††) sägas de varit från Armenien. Genom Ermland reste Vilhelm, då han från Grekland ernade sig till Ninive †††).

2) *Seid* var den afskyvärdaste af alla trollkonster. Dess verkningar troddes vara ganska stora och kraftiga: menniskor beröfvades lif och helsa, betogos vett och styrka, och samlades öfver

*) Thunmann, Unters. üb. die alte Gesch. ein. nord. Völk. s. 60. **) Jon Laerde s. st. †) Are Frod. sched. c. 8. s. 50. ††) Append. till Landnama S. s. 181. †††) Vilh. Siódś. S. s. 44.

dem hvarjehanda olyckor. Den som öfvade den, kallades *Seidmadr*, seidman; men man tänkte sig denna trolldom förenad med så nedriga tänkesätt, att den ansågs för en karl oanständig och således förbjuden. Dess utöfning lemnades endast åt qvinnor, *seidkonur*. Till en början var den väl endast Asyniorna förbehållen, då Freyia hade från sitt folk Vanerna fört konsten med sig till Asarne. *Seid*, som betyder sjudning, kokning, var till en början ej annat än en blandning och sammankokning af örter och flera ämnen till läkemedel eller förgift. Beståndsdelarne höllos hemliga, hvarföre ock mängden kom på den tanken, att en sådan kraftig blandning ej på annat sätt än genom trolldom kunde få en sådan öfvernaturlig kraft att läka eller skada. Runor och trollsånger, i synnerhet ett stycke, kalladt Vardlokr, voro härvid nödvändiga medel (Jemf. anm. 1 till 2 Kap. sid. 210); men den, som rätt förstod Runorna och ristade andra af motsatt verkan, *Seidvillur*, eller seid förvillande Runor, kunde vända den åsyftade verkan tillbaka på dem, som seid anställde. Vidskepelsen fortfor länge i Norden och kunde icke en gång utrotas af den mägtige Konung Harald Hårfager, som vid lifsstraff förbjöd den och ifrade så häftigt deremot, att han lät inbränna sin egen son Ragnvald Rettilbein och 80 Sejdmän.

Till Trettieniondf Kapitlet.

1) *Troll* är i de äldsta Eddiska uppgifter liktydigt med Thussar och Jotnar eller Jotuner, och betecknar en nation, som bodde östligt eller nordöstligt från Asarne vid Ishafvet, och med hvilka Asarne hade mycket att göra, förr än de blefvo bosatte i Norden. I de strax derpå följande urkunder, eller de som beträffa Odens och Asarnes första bosättning och krig här i Norden, synes härmed betecknas Nordens forna invånare, hvilka Asarne funno före sig, och med hvilka de fingo lika mycket att beställa som förut med sina Thussar. De voro råa och ohyfsade, men större och starkare, samt hade andra seder än Asarne. Deras storlek, styrka och utseende öfverdrifvas ofta i Sagoberättelser; uppgifterna, samlade, torde dock leda till upplysning om ett mera sannolikt förhållande. Sedan Christendomen blef mera bekant, förstod man med Troll djefvulens anhang eller onda andar i menniskogestalt, i hvilken bemärkelse Troll ofta förekommer i Olof Tryggvasons och Olof den Heliges Sagor.

2) Om ej *Fenidi* här är det samma, som Finhidi på Runstenen N:o 1029, i Bautil, eller Finheden i Småland, lärer blifva svårt att bestämmà, hvilken ort Sagoskrifvaren dermed velat antyda.

Till Fyrtieförsta Kapitlet.

1) *Benserk*, Beinserker, är en person, hvars tarmben, *os ilion*, är sammanvuxet med refbenen, i synnerhet de nedersta, så att den menniska, hos hvilken det äger rum, ej kan böja sig.

Till Fyrtietredje Kapitlet.

1) I en handskrift lyda de tvänne sista raderna:

Må hans styrka
länge vara.

Till Fyrtiesjunde Kapitlet.

1) *Män, förklädde med tillslutna hjelmar* eller masque, betäckning för ansigtet, Grimumadr, Grimumen'n. Jemf. 4 anm. till 5 Kap.

Till Femtiefemte Kapitlet.

1) *Utstaka dem plats.* Origg. hålsa (i stället för hasla) theim völl, det är: afmäta och kringstaka ett ställe, en kampplats eller slagfält med hasselkäppar.

Till Femtienionde Kapitlet.

1) Det följande, till Kapitlets slut, finnes ej uti ena handskriften, äfven som 60 Kap. dersammastädes är kortare än uti de öfriga.

Till Sextionde Kapitlet.

1) *Många små riken.* Orig. mörg smá riki. Några Mscr: Sámland (Dámland) ok fleiri önnur riki. Samland i Preussen är så kalladt af Sembi eller Prutzci. Suhm anför detta ställe ur Gånge Rolfs Saga i Arnæ Magn. Saml. N:o 152, som har: "Ermland och flere andra små riken, hvilket han anser varit, ej det Preussiska, utan det Ryska Ermland; och uppräknas i Örvar Odds Saga, Arnæ N:o 340, många Gardarikes småriken, hvaribland nämnas Virland, Estland, Lifland, Curland, Samland och Ermland, hvilka hjelpte Ryssarne.

2) *Olof, Konung i Danmark m. m.*

Några handskrifter kalla denna Rolfs son Helge Fräkne i stället för Olof, som temligen märkbart är ett skriffel, då der åberopas Romund Gripssons Saga vid berättelsen om Romunds särläkning af den här så kallade Dagbiort; men i den handskrift jag följt nämnas Olof och Svanhvita.

Denne Olof, som i Gånge Rolfs Saga kallas Konung i Danmark, i Grim Lodinkinns Saga Lidsmanna Kung samt Konung Olof (Gnodar Asmunds son) af Gardum i Romund Gripssons Saga, tyckes haft sitt hemvist på vestra sidan om Wenern, och var en sjöhjelte, som låg mycket ute i Vi-

king. På en dylik färd vesterut i Norrska skären anträffades en gammal viking Rögnvid, med hvilken föga ordades, innan man var i handgemäng, hvarvid Rögnvid förlorade lifvet för Romund Gripsson. Vid bemkomsten från sina härfärder höll Romund sig hos Olof och i synnerhet gerna hos hans syster Svanhvita, samt ernade blifva Konung Olofs svåger, hvilket dock genom ränker hindrades. Den nedlagde Vikingen Rögnvid hade en ännu lefvande broder, Helge den Fräkne; denne hade rest till Sverge och der blifvit Landtvärnsman. Helge, i förening med tvänne Haddingar, hvilka bodde östan eller nordan Venern, tågade mot Olof och manade honom till slag på Venerns is. Romund, som nu var högeligen förargad öfver de mot honom anställda ränker och färdig att lemna hofvet, var nu ej heller hugad att biträda K. Olof mot sina fiender; men Svanhvita och kärleken förmådde honom att deltaga i det bestämda slaget, hvartill hon gaf honom en förträfflig sköld. Efter striden, hvaruti Helge och en af Haddingarne förlorade lifvet, besökte Romund Svanhvita, som förband hans djupa sår. Romund tyckes vid sjelfva slaget varit den, på hvars styrka och köld slagets utgång berodde; han fick ock derigenom tillfälle att sätta Kungen i förbindelse och förmå honom att lemna sig Svanhvita till brud.

3) *Horda Knuts Gemål* Handskrifterna äro häruti olika: en har H o r d u r f a d i r K a r a f a d i r K n u t s; de fleste H o r d u r f a d i r K a r a (K a r u) H o r d a K n u t s, hvilket äfven Suhm antagit, då han ur denna Saga fått namn på Ledre Konungen Horda Knuts första Gemål.

Skandinaviska Fornålderns Idrotter.

Nordboen hade redan höjt sig så långt öfver den första vildhetens tillstånd, att han ej blott sökte bilda sina kroppsliga anlag, utan äfven sina själskrafter. Vi finna ock, att det hos dem var tidigt nog en herrskande grundsats och nödvändighet, att den, som födelse, stånd ock värdighet upphöjt öfver andra, äfven borde uti hit hörande öfningar och färdigheter ernått en högre grad af utveckling. Hvarföre det ock uttryckligen säges om Konung Olof Haraldsson eller den Helige i Norge, det han uti idrotter alltid ville hafva företrädet, hvilket han ock borde i anseende till sin värdighet och höga börd†). Men denna utveckling skedde på ett lekande sätt. Nordboen tålde ej det tvång, hvarmed en sednare tid sökt befordra upplysning och seder — allt skulle ske med frihet, med lust och lek. Häraf kommer, att Idrottet, hvilket betecknade hvarje bemö-

†) Ol. H. S. c. 5.

dande att vinna skicklighet, det måtte vara med afseende till kropp eller själ, alltid medförde begreppet om ett nöje eller en lek. Lek, en öfning för sitt nöje, förblef då alltid det samma som Idrott, en öfning för att uppöfva eller förvärfva de skickligheter, hvilka ansågos kunna pryda en friboren, ädel man och kämpe; äfven ock leka det samma som röna Idrotter, eller öfva och pröfva fria konster, alla slags skickligheter eller karlavulna kroppsförmögenheter och snillegåfvor, också kallade karlmanlegar listir.

För begreppets redande vid öfversigten af dessa våra gamla Förfäders fria öfningar och sällskapslekar, kunde man indela dem, med en allmän benämning inbegripna under namn af Idrotter, uti

I. Vitterlek och

II. Kroppsöfningar.

Under första benämningen innefattar man då

1) Skaldskap eller den tidens vitterhet, som bestod uti a) *Skaldekonst,* b) Sång, c) Sagoskämtan, d) Paraboler och Gåtor; och

2) Sällskapliga tidsfördrif, bestående uti a) Instrumental-Musik b) Dans och c) Brädspel.

Under de så kallade Kroppsöfningar inbegripas

1) Gymnastik, som bestod i a) Kapplöpande, b) Skidlöpande, c) Skridskofart, d) Hopp och Språng, e) Klättrande, f) Balancerande, g) Svärdslek, h) Bållspel, i) Brottande, k) Handkafvel, l) Simmande och m) Ridande, samt

2) egentligen Krigiska eller Vapenöfningar, som voro a) Slungande och Stenkastning, b) Spjutkastning, c) Målskjutning, d) Fäktning, e) Torneringar.

I. Vitterlek.

Ända från Oden, som hade den förtjensten att sjelf bringa Vitterhet och Historia i gång här i Norden, hafva vittra öfningar uti de gamles samqväm, mellan de mera bullrande nöjen, med högtidlighet blifvit öfvade under namn af

1. Skaldskap.

Den, som vid skenet af upplysningens fackla blott ser närvarande tidens företräden och utan vidare undersökning förklarar våra förfäder för barbarer, skall tro, att deras öfningar blott voro halsbrytande, men lika säkert misstaga sig. Äfven våra förfäder hade en cultur, ehuru denna cultur ej förvärfvades inom de dystra scholväggarne, eller genom bläddrande i folianter,

och mödosamt begrundande af systemer. — Sången och Sagan voro den Orpheiska' lyra, som först stämde de vilda sinnena till eftertanka och danade Nordboens inbildning och förstånd. Gammal och ung lyssnade med begär till Skaldens qvad och berättelser. Hos den förre uppväcktes minnet af dess fordna verksamma lefnad; hos den sednare eldades begäret att genom bragder sjelf en dag blifva föremål för Skaldens sång. Hög vishet förkunnades ofta genom den inspirerade Sångaren. Än

Skalderna mälte,
de som det kände,
om menniskors ursprung,
från fjerran tider:
Qvado de ock
om jordens daning, m. m. *)

Än sjöngo de om Asarnes födelse, deras strid med de onda magterna, om det helas förstöring och en ny verld, der frid och lycksalighet skulle herrska. Än klädde Skalden som Hávamáls Sångare vishetsreglor i Poesiens drägt och lärde ungdomen, huru de med värdighet och klokhet skulle vandra lifvets väg. Än klingade hans harpa hjeltarnes lof, Rolf Krakes dödskamp, Sigurds strid med Fofner, och målade det Walhall, der den svärdsfallne skulle njuta belöning för sina bragder.

*) Sköldung. Qväd. 1: 73 följ.

Man ser häraf att, hvad vi innefatta under namn af Religion, Konst och Philosophie, lärde våra förfäder genom Sång och Saga.

De gamles Skaldskap eller Vitterhet utgjordes af

a) Skaldekonst. De läsare, hvilka önska sig en närmare underrättelse om denna culturens organ — Nordiska verskonsten, får jag hänvisa till andra verk, *) der den närmare utvecklas. Då de gränsor, man måst föreskrifva sig vid dessa anteckningar, ej tillåta att lemna någon fullständig återhemtning deraf, får man blott nämna, det egentliga mechanismen uti gamla Nordiska Poesien bestod uti att i vissa tacter inom hvarje vers, stroph eller så kallad visa' sammanbringa bokstäfver eller stafvelser, hvilka på ett för denna Poesi eget sätt rimmade mot hvarandra. Det äldsta versslaget, Sångspråket, det enkla, flytande Fornyrdalag, hade blott Bokstafs-rim eller Rimbokstäfver, d. v. s. 3:ne ord med samma begynnelse bokstaf uti 2:ne intill hvarandra stående och tillsammanhörande verslinier, nämligen de 2:ne Rimbokstäfverna i förra och den 3dje i sednare verslinien. Hjelteverssen, det högtidliga majestätiska Drottqvædi, ha-

*) John Olåfson om Nordens gamle Digtkunst' Köpenh. 1786, 4:to. Prof. Rask. Isl. Sproglaere.

hade äfven Linie-rim, d. ä. 2ne ord i samma verslinie, hade samma antingen både Consonant och Vocal, eller blott Consonanten gemensam, och ett strängare stafvelsemått. Folkversen, det nätta, bebagliga Rúnhenda, hade äfven Slutrim, hvilket såsom kännetecknet på vår nyare Poesie är nogsamt kändt. Första Skaldspråket var blott ett enkelt, melodiskt och afmätt tal: med tiden fick det dock en mera konstig sammansättning, så att äfven till stilen detta snille-språk allt mer och mer afvek från det vanliga, äfven högtidligare talet eller sättet att uttrycka sig. Den jemna stilen och det enkla föreställningssättet ansågos då ej så värdiga för ett högtidligare qväde, som de målande benämningar, dristiga troper och sinnrika omvexlingar i uttryck, hvilka brukades af Skalder, som gjorde anspråk på mera odladt snille och finare smak, samt slutligen danade ett serskildt Skaldspråk.

Skalderna, äfvensom den ädla idrott de öfvade, voro i allmänt anseende. Furstarne, ofta sjelfve författare till goda qväden, hade alltid vid sina Hof dylika öfvade snillen, hvilka — oftast lika ättgode män, ryktbare höfdingar och tappre hjeltar, som kloka hufvuden, qvicka snillen och öfvade qvädare, de der kunde lika

kraftfullt öfva, som besjunga bragder, lika vist råda, som smakfullt roa sin Herre — njöto sin Konungs närmaste förtroende och ägde bland dess Hofkämpar ett utmärkt anseende. Konung Vikar både vid sitt Hof många berömda kämpar; dock var ibland dem Starkader den mest ansedde, och Konungen kärast, dess Öndvegismau, Rådgifvare och Landtvärnsman. *) Konung Harald Hårfager ärade sina Skalder framför alla andra och inrymde dem första platsen, ej blott vid sitt på sin tid i alla afseenden praktfullaste Hof, utan äfven i sin krigshär†). Alltid vid sin Konungs sida för att vara åsyna vittnen till de hjeltedater de sedan skulle besjunga, gjorde Skalderna honom ett angenämt sällskap och godt biträde. Än på slagfältet, der de framför kämparne med sin Vapnsaung lifvade den slagfärdige, eller i Sigurliód prisade den segrande krigarens mod; än uti Sköldborgen, der de jemte sin Konung deltogo i slaget; än uti Hofven och de muntra lagen, der de återkallade minnet af så väl forntida som samtidens märkliga händelser—allestädes voro de närvarande, liksom vid Hofvet i Heort eller Hiöring på Jutland, der, till de ankomne fremlingars nöje och

Till Hofvets gamman,
Hrodgars skald

*) Götr. och Rolfs S. c. 7. †) Vigl. S. c. 3. Schönings Norske Hist. 2: 230.

öfver miödbänk
mäla skulle
om stora bedrifter.

På de tider då man äfven tilltalade och svarade hvarandra på vers, och Skalderna nästan alltid inpromtu, der tillfälle erbjöds och på stället, der ämne yppades, afsjöngo sina qväden, synes ej Starkader varit den enda Skald, som Oden gifvit den förmågan att kunna i bunden stil sjunga så fort, som man eljest vanligtvis brukade tala. Hvad som ock vid alla tillfällen förhöjde värdet af ett väl sammansatt qväde och visade skaldens lyckligare skicklighet, var att det qvads lätt och obehindradt, samt med behag och färdighet afsjöngs.

b) Sången var en Skaldavisornas eller Sångspråkets uråldriga oskiljaktiga tillhörighet. Skalden qvad, d. ä. ej blott sammansatte sina qväden, yrkade *orti*, utan äfven afsjöng dem och andras sånger med en viss ton eller melodie, lag, hvilken åtföljde sitt qväde såsom en melodie våra visor. I denna sednare bemärkelse var det ej blott Skalden som qvad, utan äfven en hvar; som på samma sätt med Skalden afsjöng hans qväden; och förekommer, utom andra exempel, i våra gamla qväden och sagor, †) fagra tärnors sång äfven troligen i denna mening. Då musiken ännu var mindre allmän, då ej en

†) Herv. S. c. 5. Jemf. Heims Kr. 2: 340.

gång till dansen alltid hvarken funnits eller behöfts instrumenter, utan åskådarne chorvis sjöngo hvar sin visa dertill, liksom ännu sker vid många af våra Juhl- och Ring-lekar, hafva väl äfven qväden och deras afsjungande i stället för musik förhöjt sällskapets nöje; de utgjorde dock en, om ej glädtigare, åtminstone högtidligare målro, enär de uti samqvämen hördes bland fornsägner såsom lefvande minnen af tappra bedrifter. Den dervid förekommande sångens högst enkla, men melodiska gång, National-intresset, som lifvades af dessa qväden, enthusiasmen och den allmänna glädtighet, som härvid yttrades, gjorde en behaglig och öfverraskande verkan äfven på musikaliska fremlingar och utländningar. De sjöngo, säger en Engelsk Författare †) om de i England bosatte Nordboar, efter sin nations bruk, i stora samqväm, med många variationer efter visornas olikhet. Man fick dervid höra, fortfar han vidare, visor sjungas i en behaglig mollton och ur hvarje mun dess röst och qväde: olikheten var dock ej större, än att alla rösterna instämde i en samklang eller harmonie, hvilken samma Författare jemför med en Orgelharmonie, *organica harmonia*, eller sin tids fullkomligaste musik. I följe af sångens allmänhet, och att ej blott ungdom utan äfven barn ganska

†) Silv. Gyraldus, ur Cambd. Britt, s. 890 hos Suhm i Krit. Hist. af Danmark.

tidigt deruti deltogo — hvilket allt alldeles icke tillhörde England — tillägger han ock slutligen, att den måtte medföljt Nationen från Norden.

c) Sagoskämtan, *Sagnaskémtan*. Qvåden voro poetiska målningar af märkliga uppträden i kämparnes lefnad; i synnerhet voro de på stället författade Visor, hvaruti Skalden lemnäde sin känsla fritt utbrott, mera bestämde att för vissa uppträden väcka uppmärksamheten och fästa dem i minnet, än att egentligen utgöra en fullkomlig kistorisk utveckling och skildring af hvad som timade. Händelsens sammanhang, hjeltens hela lefnadslopp, *Aefi Saga*, och annan fornkännedom, *Fornfraedi*, *Forntidendi*, lärdes af en, med dessa qväden, slägte från slägte, fortplantad tradition, kallad Visa Mäns Sägen, Fornsägen, *Frásagn*, som utgjorde grunden till de gamla historiska uppgifterna eller Sagorna.

Det var ej blott inom enskilda husliga kretsar, det var synnerligen i de större och högtidligare samqväm, som skämta, *skémta*. d. ä. qväda och förtälja något gammalt eller annars märkvärdigt och stort, eller Sagnaskémtan, utgjorde en lika så vanlig och omtyckt, som muntrande och högtidlig öfning. Det vanligaste var, att en man med mogen kunskap och god talegåfva företog att såsom Talare,

Thulr †) för laget förtälja en sammanhängande framställning af några händelser, d. v. s. förtälja en Saga, och sjöng dertill behöriga qväden och visor, ju flere desto bättre, och äro dessa uti Sagorna förekommande qväden att anse som ett slags document, hvilket Sagotäljaren anför såsom bevis på sannfärdigheten af den händelse, samma qväde beskrifver. Hos en sådan man gjordes ej blott anspråk på en mängd kunskaper och säker kännedom, utan fordrades äfven af honom att med styrka kunna utveckla sina tankar, samt med snille och smak kunna roa sina vänner. Det var från en sådan Talarestol, *Thular stöll*, man fick höra Gudarnes visdom tolkas och forntiden skildras: vid Hofvet, ††)

Der harpan klang,
der hördes ljuflig sång;
och Skalderna qvado.

— — — — — —

Konungens Man, (Beowulf)
af Kämpar berömd.
i qväden besjöngs
af den, som hela
forntida qväden
många än mindes.
Ordet tog en annan,
som i bunden stil

†) John Olafson a. st. s. 7. ††) Sköldunga Qväd. 15, 73, följ. 13: 64, följ.

sedan begynte
om Beowulfs färd
kunnogt att qväda
och hastande,
som i en Saga,
deröfver orda.

— — — — —

Hörde jag dater,
okända många,
utförliga, noga,
dem menniskors barn
rätt icke kände.

Denne Talare tecknade således händelserna med en trovärdighet och utförlighet, som vederborde, med en värma, som kunde väcka åhörarnes deltagande, och ett föreställningssätt, som svarade mot samtidens begrepp, och bibehöll smaken för högsinta förfäders hugkomst, bragder och vitterhet. Härvid kunde man vänta, att Skalderna skulle visa sin skicklighet och gifva teckningen både lif och behag.

Dock, Skalderna voro ej de enda sådana forntidens högtidlige qvädare, eller, efter Herr Prof. Sjöborgs så träffande uttryck, Vishetens, Häfdernas och Nöjets Härolder; åfven andra Fornvisa — hvilka kunde säga:

Tid är att sjunga (*thylia*)
de långa Sånger (*thulur*)

från sångarns säte (*thular stóll*)
ur minnet:
(Hittills) jag satt och teg,
jag såg och besinnade,
jag hörde på männens tal —

sjöngo deras qväden, såsom ock Konungarne ej blott ålade sina söner att lära sig qväden, utan roade äfven sjelfva sitt Hof både med sång och Sagor. Märklig är äfven i det afseendet teckningen af den gamle Hrodgars tidsfördrif med sina Hofkämpar †).

Sedan morgon kom,
och vi att dricka
oss hade satt,
var qväde och glam:
Gamle Sköldungen
mycket frågade
om fjerran noga.
Så, krigets vän,
än harpans toner
den Gamle framlockar,
än qväden sjunger,
muntra och dystra;
än underliga Sagor
noga förtäljer
den ädle Kungen.
Se'n åter begynte,

†) Sköld. Qv. 28: 280, följ.

tryckt af ålder,
den gamle kämpen
qväda sin ungdoms
käcka bedrifter;
än själen var varm,
fast af vintrarne afkyld —
mycket han mindes.
Så vi der inne
ändlångan dag
uppmärksamt lärde,
tills öfver verlden
kom natten den andra.

Hvad nöje man vid Nordiska Hofven hade af Isländarnes Sagoskämtan, och huruledes man om Julen roade sig dermed, torde bland annat äfven kunna slutas af följande lilla charakteristiska Aevintyr †) eller Anekdot från Konung Harald Hårdrådes Hof i Norge. En man, benämnd Thorsten, en städad karl och grundlig kännare af många händelser, hade uppvext i Aust-Fiördum på Island; denne begaf sig till Konung Harald i Norge och bad Konungen att få vistas vid dess Hof. Konungen svarade, kan du något att skämta med? Han svarade: Jag kan något skämta med Sagor. Då vill jag, sade Konungen, antaga dig, men du

†) Aevintyr af Torst. úr Aust-Fiörd. eller Thorst. Frode.

skall skämta för hvem som erfordras. Detta gjorde han och vardt mycket omtyckt, t h o c k a s æ l l; af alla Hofmännen, så att de gåfvo honom kläder. En gång sade Konungen till Thorsten: det är mig ganska kärt, att mina Hofmän gifvit dig kläder och du skämtat; jag tänker gifva dig något vapen, hvilket han äfven gjorde; han gaf honom ett godt svärd. Nu led så fram mot Julen, då Thorsten vardt svårmodig. Konungen märkte det snart och frågade, hvad som dertill kunde vara orsaken. Thorsten svarade, att hans eget svårmodiga lynne vore dertill vållande. Jag, sade Konungen, torde kunna gissa till rätta orsaken; det är nu väl slut på dina Sagor, hvarmed du hittills jemt roat laget, och torde det vara dig okärt, att de trutit före Julen. Thorsten svarade, att så var. Jag har väl, fortfor han, ännu en Saga, och det är eder egen utfärds-Saga (om edra utländska bedrifter); men den vågar jag ej förtälja. Konungen svarade: Det är just en Saga, hvilken jag är mycket nyfiken att få höra; men nu skall du ej skämta något, förrän Julen kommer och alla kämparne äro samlade. Första Juldagen skall du begynna att förtälja, och skall jag foga, så Sagan skall jemt räcka Julen ut; ty under Jultiden är friskt omdrickande, och tarfvas liten tid till berättelser. Under den tiden du berättar, får du ej veta,

hvad jag tycker vara väl eller illa sagdt; men så vida jag tycker om sagan, skall jag gifva dig någon gåfva. Nu kom Juldagen; Sagan begyntes och vidrörde hvarjehanda. Låt nu vara, sade Konungen: du måste nu till att dricka. Många språkade om dristigheten häruti, och hade hvarjehanda tankar, huru detta månde täckas Konungen. Så framgick Julen: Konungen hade mycket nöje af Sagan och fann deri behag och sanning. När Trettondedagen kom, slöts Sagan om aftonen, och sade Konungen: Lyster dig ej veta, hvad jag tycker om Sagan? Thorsten qvad ett lofqväde, h r ó d r, derom. Konungen sade: detta likar mig ganska mycket; och är Sagan ej sämre sagd, än ämnet är till, men hvar har du lärt den? Herre! svarade Thorsten: Jag brukade hvarje sommar fara till Alltinget i vårt land och lärde jag der denna Saga, som förtäljdes af H a l d o r S n o r r e s o n (hvilken på denna färd varit Konungen följaktig). Det är då, sade Konungen, ej underligt, att du känner den så väl: håll till godo denna gåfva, och var bit välkommen, dertill har du rättighet, när du behagar. Konungen gaf honom en god skeppslast, k a u p e y r i r; och ansågs Thorsten för en vis man. Han reste sedan tidt och ofta landen imellan och var ofta med Konungen.

Isländarne hafva ofta på detta sätt vistats uti de Nordiska Hofven och med sin skämtan underhållit Furstarnes och Hofvets målro. Konung Harald Hårdråde höll ock jemt uti sitt Hof en Isländare, som dagligen skulle berätta någon forntida händelse†). Isländarne Thorvald och Stefner roade Konung Olof Tryggvason††), och Vidgot höll Hertig Knut i Schlesvig †††) ett behagligt sällskap med sina reseberättelser. Presten Ingemund Einarson, en höglärd man, som kände en mängd häfder, kunde väl med Sagor och höll folk med dem godt sällskap, har derföre allestädes hos utländningar varit välkommen och hemfört stora belöningar*); att förtiga alla andra mera bekanta och ryktbara Sagotäljare och Skalder, hvilka rummet ej tillåter att här anföra.

En mogen man, som genom uppmärksamt åhörande och troget bevarande af de äldres lärdomar riktat sitt minne med en mängd qväden, skaffat sig en tillräcklig kännedom af forntidens häfder, och var sin tids lefvande historiska archiv, *vittr madr, sem mörg daemi (forndaemi) veit*, kallades vis, *Frödr, Fraedi madr* — allt titlar i fredliga yrken lika gällande, som de af mod och tapperhet i krigiska. En sådan mång-

†) Torf H. N. 3: 332. ††) Ol. Tr. S. 22: 46, 62. †††) Knytl. S. c. 87. *). Surlung. S. Th. I. c. 6.

kunnig och snillrik Sagotäljare, *Sagnamadr*, var allestädes högaktad och gerna sedd i alla sällskaper, och hans med behag framställda berättelser med stort nöje och välbehag afhörde. Då forntiden också aldrig saknade män, med hog för dessa öfningar, utan hvarje ryktbar, bevandrad och bedagad man ägde både kunskap och erfarenhet, felades dem ej heller nånsin talare och qvädare i deras Gillen. Utgjorde sålunda denna idrott på en gång ett lika smakfullt och lärorikt, som högtidligt och alldeles nationelt sällskapsnöje. Utan att alla gamla fornsägner hunnit, ens genom skrifkonsten, upplefva vår tid, äga vi dock för vår äldsta Historia inga andra källor, och borde derföre de få, som blifvit räddade, med så mycket större omhugsan begagnas.

d) Paraboler och Gåtor.

Till forntidens vittra lekar hörde äfven ett visst bemödande om vältalighet, dels i nätta och korta, dels i mörka och invecklade gåtor, liknelser iklädda berättelsens form, eller paraboler och ordlekar; allt snilleöfningar, som på en viss culturens grad alltid varit i högt värde. Våra gamla urkunder säga oss ock, att ett invecklad föreställningssätt var de lärdas språk: det var då, heter det†), visa och lärda Mäns plägsed, att

†) Liódabók hos Salan a. st. s. 97. Jemf. Suhm Hist. af Danmark I: 226.

framställa sin visbet, *maela sin fraedi*, med passande, men mörka och djupsinniga talesätt, *diúpum skilnengum*, att dels högre sanningar ej måtte oskäras genom den okunniges dervid lätt fästade lägre begrepp, och dels genom de rika anledningar, bilden uti en liknelse eller trop gaf åt inbildningskraften och eftertankan att söka en mångsidig och djupt dold mening i deras oegentliga uttryck, ett större fält öppnas för skarpsinnigheten och snillet. Parabolen tjente den diktande Läraren ej blott som medel att lära och försinnliga vissa sanningar, utan i synnerhet att upplyfta lärlingen till en högre ståndpunkt samt till åskådande af det öfversinnliga, att symboliskt föredraga hvad som sednare måste fattas intellectuelt eller moraliskt. De gamles Myther, Sedelära och lefnadsreglor sakna ej dylika lärdomsbevis. Eljest brukade man att uti gåtlika dikter, liknelser och hvarjehanda klyftiga omsvep, *tiltaeknum daemum*, serdeles vid grannlaga mål och för Öfverhetens öron framställa sanningar, hvilka eljest varit äfventyrliga att säga. På detta sätt kunde Vestgöta Lagmannen Emund med en hop diktade Sagor och besynnerliga Lagfrågor hafva tillfälle att för Olof Skötkonung framställa sina Landsmäns åstundan om fred med Konung Olof i Norget). På sådant sätt kunde fåherden Snö utan fara för Konung Attila i Sverge frambära

†) Ol. H. S. c. 96.

en underrättelse, hvilken i annat fall kostat lifvet†). Bragda Ölver har genom sitt sätt att underrätta Konung Sven Godråde, *heilrádi*, i Danmark om sitt å bröderna Björn och Ulf begångna mord, fått sitt tillnamn och undvikit den hårda behandling, han både såsom Konungens mäns baneman och Norrman kunde vänta sig under en emellan Norge och Danmark påstående fiendtlighet*). Anländ till Danska kusten och der skeppsbruten, nedlade han förenämnde män, hvilka ville gripa honom, och ankom till Konungens Hof. Konungen satt då öfver bord. Ölver erhöll tillstånd att inträda, helsade Konungen och sade: Eder, Konung! tillkommer att döma öfver alla förbrytelser. Jag kom i en svårighet, många män sammansatte sig och ville mörda mig. — Konungen bad honom tydligare framställa sitt åliggande. Ölver sade: det var en Ulf här i landet, som ville rifva och bita hvem han kunde. Jag genomborrade honom; men då jag fällt honom, ville man derföre döda mig. Man sade nämligen, att jag dödat den Ulf, som var Edert hemma fostrade djur. Mot mig sändes en hemtamd Björn, och många män förföljde mig. Jag skadade ingen menniska; men Björnen dref jag yxan genom hufvudet och drap honom. Det var för att värja mig, Herre! Detta mål under-

†) Loccen. Ant. Sv. G. L. 2. c. 15. *) Bragd. Ölv. S. c. 1.

ställer jag nu edert domslut. Konungen svarade: Ulfvar äga för sig ingen rätt: de ligga ogilda, der de dräpas. Jag får nu, sade Ölver, förtälja vidare förhållandet: Jag har råkat blifva bröderna Ulfs och Björns baneman, och är jag nu uti edert våld. Du har, svarade Konungen, varit mig öfverklok; du skall ock heta Bragda Ölver, och efter som jag ej kan återkalla mina ord, skall du få behålla lifvet.

Eric den Vältaliget), med hvilken titel hans samtid bevärdigat honom för hans fintlighet och spetsfundighet uti dess uttryck, fick äfven på sådant sätt tillfälle säga vederbörande uti Konung Frodes Hof åtskilliga sanningar med den skicklighet, att Konungen yttrade sig slutligen: Nu är jag alldeles villrådig, så har du förblindat mig med ditt mörka tal. Godt, svarade denne aldrig svarslöse man: så har jag ock förtjent belöning, då jag gifvit dig många vigtiga saker tillkänna, utan att du dem förstått. På samma sätt trodde ock Nidqvädaren sig gjort sin sak ganska väl, när hans nidvisa hade en så konstig sammansättning, att saken eller namnet, med poetiska omsvep, besynnerliga bilder och mörka ord, föreställdes så gåtlikt, att ovännens skarpsinnighet ej förslog till dess redande*). Flera exempel att förtiga, förekommer

†) Saxo L. 5. s. 71, 74 följ. Jemf. Suhm. a. st. s. 219 följ. *) Företal till Gunl. Ormst. och Skald Rafn. S. ed. Köp. s. XXVII, XXVIII.

ofta i berättelser, der de gamles sällskapslefnad och vitterhetstäflingar tecknas, en förunderlig blandning af mörka talesätt, spetsfundiga svar, mångtydiga meningar, sinnrika uttryck samt qvicka och korta sentenser, ja ofta mycket betydande, men någon gång långt sökta och fina ordlekar.

Äfven de egentliga Gåtorna, dessa små invecklade problemer, hvilka förnöja under snillets och eftertankans ansträngande, äro som sällskapsnöjen och snilleprof ganska gamla. Våra Förfäders tycke för denna vitterhet gick så långt, att man genom skarpsinnighet i gåtor kunde fria sig från ett ådömdt straff *) och undvika de 12 visa Offerpresternas domslut. Konungar, Höfdingar och de ypperste i landet täflade sins imellan uti en öfning, som ansågs så mycket bidragande till snillets skärpande, och fordrades, häruti så väl som uti alla andra idrotter, öfverlägsenhet af den förnämare **). En sådan vitterhetstäflan hade Gester blinde, eller Oden under hans namn, med den vise Reidgöta Konung Heidrek, ***) hvilken uti gåtor var en stor mästare.

*) Herv. S. c. 14 och Verel. Anm. **) Saxo och Suhm. a. st. ***) Herv. S. c. 15.

Ända in i 17:de århundradet utgjorde gåtor en del af våra Förfäders tidsfördrif; i synnerhet var det vid Jultiden och andra högtidligheter, som man med dem pröfvade hvarandras fintlighet. Man finner ock ännu vid början af förflutna sekel många bröllopsqväden sluta sig med någon gåta till ämne för bröllopslagets joller; men nu har man ledsnat vid dem, lika som vid Logogripher. Charader och andra dylika ordlekar.

2) Sällskapliga Tidsfördrif. Under denna benämning har man jemte Isländarnes gledir velat hänföra sådana öfningar, som, ehuru ej egentligen hörande till de vittra, likväl, såsom mera sysselsättande phantasien och eftertankan, ej kunde subsumeras under den 2dra hufvudafdelningen.

a) Musik. Hos ett folk, der fria konster så mycket värderades, och man hade så många och olika öfningar, vore det nog underligt, om den mest förtjusande och ljufvaste, Musiken, blifvit med sådant förakt ansedd, som man trott sig befogad att sluta af den så kallade Lekarerätten i våra gamla LandskapsLagar †). Den deruti för en förolämpad Lekare stadgade, endast nesliga och osäkra upprättelsen åser blott en kringstrykande bedragare. Redan i aflägsnare

†) Vgtl. L. Bard. B. 7. fl. Ögtl. L. Drapm. B. 18. Fl.

hedendomen värderade man Musik och muntrade sig dermed vid åtskilliga tillfällen, och fanns redan uti Ynglinga Konungarnas Hof ordentlig Musik, bestående af flera förenade instrumenter. Åtminstone bestod Konung Hugleiks Capell af Harpo- och Gigo-lekare samt Fidlare †). Kon. Olof Skötkonung höll likaledes för sitt bordnöje ordentliga Spelmän, Lekare, hvilka med sina harpor, gigor och andra instrumenter skulle, så snart rätterna voro framsatte, förljufva bordets njutning med musik ††), hvilken ej lärer varit sämre än Boses vid bröllopet i Gläsisvall, som ombytte stycken för hvarje skål †††). Äfven de gamles krig saknade ej sin Musik: En trumpetare, *Lúdursvein*, skulle då *blása lid samann* eller genom blåsande gifva krigsfolket tecken att samlas *). Redan Heimdall hade derföre fått sin Lúdur eller Giallarhorn, som hördes öfver hela verlden, att han skulle tillkännagifva Gudarnes fienders annalkande. Sedan folket var samladt och lederna uppställde, blåstes i Ludrar, *i lúdra blásit, lúdragáng*, och *herblásit*, uppgafs härskri till tecken af slagets början, och härarne rusade mot hvarandra.

Deras instrumenter voro ganska enkla. Sjelfva Heimdalls högljudade Giallarhorn var, liksom

†) Yngl. S. c. 25. ††) Ol. H. S. c. 96. †††) Herraud och Boses S. c. 1. *) Herv. S. c. 12.

andra den tidens vanliga krigsinstrumenter, en enkel *lúdur*, valdhorn eller trumpet. Uti urnor har man funnit en munharpa af förgylld koppar *), och synas dylika äfven varit ibland den stora konstidkaren Hothers instrumenter. För öfrigt nämnas, ibland *Saungtól* eller musikaliska instrumenter, *Bumba*, trumma eller puka, *giga* och *fidla*, några slags fioler, gigor eller liror. Harpan var dock redan tidigt bekant såsom den tidens präktigaste instrument, och pryddes äfven med strängar af guld och silfver, såsom den, på hvilken Kon. Harald Hårfager brukade spela ††). Harpan var redan gudarnas sällskap i gästabud och Nordiska Furstarnes nöje. Harald Hårfager, som var så stor i andra egenskaper, hvilka passade hans värdighet, och öfvad i alla den tidens konster och vetenskaper, spelte sin harpa med en färdighet, som satte alla i förundran. Hrodgar och flere andra Furstar tyckte ej mindre om harpan än Achilles och kunde likaledes med sång öfver berömliga hjeltars bedrifter gifva ett förhöjdt värde åt dess toner.

Ehuru vi, ur de få uppgifterna om de gamles tonkonst, erhålla obetydliga underrättelser om dess utförande och harmonie, som dock varit nog olik vår tids, finna vi likväl, att den för

*) Worms. 48. Suhm 1: 127. Saxo L. 3. s. 39. Steph. not. s. 87. ††) Vigl. S. c. 3.

sin tid blifvit drifven till en betydlig höjd, så att den äfven varit i stånd att uttrycka känslor; en egenskap, som i våra tider utmärker en mästare, men på den tiden ansågs såsom en trollkonst *). Gunnar slog sin harpa, så att kämparne rördes, och skönheten fällde tårar. Han kunde äfven slå harpan med tårna och tjusa ormar med dess toner **). Forntiden har ock länge ihugkommit de slag, han tog på sin harpa, förrän han skulle dö. Norna Gest kunde likaledes väl handtera sitt instrument och derpå bland annat äfven förnya både Gunnars slag och Gudrunas konstiga grepp ***). Hother, en Konung i Ellæmsyssel på Seland hade uppöfvat sig i tonkonsten allt hvad man kunde vänta på hans tid. Med sin sistrum och barbiton, harpa, lyra och allt slags strängaspel, kunde han böja menniskors sinnen till glädje och bedröfvelse, medömkan och hat, samt uppväcka hvad känsla han ville †); en skicklighet, hvilken äfven den Spelman ägde, som spelade uti Kon. Erik Eyegods Hof ††). Hans första toner försänkte hela Hofvet i en ljuf melancholie; hans om-

*) Jemf. Prof. Sjöborgs Inl. till Fädl. Ant. s. 59.
** Edda, Daemes. 75. Thorkelin. Anm. till Sköld. Qv. s. 241. jemf. Vols. S. c. 46. ***) Norna Gest. S. c. 3. 6. †) Saxo aust. ††) Holberg Danm. Hist. 1: 198.

bytta slag lifvade kämparne, att de begynte springa och hoppa; och med ett annat stycke uppväckte han allmänt raseri och ursinnighet. Nästan på lika verksamt sätt slog Bose, från Östergöthland sin harpa på Bröloppet i Gläsisvall. *) Då han begynte spela, tillstodo alla, att de aldrig hört något så skönt, hvilket äfven instämmer med hvad andra Skandinaver intygat, hvilka funnit musiken i Jotunhem ganska sträf och obehaglig †). Men då de tillade, att bättre omöjligen kunde spelas, svarade han, att man ej hört mycket af leken än. När Thors skål kom in, bytte han om slagen, och begynte då allt hvad i rummet var att dansa. Läsaren behagade jemföra hvad H:r Prof. Sjöborg i sin Inledning till Fädernesl. Antiqu. s. 60. och ff. härom vidare utvecklat.

b) Dans, detta glädjens uttryck hos alla jordens odlade så väl som mindre cultiverade folkslag, var också hos våra Förfäder en ej ovanlig öfning vid högtidliga tillfällen. Utan att det ännu hunnit blifva en förfinad konst, som uttryckte lidelser eller skildrade charakterer, var detta nöje dock ej utan sin regelmessighet, som vi ännu kunna se af de få genom tradition bevarade dansar. Sådan var Viki-Vaki, en dans,

*) Heraud och Bos. S. c. 11, †) Thorst. Byakr. S. c. 5.

der män och qvinnor togo hvarandra parvis, delade sig i groupper, och hvar för sig afsjöngo efter vissa pauser en sång, hvars omqväde upprepades af alla. Ringbrytning*), *Hringbrot*, bestod deruti, att de dansande i lång rad, anförde af en fördansare, som sades b r y t a r i n g e n, gingo under det sista parets upplyftade armar omkring den yttersta personen i kedjan, och sedermera på lika sätt fortsatte omdansningen omkring nästa person, till dess hela kedjan af dansande på detta sätt blifvit en konstigt invecklad knippa eller flock. På Island, äfvensom i vissa Svenska Landsorter, är denna dans ännu bibehållen och påstås†) hafva likhet med hvad i Danmark kallas: *dandse Harpeskreb med et Haandklaede mellem sig*. Ännu några flere sällskapsdansar nämnas; men de flesta känna vi ej mera. Det var naturligtvis i synnerhet ungdomen af bägge könen, som deltog i detta nöje; och lycklig den yngling, som visat mandom i slag eller med ära och guld hemkommit från långväga färder: vid hans sida ville hvarje flicka dansa;††) då den fege och hemfödingen, *heimdragir*, alltid såg sig föraktad.

*) Arngr. Crym. och Thorl. a. st. 216. Engelst. s. 55. †) Steph. not. till Saxo s. 224 och Thorl. a. st. ††) Ol. Tr. S. 2: 81.

Utom dessa sällskapsdansar hade de ock ännu några af högtidligare beskaffenhet, som brukades vid Religions- och andra offentliga högtidligheter, ehuru vi ej mycket veta om deras beskaffenhet. Dylika Nationaldansar bibehöllo sig ganska länge efter Christendomens införande — de fingo då blott en annan rigtning: Christus och Helgonen togo nu Odens och de gamla hjeltarnes plats. Lemningarne häraf äro ännu öfriga i åtskilliga allmogens nöjen vid Jul, Fastan, midsommar och andra tillfällen.

Men våra förfäders lust att öfver allt inblanda de manligare öfningarne hade också uppfunnit egentliga Gymnastiska eller Krigiska Dansar, som väckte och underhöllo ungdomens heroismus och gåfvo ärelystnaden mera tillfälle att visa prof på dristighet, färdighet och styrka. Af detta slaget var Svärdansen, *Chorea gladiatoria* eller *armifera saltatio* †), som ännu i medlet af 16de Århundradet synes varit bruklig i Sverge. Denna öfning, hvari ungdomen fick ordentlig undervisning af erfarna Lärare, bestod uti att dansa mellan dragna svärd och hvassa spjut††). Alla de dansande höjde sina svärd med skidan på, till dess man 3 gångor gjort omdansning; derpå drogos svärden och höllos i vädret, och under ett slags lustfäkt-

†) Ol. Magn. Hist. Sept. L. 15. c. 23. ††) Jemf. Tac. Germ. c. 24.

ning bildade de dansande en sexkantig figur, som de kallade r o s; men äfven denna upplöstes snart och man höll svärden, så att öfver hvars och ens hufvud utvecklade sig en fyrkantig ros. Rörelsen vexte imellertid allt jemnt och blef häftigare, så att klinga mot klinga, under beständig musik och sång, med kraft pröfvades, till dess ett hastigt tillbakaspringande på en gång slutade hela dansen. Man kan icke, tillägger författaren, utan att hafva sett den, göra sig föreställning om huru skön och full af värdighet en sådan öfning är, hvarvid en hel beväpnad mängd med muntert sinne anföres till strid genom en enda persóns undervisning. Det var i synnerhet fastlagstiden, denna vapendans anställdes; man förberedde sig dertill hela åtta dagarne, då man intet annat gjorde än öfvade sig; och hade äfven de andelige tillstånd att deruti deltaga, heldst der, såsom det heter, ej förekommo andra än blott anständiga rörelser. Dessutom uppger samme författare*) flera dylika dansar, hvilka ända till honom från urminnes tider blifvit bibehållne. Hans *chorea hormica* synes ock vara ett slags svärdsdans, *chorea arcualis*, eller dans med tunneband, hvilken beskrifves såsom ungdomens, då deremot en ringdans efter trumslag omkring stora brinnande eldar, kallad

*) a. st. c. 24—27.

Pyrrhica Saltatio, uppgifves varit tillförne en vid de Nordiska Hofven bruklig förlustelse, hvarvid kämparne äfven skola roat sig att kasta hvarandra i elden; hvarefter den uti elden fallne skulle dricka under Juleklubban, innan han fick återvända till deltagande i dansen, och kunde så detta nöje fortsättas långt in på nätterna; igenom denna dans härdades man mycket att utstå svårigheter, som kunde förefalla i krig*), och var det väl uti sådana yra dansar — hvarvid man kunde anse det temligen afgjordt, hvad en af Greklands gamle Philosopher påstod, att den var tapprast i krig, som bäst kunde dansa till Gudarnas ära — som karlarne dansade för sig sielfva, och först, sedan dessa satt sig och ej dansade mera, fruntimren, likasom vid bröllopet i Gläsisvall, stodo upp till att dansa**); hvarföre det ock ej var underligt, om, under Christendomen, Presterskapet ej kunde deltaga i dessa dansar. En del af de gamles dansar voro ganska bullersamma, och funnos uti deras gästabud, i synnerhet under medeltiden, ymnigt dans och lek†), och kunde, bland andra, i synnerhet de Tyskar, Konung Albrecht med sig införde, springa och hoppa.

†) a. st. c. 27. **) Heraud och Bos. S. s. 49, jemförd med s. 51. †) Rimkr. 31, m. fl.

II. Kroppsöfningar.

I Skandinavien var tapperhet den största ära och krig den fribornes vanligaste och käraste sysselsättning. På en tid, då krigen utfördes med armstyrka utan vapen, som döda på långt håll, utan egentlig taktik, blott med personlig tapperhet, styrka och färdighet, skulle naturligtvis också de öfningar mycket värderas, som bidrogo till dessa så gällande förmögenheters uppöfvande, äfven som Idrotter, hvilka i krig kunde bli användbara, skulle utgöra ynglingens förnämsta prydnad, jemte det de voro dess syssellsättning och nöje. Tidigt öfvade sig ock Skandinavern i kämpalekar och förvärfvade redan såsom gosse färdigheter, hvarigenom han sedan kunde mäta sig med andra kämpar och i striden göra sin fiende segern stridig. Hvarje samqväm, hvarje samling af ungdom voro lika många öfningstillfällen för kraftpröfvande lekar och idrottsrön, der kämpaprof härdade kroppen och åskådarnes bifall öfver den skicklige Idrottsmannens färdigheter spände ynglingens hug och bemödande att förvärfva en hjeltes egenskaper. Vid Hofven, der en mängd hjeltar och äfventyrare samlades och ofta sysselsatte sig med att pröfva hvarandras skickligheter, var alltid tillfälle till kämpens fullkomliga utbildande, och utrymme

för dessas högtidligare anställande. Utanför Furstarnes borgar voro ock serskilda, för dylika öfningar bestämda Lekplatser, Lekvallar. Härstädes, äfvensom ock vid sina tillfällen på andra ställen, der folkmöten eller thing höllos, öfvades idrotterna ej blott såsom lekar och nöjen, utan äfven såsom krigsmanna öfningar och hjelteprof, serdeles på de så kallade Vopna-thing eller Helge-thing*), der Väringar öfvade och pröfvade hvarandra till sina härfärder åt Miklagård, *Constantinopel.* Forntiden vann, genom en beständig öfning, en serdeles färdighet i sina Idrotter och bildade starka kämpar samt, efter sin tids krigssätt, skickliga och färdiga krigare. Af de hithörande öfningar anföras här, såsom de beskrifvas af Thorlacius och Engelstoft†), de egentliga kroppsöfningarne, hvilka bidrogo att gifva kroppen lätthet, vighet och styrka, under

1. Gymnastik:

a) Kapplöpande eller Löpande i egentlig mening, *Skéd.* Denna öfning, hvarpå de gamle Greker satte sådant värde, att i de offentliga lekarne denna tog företrädet för alla

*) Grett S. hos Salan. a. st. s. 133.

†) Om det Pris de Gamle Skand. satte paa Legems Ov. Thorl. de Matrim. Vett. Jemf. Berck om de Gamles Tidsfördr. och nöjen.

de andra, var ej i mindre aktning hos de gamla Skandinaverne. Deras lefnadssätt och i synnerhet deras smak för jagt befordrade denna färdighet. De bragte den ock till en fullkomlighet, som sätter oss i förundran. De funnos, som kunde löpa så fort som de snällaste hästar*), och voro ofta de förnämsta män och sjelfva Konungarne stundom ibland dem, som häruti mest utmärkte sig. Sådana voro Konung Olof Tryggvason i Norge, Sigurd, Slembidiakn och Konung Harald Gille, hvilken sednare också offentligen vann priset vid ett Kapplopp i Norge. *Frár* och *Fót-hvatr*, benämningar på den, som ägde en serdeles styrka och vighet att löpa, voro i forntiden hos oss ej mindre hederliga än Achills tillnamn af s n ä l l f o t a d hos Homer. Det var ock ej blott i hedendomen och blott kämpar, det var ännu på 1470 talet, som vi äfven finna en fattig bonde Biörn Starkersson berömd för mod och snabbhet att löpa: han lopp så fast som man med hästen rände, och slog full fast med båda händer, och var mot fienden som en glupande Gam.†). Men äfven den bästa sak kan missbrukas: fotvigheten kom således äfven bofvar till godo, och var då, såsom Konung Erik i Gånge Rolfs Saga säger, äfven en t j u f v a i d r o t t. En fridlös tjuf på Island, som het

*) Heims Kr. Ed. Sv. 2: 271. †) Rimkr. s. 513.

Geir, var så fotvig, att ingen häst kunde upphinna honom*).

Men utom detta enkla och naturliga löpande hade man också en mera konstig öfning, som bestod deruti, att man med en käpp i handen eller en i hvar hand och med dessas tillhjelp slungade eller liksom kastade fram kroppen. Detta kallades skjuta fram stången undan sig, eller skjuta fram spjutet under sig, och var en gammal öfning i Norden†). På detta sätt kom förbemälde Konung Harald Gille på sina bägge käppar förr till målet än bägge Danska Konung Eric Emunds utsöktaste Gångare††)

Till detta mera konstiga löpande kan äfven räknas ett annat sätt, som fordom kallades *hand-hlaup*, då de rullade sig omkring på sina utsträckta händer och fötter liksom ett hjul†††), hvilket man ock nu för tiden får se gossar göra under namn af Springa hjul.

b) Skidlöpande, *Skidfaeri*. Konsten att löpa på skidor, *skrida á skidum*, har från äldsta tider varit bruklig i Norden, serdeles i Norge och der aldramest bland Finnmarkens Invånare, hvilka ock deraf torde fått namnet Skridfin-

*) Sturlung. S. I. B. 2 Th. c. 13. †) Torl. a. st. s. 234. ††) Saxo Gr. L. 14. s. 248. †††) Thorlac a. st. s. 235.

nar. Den består i färdigheten att på ett slags långa s k i d o r eller skridskor, beskrifna och tecknade af Stephanius*) och Olaus Magnus**), med tillhjelp af en käpp kunna lätt och hastigt glida fram öfver snön. Denna konst är i ett kallt och bergigt land ganska nyttig att lätta communicationen, i synnerhet öfver fjällarne om vintern, och har varit ett räddningsmedel för mången, som eljest skulle hafva tillsatt lifvet. Danska Regeringen har 1786 genom fastställd belöning för dem i Norge, som i skidlöpande öfva sig och uppnå någon fullkomlighet, sökt åter lifva denna skicklighet. Konsten kändes äfven af några bland Asarne †), och redan Nor afbidade godt skidföre, då han skulle uppsöka Goa††). Till bevis af den aktning, man hyst för denna idrott, hör att den alltid uppräknas ibland de färdigheter, hvarpå man satte mycket värde, och att de mest betydande män gjort sig en ära af att kunna den fullkomligt, ja äfven att offentligen visa sin färdighet deri och täfla om priset. Einar Thambaskelfver, Arnliot Gellina, Konung Harald Blåtand och Konung Harald Hårdråde voro berömde skidlöpare; men denna sednares afund och harm öfver att hafva funnit sin mästare i Hemming hade nära kostat dennes lif. Till

*) a. st. s. 26. **) Hist. Gent. Sept. L. 1. c. 25.
†) Edd. Daemes. 21, 26. ††) Fund. Noreg. s. 2.

hvilken hög grad af fullkomlighet många hade bragt denna färdighet, synes af Arnliot Gellina, som lät tvänne andra personer stå på sina skidor och lopp det oaktadt lika fort, fritt och obehindradt, som om han varit ensam på skidorna. En god skidlöpare het med ett ord *skidfaerr*. I denna konst ega Lappar och Finnar i Norge en stor skicklighet. Något eget var det dock, att denna öfning, så allmän i Norge, ej fortplantade sig med de utvandrande till Island*).

c) **Islägge- och Skridsko-fart** var liksom skidlöpande en af de gamla Nordboars älskade öfningar och kallades att *kunna á isleggium* samt var en af de idrotter, hvaraf Konung Eistein berömde sig för Konung Sigurd Jorsalafarare, då de uppvärmde af mjödet, begynte att uppräkna hvar sina företräden†). Att den eljest, bland de öfningar, hvarvid en eller annan utmärkte sig, nämnes mera sällan än skidlöpande, torde komma deraf, att man ej fann något serdeles beröm i en öfning, som alla förstodo. Deras skridskor hafva väl i det hela varit inrättade såsom våra; dock sprungo de icke blott på jern och stål, utan äfven på släta ben som de bundo under fötterna, liksom vi våra

*) Thorl. a, st. †) Sig. Jorsf. S. c. 24.

isläggor. Bägge slagen omtalas*); dock värderades de förstnämnde mera.

En färdighet af ringare art än förutnämnde var det enkla *fotskrida* eller ett fortskridande, som icke lånte något utvärtes redskap, vår tids K a n a. Imellertid kunde dock Skarphedin tacka denna för, att han lyckligen undslapp sina fienders skott.

d) H o p p och S p r å n g, *hlaup*, var en öfning, hvarpå våra förfäder satte så mycket större värde, som dels deras lefnadssätt, deras oroliga och krigiska anda, dels också deras lands physiska beskaffenhet fördubblade de tillfällen, hvarvid den blef dem både nyttig och nödvändig. För att mera styrka kroppen, vande man sig småningom att springa betungad, i synnerhet med vapen, och då först var konsten fulländad, när man hade bragt detta till en grad af färdighet. Gunnar af Hlydarenna, en förnäm Isländare, sprang högre i vädret än han sjelf var, och det med hela sin kärklädnad och vapenrustning, lika så väl baklänges, som framåt.**) Skarphedin, en annan Isländare, gjorde ett tolf alnar långt språng öfver floden Merkrfliót, hvilken hade uppstigit så högt, att man hvarken kunde köra eller rida deröfver, och det, oaktadt

*) Ol. Magn. a. st. c. 24. **) Nial. S. c. 19.

bräddarne på båda sidor voro tillfrusne och mycket glatta. †) Likaså Már Bergthorson ††), Kettilbjörn. Viking, Sigmund Brestes son, och Eigil Skallagrimson gjorde dylika språng öfver betydliga grafvar*). Mången räddade sitt lif genom denna färdighet, än genom ett behändigt snedspräng till sidan, än genom ett djerft hopp från höjder, än genom ett luftspräng öfver en hel krets af kringstående fiender, hvaraf han omgafs; såsom berättas om Kare Sölmundsson, Horde och Helge, Sigurd och Ragnvald Jarl på Orkenöarne **). För en sådan öfvad luftspringare var det naturligtvis ingen svårighet, att såsom Vidga svänga sig upp på sin häst utan att röra stigböglarna.

e) Klättrande, *Bratt-gengni*. Denna öfning synes naturen sjelf hafva anvist menniskan i alla bergiga länder. Boskapsskötsel, jagt, fogelfångst och hundrade anledningar kalla fjällets son på branter och skarpa klippor. Att klättra, klifva, *klifra* (af *klef*, brant, bergsslutt-ning) måste alltså blifva en temligen allmän öf-

†) Nial. S. c. 93. ††) Sturlúng. S. 1: 9. *) Thorskfird. S. c. 16. Ol. Tr. S. append. s. 27. Eigil S. c. 47. **) Nial. S. s. 125, 145, 245, 253. Holmveria S. c. 35. Ol. Tr. S. 2: 174. Orkeney. S. s. 174. Wilk. S. s. 77.

ning i vissa delar af Skandinavien, serdeles i Norge. Men det var i denna, såsom i hvarje annan kroppsöfning, ett stort beröm, att hafva bragt sin konst till någon serdeles höjd eller synnerlig fullkomlighet. Bland andra nämnes en Norrman Haering med det beröm: Han var så vig, att han klättrade upp för hvarje fjäll †). Men ingen lär väl härutinnan kunna jemföras med Konung Olof Tryggvason, hvilken till alla delar var den störste mästare i alla kroppsöfningar, *mestr idrottamadr*, som Norge ägt *). Han kunde bestiga klippan Smalserhorn och sätta sin sköld på dess spets. En gång, då han låg med sin flotta i en hamn under ett kalt, brant berg, och tvänne af hans sällskap tvistade om hvarandras färdigheter, slogo de vad, hvilkendera skulle kunna klättra högst upp på berget. Då de kommit ett stycke upp, vände den ena om och kom tillbaka med stor nöd; men den andre gick vidare, stadnade likväl slutligen på en fjällspets och kunde hvarken komma upp eller ned. Konungen uppmuntrade de andra att skynda till hans räddning; men då ingen vågade sig uppför en så alldeles kal och brant klippvägg, kastade Konungen af sig kappan, gick sjelf dit upp, tog sin man under armen och kom dermed oskadd

†) Gretla c. 81. *) Ol. Tr. S. c. 92.

ned †). Ett dylikt bergklifvande hade sin nytta, då man i hast skulle springa upp på borgväggar (escaladera) och i fall af för häftigt motstånd komma lyckligt ned derifrån ††).

f) Balancerande. Konsten att hålla kroppen i jemvigt står i en så nära förbindelse med en del af de förut omtalda och flera kroppsrörelser, att dessa redan äro ett stort bevis, huru flitigt de gamle Skandinaverne öfvat sig deruti. Dock kunde man mer såsom en serskild Balanceöfning upptaga den, att på öppet haf springa öfver årorna utom skeppsbord under rodden, som kallades: *at gánga utbyrdis eptir árum*; en färdighet, som visst icke kunde vara allmän. Bland dem, som ägde denna beundransvärda skicklighet, nämnas de tvänne Norrska Konungarne Harald Gille *) och Olof Tryggvason. Men den sistnämndes konst var makalös; ty på samma gång, som han gick rundt omkring sitt krigsskepp Ormen, på kanten af årorna, under det man rodde, lekte han med 3 svärd, *handsaxar*, på en gång, så att ett alltid var i luften, och han alltid tog det under fallet i handtaget **). Detta blef också af alla ansedt såsom ett halft

†) Ol. Tr. S. 2: 265, 266. ifr. s. 157 ††) Odd M. Ol. Tr. S. c. 8. s. 37. Heims Kr. 1: 312. *) Saxo L. 14: s. 248. **) Ol. Tr. S. c. 92, Ol. Tr. S. 2: 265, 266.

underverk, och då han uppfordrade den för sina idrotter så berömde Endrid Illbreid att följa samma efterdöme, svarade denne: Icke bära Guds änglar mig i vädret, som Eder.

g) Svärdslek, *handsaxa-leikr*, var en i Norden bruklig öfning, hvartill fordrades mycken händighet. Den bestod deruti, att man på en gång lekte med 3 små svärd, *handsöx*, således, att ett alltid var i luften, under det att man hade ett i hvar hand, och att man, vid uppkastandet af det ena, fattade uti det nedfallande, antingen om handkaflen eller vid udden. Dock har den knappt varit mycket allmän, ehuru man ser af Edda *), att den var ganska gammal. Utom Olof Tryggvason, hvilken, såsom förut är sagdt, tyckes tagit företrädet för alla andra, nämnes ock vid samma tid en Sigmund Brestesson från Ferrö och den omtalte Endrid Illbreid såsom mästare i denna öfning **). Bägge ansågos också näst Konung Olof Tryggvason för de bästa Idrottsmän på sin tid.

h) Bållspel, *Knattleikr*, Ungdomens bekanta tidsfördrif hos så många äldre och nyare folkslag, var det äfven i Norden. De hade flere slag af Bållspel; det som hölls om sommaren kallades *Soppleikr* †); men man tyckte i syn-

*) Daemis. 2. **) Ol. Tr. S. 2: 157, 265, 266.

†) Heraud och Bos. S. c. 3.

nerhet om att leka båll på sjön, när vädret var klart, och isen glatt, och detta förstod man egentligen med *knatt-* eller *knott-leikr*. Lekens inrättning var denna: Man kastade bållen, knauttr, i vädret med handen och slog den fram med bållträdet, *knatt-drepill*, *sopp-drepr*, *knatt-tré*; den andre tog den med handen eller slog den tillbaka med ett eget bållträd, *knatt-gildron*: men häruti sökte medspelarne att hindra honom, dels genom att skjuta honom till sides eller omkull, dels att slå bållen bort för honom. Lät han bållen fara bort eller falla på jorden, måste han sjelf uppsöka och återhemta honom *). Sällan slutades leken utan träta, och gick det dervid stundom så vida, att man måste åtskilja de stridande med magt. Leken var dessutom ganska hård, då bållen ej var uppstoppad med ull eller andra mjuka ämnen, utan vanligtvis gjord af träd. Dikman †) omtalar en svarfvad sten om $1\frac{1}{2}$ lispunds vigt, hvilken blifvit kastad mellan händerna såsom en annan båll. Vid uppkommande oenighet mellan de spelande blef den derföre ofta i den förbittrades hand ett anfallsvapen, hvarmed man allvarsamt gick löst på sin med-

*) Thorst. Vikl. S. c. 10 och anm. s. 71, 72. †) Hist, Anm. s. 45.

spelande fiendes skuldra eller panna, så att denne kom blodig ur leken.

Huru stora älskare våra Förfäder voro af bållspel, ser man, utom af de i Sagorna ofta förekommande bållkastningar, äfven deraf, att de låto anställa dylika på tillfrusna sjöar såsom allmänna skådespel, och bjödo hela angränsande bygdens invånare till åskådare *). På Midfiardar isen på Island höllos stora och kraftiga Knattleikar. Det var vanligt hos Breidvikingarne, att under de långa vinternätterna, *um veturnatta skreid*, hålla knattleikar. Dertill voro leksalar, *leikskalur*, uppbyggde; der vistades män, som kommo från aflägsna orter, och suto der halfva månaden, och skulle hvar sin dag hafva b u d a r v en — *budar verdr*; proviant — †). De skipades tillsammans, som voro jemstarka, leken företogs, och var detta ett det största nöje. I mera blidt väder och vid nyfallen snö, har snöboll intagit dess ställe. I sednare tider en goss-lek, har den i fordna tider kunnat roa gammalt och stadigt folk flerestädes än i Sverge. Frans I. roade sig dermed 1521; äfven sednare eller 1546 var det en hoflek i Frankrike att uppkasta små slott,

*) Gisle Surl. S. c. 18. Vigl. S. c. 11. Eigl. s. 11.
†) Eyrbygg. S.c. 42.

som angrepos och försvarades af snöbållar †); På samma sätt beskrifver ock Olaus Magnus *) våra gamla Nordboars nöjen vintertiden och afritar dem sysselsatte med en sådan snöfästnings anfallande.

i) Brottande, *Glyma*, *fång*, var en af de gamla Skandinavers högt älskade öfningar. Dess stora inflytande på att göra kroppen stark och smidig, och gifva härdighet, mod och ståndaktighet, kunde ej annat än förskaffa denna idrott en utmärkt aktning hos en så krigisk nation. Men den urartade hos dem, liksom hos Greker och Romare, till den athletiska öfverdrift, som gick ut på att krossa sin motståndare, antingen af våldsamhet och hämdgirighet eller för att roa en mängd åskådare. Då dylika öfningar höllos såsom allmänna skådespel, var midt på banan uppställd en ofvantill hvass häll, kallad *Fånga-hella*, mot hvilken de brottande kastade hvarandra hufvudstupa eller baklänges och dermed krossade bröst eller rygg. De fattade hvarandra så hårdt om midjan och lifvet, att de bröto ryggen af hvarandra, hvilket kallades *at gånga* eller *brióta á bak aptr*. Ofta kastade desse kämpande sig på sin mot marken nedtryckta fi-

†) Berch om Tidsfördr. s. 49. *) L. I. c. 23. s. 29.

ende och qväfde honom på ett sätt, som kallades *snara úr hals-lidom*, äfvensom *bita ein á barka*; uti hvilka alla öfningar hvar och en ser missbruket, och voro dylika blott röfvares, våldsverkares och dylika kaxars företag.

Annorledes beskaffadt var det brottande, hvarmed ungdomen och de stillare medborgarne roade sig. Detta hade för afsigt att öfva kroppen i styrka och smidighet och pröfva hvarandras styrka, *reyna afl*, utan att göra hvarandra skada, ehuruväl en ömsesidig hetta väl någon gång gjorde, att man kommit att öfverskrida lekens vanliga gräns. Till brottande fordrades således styrka, *knaleik*, hvarpå härmedelst aflades prof †), och säges ingen känt Gretters styrka, emedan ingen den försökt med brottande, *hann var óglyminn* ††).

Man hade mer än ett sätt att brottas: 1. Det enklaste var *lausa-tauk*, hvarvid de med händerna fattade uti hvarandra (armtag), eller grepo hvarandra om lifvet (liftag, ryggtag), det bästa de kunde, och med armarnes kraft sökte få hvarandra ur jemvigten.

2. Konstigare var den så kallade retta gli-

†) Finbog. Ram. S. c. 46. Svarfd. c. 12. Rom. Grips. s. 2. ††) Gret. S. c. 16.

ma eller fång, hvaruti man, efter en viss method angrep hvarandra och genom regelmässiga vändningar och beräknade rörelser, med armar och ben sökte kasta hvarandra till marken. Här gällde det mera öfning och vighet än physisk styrka, och blef segern ofta den svagares men bättre öfvades lott. Denna öfning skall ännu vara i bruk på vissa ställen på Island.

3. Sviptingar voro ett slags armbrottande med ett ganska bårdt kämpande, hvarvid en ensam också kunde gå flere till mötes; på detta sätt fäktade Gretter den Starke mot 2ne personer †).

4. Aflog *), såsom ett slags brottande och fäktande både med handgrepp och knytnäfslag, svarar mera mot Engelsmännens Boxerande än det vanliga brottandet.

5. Umbrot, ett slags brottande, då den kämpande antingen sittande nedtryckte sin anfallande medtäflare, såsom Konung Erik i Danmark gjorde**), eller stående kastade sig baklänges och drog derigenom sin medtäflare med sig till marken, der de modigt omtumlade, hvarvid den som kom att ligga ofvanpå, ansågs segrande: ett täflingssätt, som äfven varit brukligt hos

†) Grett. S. c. 77. *) Nial. S. c. 37. **) Saxo L. 12. s. 224.

Romrarne†). Dylika voro ofta nog allvarsamma lekar, och tumlades modigt om utför en sluttande höjd, innan den ene kunde hålla den andra under sig, såsom Halfred Skald och Thorleif den Vise*); Jökul och Rolleif, och stundom hade den underlägsne styrka nog att kasta sin segrare af sig och på hvarjehanda sätt försvara sig.

Man hade ock en mängd konstgrepp att bringa sin medtäflare ur jemvigten och fälla honom omkull, hvilka med ett namn kallades *Braugd.*

Uti alla dessa öfningar kom det mest an på att stå fast och bruka fötterna till jemvigtens bibehållande; hvadan ock den, som häruti var smidig och stod fast, kallades *fótmiúkr*, men den svage och oskicklige *fót-fúinn.*

Brottandet, dessa kraftpröfvande och karlavulna rörelser, var en af de öfningar, som mycket brukades till nöje och tidsfördrif, så väl vid Hofven, som vid ting, bröllopp och andra samqväm, samt hörde äfven till de förnämares uppfostran. Konung Sigurd Jorsalafarare låter Konung Eisten höra, huru mycket han var honom uti denna konst öfverlägsen. Dana Konung Erik Eyegod ägde deruti en sådan färdighet och styrka, att han kunde sitta på jorden och på

†) Thorl. a. st. s. 221. *) Ol. Tr. S. 2: 114.

en gång brottas med ene de starkaste karlar. Dylika färdigheter kommo dem ock synnerligen till godo i krig, på de tider då man ej hade några betydliga gevär, som skadade på afstånd, utan allt afgiordes genom handgemäng. Vid det vanliga lustbrottandet kastade man ej blott af sig de öfre kläderna utan äfven underkläderna, *Bolklaedir*, †) för att vara desto lättare och vigare, men då man brottades mera allvarsamt, brukade man stundom ett slags värn eller pansar, som kallades *Fánga-stackr.* ††) Ett lustbrottande på Island beskrifves i Gretters Saga*). Om våren foro män till Hegranäs ting, och samlades dit en talrik folkmängd ur alla häraderna. Männen suto der öfver både mål och nöjen, *gledi*; ty der voro många Gledimenn i häraden. — Många unga män språkades vid om att vädret var vackert och godt att brottas och roa sig, skémta tér; gingo de så och satte sig vid bodarne: Thords söner voro de mest utmärkte i brottandet. Aungul var en öfvermodig menniska, och försvarade han sin plats mot hvar och en, som anföll, fattade dem i skuldrorna och slog dem mot marken. Först brottades de starkaste, och sedan hvar med annan. Bönder-

†) Gretl. S. c. 77. ††) Kialnes. S. c. 15. Gun. Kel. dugn. S. Vilm. Vidut. S. c. 14. *) c. 77.

na frågade, om ingen vågade tagas med bemälte kämpar; de gingo fram för hvarje man, men ingen vågade det. Thords söner framträdde, Aungul uppmanade dem, och fick se en man som han sedan gick emot, som var stor till vexten och såg honom föraktligt i ansigtet. Thorbjörn fattade uti mannen och ville rycka fram honom, men kunde ej röra honom ur stället. Då sade Thorbjörn: så fast har ingen sutit för mig än i dag; eller hvem är denne mannen? Jag, svarade denne, heter Gest. Aungul sade: Du måtte vilja roa dig något, och är du då en god gäst. Hastigt, svarade denne, tyckes mig allt då omskiftas, och bör jag ej gifva mig i lek med eder, som äro mig alla okände. Sade då många, det han vore gods värd, om han ville roa sig något, den okände mannen. Han frågade dem, hvad de ville; de bjödo honom brottas med någon. Han sade sig väl aflagt att brottas, för en stund kunde det ändock vara roligt försöka; men när han alldeles afslog det, anhöllo de än enträgnare. Han svarade: om J åstunden detta, måsten J handfästa mig säkerhet till lifvet, *handsala mér grid*, här på tinget och till dess jag kommer hem. Reste sig nu alla och sade sig detta gerna vilja. Han fick frid och kastade af sig *kufl*, mössan, som var fästad

vid kappan, †) och derpå underkläderna; de fingo då uti denne gäst se den Gretter Asmundson, som var andra män så olik uti vext och styrka, som blifvit förklarad fredlös, men fått höra hvad nöjen der gåfvos, begifvit sig till tinget och på förbemäldte sätt fått frid, hvaröfver Aungul vardt bekymrad. Bröderna skulle nu tagas med Gretter, den ene gick fram, men Gretter stod likväl rak, den andra sprang mot Gretter det hårdaste han förmådde; Gretter rördes dock ej ur stället, räckte blott ut handen bakom Thord och fattade honom i böxorna, lyftade upp foten och kastade honom hufvudstupa, så att han föll på skuldrorna och gjorde ett stort fall. Då rusade bägge Thords söner fram, och blefvo då hårda sviptingar med ymsom öfvermagt, dock hade Gretter alltid en under sig, och foro de ymsom på knän, och togos så hårdt, att de blefvo både blå och blodiga, och tyckte männen detta vara ett det största nöje — skémtan. När det var förbi, tackade alla för brottandet; och var det männens tal, att bägge tillsammans ej voro starkare än Gretter ensam, ehuru hvardera hade tvänne mäns styrka; bägge voro jemstarka, och vek ingendera för den andra.

k) Kraftkafvel, eller kraftpröfning genom Dragande, *dráttr*. Repdragande, *Reip-*

†) Jemf. Anm. 4 till Gånge Rolfs S. c. 5.

drättr, en öfning, hvarvid 2ne personer drogos om ett rep eller tåg. Deraf voro 2ne slag: a) det ena kallades *att toga haunk vid einn*, och bestod deruti, att de, som ville pröfva hvarandras styrka, med bägge händer höllo uti en ring, krans eller *haunk*, sammanvriden af sega qvistar, rep eller remmar, skurne af tjocka hudar, och drogo så med alla krafter åt hvar sin sida, till dess den starkare ryckte ringen ur den svagares hand, hvilket kallades att *toga haunk af einn*, eller ock drog sin medtäflare med sig, då segren i bägge händelser var afgjord. Så täflade och vann Konung Erik på Westmar, att visa det han var lika handfast, som munvig†). I en sådan täflan hade Norrska Konungen Harald Hårdråde, enligt hvad han berättade för sina soldater, drömt, att han stod sig väl mot den Danske Konungen Sven Estridsson; hvaraf han drog en god aning om afloppet med det slag, som följande dagen skulle stått††).

b) Det andra slaget, som kallades *att draga reip vid einn*, hvarvid de kämpande höllo uti ändarne af ett rep eller hade ett rep i hvardera handen. Vid en sådan öfning vann Konung Erik Eyegod, sittande, ensam mot 4 starka karlar på en gång *). Häraf förstår man utan svårighet

†) Saxo L. 5. s. 78. ††) Jemf. Thorlac a. st. s. 213.
*) Saxo Gr. L. 12. s. 224.

egentliga meningen af ordspråket: *Vandt er vit ramann reip att draga*, d. ä. svårt att draga rep med den starke.

2) Skinndragande, *skinndráttr*, en öfning, hvilken, enligt Kiartans uppgift, var den enda, som brukades vid Konung Olofs hof †), och jemte bållspel utgjorde ett stort nöje på Island††) samt äfven nyttjades af Jotarne †††).

l) Simmande, *Sundfaeri*. Man öfvade sig icke blott att helt enkelt simma, utan med lika flit att kunna simma långt, utan att tröttas, samt i att dyka under vattnet*). Det förra kallades *lång sund*; det sednare *kaf*, *kaf-sund*, *att kafa*. Man läser om dem, som kunnat simma hela milen, ofta helt beväpnade och stundom med sin följeslagare på skuldrorna**). Den färdighet, mången hade förvärfvat uti bägge slagen, har gifvit Sagotäljarne anledning att berätta om personer, hvilka liksom en annan Proteus kunde omskapa sig i alla djurs skepnader och lefva i sjön liksom på landet.

Den ära, man satte uti att utmärka sig i denna öfning, gaf anledning till beständiga täflingar

†) Laxdael. S. c. 48. ††) Isfyrd. S. c. 27. †††) Wilh. Siôds S. c. 28. *) Gretl. S. c. 53. 62. Thorst. Viks. S. c. 24. Rolf Kr. S. c. 5. **) Ol. Tr. S. Append. s. 28. Ol. Tr. S. c. 163. 249, 252. Gretl. S. c. 80.

mellan Simmare antingen att pröfva hvarandras styrka eller ock att roa en krets af åskådare och åskådarinnor. Då Örvar Odd med sina camrater slog vad och gjorde simmeprof, höll Konungadottern ringarna, som de bägge täflande partierne satt opp i vad, och Konungen, hos hvilken det skedde, lät blåsa ut i borgen, så att alla gingo att se på deras lek, hvilken också var ganska stark och häftig. Vid en sådan kamp aftog man vanligen kläderna, dock behöll man dem ofta på sig och stundom äfven hela rustningen. Man öfverenskom, antingen täflingen skulle ske i att simma eller dyka. I första händelsen vann den, som tillryggalagt längsta stycket på kortaste tiden; i sednare den, som kunde längst hålla sig under vattnet. Ofta nog hände det, att man i och under vattnet kämpade, och det ganska häftigt, så att den starkare förde sin medtäflare ned i botten, eller höll honom så länge nedtryckt under vattnet, att han nästan var qväfd och intet mera förmådde. Detta kallades *faera i kaf*, *kefia*, *hallda i kafi* eller *halda nidri*. Stundom måste den segrande se till, huru han kunde få den utmattade öfvervunne i land †). Den som ägde en stor färdighet i att dyka och länge uthärda under vattnet, kallades *Kafsyndir*,

†) Ol. Tr. S. 2: 263.

liksom en god simmare i allmänhet kallades *Syn*- eller *Sundmadr*.

m) Ridande, *Reid*. Till lands var detta, som bekant är, vanligaste sättet att färdas; men i de äldre tider, då man ännu icke nyttjade rytteri, synes ridande ej varit upphöjdt till en konst eller egentlig öfning här i Norden. Man lät sig till en början nöja med den enkla färdigheten att styra hästen och sitta fast under hvarje rörelse. Att rida kapp, *kappreid*, var väl också den enda täflan, som ägde rum mellan de ridande. Men längre fram får man se, att det blef ett serskildt nöje och en nödvändig öfning att kunna rida.

2) Krigiska Lekar eller Vapen-öfningar.

Dessa öfningar kallades tillsammanstagne *Vapn-fimi*, och den, som deruti utmärkte sig, *vapn-fimr*, *vigr*, och *vapna-madr*. Dessa voro, efter den tidens krigskonst, Handskot, innefattande sten- och spjutkastning, Bogaskot och skilming, hvartill äfven lägges den krigiska lustbarheten, Tornerspelet.

a) Stenkastning och Slungande var efter den tidens krigssätt en vigtig öfning. Än kastade man vapenstenen, *stein*, *vapn-stein*, *flettugriót*, som ej alltid var småsten, med blotta handen. Deruti äro Konung Erik i Danmark och

Sturle anmärkte såsom serdeles kunniget); och betjente sig utom andra Hiearand och Vilmund deraf i strid. Än kastades stenen med slunga, som var mera brukligt. Af flera slags slungor††) voro stafslånga och i synnerhet handslunga de vanligaste. Med denna öfvade man sig att kasta både långt och rätt, *beint*, och användes den med nytta i krig, serdeles i sjöslag. Stenkastares flygelleder omtalas i Konung Hadings här †††). Slungkastarne stodo i sista ledet i Konung Rings på Bråvallahed uppställda slagordning. Bu Andridsson hade såsom yngling med sin slunga ensam försvarat sig mot flere personers anfall *). Konungaspegeln anbefaller bägge öfningarne, och har historien nog exempel af dem, som bragt konsten till sin fullkomlighet. Armstyrka var erforderlig till dylika stenkastningar, då man äfven kastade med flere stenar. Betydliga stenar kunde dock ej med blotta armstyrkan kastas på något afstånd, utan användes då några grofva machiner, kallade Blidor, *Valslaungvä* och *Manga* (Lat. Mangana). Vilkina Sagan omtalar Nordiska folkslagens stenkastande såsom ett betyd.

†) Saxo L. 12. s. 224. Sturlunga S. 5: 17. Vilman Vidut. S. hos Thorlac. ††) Spec. Reg. s. 380. Thestrups Krigs Armat. s. 57. †††) Saxo L. 1. s. 17. L. 8. s. 145. *) Kialnes. S. c. 3.

ligt, kraftfullt och verksamt medel i fält och vid fästningar.

b) Spjutkastande innefattades jemte stenkastning och slungande under namnet handskott. Man öfvade sig att kasta dessa spjut, som ock kallas *fletti-skeptur*, både långt, visst och med eftertryck; till mål, *skottein*, plägade uppresas en stång eller dylikt, för de kämpandes försök. Att taga fiendens spjut i flygten, *taka spiót á lopti*, att kasta lika färdigt med bägge händer, och att kasta med två spjut på en gång, voro färdigheter, man var van att se hos de mera konsterfarne. Konungarne Olof Tryggvason, Olof den Helige, Erik Eyegod och många andra kunna nämnas såsom mästare i denna konst.

c) Målskjutning, eller, som det eljest kallas, bogskjutning, *boga-skot*, *ör-skot*, *armbrystisskeyti*, efter som bogen var i äldsta tiderna enda skottgeväret. Man hade deraf åtskilliga slag, såsom handboge, *handbogi*, låsboge, *läsbogi*, med lås eller fjädrar, *hornboge*, *stålboge*, *armbost*, *ambrust*, m. fl. hvaraf några bättre passade till sjöss och andra för folket. Med dylika öfvade man sig flitigt i skjutande, och gåfvos ordentliga skyttabanor eller en så kallad skottbacke, efter de voro vanligtvis under en backe: dit samlade man sig till en dylik öfning, som kallades *fara i skotbacka*, *gánga med boga sin i skot-*

backa. Här uppsatte man då ett mål, en med concentriska cirklar försedd skifva, *skot-sponn* eller något dylikt, ofta i form af en fogel*). Den så kallade Knutsdufvan, nu varande tecknet för Knutlaget i Skåne, som i fordna tider varit upprest på en stång, hvarpå målskjutning ända in i sednare tider blifvit anställd och segervinnaren med heder mottagen, torde leda sitt ursprung från en dylik målskjutningsöfning.

På Adelsåsen i Vestergöthland var vid Skäktesten ett dylikt syftemål för Konung Stenkils och hans Hofmäns målskjutning. På ett visst afstånd, *skot-mál*, från målet sköt man i äldre tiderna med stumpar af träd, formade till likhet med pilar, kallade Backa-kolfvar. Den som utmärkte sig i ett sådant skjutande, sades *kunna vel á boga, vera bein-skeytinn, háefinn, godr bogmadr, bog-sterkr.* Alla betydande män satte en ära uti att utmärka sig i denna för krigaren nödiga öfning, och man fordrade denna skicklighet af en hvar, som haft god uppfostran, och får denna idrott namn af Höfdinglig idrott oc nytsamlig†). Konung Olof Tryggvason var uti denna såsom uti alla andra öfningar sina samtidas mästare. Han ställde ett barn med en

*) Ol. Magn. a. st. L. 15. c. 1. och 6. †) Sig. Jorsf. S. c. 24. Spec. Reg. s. 390, 408.

bricka på hufvudet till mål, och utan att skade barnet, nedsköt densamma, hvilket den eljest skicklige Endreid ej vågade göra efter†).

Men dessa öfningar gingo ej blott ut på att träffa visst, utan ock att skjuta långt och med eftertryck. Denna sista skicklighet fordrade i synnerhet goda kroppskrafter. Den, som häruti ägde någon utmärkt förtjenst, kallades hårdskjuten, *hardskeytinn*. I ett fältlag kom det mycket härpå ann; ty här gällde det ej blott att sigta visst, utan ock att genombårra sköld och pansar. I det bekanta Bråvallaslaget var det i synnerhet bogskyttarne, som afgjorde utgången ††).

Einar Thambaskelfver öfvergick ock häruti alla andra så fullkomligt, att han med en slö lustpil, *baokakolf*, kunde genomskjuta en oxhud, som sväfvade fritt, utan att på något sätt vara spänd†††). Jomsvikingarne och Telemarksboarne voro, i detta afseende betraktade, de utmärktaste skyttar *).

d) Fäktning, *Skilming*. Denna innefattade flere med hvarandra förbundna öfningar; huru man med svärd, yxa och lans skulle afvärja slag,

†) Ol. Tr. S. 2: 264. Jemför om Palnatoke hos Saxo L. 10. s. 184. ††) Saxo L. 8. s. 146. †††) Ol. Tr. S. c. 122. *) Saxo a. st. Ol. H. S. c. 20 Suhms Hist. af Dmk. 1: 513.

stötar eller skott; huru man skulle strida under stor sköld eller liten handsköld, med ett ord: de vigtigaste delar af angrepps- och försvarskonsten efter den tidens krigssätt hörde derunder. I dessa öfningar fick väl ingen vara okunnig, heldst hvar och en var född soldat †); men de förnämares och bättre uppfostrades sak blef att deruti söka vinna större fullkomlighet än andra, För att desto mera utveckla krafterna, gjorde man det till en regel att lära vapenöfningar med tung rustning ††). Man tyckes ock fäktat mera med hugg än med stick eller stötar, och i synnerhet värderades att kunna svinga hurtigt och kraftfullt sitt svärd †††). Man vande sig att behandla vapen lika färdigt med båda händer; en öfning, som Speculum Regale anbefaller sin Hofman. Äfven dessa öfningar voro ibland de sysselsättningar, hvarmed man vid Konungars hof roade sig *), ej blott i Hofmännens utan äfven i Hoffruntimrets närvaro **).

c) Tornering, *ütreid*, *burtreid*, *tornimente*. Äfven, gamla och hedniska tidhvarfvet tecknande Sagor anföra väl berättelser om torneringar, som blifvit anställda i Norden; men vid

†) Hels. L. Thingm. B. 14. ††) Spec. Reg. s. 374. †††) Nial. S. c. 19. *) Nial. S. c. 31. **) Ol. Tr. S. 2. 262. 265.

granskningen af dessa uppgifter hafva fornforskare funnit dessa berättelser om våra förfäders burtreid antingen diktade, hemtade från utländningars bruk, eller och teckningarne låntagne af verkligheter, som äfven i Norden ägt rum, dock ej förr än efter Christendomsns införande, hvarvid så många fremmande bruk och seder inkommo. Det var näml. först genom Nordboarnes eröfringar i England och Frankrike, samt deras resor till sydliga Europa, som de blifvit bekanta med de högtidliga Riddarespelen och Riddarefesterna, hvilka i synnerhet från medlet af 11te seclet gjorde ett så stort uppseende öfver allt; och ifrån dessa tåg, som smaken för mera lysande krigiska eller ridderliga öfningar, Riddaraskapar och Kurteisi (*Courtoisies*) hemfördes, och man i Norden fick se Torneringar. Men från denna tiden blefvo ock alla dertill hörande öfningar ett studium för unga Ädlingar. Ibland alla adeliga öfningar blef det den första att försöka sin lycka med spärridande eller rännadust. Torneringarne utträngde nu de gamla lekarne vid hoffester, och blef det ridderligare att med hvarandra våga dusten och bryta lansar till häst†), än att afgöra trätan med holmgånga eller envigi. Idrotternas antal blef sålunda för-

†) Vilm. Vidut. S. e. 22. hos Thorlac.

ökt †), språket riktadt med en ny terminologie och hof-ceremonielet likaledes med en ny artikel††); med ett ord: Torneringarne blefvo de mest lysande och högtidliga lustbarheter, den första och högsta ridderliga öfning och en sysselsättning, som både utmärkte och hedrade en Adelsman.

Under Medeltiden voro regelbundna Tornerspel i Norden mycket öfliga; de finnas dock alldrig blifvit uppförde på Island. J Sverge hunno de ej komma i fullkomligt bruk förr än i i 13de århundradet. Man utmanade hvarandra på stoltz kraptug rijdan och häftiga fäktningar; Riddare och Svenner höllo sins imellan sin lek med dyst, så stängerna gingo sönder, hjelmarne fingo mången stöt, flög om dem eld, som af ett tönder, och kastades mången kraftig Riddare till marken†††). Derföre vågade sig ej heller någon fram, som ej kände sig nog skicklig och väl beriden, att han dervid kunde inlägga ära. Konung Erik Läspe, som var oansenlig till vext och svag dessutom till helsa och krafter, vågade derföre ej inlåta sig i dessa halsbrytande öfningar. De hade dock redan vunnit det anseende, att denne Konung, med alla

†) Sturl. St. S. 2. Halfd. Branafostr. S. c. 16. ††) Spec. Reg. s. 371, följ. †††) Rimkr. s. 49, 50.

sina berömliga egenskaper, blott för det han ej kunde visa sin styrka och färdighet i Tornerspel, kunde med Torney ej mycket umgå, ej heller kunde undgå folkets förakt. Under följande Folkunga Regenterna blefvo dessa lustbarheter så mycket mer öfvade, och uppfördes då Torneringarne serdeles högtidligt och kostbart†), i synnerhet vid Hoffester, Kröningar, Biläger och andra högtidliga tillfällen, samt åtföljdes af Riddareslag. Torneringar fortforo väl äfven i Kon. Gustaf I:s tid; men begynte snart derpå att afstadna, då med det samma infördes en mindre farlig öfning Ringrännande, som mycket, brukades af Kon. Gustaf II. Adolph. ††)

Med dessa och dylika öfningar, som fullkomligen motsvarade deras allvarsamma sysselsättningar, tillbragte de gamle sina lediga stunder. Allt andades den mest möjliga förhöjning af själs och kropps förmögenheter, och följden blef, att Skandinaviska slägten var, som Jean Paul så träffande uttrycker sig, en ekskog i stormen. Sundhet lifvade hans kropp, kraften höjde hans arm, och modet eldade hans bröst. Endast sådana menniskor kunde såsom en Ragnar sjunga sitt Bjarkamál i ormgropen, eller såsom Havard ännu kämpa på knä, då han förlorat bägge benen.

†) Rimkr. på fl. st. ††) Berch a. st.

Man anklagar detta tidehvarfs menniskor för råhet och vildhet; vi kunna medgifva, att de voro vilda, som de fjällar de bebodde, men också voro de starka, som dessa — och säkert skulle det ej skada vår närvarande upplysning, om dess så högt utropade vishet kunde påfinna ett medel att åter framkalla ur högarna en del af den kraft, som begrafdes med Skandiens gamla kämpar, och låta den genomströmma Svearnes arm och hjerta. Så länge menskligheten ej har hunnit till det mål, hvarthän den synbart sträfvar, att kraft och vishet, kunskapsdrift och verksamhetsbegär måtte sammansmälta till en skön harmonie, så länge böra vi tala med aktning om hvart och ett utmärkt tidehvarf, äfven om det ensidigt skulle utbildat någon af dessa menskliga krafter.

Men återvändom till Förfädrens idrotter. — Det var naturligt, att de vid Hofven, hvilka kunde anses såsom förebilder af det högsta, ett folk förmår att frambringa, skulle mest utbildas och visa sig i sin största mångfalldighet, och de således vara en trogen tafla af tidehvarfvets lynne och seder.

Ett annat tidehvarf inbröt; från Södern inflyttade en ny Religion med dess Riddareanda. Denna hade naturligtvis ett betydligt inflytande på de högre folkklassernas nöjen. De förfinades och

må hända förädlades. De fordna kämparnes brottande, fäktande, m. m. utbildade sig nu till praktfulla Tornerspel, hvaraf man har flere exempel vid Folkungarnes hof, vid beskrifningarne uti Rimkrönikan öfver högtidligheterna vid Clara klosters grundläggning, vid K. Birgers bröllopp, m. fl. Der var dyst och bohord, dans, lek och fager ord och glädje, ehvart man sig vände. Såsom en följd af den aktning och det inflytande på sammanlefnadens nöjen, qvinnokönet vunnit i detta nya tidehvarf, torde man kunna anföra den förändring, hvarigenom de gamla vitterlekarne förvandlades till fintliga Pantlekar. Redan vid Kon. Birgers Bröllopp i Stockholm anställde man dylika, och löste de lekande sin pant med kläde af baldakin och blyant.

Så praktfulla än dessa nöjen voro, så skulle vår tid kan hända dervid sakna den smak och delicatesse, som den så uteslutande hyllar. Det var Konung Gustaf I:stes tidehvarf förbehållet att häruti, liksom uti annat, göra en omskapning. K. Gustaf I. var sjelf älskare och kännare af musik och dans, och hans söner ärfde hans smak i detta afseende; men det var egentligen i Kon. Gustaf II Adolphs och Drottn. Christinas tidehvarf som dessa nöjen bragtes till en slags fullkomlighet. Stjernhjelms Sångmö har förevigat de nöjen, som vankades vid Drottn. Christinas Hof. De balletter, han på

hennes befallning sammanskref, gåfvo Svenskarne det första begreppet om en förädlad Theater.

Sådana voro den stora verldens nöjen under dessa tider. De gladde det uppvexande slägtets första dagar, vande dem vid mildare seder, vid artighet i umgänget och förberedde den smak för själens sysselsättning och en högre cultur, som utmärker de sista Regenternas tidehvarf. Men ju mer stora verldens nöjen vunno i smak och prakt, desto mer blefvo de olika Förfädernas, hvilka endast stadnade qvar hos allmänheten. Trogen sin urgamla Nordiska anda, bibehöll denna ännu de våldsammare kroppsöfningarne och de otvungna Lekar, som skänkt så många glada stunder åt dem och deras förfäder.

Ännu bibehålla vissa serdeles högtidliga samlingsplatsar eller lekvallar minnen af der fordom anställda kämpalekar och vapenöfningar. Dylika uppgifvas *) hafva blifvit hållne på Rörabacke i Uppland, vid Leknäs lund och Danshögarne i Dalarne; vid Lekaryd i Småland och Lekåsa i Vestergötland; Adelsåsen i Vestergötland. Riddaregrafven på Bolmsö och Rydaholm i Småland m. fl. Vid Killanketo, på Svenska Hedendans, en lund vid Tursunperä i Finland †), hålla Wirmo

*) Prof. Sjöborgs Nomenkl. s. 191. †) Åbo Tidn. 1789 · 41. följ.

och Nausisboarne ännu sina gymnastiska kämpalekar efter gamla viset. En vacker slätt i Aldskoga socken på Gottland, kallad Gurum, har på samma sätt varit ända från hedendomen en sammelplats för dylika lekar; men serdeles högtidliga äro de täflingar, som Gottländningarne anställa vid Katlundes †), en annan dylik gymnastisk bana och lekvall, dit både äldre och yngre hvar för sig samlas alla vackra helgedagseftermiddagar om sommaren att leka och kämpa. Ungdomen täflar och kämpar socknevis mot hvarandra, och måste den tappande bestå välfägnaden. Vid hemkomsten är hvar och en nyfiken att veta, hvem den raske varit, som segrat. Man är ock så nogräknad, det ingen öfver en viss ålder (20 år) får deltaga uti dessa öfningar, att de kämpande genom utdrag ur kyrkoboken måste bestyrka sin ålder. *)

Hvem har ej sett eller åtminstone hört talas om vår Svenska allmoges glädje midsommarsnatten, dess Majstänger, dess slotteröl och mera sådant? Dock har ingen fest med mera högtidlighet blifvit firad än Julen. Denna uråldriga högtid, som må hända redan före Asarnes tid

†) Sjelfva ställets namn synes ock af dessa glada öfningar hafva sin härledning; ty *kåtr* betyder glad, munter, lustig. *) Hilfelings Gottl. Resa i Handskr. hos Öfv. Int. och Ridd. P. Tham.

här firad, adopterades och helgades af den inkomna Christna Läran, och hvars annalkande ännu gläder så mången af vår ungdom i det gamla Svithiod. Den, som vill se ett, ehuru matt, återsken af våra Förfäders lefnad och idrott-öfningar, måste, i synnerhet då Julen kommer, försaka den förfinade verldens baler och spectacler — Han måste skynda till landsbygden och blanda sig med den glada ungdomen, skåda deras Ringdansar och de så mångfalldiga Lekar, som anställas i Julhalmen.

Då det af erfarenheten är bekant och må anses som en följd af tingens natur, att lifvet liksom aftrycker sig uti en Nations nöjen, och att således nationalcharakterens finaste drag och egenheter i synnerhet yttra sig i det sätt, hvarpå en nation söker fröjda sig öfver sin tillvarelse, så lönar det väl mödan att skänka några stunder åt undersökningen af dessa forntidens lemningar inom vårt Fosterland. *) Genom en sådan kännedom torde vi på visst sätt kunna i-

*) Det måste blifva en fägnande underrättelse för hvarje älskare af fosterländsk literatur, att vi af en utmärkt, redan hos allmänheten bekant forskare i denna väg hafva att vänta en Samling af Folk-Lekar och Folk-Sagor, framställande det episka, såsom FolkVisorna det lyriska, grundämnet af folk-poesien.

identifiera oss med den nation, hvars söner vi äro, hvars språk vi tala, och hvars bruk, till grund, vi än lämpa oss efter. Men då detta öfverskrider de gränsor, man antagit för dessa anteckningar, torde det dock ej vara ur vägen att här ur en mindre allmän afhandling *) bifoga en Förteckning på några Lekar, som torde varit mycket gamla uti vårt land, och som torde kunna anses för närmare eller fjermare modificationer af förut nämnda eller dylika sällskapslekar.

Juleklubben; Stå på stubben,
Draga gränja; Torka malt;
Meta lakar; Skifta makar;
Spänna kråka; Väga salt;
Bära vatten; Nappa katter;
Låna eld; och Springa rå;
Tämja stutar; Märka trutar;
Sätta rofvor; Stå i så.

Preka gylta; Gå på stylta;
Mussla sko; och Mjölka björn;
Leda upp dockor; Slagta bockar;
Bära hjul; och Gå på störn;
Marcus daska; Lussi laska;

*) CancR. Ihres Diss. de Superstitt. e Gentilismo adhuc sesiduis, s. 32, följ.

Hålla räf- och gåse-lek;
Bräcka murar; Vattna tjurar;
Hoppa krysse; Nappa stek.

Skräma Danskar; Draga handskar;
Smida rart; och Stänga vägg;
Stå på Hufvu; Gå i grufva;
Sticka skoma'rn; Gömma ägg;
Dra till tingen; Gömma ringen;
Köpa fisk och Svälta Räf;
Ta upp fyrkar; Spåna Kyrkor;
Draga kafle; Sälja väf.

Dyka slantar; Kasta vantar;
Cislas barnsöl; Klappa brud;
Brudekransen; Björnedansen;
Göra hvispar; Klappa fru;
Pip, rap, tali; Sörja Mali;
Skrubba kärring; och Flå katt;
Skjuta ruggor; Skapa styggor;
Tända ljuset; Söka skatt.

Julerofvån; Helsa Påfven;
Friare på styltor tre;
Spisen flytta; Kullerbytta;
Blås ut ljuset; Klyfva ved;
Kurra gömsen; Pipla hönsen;
Hammarsmeden; Storma skans;
Dela lotter; Gifta Dotter;
Blacka sko; och Ro till lands.

Af samma beskaffenhet synas äfven följande af Translatorn Gudmund Olofson upptecknade Isländska Lekar varit: Draga mollda; Hringbrot (s. 295.) Krækis blinda, eda Skolla leikr (*Blindbock*); Greniekaup; Stika legg; Hindarleikr (*Hök och Dufva?*); Thorkilldar leikr; Thingálps eda Fingálps leikr; Kéllingar leikr; Fransis leikr; Kalls og Kéllingar leikr; Vikevake dans (s. 294.); Hestreid; Háa-Thora; Skriipilldi; Skiallmeyar; Hiortreid; Plocka spora; Rifva lepp úr svelli; Reisa horgemling; Vefia hnipur; Streypa kluckur; Streypa dása; Handalaup (s); Standa á höfdi; Sækia skó eda vetling sinn; Brekáns leikurinn; Ad klssa á fótinn á Páfanum; Kissa Kóngsdotter; Gijgs, Geigsleikr eda Brúar leikr (*Pluttu mig yfir brú, brú breida* etc.); Sveina uppkast; Járna rijmbu; Fret lyckia.

Tillägg, till sidan 298 sista raden, af ett ställe i Mscr., som sättaren öfverhoppat, och som ej förrän efter tryckningen blifvit anmärkt.

c) Brädspel har äfven i Norden varit en länge känd sak. Sjelfva Brädet, *Taffel*, *Tafl*, eller *Tabl*, var ofta ganska dyrbart, till och med af guld, räknades bland kostbara arfvegods och ansågs värdigt att pryda Gudarnes tempel *). Det var en sådan dyrgrip, Rolf Nefia med förlust af lifvet sökte bemägtiga sig i Biarmalands tempel, och hafva sådana i sednare tider blifvit uppgräfne ur ätthögar i Nordostliga Ryssland **); synes det ock ej varit endast i Medeltidens Romanzer, som Jungfrun lekte guldtaffel.

1. Schack. Med Taffel, *Tafl*, som ock betecknar allt slags spel på bräde, Skaft-taffel, Skapt-taffel, Skack-taffel, förändrade namn af Schack och Taffel, och Hellatafl, så vida dermed betecknas blott olika slags bräde, förstås vanligen något slags spel, som spelats med ljusare och mörkare brickor, och liknat Schackspelet, hvarvid Konungsbrickan var af stor betydenhet. Att vid ett sådant spel kunna ställa brickorna på rutorna i *röd*, d. ä. i rad, leder, ordning till strids, fordrades äfven i fordna tider både öfning och djupsinnighet, och kunde den klyftige Spelaren snart ställa ett illa stående spel till rätta, *leggia rad til tafls*; hvarföre Sigurd och Wilhelm Svekfull ibland andra idrotter äfven räkna sig denna skicklighet till godo †). Ulf Jarl roade Konung Knut i Danmark med Skack-taffel ††); och var Svenska

*) Eigils och Asm. S. c. 8, 9. Sturl. St. S. c. 17.
**) Strahlenberg Nordostl. Eur. und Asien s. 356.
†) Vols. S. c. 22. Gånge Rolfs S. c. 17. ††) Ol. H. S. c. 162, 163.

Drottningen Sophia, Konung Waldemars Gemål, mycket road af denna öfning.†) Man tror sig äfven ibland figurerne på det i Danmark funna ryktbara Guldhornet se 2ne personer, som sitta och spela bråde Isländarne äro ännu i sednare tider nämnde såsom flitige Schack spelare *).

2. Tärningsspel har ock varit länge bekant i Norden. Gåtan öfver tärningen **) visar, att mången dermed äfven i äldre tider förstörde sin egendom, och de 3 Nordiska Konungarnes tärningskast om Hisingen visar, att tärningarne voro så tecknade, som i våra tider, att man brukade göra afseende på högsta kastet, och att man kastade så allvarsamt, att tärningarne klyfdes***). De synas äfven blifvit brukade vid

3. Brädspelet uti Hnefa-tafl eller Handtaffel, der brickorna föllo vapenlösa om handen och slogo hvarandra, samt uti Wårtaffel (af *Werfen*, kasta), då brickornas ställning bestämdes af tärningens fall. När Konung Ellas sändebud från England kommo att boda Ragnar Lodbroks söner deras Faders ofärd, suto 2ne af dem och spelade Hnefa tafl, eller brädspel med tärningar †). För sednare tider visar oss åtminstone Olaus Magnus ††) ibland sina ritningar en friare med sitt glas och sin flicka, som undergår sitt friare prof vid ett öppet brädspel, likt det, som nu spelas med tärningar; och nämnas der brädspel, kort och Schackspel ibland saker, hvarpå en Friares tålamod och foglighet eller i synnerhet öl- och spel-sinne säkrast pröfvades: ett prof, hvarpå man den tiden efter samme Författares vitsord gjort stort afseende.

†) Rimkr. s. 39. *) Anderss. Nachr. von Isl. s. 138. **) Herv. S. c. 15. ***) Ol. H. S. c. 97.
†) Ragn. Lodbr. S. c. 18. Torf. H. N. 1. 499.
††) A. st. c. 12.